

Boekmanstichting - Bibliotheek

Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
telefoon: 24 37 36 / 24 37 37 / 24 37 38 / 24 37 39

De uitleentermijn bedraagt een maand. Mits tijdig
aangevraagd is verlenging met een maand moge-
lijk, tenzij de publikatie inmiddels is besproken.

De uitleentermijn is verstreken op:

04 MAART 1992

08 JULI 1992

07 APR. 1995

08 MAART 2000

659.3:069.1.009.7:061.4

88-070

5531

PUBLICITEITS - OVERZICHT

van de tentoonstelling

TOTEM, goden, helden, heiligen

van 26 maart 1987 tot en met 23 augustus 1987

TROPENMUSEUM - AMSTERDAM

Boekmanslichting-Bibliotheek
Herengracht 415 · 1017 BP Amsterdam
Tel.: 243736/243737/243738/243739

Samengesteld door:
TROPENMUSEUM
Afd. Voorlichting/Publiciteit
Gaby Aling
Aik Meeuse

Met dank aan:

Anke Bleker
Marieke van Latum

Oktober 1987

I N H O U D S O P G A V E

bladzijde

- Bezoekersaantallen Tropenmuseum
25 maart tot en met 23 augustus 1987 -A-

- Uitzendingen Televisie -B-

- Uitzendingen Radio -B-

- Index artikelen in gedrukte media
op alfabetische volgorde -C t/m H-

- kranten- en tijdschriftenknipsels -1 t/m 153-

BEZOEKERSAANTALLEN TROPENMUSEUM

(25 maart t/m 23 augustus 1987)

25 maart - 1 april	-	6.142
April	-	28.072
Mei	-	21.967
Juni	-	19.636
Juli	-	16.368
1 Augustus - 24 Augustus	-	14.847

TOTAAL	-	107.032
		=====

Gemiddeld aantal bezoekers per dag: 708,8

UITZENDINGEN TELEVISIE

	datum	naam programma	naam omroep
Nederland			
-	25/03/87	Journaal	NOS
-	13/05/87	Wie, wat, waar, wanneer en hoe laat	NOS
Buitenland			
-	April '87	Kunstzaken	BRT (Belgie)
-	Juni '87	El arte de Vivir	T.V.E. (Spanje)
-	7/06/87	Amsterdam, Kulturelle hauptstad Europa 1987	WDR III+ SWF III (BRD)
-	Juni '87	onbekend	P.B.S. (USA)
-	Juni '87	Epoca	TVI (Italie)

UITZENDINGEN RADIO

(Voor zover bekend. Hieronder uitsluitend uitzendingen waarin inter-views met medewerkers Tropenmuseum zijn opgenomen.)

	datum	naam programma	naam omroep
Nederland			
-	14/03/87	Uit in Amsterdam	Stad Radio Amsterdam
-	20/03/87	? (Sonja van Proosdij)	AVRO
-	23/03/87	Oogluik	KRO
-	24/03/87	Met het oog op morgen	NOS
-	26/03/87	onbekend	NCRV
-	27/03/87	onbekend	Ziekenomroep Lucas
-	29/03/87	NOS Cultuur	NOS
-	05/04/87	Zin in Pop	KRO
-	07/04/87	Het Ochtenduur	Stad Radio Amsterdam
-	08/04/87	Het is een wonder	AVRO
-	17/04/87	Wijzer op Vijf	NOS
Buitenland			
-	24/03/87	Kulturblick	Hessische Funk (BRD)
-	03/04/87	Klapstoel	BRT I (Belgie)
-	06/04/87	Kroniek	BRT III (Belgie)

INDEX ARTIKELEN IN GEDRUKTE MEDIA

(Voor zover bekend. Samenstelling is gebaseerd op gegevens van persbureau Vaz Dias b.v. - Amsterdam.)

bladzijde

Aachener Volkszeitung	13-06-87	135
Agrarisch Dagblad	14-03-87	38
Algemeen Dagblad	09-04-86	3
Algemeen Dagblad	05-03-87	36
Algemeen Dagblad	26-03-87	51
Algemeen Dagblad	01-04-87	90
Alkmaarse Courant	27-03-87	77
Alkmaarse Courant	15-06-87	136
Alkmaarse Courant	06-08-87	147
Amersfoortse Courant	10-04-86	7
Amersfoortse Courant	26-01-87	15
Amersfoortse Courant	21-02-87	28
Amersfoortse Courant	26-03-87	71
Amersfoortse Courant	15-04-87	116
Amersfoortse Courant	06-08-87	146
Amstelveens Weekblad	09-04-87	111
Amsterdam Info	Mei 87	123
Amsterdam Tourist Office	Maart 87	34
Amsterdams Stadsblad	25-03-87	45
Amsterdams Stadsblad	01-04-87	92
Amsterdams Stadsblad	08-04-87	109
Amsterdams Stadsblad	17-06-87	138
Amsterdams Stadsblad	05-08-87	145
Arnhemse Courant	26-01-87	16
Arnhemse Courant	10-03-87	38
Arnhemse Courant	08-04-87	107
Arnhemse Courant	06-08-87	147
Aspekt	01-04-87	93
Aspekt	17-06-87	137
Aspekt	12-08-87	150
Basler Zeitung	23-05-87	128
Binnenhof	09-04-86	1
Binnenhof	26-01-87	16
Binnenhof	19-02-87	23
Binnenhof	26-03-87	50
Binnenhof	28-03-87	78
Binnenhof	04-08-87	147
Brabants Dagblad	04-04-87	104
Brabants Dagblad	11-04-87	114
Brabants Dagblad	05-08-87	147
Brabants Nieuwsblad	26-03-87	62
Brabants Nieuwsblad	03-06-87	133
Buitenvelderse Courant	06-08-87	145
Capital	Apr. 87	87
Cosmopolitan	Mei 87	125
Culturen	Mei 87	122
Dagblad, Het	26-03-87	57
Dagblad van het Oosten	26-03-87	50
Dedemvaartse Courant	18-06-87	138
Dedemvaartse Courant	06-08-87	147
Deventer Dagblad	26-03-87	68
Deventer Dagblad	02-04-87	97
Deventer Dagblad	10-08-87	150

INDEX ARTIKELEN IN GEDRUKTE MEDIA

(Voor zover bekend. Samenstelling is gebaseerd op gegevens van persbureau Vaz Dias b.v. - Amsterdam.)

		bladzijde
Dordtenaar	26-03-87	51
Dordtenaar	05-08-87	146
Drents Asser Courant	26-03-87	54
Drents Asser Courant	02-04-87	98
Echo	22-03-87	42
Economisch Dagblad	27-03-87	73
Eindhovenens-Helmonds Dagblad	08-04-87	108
Elegance	Juni 87	134
Elseviers Magazine	21-03-87	41
Elseviers Magazine	28-03-87	81
Elseviers Weekblad	21-02-87	27
Elseviers Weekblad	18-04-87	118
Emmer Courant	26-03-87	54
Emmer Courant	02-04-87	98
Emmer Courant	30-07-87	144
Enkhuizer Courant	26-03-87	61
Enkhuizer Courant	27-03-87	77
Enkhuizer Courant	15-06-87	136
Enkhuizer Courant	06-08-87	147
Foster Parents Post	Juni 87	130
Frankfurter Allgemeine Zeitung	21-06-86	13
Frankfurter Allgemeine Zeitung	19-08-87	152
Fries Dagblad	03-04-87	100
Gelderlander	28-01-87	16
Gelderlander	26-03-87	65
Gelders Overijsselse Courant	26-03-87	59
Gelders Overijsselse Courant	26-03-87	68
Gelders Overijsselse Courant	02-04-87	97
Gelders Overijsselse Courant	10-08-87	150
Geografenkrant	Mei 87	124
Gooi en Eemlander	26-03-87	64
Goudse Courant	26-01-87	16
Goudse Courant	16-03-87	39
Goudse Courant	26-03-87	68
Goudse Courant	28-03-87	80
Goudse Courant	05-08-87	147
Graafschapsbode	10-03-87	38
Graafschapsbode	26-03-87	65
Graafschapsbode	09-07-87	140
Graafschapsbode	06-08-87	147
Groene Amsterdammer	08-01-87	14
Groene Amsterdammer	25-03-87	45
Groene Amsterdammer	01-04-87	91
Haagsche Courant	26-01-87	16
Haagsche Courant	16-03-87	39
Haagsche Courant	18-03-87	39
Haagsche Courant	26-03-87	68
Haagsche Courant	28-03-87	80
Haagsche Courant	05-08-87	147
Haagse Post, De	02-04-87	99
Haagwestnieuws	09-04-87	110

INDEX ARTIKELEN IN GEDRUKTE MEDIA

(Voor zover bekend. Samenstelling is gebaseerd op gegevens van persbureau Vaz Dias b.v. - Amsterdam.)

		bladzijde
Haarlems Dagblad	10-04-86	8
Haarlems Dagblad	19-02-87	24
Haarlems Dagblad	26-03-87	66
Haarlems Dagblad	27-03-87	76
Helderse Courant	27-03-87	77
Helderse Courant	15-06-87	136
Helderse Courant	06-08-87	147
Hengelo's Dagblad	26-03-87	50
Hervormd Nederland	21-03-87	41
Hervormd Utrecht	02-04-87	116
Holland Herald	Apr. 87	87
Holland Herald	Juni 87	130
Holland Herald	07-07-87	140
Hopper	Mei-Jun87	124
IJmuider Courant	10-04-86	8
IJmuider Courant	19-02-87	24
IJmuider Courant	26-03-87	66
IJmuider Courant	27-03-87	76
Intern Special (Uitgave BNI)	Febr. 87	19
Kampioen	Juni 87	132
Katholiek Dagblad	03-04-87	101
Katholiek Nieuwsblad	03-04-87	101
Kennemerland, Dagblad	27-03-87	77
Kennemerland, Dagblad	15-06-87	136
Kennemerland, Dagblad	06-08-87	147
Koppeling, De (GEB Amsterdam)	Apr. 87	85
Kortom	Apr. 87	84
Kruispunt	Jun-Jul87	139
Kunst & Antiquiteiten	Juni 87	129
Kunstkrant	Mei 87	121
Leeuwarder Courant	14-07-87	143
Leidse Courant	09-04-86	6
Leidse Courant	26-01-87	16
Leidse Courant	26-03-87	60
Leidse Courant	28-03-87	78
Leidse Courant	04-08-87	147
Leidse Dagblad	10-04-86	9
Leidse Dagblad	26-03-87	73
Leidse Dagblad	04-08-87	144
Margriet	Mrt. 87	35
Meppeler Courant	05-08-87	146
Nederlands Dagblad	11-02-87	21
Nederlands Dagblad	11-04-87	115
Nieuwe Apeldoornse Courant	11-04-86	11
Nieuwe Apeldoornse Courant	30-01-87	18
Nieuwe Apeldoornse Courant	25-03-87	65
Nieuwe Apeldoornse Courant	30-03-87	83
Nieuwe Noord-Hollandse Krant	24-03-87	44
Nieuwe Noord-Hollandse Krant	26-03-87	50
Nieuwe Noord-Hollandse Krant	03-04-87	101
Nieuwe Noord-Hollandse Krant	10-04-87	113
Nieuwe Noord-Hollandse Krant	11-06-87	134
Nieuwe Noord-Hollandse Krant	07-08-87	149

INDEX ARTIKELEN IN GEDRUKTE MEDIA

(Voor zover bekend. Samenstelling is gebaseerd op gegevens van persbureau Vaz Dias b.v. - Amsterdam.)

		bladzijde
Nieuws van de Dag	20-02-87	25
Nieuws van de Dag	23-03-87	43
Nieuws van de Dag	26-03-87	62
Nieuws van de Dag	27-03-87	76
Nieuws van de Dag	28-03-87	82
Nieuwsblad	28-01-87	16
Nieuwsblad	04-04-87	105
Nieuwsblad Nieuws	Aug. 87	148
Nieuwsblad van het Noorden	26-03-87	61
Nieuwsblad van het Noorden	31-07-87	144
Nieuwsblad van het Noorden	06-08-87	147
Nieuwsbrief (VVV Amsterdam)	Juli 87	140
Nijmeegs Dagblad	26-01-87	16
Nijmeegs Dagblad	10-03-87	38
Nijmeegs Dagblad	26-03-87	65
Nijmeegs Dagblad	08-04-87	107
Nijmeegs Dagblad	09-07-87	140
Nijmeegs Dagblad	06-08-87	147
Noord Limburg	26-02-87	32
Noord-Ooster	26-03-87	54
Noord-Ooster	02-04-87	98
NRC Handelsblad	09-03-87	37
NRC Handelsblad	26-03-87	52
NRC Handelsblad	27-03-87	74
NRC Handelsblad	10-04-87	112
NRC Handelsblad	24-04-87	119
NRC Handelsblad	16-05-87	127
NRC Handelsblad	04-08-87	144
NRC Handelsblad	07-08-87	150
NRC Handelsblad	14-08-87	151
Onze Wereld	Apr. 87	89
Onze Wereld	Juli 87	142
Opregte Steenwijkse Courant	06-02-87	20
Opregte Steenwijkse Courant	05-08-87	146
Orgaan van de Vrijdenkers	Juli 87	141
Overzicht	Mei 87	122
Parool	25-02-87	30, 31
Parool	25-03-87	46, 47, 48
Parool	10-04-87	112
Parool	22-06-87	138
Parool	04-08-87	147
Parool	07-08-87	150
Parool	14-08-87	151
Plug	Mrt. 87	32
Pour Vous	Mrt. 87	35
Prive	17-04-87	117
Provinciaal Zeeuwse Courant	26-01-87	15
Provinciaal Zeeuwse Courant	26-03-87	56
Reformatoisch Dagblad	04-08-87	144
Reizen	Febr. 87	20
Reizen	Mei 87	125

INDEX ARTIKELEN IN GEDRUKTE MEDIA

(Voor zover bekend. Samenstelling is gebaseerd op gegevens van persbureau Vaz Dias b.v. - Amsterdam.)

		bladzijde
Rotterdams Nieuwsblad	26-01-87	16
Rotterdams Nieuwsblad	26-03-87	68
Rotterdams Nieuwsblad	28-03-87	80
Rotterdams Nieuwsblad	05-08-87	147
Sallands Dagblad	02-04-87	97
Schager Courant	26-03-87	63
Schager Courant	27-03-87	77
Schager Courant	15-06-87	136
Schager Courant	06-08-87	147
Signature	Okt. 87	153
Stadsnieuws	Mrt. 87	33
Sudkurier	02-04-87	95
Telegraaf	20-02-87	25
Telegraaf	26-03-87	49
Telegraaf	28-03-87	82
Tijd, De	16-01-87	15
Tijdgenoot, De	Juni 87	131
Treffpunt WVC	Apr. 87	86
Tribune, Nieuws	25-03-87	45
Trouw	09-04-86	5
Trouw	29-01-87	17, 18
Trouw	19-02-87	22
Trouw	26-03-87	67, 70
Tubantia	26-03-87	50
Tubantia	26-03-87	65
Typhoon	27-06-87	138
Unicef Nieuws	Apr. 87	87
Utrechts Nieuwsblad	21-02-87	26
Utrechts Nieuwsblad	26-03-87	58
Utrechts Nieuwsblad	27-03-87	72
Vacature, De	06-05-87	126
Vallei	10-04-86	11
Vallei	30-01-87	18
Vallei	25-03-87	65
Vallei	30-03-87	83
Vaz Diaz	30-01-87	18
Viva	20/27-03-87	40
Volk, Het	07-04-87	106
Volkskrant	09-04-86	4
Volkskrant	20-02-87	26
Volkskrant	21-02-87	29
Volkskrant	26-03-87	69
Volkskrant	27-03-87	75
Volkskrant	28-03-87	79
Volkskrant	01-04-87	94
Volkskrant	10-04-87	112
Volkskrant	18-07-87	144
Volkskrant	06-08-87	147
Volkskrant	07-08-87	150
Volkskrant	14-08-87	151
Volkskrant	15-08-87	151
Vonk & Vlam (GEB personeelsblad)	Apr. 87	88
Vorwärts	17-05-86	12

INDEX ARTIKELEN IN GEDRUKTE MEDIA
(Voor zover bekend. Samenstelling is gebaseerd op gegevens van
persbureau Vaz Dias b.v. - Amsterdam.)

		bladzijde
Vrij Nederland	18-07-87	143
Vrije Volk	09-04-86	2
Vrije Volk	19-02-87	24
Vrije Volk	26-03-87	53
Vrije Volk	28-03-87	78
Vrije Volk	03-04-87	102
Waarheid	10-04-86	10
Waarheid	14-03-87	38
Waarheid	26-03-87	55
Waarheid	02-04-87	96
Waarheid	29-04-87	120
Waarheid	05-08-87	147
Welt, Die	13-06-87	135
Welzijnsweekblad	03-04-87	102, 103
West Friesland, Dagblad	27-03-87	77
West Friesland, Dagblad	15-06-87	136
West Friesland, Dagblad	30-07-87	144
West Friesland, Dagblad	06-08-87	147
Winschoter Courant	26-03-87	54
Winschoter Courant	30-07-87	144
Zaanlander	26-03-87	63
Zaanlander	15-06-87	136
Zaanlander	06-08-87	147
Zutphens Dagblad	26-03-87	68
Zutphens Dagblad	02-04-87	97
Zutphens Dagblad	10-08-87	150

Binnenhor
9-4-1986

„Amsterdam culturele hoofdstad” grootscheepse manifestatie

81 //22

AMSTERDAM — Het basisprogramma voor de in 1987 te houden manifestatie „Amsterdam culturele hoofdstad van Europa” is bekend. Gisteren presenteerden vertegenwoordigers van het Holland Festival, het Nederlands Theater Instituut en het Amsterdams Uit-bureau het 14 miljoen gulden kostende programma, waarin tentoonstellingen, openluchtmanifestaties, theaterfestivals en symposia de hoofdmoot vormen.

Het programma is opgesteld in opdracht van minister Brinkman van WVC, nadat de Europese ministers van Cultuur in 1983 besloten Amsterdam in 1987 aan te wijzen als culturele hoofdstad van Europa na Athene en Florence (dit jaar).

De manifestatie begint met de tentoonstelling

„Van Totem tot Life-style” in het Tropenmuseum, waarin men onder meer wil aantonen hoe nauw cultuur en economie met elkaar verweven zijn, en een expositie over werk, leven en tijdperk van bouwmeester Berlage in de Koopmansbeurs. Daarna volgen in het Stedelijk Museum een tentoonstelling over „Glamour” met als onderdeel portretten van onder andere Greta Garbo, Marlene Dietrich en Marilyn Monroe. Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van Carré zal in dit theater een expositie plaats vinden over 100 jaar internationaal amusement in Nederland. Verder staan op het expositieprogramma „De schilders van ons landschap” en „De tekenaars van ons landschap” beide in het Rijksmuseum.

In mei zal een tiendaagse manifestatie worden

gebracht met kunst- en cultuuruitingen van in Nederland vertegenwoordigde minderheidsgroepen. Het is de bedoeling dat uit elk land van de Europese Gemeenschap tenminste één gezelschap een bijzondere voorstelling of concert zal geven. Vanaf 1 september staat op het programma het Nederlands Theaterfestival, waarin de beste of meest spraakmakende voorstellingen van het voorafgaande seizoen van Nederland en Vlaanderen worden getoond. De openingsmanifestatie is in het paleis op de Dam. Aan drie kunstenaars op het terrein van choreografie, muziek en theater is gevraagd speciaal voor de Burgerzaal van het paleis een productie op te zetten, die na de opening ook voor andere belangstellenden opgevoerd kan worden.

AMSTERDAM IN '87 EUROPA'S DERDE CULTURELE HOOFDSTAD

81 1122

(Van onze kunstredactie)
AMSTERDAM — De manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987 kost in elk geval veertien miljoen gulden. Daaronder zal er weinig te realiseren zijn wat die naam waardig is, aldus de organisatoren die aan de toezegging van het Rijk en de gemeente Amsterdam gezamenlijk 4,5 miljoen te zullen bijdragen het optimisme ontlenen dat de rest van het geld er ook komt.

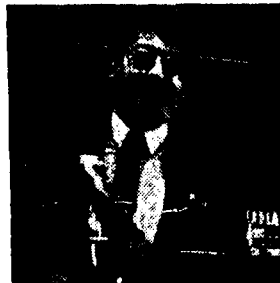
De toegezegde subsidies kunnen, in de woorden van Steve Austen, 'een vliegwielfunctie' vervullen bij 'het genereren' van overige gelden. Hij zei gisteren te hopen dat de andere Europese landen twee tot 2,5 miljoen gulden zullen bijdragen. Ook zal het bedrijfsleven worden benaderd en tenslotte zullen de vele voorstellingen en exposities ook nog voor inkomsten zorgen.

In het Amsterdamse stadhuis maakten Steve Austen, directeur van het Nederlands Theater Instituut, Ad 's-Gravensande, directeur van het Holland Festival en Arthur van Schendel, directeur van het

Amsterdams Uit Buro, gisteren bekend hoe zij de aanwijzing van Amsterdam als Culturele Hoofdstad van Europa in 1987 denken in te vullen.

Het programma is een iets vermagerde versie van het allereerste plan dat cultuurminister Brinkman veel te duur vond. De manifestatie zou, als de plannenmakers hun zin hadden gekregen, twintig miljoen hebben gekost. Het was overigens een initiatief van de minister zelf om in de reeks Culturele Hoofdsteden van Europa volgend jaar Amsterdam aan de beurt te laten komen.

In 1983 besloten de ministers van Cultuur van de Europese Gemeenschap jaarlijks in een andere stad een manifestatie te houden die geheel in het teken staat van de cultuur. De ministers waren op het idee gekomen door 'het besef dat in de economische ontwikkeling binnen Europa het element cultuur een belangrijke, maar enigszins verwaarloosde plaats is toegekend. In een tijd waarin Europa als eenheid een moeilijke periode doormaakt, lijkt het moment aangebroken

Amsterdams burgemeester Van Thijn tijdens de presentatie van Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa. (Foto: ANE-FO)

aan dit besef aandacht te besteden.' (Minister Brinkman in een brief aan de burgemeester van Amsterdam, E. van Thijn.)

De Amsterdamse organisatoren hebben als doelstelling geformuleerd dat Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987 'zal moeten informeren, verhelderen, ter discussie stellen en onderzoeken wat de cultuur van een land voor dat land betekent en bovendien wat de cultuur van de omliggende landen kan bijdragen en vice versa. Zo kan een werkelijke wederzijdse stimulans ontstaan, die verder reikt dan alleen 1987.'

In gewonemensentaal betekent dat, dat er volgend jaar op diverse locaties in Amsterdam vele tentoonstellingen zijn te zien over vele thema's, dat er festivals en congressen worden georganiseerd en dat er een nieuw televisiestation op de kabel komt onder de (voorlopige) naam Culturele Hoofdstad Zender. Deze TV-zender kan het Amsterdamse publiek informeren over wat er in de stad te zien is en kan, hoopt Steve Austen, de aanzet zijn tot een culturele stadszender.

Overigens zullen de organisatoren niet zelf programma's gaan maken. Austen: 'Wij stellen alleen geld beschikbaar

voor de uitzendrechten.' De minister van WVC moet allereerst nog even een zendmachtiging verstrekken.

De manifestatie begint met de tentoonstelling Van Toten tot Life-style in het Tropenmuseum, waarin men onder meer wil aantonen hoe nauw cultuur en economie met elkaar zijn verweven. Tegelijkertijd wordt een expositie over werk, leven en tijdperk van bouwmeester Berlage gehouden in de Kooymansbuurs. Vanaf februari 1987 zal in het Stedelijk Museum de tentoonstelling Gilmour te zien zijn. Hier worden dan onder meer portretten van Greta Garbo, Marlene Dietrich, Marilyn Monroe, Bob George, Johnny Weissmuller, Jacqueline Onassis, Mao, Palma Picasso, koningin Astrid en Josef Beuys opgehangen.

In Carré, dat juist volgend jaar honderd jaar bestaat, vindt in de zomermaanden een expositie plaats over honderd jaar internationaal amusement in Nederland.

Op het gebied van podiumkunsten wordt aandacht besteed aan kunst- en cultuuruitingen van in Nederland vertegenwoordigde minderheden. De organisatoren hopen in ziele-, theater- en dansgroep uit onder meer Marokko, Tunesië, Turkije, Suriname, Indonesië en de Nederlandse Antillen te halen.

Verder staan een Nederlands Theaterfestival en een internationaal poppentheaterfestival op het programma. Het eerste wordt volgens 's-Gravensande een wedstrijd die te vergelijken valt met het Berliner Theater Treffen, dat de tweede richt zich anders dan men wellicht zou denken vooral op volwassenen.

In het najaar volgt volgens Steve Austen een periode van bezinning met congressen, feesten en symposia over uiteenlopende culturele vraagstukken in Europa.

Amsterdam wordt Europese Culturele Hoofdstad. Het werd in 1985 geopend in Athene, dit jaar mag Floris de titel dragen en in 1988 Berlijn aan de beurt.

Kunstfeest afgestart

Manifestatie in Amsterdam kost nu 14 miljoen

AMSTERDAM - De manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa, die in 1987 wordt gehouden, mag niet op zichzelf staan. De organisatie van Amsterdam Culturele Hoofdstad, het Nederlands Theater Instituut en het Holland Festival, heeft een programma, samengesteld dat "geografisch en in de tijd verdergaat dan Amsterdam in 1987".

De activiteiten, zoals die nu op papier staan, kunnen een vervolg krijgen in het culturele programma in Berlijn en Parijs, die zich respectievelijk in 1988 en 1989 mogen toelen met de titel Culturele Hoofdstad van Europa.

De manifestatie die over het hele jaar 1987 wordt gespreid, zal 14 miljoen gulden kosten. Het aanvankelijk geraamd budget van 20 miljoen gulden werd door het Rijk en de gemeente Amsterdam als volstrekt onmogelijk van de hand gewezen. Daarop maakten Sieve Austen en Ad 's Gravensande, respectievelijk directeur van het Nederlands Theater Instituut en van het Holland Festival, een nieuw programma. Volgens 's Gravensande hebben de aanpassingen niet geleid tot wezenlijke veranderingen, of het moest zijn "dat het in Amsterdam in 1987 nu niet alle dagen feest kan zijn."

Voor de benodigde 14 miljoen leggen het Rijk en de gemeente Amsterdam samen een basis van 4,5 miljoen. Over het bijengaren van de overige 9,5 miljoen gulden toonde Sieve Austen zich optimistisch, maar ook realistisch.

Met een collectie langs de Europese hoofdsteden denkt de directeur van het Nederlands Theater Instituut ongeveer 2,5 miljoen gulden op te halen. Van nationale en internationale fondsen verwacht hij ongeveer 1 miljoen, en door sponsoring van het bedrijfsleven tussen de 1 en 2 miljoen gulden. Daarnaast zal er geld binnenkomen door eigen inbreng van deelnemers en coproducenten

★ De directieuren van het Nederlands Theater Instituut, het Amsterdam Festival, Sieve Austen, Arthur van Schendel en Ad 's Gravensande (v.l.n.r.), tekenen voor de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987. Het gebodene moet iets toevoegen aan wat al bestaat." (Foto: Hans van Dijk)

Als selectiecriteria voor de activiteiten in Amsterdam noemt Ad 's Gravensande in eerste instantie kwaliteit. "Daarnaast moet het gebodene iets toevoegen aan wat al bestaat. Alleen dan" bevoegt 's Gravensande, "heeft een cultuuruitwisseling zin."

De manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa behelst ondermeer een aantal tentoonstellingen, het optreden van internationale muzikanten, dans- en theatergroepen, forumdiscussies en congressen en een serie kunstuitzendingen via het Amsterdamse kabelnet.

Tot de grote tentoonstellingen behoren de expositie over de Nederlandse architect Berlage en de expositie Van totiem tot lifestyle. De laatste tentoonstelling wordt ondergebracht in het Tropenmuseum en gaat later op reis door Europa.

Voor de internationale openluchtmantatie worden professionele straattheatergroepen uit de hele wereld aangetrokken. In november 1987 zullen

ten twaalf Joppentheaters, waaronder een uit Vietnam, Amsterdam bezoeken.

Speciale plannen heeft de organisatie met het Slagdoornfestival, dat nu al jaarlijks in de hoofdstad wordt gehouden om het theaterinbod van culturele minderheden te presenteren. De organisatoren denken dat het Slagdoornfestival kan uitgroeien tot een Europees platform voor theater van culturele minderheden.

Onder de sector podiumkunsten valt ook de zogenaamde "landpresentatie". Uit elk EG-land wordt (en gezelschap gevraagd om in Amsterdam een speciale voorstelling of concert te geven.

Op het programma staat ook een filmfestival, dat mogelijk de aanzet kan geven tot een door Amsterdam al zo lang gewenst eigen filmfestival. Een Europees boekencongres tentoonbevoert een specifiek Nederlands gezichtspunt. Het is opgezet om de aandacht te vestigen op de literatuur van de kleine taalgebieden.

Amsterdam geeft 14 miljoen uit als cultuurhoofdstad

Van onze verslaggever
JAAP HUISMAN

AMSTERDAM — Met een logo dat met pleisters lijkt te zijn afgeplakt, maakt Amsterdam zich op als culturele hoofdstad van Europa voor 1987. De pleisters zijn weliswaar niets anders dan de (gekantelde) kruisjes uit het wapen van de hoofdstad maar lijken evengoed te symboliseren hoe de wond van het financiële tekort wordt toegedekt. Genezing zal voor het einde van het jaar nodig zijn, want de benodigde 14 miljoen gulden voor de manifestatie is nog op geen stukken na binnen. „De veertien miljoen gaan we zeker uitgeven, maar die moeten we dan ook ontvangen,” sprak Steve Austen van het Nederlands Theaterinstituut, wat dreigend.

het ontbrekende opvullen. „We zijn optimistisch,” zei Austen monter bij de presentatie van de plannen, gistermorgen in de raadszaal van het Amsterdamse stadhuis. „De schattingen zijn realistisch. Dat betekent niet dat we niet meer zouden willen. We zouden best bij de twintig miljoen kunnen uitkomen, bijvoorbeeld door programmaonderdelen met West-Duitsland te financieren die het jaar daarna ook in Berlijn in de manifestatie kunnen worden opgenomen.”

WVC vond de geraamde 20 miljoen enkele maanden geleden te gering en vroeg om een aanpassing. Toch is het programma daarna niet ingrijpend veranderd, alleen „zal het in 1987 niet alle dagen feest kunnen zijn” (‘s-Gravesande, Holland Festival).

Eigenlijk is een bedrag zeker, onthouden de drie organiserende instanties, het Theaterinstituut, het Amsterdams Uit Bureau en Het Holland Festival. Dat is de 4,5 miljoen subsidie die er van de kant van het rijk (WVC dus) en de gemeente Amsterdam te verwachten is. Verder wil het Prins Bernhard Fonds nog een slordige miljoen steken in een Internationaal Poppentheaterfestival maar daarna gaapt een groot gat. Steve Austen denkt het te redden met een collecte langs de Europese landen. Het waren per slot van rekening de ministers van cultuur die in 1984 met het idee kwam Europa jaarlijks een culturele hoofdstad te geven. Geschatte opbrengsten uit de EG: twee à tweeneenhalf miljoen gulden.

Recettes van de voorstellingen en tentoonstellingen, de gulle hand van het bedrijfsleven (goed voor zo'n een of zelfs anderhalf miljoen, schat men), nationale en supranationale fondsen moeten

Etiketje

Zowel Austen als 's-Gravesande legde er de nadruk op dat het geld speciaal aan de manifestatie wordt besteed. Er wordt in „Amsterdam, Culturele Hoofdstad” geen geld gestoken dat bijvoorbeeld was bedoeld voor het Holland Festival. De organisatie maakt evenmin gebruik van tentoonstellingen die toch al gehouden zouden worden of festivals die voor de gelegenheid een Europees etiketje krijgen opgeplakt.

„Amsterdam, Culturele Hoofdstad van Europa” wil zich onderscheiden van de programmering in Athene, vorig jaar en Florence dat dit jaar Europa's culturele hoofdstad is. Austen: „We willen het niet alleen bij 1987 laten, maar geografisch verdergaan. En ook in de diepte. Dat betekent dat nu al contacten zijn gelegd met de volgende culturele hoofdsteden Berlijn in 1988, Parijs in 1989 en Londen in 1990 voor samenwerkingsprojecten. Dat is van belang wij de Europese gedachte rechtdoen.” Zo zijn er plannen gesmeed met de Akademie der Künste in Berlijn om bijvoorbeeld het (bestaande) Stagedoor-festival uit te bouwen tot een internationaal podium voor migrantentheater.

En het is niet alleen West-Europa waaraan Amsterdam zijn gezicht wil laten zien. Tijdens het cultuurfestival in Boedapest, herfst '85, pleitte de West-Duitse schrijver Günter Grass voor een culturele toenadering tussen oost en west. Als de schrijver van zijn ziekte is hersteld komt hij persoonlijk naar Amsterdam om zijn idee, het Europees Cul-

Burgemeester Van Thijn presenteert zijn stad als culturele hoofdstad van Europa in 1987. Rechts van hem Steve Austen, Arthur van Schendel en Ad 's-Gravesande.

Foto Aneto

tuur Forum, te lanceren. Om dat forum te laten slagen, zullen ook landen van het Warschaupact worden toegelaten.

Dat niet de cultuur uit de EG alleen zaligmakend is, blijkt uit het feit dat in Amsterdam '87 ook kunst uit Zweden, DDR, Oostenrijk en Hongarije op het programma staat.

Het programma is nog rijkelijk vaag en onvolledig, maar zo belooft Austen, „er komt nog wat bij.” Enigszins vastomlijnd is het plan om uit elk EG-land een spraakmakende voorstelling of theatergroep naar Amsterdam te halen.

Het gezelschap van Peter Brook uit Parijs brengt in dit kader zijn meer dan avondvullende Mahabharata, dat vorig jaar opzien baarde tijdens het theaterfestival van Avignon. Verder maken de Städtische Bühnen uit Frankfurt en de Nationale Opera van Brussel hun opwachting.

Om de manifestatie een meer dan eenmalig karakter te geven, grijpt de organisatie de kans een paar evenementen op te zetten die na 1987 een vervolg moeten krijgen. In september van 1987 komt er analoog aan het Berliner Theatertreffen een nationaal theaterfestival waar gezelschappen uit Vlaanderen en Nederland zich voor een jury met elkaar gaan meten. Een stille wens is een jaarlijks terugkerend filmfestival van internationale allure in Amsterdam te vestigen, dat overigens niet mag doubleren met Berlijn, Cannes, Venetië, Rotterdam en Utrecht.

Nu sinds de wisseling van de wacht bij het Holland Festival het toverwoord bij de samenstelling van het programma kwaliteit is geworden, is dit „handelbare en onhandelbare begrip” (‘s-Gravesande) ook van toepassing verklaard op de selectie voor „Amsterdam culturele hoofdstad”. ‘s-Gravesande wil kunstenaars naar zich internationaal laten profileren en tevens een programma samenstellen „waarmee je een zekere meeswaarde krijgt”. „We vinden dat het gebodene tijdens de culturele uitwisseling iets moet toevoegen aan wat de gastland heeft. Het moet meer zijn dan wij bezitten.”

Medio februari 1987 gaat het allemaal van start met een officiële plechtigheden waarover nu nog gedelibereerd wordt met creatieve geesten uit de kunstwereld. Burgemeester Van Thijn, die zijn openingsrede eraan herinnerde dat Amsterdam de manifestatie „niet zo heeft bedacht”, heeft van de nood e deugd gemaakt. Hij staat te popelen om zijn kersverse Muziektheater aan Europa te tonen, maar zegt zich meteen bewust te zijn „dat het allemaal niet niks wat we gaan ondernemen”. De bezinning — middels cultuurwetenschappelijke en -politieke congressen — is gereserveerd voor het najaar; de tentoonstellingen bijten de spits af. V Tooten tot Life-Style in het Tropenmuseum, een overzicht van leven en werken van de architect Berlage in de Komansbeurs en Glamour in het Stedelijk Museum. Waarmee Amsterdam (ook heel even Hollywood gaat want

Trouw
9-4-1986

Veel Europese kunst in 1987 naar Amsterdam 'Culturele Hoofdstad' kost 14 miljoen gulden

81 205 200 112L 14
Van onze kunstredactie

AMSTERDAM - Niet 2,2, niet 3, maar 4,5 miljoen is nu het bedrag dat het ministerie van WVC en de gemeente Amsterdam samen bijdragen aan de grootse manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa in 1987.

Dat is ruim het dubbele van wat vorig jaar was toegezegd, wat niet wegneemt dat er nog een 'gat' is van 9,5 miljoen gulden.

De organisatoren hebben de manifestatie namelijk definitief begroot op veertien miljoen gulden, twee miljoen meer dan in december vorig jaar. Ze zijn evenwel zeer optimistisch gestemd over het bijeengaren van het overige, twee-derde deel van dat bedrag. Ze denken dat te kunnen halen uit nationale en supra-nationale fondsen, sponsoring en inkomsten tijdens de manifestatie.

Behalve dit financiële verhaal werd gisteren in de raadzaal van het Amsterdamse stadsuis door de organisatoren ook het programma bekend gemaakt voor deze manifestatie, die - tentoonstellingen en congressen inbegrepen - een vol jaar zal duren. De organisatoren zijn: Steve Austen, directeur van het Nederlands Theater Instituut, Ad

's Gravesande, directeur van het Holland Festival, en Arthur van Schendel, directeur van het Amsterdams Uitburo.

Het accent van de manifestatie ligt op de Europese cultuur, in die zin dat het aanbod uit het buitenland iets moet toevoegen aan dat in Nederland, dus geen buitenlandse kunstuitingen die we ook in Nederland al kennen. Verder komen er samenwerkingsprojecten met vooral West-Duitsland en Frankrijk. Dit met als doel dat die projecten in 1988 in Berlijn (dat dan culturele hoofdstad is) en daarna in Parijs (culturele hoofdstad in 1989) worden voortgezet. Hiermee hebben de organisatoren tevens nog een manier gevonden om aan geld te komen.

Günther Grass

In dat kader komt bijvoorbeeld de Westduitse schrijver Günther Grass naar Nederland om mee te helpen aan een eerste uitwerking (wordt in '88 voortgezet in Berlijn) van zijn eigen idee: een cultuurstichting waarin alle landen van Europa samenwerken, inclusief die van het Warschaupact en de zogenaamde 'neutrale' landen. Op een ander congres zal aan de orde komen hoe landen als Duitsland en Frankrijk met de cultuur van 'hun' migranten omgaan.

Amsterdam zou Amsterdam niet zijn als de migranten-cultuur

ook anderszins niet uitgebreid aan bod zou komen. Hiertoe wordt het reeds bestaande Stagedoor Festival, in samenwerking met onder meer de Unesco, drastisch uitgebreid met optredens uit landen als Frankrijk en Duitsland. Ook hier is een congres aan gekoppeld, onder andere aan de hand van de uitkomsten van een enquête die de komende tijd tijdens de Interculturele zal worden gehouden. Daarnaast komt er nog een tiendaagse manifestatie met optredens van Nederlandse migranten, vooral voor deze groep bedoeld.

Verdere podium-manifestaties zijn het Holland Festival, waarop verschillende Europese landen zich zullen manifesteren, met als 'klapper' het Parijse gezelschap van Peter Brook met de marathonvoorstelling 'De Mahabharata'. Er komt weliswaar geen Festival of Fools, maar er zullen wel diverse interessante Europese straattheatergroepen optreden, bijvoorbeeld in het Vondelpark. Ook het al bestaande Zomerfestijn (margetheater) krijgt een Europees karakter.

Vietnamees

Nieuw zijn het Nederlands Theaterfestival (met wedstrijd-element) à la het Berliner Theatertreffen) en een Internationaal Poppentheaterfestival, met poppentheater voor volwassenen; onder meer de wereldberoemde Water-marionetten uit Vietnam (mogelijk gemaakt door het Prins Bernhardfonds).

Een belangrijke tentoonstelling wordt in Carré 'Honderd jaar internationaal amusement in Amsterdam', ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van dit theater. In het Tropenmuseum begint in januari de expositie 'Van Totem tot Life-style', in de Koopmansbeurs 'H.P. Berlage - een nieuwe werkelijkheid' en in het Stedelijk 'Glamour' (van Greta Garbo tot Joseph Beuys). In het najaar komt in het Rijksmuseum 'de schilders en tekenaars van ons landschap'. Op symposia wordt nog aandacht besteed aan design en het typisch Nederlandse verschijning van de kunstuitleen.

Logo van Amsterdam 'Culturele Hoofdstad'

Leidse Courant
9-4-1986

„Amsterdam culturele hoofdstad” grootscheepse manifestatie

81 1122

AMSTERDAM — Het basisprogramma voor de in 1987 te houden manifestatie „Amsterdam culturele hoofdstad van Europa” is bekend. Gisteren presenteerden vertegenwoordigers van het Holland Festival, het Nederlands Theater Instituut en het Amsterdams Uit-bureau het 14 miljoen gulden kostende programma, waarin tentoonstellingen, openluchtmanifestaties, theaterfestivals en symposia de hoofdmoot vormen. Het programma is opgesteld in opdracht van minister Brinkman van WVC, nadat de Europese ministers van Cultuur in 1983 besloten Amsterdam in 1987 aan te wijzen als culturele hoofdstad van Europa na Athene en Florence (dit jaar).

De manifestatie begint met de tentoonstelling „Van Totem tot Life-style” in het Tropenmuseum, waarin men onder meer wil aantonen hoe nauw cultuur en economie met elkaar verweven zijn, en een expositie over werk, leven en tijdperk van bouwmeester Berlage in de Koopmansbeurs.

Daarna volgen in het Stedelijk Museum een tentoonstelling over „Glamour” met als onderdeel portretten van onder andere Greta Garbo, Marlene Dietrich en Marilyn Monroe.

Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van Carré zal in dit theater een expositie plaats vinden over 100 jaar internationaal amusement in Nederland. Verder staan op het expositieprogramma „De schilders van ons landschap” en „De tekenaars van ons landschap” beide in het Rijksmuseum.

In mei zal een tiendaagse manifestatie worden gebracht met kunst- en cultuuruitingen van in Nederland vertegenwoordigde minderheidsgroepen. Het is de bedoeling dat uit elk land van de Europese Gemeenschap tenminste één gezelschap een bijzondere voorstelling of concert zal geven.

Vanaf 1 september staat op het programma het Nederlands Theaterfestival, waarin de beste of meest spraakmakende voorstellingen van het voorafgaande seizoen van Nederland en Vlaanderen worden getoond. De openingsmanifestatie is in het paleis op de Dam.

Aan drie kunstenaars op het terrein van choreografie, muziek en theater is gevraagd speciaal voor de Burgerzaal van het paleis een produktie op te zetten, die na de opening ook voor andere belangstellenden opgevoerd kan worden.

Amsterdam Culturele Hoofdstad: toneelfestival

Ook andere manifestaties

AMSTERDAM (ANP) - Tentoonstellingen onder meer van beeldende kunsten, een manifestatie van cultuuruitingen van culturele minderheden, een internationale openluchtmanifestatie, een zomerfestival, een Nederlands theaterfestival, een internationaal poppenfestival en congressen en symposia over uiteenlopende onderwerpen worden onder meer aangekondigd in het basisprogramma voor de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987.

Dit programma, dat zijn concrete vorm nog moet krijgen, werd gepresenteerd door vertegenwoordigers van de organisatoren van het Holland Festival, Steve Austen van het Nederlands Theater Instituut (NTI) en Arthur van Schevel van het Amsterdam Uit Bureau (AUB). Het programma is opgesteld in opdracht van minister Brinkman van WVC, nadat de Europese ministers van Cultuur in 1983 te wijzen als culturele hoofdstad van Europa na Athene en Florence (dit jaar).

Prijkaartje

Aan het allereerste plan dat de opstellers bij de minister indienen hing het prijkaartje van 20 miljoen gulden, waar de

van Totem tot Life-style" in het Tropenmuseum, waarin men onder meer wil aantonen hoe nauw cultuur en economie met elkaar verweven zijn, en een expositie over werk, leven en tijdperk van bouwmeester Berlage in de Koopmansbuurs. Daarna volgen in het Stedelijk Museum een tentoonstelling over "Glamour" met als onderdeel portretten van onder andere Greta Garbo, Marlene Dietrich, Marilyn Monroe, Roy George, Johnny Weisz, Miller, Rocky, Jacqueline Onassis, Mao, Paloma Picasso, koningin Astrid en Josef Beuys.

Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van Carré zal in dit theater een expositie plaats vinden over 100 jaar internationaal amusement in Nederland. Verder staan op het expo-stueprogramma "De schilders van ons landschap" en "De tekens van ons landschap" beide in het Rijksmuseum.

Minderheden

In mei zal een tiendaagse manifestatie worden gebracht met kunst- en cultuuruitingen van in Nederland vertegenwoordigde minderheidsgroepen. De organisatoren hopen muziek, theater en dansgroepen uit onder meer Marokko, Tunesië, Turkije, Suriname, Indonesië en de Nederlandse Antillen naar Amsterdam te halen.

Het is de bedoeling dat uit land van de Europese Gemeenschap tenminste één gezelschap bijzondere voorstelling concert zal geven. Er zijn inmiddels afspraken gemaakt met: Staatliche Bühnen uit Frankfurt, de Nationale Opera Brussel en het gezelschap Pe Brook uit Parijs. Daarnaast wordt er naar gestreefd ook landen als Zweden, de D.Oostenrijk en Hongarije; gramma's te presenteren.

Vanaf 1 september staat het programma het Nederlandse Theaterfestival, waarin de meest spraakmakende voorstellingen van het voorafgaande seizoen van Nederland en Vlaanderen worden getoond, aldus organisatoren. Zij willen dit nemen elk jaar opnieuw behalen.

Verschuilde onderwer rond "Europa, Cultuur, komst" zullen in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam en instellingen uit onder meer Frankrijk, Duitsland Italië op congressen en symposia aan de orde komen. Zo zal een internationaal symposium worden opgezet over "Kunst Beeldende Kunst (SBK), en het buitenland nog onbekend verschijnen.

De openingsmanifestatie plaats vinden in het paleis van Dam. Aan drie kunstenaars het terrein van choroog muziek en theater is gevraagd speciaal voor de Burgerzaal het paleis een productie opzichten, die na de opening

Een afbeelding van Marilyn Monroe zal niet ontbreken op de expositie 'Glamour' in het Stedelijk Museum.

Amsterdam voor veertien miljoen cultureel Europese hoofdstad '87

AMSTERDAM (ANP)
— Tentoonstellingen onder meer van beeldende kunsten, een manifestatie van cultuuruitingen van cultureel minderheden, een internationale openluchtmanifestatie, een zomerfestijn, een Nederlands theaterfestival, een internationaal pop-festival en congrespen en symposia over uiteenlopende onderwerpen worden onder meer

sangekondigd in het basisprogramma voor de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987.
Dit programma, dat zijn concrete vorm nog moet krijgen, werd dinsdag gepresenteerd door vertegenwoordigers van de organiserende instellingen, Ad 's Gravesande van het Holland Festival, Steve Auster van het Nederlands Theater Instituut (NTI) en Arthur Schendel van het Amsterdams Uit Bureau (AUB). Het programma is opgesteld in op-

dracht van minister Brinkman van WVC, nadat de Europese ministers van Cultuur in 1983 besloten Amsterdam in 1987 aan te wijzen als culturele hoofdstad van Europa na Athene en Florence (dit jaar).

Het allereerste plan dat de optellers bij de minister indierden gaf een kostenbedrag van 20 miljoen gulden te zien, waar de bewindsman niet mee akkoord wilde gaan: te duur. Na enig towtrekken kwam een nieuw bedrag op tafel, namelijk 14 miljoen. Rijk en gemeente Amsterdam zullen 4,5 miljoen gulden op tafel leggen. De rest hopen de organisatoren binnen hoofdsteden, internationale en eigen inkomsten zoals entreegelden. Zij zijn optimistisch gestemd over het welvagen ervan.

Doelstelling van de manifestatie is informeren, verbelderen, ter discussie stellen en onderzoeken wat de cultuur van een land betekent voor een land en wat de cultuur van de omringende landen aan de eigen cultuur kan bijdragen.

In januari begint de manifestatie met de tentoonstelling Van Totem tot Life-style in het Tropenmuseum, waarin men onder meer wil aantonen hoe nauw cultuur en economie met elkaar verweven zijn, en een ex-

positie over werk, leven en tijdperk van bouwmeester Berlage in de Koopmansbeurs. Daarna volgen in het Stedelijk Museum een tentoonstelling over Gla-mour met als onderdeel portretten van onder andere Greta Garbo, Marlene Dietrich, Marilyn Monroe, Boy George, Johnny Weismüller, Rocky, Jacqueline Onassis, Mao, Paloma Picasso, koningin Astrid en Josef Beuys.

Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van Carré zal in dit theater een expositie plaats vinden over 100 jaar internationaal amusement in Nederland. Verder staan op het expositieprogramma De schilders van ons landschap en De tekeners van ons landschap beide in het Rijksmuseum.

Frankfort, de Nationale Opera van Brussel en het gezelschap Peter Brook uit Parijs. Daarnaast wordt er naar gestreefd ook uit landen als Zweden, de DDR, Oostenrijk en Hongarije programma's te presenteren.

Vanaf 1 september staat op het programma het Nederlands Theaterfestival, waarin de beste of meest spraakmakende voorstellingen van het voorafgaande seizoen van Nederland en Vlaanderen worden getoond, aldus de organisatoren. Zij willen dit evenement elk jaar opnieuw herhalen.

Verschillende onderwerpen rond Europa, Cultuur, Toekomst zullen in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam en instellingen uit onder meer Frankrijk, Duitsland en Italië op congressen en symposia aan de orde komen. Zo zal er een internationaal symposium worden opgezet over Kunstuitelen, zoals die van de Stichting Beeldende Kunst (SBK), een in het buitenland nog onbekend verschijnsel.

De openingsmanifestatie is in het paleis op de Dam. Aan drie kunstenaars op het terrein van choreografie, muziek en theater is gevraagd speciaal voor de Burgerzaal van het paleis een productie op te zetten, die na de opening ook voor andere langstrellenden opgevoerd kan worden.

Leidsch Dagblad
10-4-1986

Als culturele hoofdstad

Amsterdam wacht veel tentoonstellingen en theatervoorstellingen

AMSTERDAM. (ANP) - Tentoonstellingen onder meer van beeldende kunsten, een manifestatie van cultuuruitingen van culturele minderheden, een internationale openluchtmanifestatie, een zomerfestival, een Nederlands theaterfestival, een internationaal poppenfestival en congressen en symposia over uiteenlopende onderwerpen. Ze worden onder meer aangekondigd in het basisprogramma voor de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987.

Dit programma, dat zijn concrete vorm nog moet krijgen, werd dinsdag gepresenteerd door vertegenwoordigers van de organiserende instellingen. Ad 's Gravesande van het Holland Festival, Steve Auster van het Nederlands Theater Instituut (NTI) en Arthur van Schendel van het Amsterdams Uit Bureau (AUB). Het programma is opgesteld in opdracht van minister Brinkman van WVC, nadat de Europese ministers van Cultuur in 1983 besloten Amsterdam in 1987 aan te wijzen als culturele hoofdstad van Europa na Athene en Florence (dit jaar).

Aan het allereerste plan dat de opstellers bij de minister indienen hing het prijskaartje van 20 miljoen gulden, waar de bewindsvaandelaar niet mee akkoord wilde gaan: te duur. Na enig touwtrekken kwam een nieuw bedrag op tafel, namelijk 14 miljoen. Rijk en gemeente Amsterdam zullen 4,5 miljoen gulden op tafel leggen. De rest hopen de organisatoren binnen te krijgen van andere Europese hoofdsteden, internationale en nationale fondsen, sponsoring en eigen inkomsten zoals entreegelden. Zij zijn optimistisch gestemd over het welslagen er van.

Doelstelling van de manifestatie is informeren, verhelderen, ter discussie stellen en onderzoeken wat de cultuur van een land betekent voor een land en wat de cultuur van de omringende landen aan de eigen cultuur kan bijdragen.

Exposities

In januari begint de manifestatie met de tentoonstelling 'Van Totem

tot Life-style' in het Tropenmuseum, waarin men onder meer wilantonen hoe nauw cultuur en economie met elkaar verweven zijn, en een expositie over werk, leven en tijdperk van bouwmeester Berlage in de Koopmansbeurs. Daarna volgen in het Stedelijk Museum een tentoonstelling over 'Glamour' met als onderdeel portretten van onder andere Greta Garbo, Marie-

ne Dietrich, Marilyn Monroe, Boy George, Johnny Weismuller, Rocky, Jacqueline Onassis, Mao, Paloma Picasso, koningin Astrid en Josef Beuys.

Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van Carré zal in dit theater een expositie plaats vinden over 100 jaar internationaal amusement in Nederland. Verder staan op het expositieprogramma 'De schilders van ons landschap' en 'De tekenaars van ons landschap' beide in het Rijksmuseum.

In mei zal een tiendaagse manifestatie worden gebracht met kunst- en cultuuruitingen van in Nederland vertegenwoordigde minderheidsgroepen. De organisatoren hopen muziek-, theater- en dansgroepen uit onder meer Marokko, Tunesië, Turkije, Suriname, Indonesië en de Nederlandse Antillen naar Amsterdam te halen.

Nat. Opera

Het is de bedoeling dat uit elk land van de Europese Gemeenschap tenminste één gezelschap een bijzondere voorstelling of concert zal geven. Er zijn inmiddels afspraken gemaakt met de Städtische Bühnen uit Frankfurt, de Nationale Opera van Brussel en het gezelschap Peter Brook uit Parijs. Daarnaast wordt er naar gestreefd ook uit landen als Zweden, de DDR, Oostenrijk en Hongarije programma's te presenteren.

Vanaf 1 september staat op het programma het Nederlands Theaterfestival, waarin de beste of meest spraakmakende voorstellingen van het voorafgaande seizoen van Nederland en Vlaanderen worden getoond, aldus de organisatoren. Zij willen dit evenement elk jaar opnieuw herhalen.

Beeldende kunst en theater overheerst in culturele manifestatie

Van onze kunstredactie

In navolging van Athene en Florence zal Amsterdam in 1987 uitgeroepen worden tot culturele hoofdstad van Europa. Daartoe is dinsdag het basisplan gepresenteerd. De manifestatie, die het gehele volgende jaar zal beslaan, belooft onder meer beeldende-kunsttentoonstellingen, een manifestatie van cultuuruitingen van culturele minderheden, een Nederlands theaterfestival, een internationaal poppenfestival en congressen over cultuur in Europees verband. Het voor de manifestatie geraamde bedrag van veertien miljoen is nog lang niet bij elkaar, maar de organisatoren zijn opvallend optimistisch hierover.

Het idee om ieder jaar een Europese stad tot culturele hoofdstad van Europa uit te roepen is geboren tijdens een ministersconferentie voor cultuur van landen van de Europese Gemeenschap in Athene. Athene heeft inmiddels de spits afgebeten en Florence staat dit jaar in de belangstelling. In 1987 zal Amsterdam aan de beurt zijn. Minister Brinkman (WVC) en de gemeente Amsterdam gingen akkoord met dit plan en bestaans het Holland Festival, het Nederlands Theater Instituut en het Amsterdams Uit Buro met de organisatie. Die kwamen met een ambitieus plan op tafel, dat dan ook een flinke duit moest kosten, twintig miljoen gulden.

De bedoeling was dat het rijk en de gemeente Amsterdam met een groot gedeelte van dit bedrag over de brug zouden komen, maar die bonden in. Dat betekende een sanering van de guesdriftige plannen van de organisatoren. „Het zal niet elke dag feest zijn”, sprak Ad 's-Gravesande, directeur van het Holland Festival. Men achtte echter een bodembedrag van veertien miljoen noodzakelijk om van Amsterdam op een waardige manier de culturele hoofdstad van Europa te maken. Het rijk en de gemeente zullen nu viereneuhalf miljoen bijdragen.

Steve Austen, directeur van het Nederlands Theater Instituut: „Daarnaast willen we internationale fondsen aanboren, evenals de budgetten bij deelnemende instellingen of subsidienten. Het komt erop neer dat we door een collecte langs de grote Europese landen aan zo'n

tweeënhalf miljoen gulden proberen te komen. Verder zijn er natuurlijk de inkomsten uit entree en zal het het rijksleven benaderd worden voor sponsoring.” Volgens de vertegenwoordigers van de belaste organisaties zal het totaalbedrag op tafel komen, maar het ziet er naar uit dat men er nog flink zijn best voor zal moeten doen.

Doelstelling van de manifestatie is informeren, verhelderen, ter discussie stellen en onderzoeken wat de cultuur van de omringende landen aan de eigen cultuur kan bijdragen. Deze manifestatie wijkt in zoverre van de vorige twee af dat men zich niet beperkt tot de cultuur van de Westeuropese landen, maar ook die van Oosteuropese landen erbij probeert te betrekken. Er wordt daarom naar gestreefd om naast programma's uit Zweden en Oostenrijk ook programma's uit landen als de DDR en Hongarije te presenteren.

Berlage

In januari begint de manifestatie met de tentoonstelling „Van totem tot life-style” in het Tropenmuseum, waarin men onder meer wil aantonen hoe nauw cultuur en economie met elkaar verweven zijn. In de Koopmansbeurs wordt vanaf januari een compleet overzicht gegeven van werk, leven en tijdperk van H. P. Berlage. De opzet is een indruk te geven van de invloed van Berlage op de internationale architectuur.

Daarna zal in februari in het Stedelijk Museum een tentoonstelling te zien zijn over „glamour”, met als

onderdeel portretten van onder andere Greta Garbo, Marlene Dietrich, Marilyn Monroe, Boy George, Jacqueline Onassis en Josef Beuys.

Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van Carré zal in dit theater een expositie plaats vinden over honderd jaar internationaal amusement in Nederland. Verder zullen er in het najaar in het Rijksmuseum de tentoonstellingen „De schilders van ons landschap” en „De tekenaars van ons landschap” geopend worden.

In mei zal een tiendaagse manifestatie met kunst- en cultuuruitingen van in Nederland gerepresenteerde minderheidsgroepen worden gebracht. Men denkt eraan om muziek-, theater- en dansgroepen uit Marokko, Tunesië, Suriname en de Nederlandse Antillen naar Amsterdam te halen.

Het is het voornemen dat uit elk land van de Europese Gemeenschap ten minste één gezelschap een bijzondere voorstelling of concert zal geven. Er zijn inmiddels afspraken gemaakt met de Staatliche Bühnen uit Frankfurt, de Nationale Opera van Brussel en het gezelschap van Peter Brook uit Parijs. Het is met

name bij dit onderdeel dat men ernaar streeft om podiumkunsten uit niet-EG-landen te presenteren.

Openlucht

Gedurende de zomermaanden zullen in Amsterdam voorstellingen op straten, pleinen, grachten en in parken plaatsvinden onder de noemer „internationale openluchtmanifestaties”. Behalve gezelschappen uit Nederland zullen er ook interessante straattheatergroepen uit andere landen worden uitgenodigd.

Nog meer theater: het „Zomerfestijn” in de maand juli. Dit zal een Europees podium moeten zijn voor de jonge non-verbale podiumkunsten, dans, mime, poppentheater, muziek, performances en dergelijke. Met gezelschappen en theaters uit Europa zullen co-producties worden opgezet.

Het gebouw Felix Meritis bestaat in 1987 tweehonderd jaar. Van origine was het het gebouw van een kunstgenootschap, waarin geleet werd op de invloed van de natuurwetenschappen op de kunsten. Zijn het nog steeds de natuurwetenschappen die de grootste invloed hebben op de

scheppende kunsten? Welke functie heeft het momenteel erin gevestigde Shafly Theater in de Europese recente theaterpraktijk? Door middel van een tentoonstelling, maar vooral door speciaal gemaakte tentoonstellingen zal nader op deze vragen worden ingegaan.

Vanaf 1 september staat op het programma het Nederlands Theaterfestival, waarin de beste of meest spraakmakende voorstellingen van het voorafgaande seizoen van Nederland en Vlaanderen worden getoond. De organisatoren willen dat dit evenement zich elk jaar opnieuw zal herhalen.

Vervolgens mag het internationaal poppentheaterfestival in november niet ongenoemd blijven. Een twaalf-tal poppentheaters uit alle delen van de wereld zullen zo'n vijftig voorstellingen spelen. Men probeert onder andere De Watermarionetten uit Vietnam naar Nederland te halen.

Andere aanpak

De organisatoren wezen erop dat culturele evenementen die nu al jaarlijks in Amsterdam plaatsvinden niet zomaar worden opgenomen in het totale programma van de manifestatie, maar dat men bijvoorbeeld met betrekking tot het Zomerfestijn en het Stagedoor Festival tot een andere aanpak probeert te komen.

Vinden er in het begin van het jaar 1987 vooral de beeldende kunsttentoonstellingen plaats en in de zomermaanden de podiumkunsten, in het najaar zullen culturele evenementen in een cultureel-politiek verband worden gebracht. Verschillende onderwerpen rond „Europa”, „cultuur, toekomst”, zullen in samenwerking met de universiteit van Amsterdam en instellingen uit onder meer Frankrijk, Duitsland en Italië op congressen en symposia aan de orde komen.

Wat tenslotte opvalt aan het basisplan van de organisatoren van de komende manifestatie is dat er niet apart plaats is ingeruimd voor muziek. Je zou gaan denken dat dat als eerste is gerveuld toen men gedwongen werd een stapje terug te doen.

81 1122

Amsterdam maakt zich op als Culturele Hoofdstad van Europa

STERDAM — Tentoonstellingen onder meer beëindigende kunsten, een manifestatie van cultuur uitingen van culturele minderheden, een internationale openluchtmantifestatie, een zomerfestival en Nederlands theaterfestival, een internationaal poppenfestival en congressen en symposia uiteenlopende onderwerpen worden onder r aangekondigd in het basisprogramma voor manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad Europa 1987.

Het programma is opgesteld in opdracht van minister Brinkman van WVC, nadat de Europese ministers van Cultuur in 1985 besloten Amsterdam in 1987 aan te wijzen als culturele hoofdstad van Europa in Athene en Florence (dit jaar).

Aan het afleverend plan dat de opstellers bij de minister indienen hangt het prijansurje van 20 miljoen gulden, wat de verwant te duikt. Het bedrag is verdeeld in twee delen: een nieuw bedrag van twaalf, namelijk 14 miljoen, dat wordt toegekend aan de Rijk en gemeente Amsterdam, en 6 miljoen gulden op tafel leggen. De rest hoort de organisatoren binnen te krijgen van andere Europese hoofdsteden, internationale en nationale fondsen, sponsoring en eigen inkomsten zoals als entreegelden. Zij zijn optimaal gestemd over het welzijn ervan.

Doelstelling van de manifestatie is informeren, verhelderen, ter discussie stellen en onderzoeken wat de cultuur van een land betekent voor een land en wat de cultuur van de omringende landen aan de eigen cultuur kan bijdragen. In januari begint de manifestatie met het festival 'Van Tegenwoordig tot Liefde' in het Trovamusse, waarin men onder meer wil aantoonen hoe saure cultuur en economie met elkaar verweven zijn, en een expositie over werk, leven en tijdperk van bouwmeester Berlage in de Kopmansbeurs.

Daarna volgen in het Stedelijk Museum een afwisselend met Glas voor het Stedelijk met Glastentoonstelling onder andere Greta Garbo, Marlene Dietrich, Marilyn Monroe, Roy George, Johnny Weismuller, Rocky, Jacqueline Onassis, Mao,

Pescaro, koningin Astrid en Josef Beuys.

AMUSEMENT

Ter gelegenheid van het honderdjarige bestaan van Carré zal in dit theater een expositie plaats vinden over 100 jaar internationaal amusement in Nederland. Verder staan op het expositieprogramma 'De schilders van ons landschap' en 'De tekens van ons landschap' beide in het Nijlkeuseum.

In mei zal een tiendaagse manifestatie worden gepresenteerd met kunst- en cultuuruitingen van in Nederland vertegenwoordigde minderheidsgroepen. De organisatoren hebben met onder meer Marokko, Koeweit, Turkije, Suriname, India, Israël en de Nederlandse Antillen naar Amsterdam te halen.

Het is de bedoeling dat uit elk land van de Europese Gemeenschap ten minste één gezelschap een bijzondere voorstelling of concert zal geven. Er zijn inmiddels afspraken gemaakt met de Staatliche Bibliothek uit Frankfurt, de Nationale Opera van Brussel en het gezelschap Peter Brook uit Parijs. Daarnaast wordt er naar gestreefd ook uit landen als Zweden, de DDR, Oostenrijk en Hongarije programma's te presenteren.

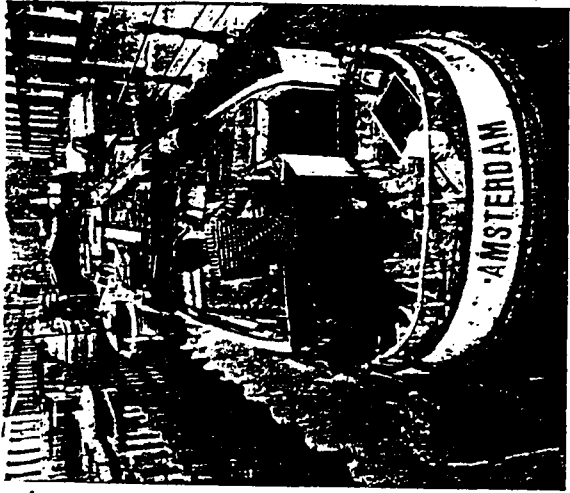
Vanaf 1 september staat op het programma het Nederlands Theaterfestival, waarin de beste of meest spraakmakende voorstellingen van de afgelopen twee seizoenen worden getoond, althans de organisatoren. Zij willen dit evenement elk jaar opnieuw herhalen.

Verschuillende onderwerpen rood 'Europa, Cultuur, Toekomst' zullen in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam en instellingen uit onder meer Frankrijk, Duitsland en Italië op congressen en symposia aan de orde komen. Zo zal er worden opgezet over 'Kunstuitleen', zoals die van de Stichting Beeldende Kunst (SBK), een in het buitenland, nog ontbrekend, verschijnsel.

De openingmanifestatie zal plaats vinden in het paleis op de Dam. Aan drie kunstenaars op het terrein van choreografie, muziek en dans is gewaagd het maken van een productie op te zetten, die aan de opening ook voor andere belangstellenden opengevoerd kan worden.

KULTUR

Ein Stock altes Amsterdam wird in den Giebeln und mit ihrem Häufig von Köhntern bewohnten Hausbooten lebendig.

gen. So soll beispielsweise der Amsterdamer "Stagedoor-Festival", ein Theaterfestival, der als kulturelle Minderheiten in Amsterdam lebender Surinamer, Türken und Marokkaner, in Zusammenarbeit mit der Berliner Akademie der Künste zum internationalen Migrantentheaterfestival ausgebaut werden: 1988 mit ir Berlin lebenden türkischer Kulturgruppen, 1989 mit in Pakistan lebenden nordafrikanischen kulturellen Minderheiten und 1990 mit den asiatischen Migrantengruppen in London.

Daß Amsterdam 1987 kulturelle Hauptstadt von ganz Europa werden will, geht

Idyllie im Kolik. Als Europas Kulturhauptstadt 1987 will Amsterdam zeigen, daß das Bild vom Sünderbottel und Drogenmelka an der Amstel schiefler ist.

aus der Tatsache hervor, daß nicht nur die Kunst aus den Ländern der Europäischen Gemeinschaft auf dem Programm steht, sondern auch die aus Nicht-EG-Ländern wie Schweden, Österreich und selbst einigen Ostblockstaaten.

Gerade die kulturelle Annäherung über ökonomische, soziale, politische und ideologische Grenzen hinweg, scheint eines der zentralen Anliegen der Amsterdamer Organisation zu sein. Besonders unterstrichen wird dies durch ein Projekt, das der Verwirklichung einer Idee dienen soll: die Günter Grass im Herbst 1985 während des Europäischen Kulturforums in Budapest vorstellte: der Gründung einer Gesamt europäischen Kulturstiftung mit eigenem Rundfunk und Fernsehen, die ihren Sitz in Budapest haben soll und die zentralen Niederlassungen in Wien und in Amsterdam einplant. In Amsterdam soll dies 1987 zusammen mit Grass näher ausgearbeitet und in Ber-

den voraussichtlichen Höhepunkten gehören Ausstellungen über den Architektentag (Januar bis März 1987), über Landchaftsmalerie im Rijksmuseum (Oktober bis Dezember 87) und über den aus Hollywood nach Holland (und Europa) importierten Begriff "Glamour" (mit Porträts von unter anderem Mariene Dietrich, Boy George, Mao und Joseph Beuys) im Stedelijk Museum (im Sommer 87).

Als niederländisch-deutsche Koproduktion ist im ersten Halbjahr, von Januar bis Juni 1987, die Ausstellung von Trovati bis Life-Style im Trovati-Museum zu sehen. Ziel der Ausstellung ist es, "anzugreifen, auf weiche Art und Weise 'Leitbilder' in Vergangenheit und Gegenwart als Identifikationsmöglichkeiten funktionalisiert und funktionalisieren".

Der Sommer bildet bis in den Herbst hinein den eigentlichen Höhepunkt von "Amsterdam - kulturelle Hauptstadt von Europa 1987": Theater, Kinca, Museen stehen im Zeichen der Kulturreihe. Dann finden auch zum vierzigsten Male das traditionelle Holland-Festival statt und feiern zwei Amsterdamer Kulturbastionen, des Theater Carre und das Gebäude Felix Meritis (Sitz des Shelly-Theaters) ihr 100jähriges beziehungs-

Amsterdam als Europas Kulturhauptstadt 1987

Planen für ein Jahr und die Jahre danach

Von Reinhold F. Bertlein

Nach Athen im letzten, Florenz in diesem und noch vor Berlin 1988 wird Amsterdam im kommenden Jahr kulturelle Hauptstadt von Europa.

Auf Initiative der Kulturminister der Europäischen Gemeinschaft soll jedes Jahr eine andere Stadt eine kulturelle Veranstaltungsschleife unter dem Titel kulturelle Hauptstadt von Europa organisieren.

Im Venedig des Nordens möchte man sich von Athen und Florenz dadurch unterscheiden, daß man bereits 1987 mit den zukünftigen, kulturellen Hauptstädten - Berlin 1988, Paris 1989 und London 1990 - in gemeinsamen Projekten zusammenarbeiten will. Das ist wichtig, weil man dem mit Berliner Kulturrichtungs-

Europäischen Gedanken Genüge tun", so Steve Austin, Direktor des Niederländischen Theater instituts in Amsterdam, das neben Holland Festival und dem Amsterdamer Kulturbüro eines der Organisatoren des Kulturforums ist.

Aus dieser Überlegung heraus ergibt sich unter anderem eine enge Zusammenarbeit mit Berliner Kulturrichtungs-

Spielraum der achtziger Jahre: Stilbildung auf der Lebensbühne

Die Ich-Kunst hat sich durchgesetzt, der Totemismus lebt in den Leitbildern von heute weiter. Von Karla Fohrbeck

Nach nur ein oder zwei Jahre haben sich in Werbung und Anzeigen die stilistischen Merkmale der achtziger Jahre etabliert. ...

Nach vor zwanzig Jahren hätte wohl die Auflebenszeit Genesung, Mode, Stil gemeint. ...

Das Vorbild Japans liebt man aus der Vielfalt, die sich dort gerade erst zu entwickeln beginnt. ...

Die Wirtschaft rechnet nach heute mit mindestens zehn Jahren, die man braucht, um eine Corporate oder Marken Identität zu bilden. ...

Die einfache Form der Identifizierung und der darauf beruhenden Stilbildung ist dabei immer noch der Totemismus. ...

Die Zusammenhänge zwischen Alltagskultur und Wirtschaft, die Identifikation und Erwerb des Wohlstandes...

ist mit mindestens zehn Jahren, die man braucht, um eine Corporate oder Marken Identität zu bilden. ...

Die einfache Form der Identifizierung und der darauf beruhenden Stilbildung ist dabei immer noch der Totemismus. ...

Die Zusammenhänge zwischen Alltagskultur und Wirtschaft, die Identifikation und Erwerb des Wohlstandes...

Die Wirtschaft rechnet nach heute mit mindestens zehn Jahren, die man braucht, um eine Corporate oder Marken Identität zu bilden. ...

Die Zusammenhänge zwischen Alltagskultur und Wirtschaft, die Identifikation und Erwerb des Wohlstandes...

Die Zusammenhänge zwischen Alltagskultur und Wirtschaft, die Identifikation und Erwerb des Wohlstandes...

Die Wirtschaft rechnet nach heute mit mindestens zehn Jahren, die man braucht, um eine Corporate oder Marken Identität zu bilden. ...

Die Zusammenhänge zwischen Alltagskultur und Wirtschaft, die Identifikation und Erwerb des Wohlstandes...

Die Wirtschaft rechnet nach heute mit mindestens zehn Jahren, die man braucht, um eine Corporate oder Marken Identität zu bilden. ...

Die Zusammenhänge zwischen Alltagskultur und Wirtschaft, die Identifikation und Erwerb des Wohlstandes...

Die Zusammenhänge zwischen Alltagskultur und Wirtschaft, die Identifikation und Erwerb des Wohlstandes...

Die Wirtschaft rechnet nach heute mit mindestens zehn Jahren, die man braucht, um eine Corporate oder Marken Identität zu bilden. ...

Die Zusammenhänge zwischen Alltagskultur und Wirtschaft, die Identifikation und Erwerb des Wohlstandes...

Die Wirtschaft rechnet nach heute mit mindestens zehn Jahren, die man braucht, um eine Corporate oder Marken Identität zu bilden. ...

Die Zusammenhänge zwischen Alltagskultur und Wirtschaft, die Identifikation und Erwerb des Wohlstandes...

Die Zusammenhänge zwischen Alltagskultur und Wirtschaft, die Identifikation und Erwerb des Wohlstandes...

Die Wirtschaft rechnet nach heute mit mindestens zehn Jahren, die man braucht, um eine Corporate oder Marken Identität zu bilden. ...

Die Zusammenhänge zwischen Alltagskultur und Wirtschaft, die Identifikation und Erwerb des Wohlstandes...

Die Wirtschaft rechnet nach heute mit mindestens zehn Jahren, die man braucht, um eine Corporate oder Marken Identität zu bilden. ...

Die Zusammenhänge zwischen Alltagskultur und Wirtschaft, die Identifikation und Erwerb des Wohlstandes...

Die Zusammenhänge zwischen Alltagskultur und Wirtschaft, die Identifikation und Erwerb des Wohlstandes...

Die Wirtschaft rechnet nach heute mit mindestens zehn Jahren, die man braucht, um eine Corporate oder Marken Identität zu bilden. ...

Die Zusammenhänge zwischen Alltagskultur und Wirtschaft, die Identifikation und Erwerb des Wohlstandes...

Die Zusammenhänge zwischen Alltagskultur und Wirtschaft, die Identifikation und Erwerb des Wohlstandes...

Bübe, Dame, König... Cost Kostbar aus tiefer G

DE TIJD
16-1-1987

Lifestyle

Het gelegenheidsprogramma over *Erika Mann*, dat de cabaretgroep Don Quishocking in het najaar van 1985 viermaal zou spelen, was dermate verrassend dat er enkele tientallen voorstellingen kwamen plus een tv-registratie. Sindsdien is *Fred Florusse*, *George Groot*, *Jacques Klöters* en *Pieter van Empelen* veelvuldig gevraagd met iets nieuws te komen. Het wordt opnieuw een gelegenheidsprogramma, ditmaal in het kader van de manifestatie Van Totem tot Lifestyle, die zich dit jaar afspeelt onder de vleugels van Amsterdam Culturele Hoofdstad (door *Kees van Kooten* afgekort tot het meewarige ACH). De heren hopen in het programma 'de nieuwe waarden van deze tijd' te presenteren. Ze worden opnieuw vergezeld door *Joke Bruijs*,

die in de vorige produktie luide werd toegejuicht. Er staan elf voorstellingen in mei op de agenda. Hoeveel het er uiteindelijk zullen worden is de vraag.

HENK VAN GELDER

Prov. Zeeuwse
Courant
26-1-1987

'Totum' begin Amsterdam 81 Culturele 1122 Hoofdstad

AMSTERDAM (ANP) - „Van Totum tot Lifestyle” is de verzamelnaam van een aantal verschillende culturele activiteiten die dit jaar in het kader van „Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987 - een toekomst voor ideeën” worden gehouden. Al deze activiteiten hebben als centraal thema de relatie tussen de mens en zijn symbolen.

De officiële opening van de tentoonstelling „Van Totum tot Lifestyle” in het Tropenmuseum, tevens startsein voor het hele project, wordt door premier Lubbers verricht op 25 maart.

Amersfoortse
Courant
26-1-1987

Project 'Van Totum tot Lifestyle'

AMSTERDAM (ANP) - „Van Totum tot Lifestyle” is de verzamelnaam van een aantal verschillende culturele activiteiten die dit jaar in het kader van „Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987 - een toekomst voor ideeën” worden gehouden. Al deze activiteiten hebben als centraal thema de relatie tussen de mens en zijn symbolen.

Het project is een Nederlands-Duits initiatief, gecoördineerd door het Goethe-Instituut, Amsterdam en het Koninklijk Instituut voor de Tropen.

De officiële opening van de tentoonstelling „Van Totum tot Lifestyle” in het Tropenmuseum, tevens startsein voor het hele project, wordt door premier Lubbers verricht op 25 maart.

Arnhemse
Courant 26-1-87
Nijmeegs
Dagblad 26-1-87

'Totum' begin Amsterdam Culturele Hoofdstad

803 81 1122
AMSTERDAM - „Van Totum tot Lifestyle” is de verzamelnaam van een aantal verschillende culturele activiteiten die dit jaar in het kader van „Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987 - een toekomst voor ideeën” worden gehouden. Al deze activiteiten hebben als

centraal thema de relatie tussen de mens en zijn symbolen.

Het project is een Nederlands-Duits initiatief, gecoördineerd door het Goethe-Instituut, Amsterdam en het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Het zal volgend jaar worden overgenomen door Berlijn. Daarna

zullen andere Europese steden volgen.

De officiële opening van de tentoonstelling „Van Totum tot Lifestyle” in het Tropenmuseum, tevens startsein voor het hele project, wordt door premier Lubbers verricht op 25 maart.

Rotterdams
Nieuwsblad
26-1-1987
Goudse Courant
26-1-1987
Haagse
Courant 26-1-87

Binnenhof
26-1-1987
Leidse Courant
26-1-1987

„Totum”-project in Amsterdam

803 81 1122
Amsterdam — 'Van totum tot lifestyle' is de verzamelnaam van een aantal verschillende culturele activiteiten die dit jaar in het kader van 'Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987' worden gehouden. Al deze activiteiten hebben als centraal thema de relatie tussen de mens en zijn symbolen. Het project is een Nederlands-Duits initiatief, gecoördineerd

door het Goethe-Instituut, Amsterdam en het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Het zal volgend jaar worden overgenomen door Berlijn. Daarna zullen andere Europese steden volgen. De officiële opening van de tentoonstelling 'Van totum tot lifestyle' in het Tropenmuseum - tevens startsein voor het hele project - wordt door premier Lubbers verricht op 25 maart.

„Totum” begin Amsterdam Culturele Hoofdstad

803 81 1122
AMSTERDAM — „Van Totum tot Lifestyle” is de verzamelnaam van een aantal verschillende culturele activiteiten die dit jaar in het kader van „Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987 - een toekomst voor ideeën” worden gehouden. Al deze activiteiten hebben als centraal thema de relatie tussen de mens en zijn symbolen. Het project is een Nederlands-Duits initiatief, gecoördineerd door het Goethe-Instituut, Amsterdam en het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Het zal volgend jaar worden overgenomen door Berlijn. Daarna zullen andere Europese steden volgen. De officiële opening van de tentoonstelling „Van Totum tot Lifestyle” in het Tropenmuseum, tevens startsein voor het hele project, wordt door premier Lubbers verricht op 25 maart.

Gelderlander
28-1-1987
Nieuwsblad
28-1-1987

„Totum” in Amsterdam

AMSTERDAM - 'Van Totum tot Lifestyle' is de verzamelnaam van een aantal verschillende culturele activiteiten die dit jaar in het kader van 'Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987 - een toekomst voor ideeën' worden gehouden. Al deze activiteiten hebben als centraal thema de relatie tussen de mens en zijn symbolen. Het project is een Nederlands-Duits Initiatief, gecoördineerd door het Goethe-Instituut, Amsterdam en het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Het zal volgend jaar worden overgenomen door Berlijn. Daarna zullen andere Europese steden volgen. De officiële opening is op 25 maart.

Trouw
29-1-1987

Kunst & Cultuur

CULTURELE HOOFDSTAD VAN EUROPA 1987

Amsterdam in rol van voortrekker

door Kathinka Dittrich

Dat Amsterdam dit jaar de Culturele Hoofdstad van Europa is, lijkt nog een goed bewaard geheim. In de stad zelf valt weinig te merken van extra activiteiten. Officieel wordt Het Jaar ook pas ingeluid op 25 maart als premier Ruud Lubbers in het Tropenmuseum de tentoonstelling 'Van Totem tot Lifestyle' opent.

Toch zijn de plannen nagenoeg gereed. Vanuit de bureaus van het Holland Festival en het Nederlands Theater Instituut is hard gewerkt aan het programma waarin bijna alle kunsten aan bod komen. Tenminste voor zover het budget van 14 miljoen gulden dat toelaat. In Trouw vandaag al ruime aandacht voor Amsterdam Culturele Hoofdstad. Kathinka Dittrich, van 1979 tot 1986 directeur van het Goethe Instituut in Amsterdam en sindsdien werkzaam in München als algemeen directeur van alle Goethe Instituten in de hele wereld, verwacht veel van de Nederlandse aanpak die ze grensoverschrijdend noemt. Ook Michel van Erkel, hoofd van het directoraat internationale betrekkingen van VVC, is hoopvol gestemd. Hun enthousiasme wordt echter niet gedeeld door de groepen en theaters uit het derde circuit.

Dat cultuur meer is dan enkele 'top'-opera's, 'top'-tentoonstellingen en 'top'-producties vindt ook Hannes Wallrafen, een Duitse fotograaf die al geruime tijd in Amsterdam woont. Zijn visie op kunst en cultuur is af te lezen aan een drietal foto's in dit kader dat geheel aan Amsterdam Culturele Hoofdstad is gewijd.

Amsterdam is dit jaar Culturele Hoofdstad van Europa. Deze eer heeft de stad te danken aan Melina Mercouri, de Griekse minister van cultuur. In 1983 overtuigde zij de ministers van cultuur van de landen van de Europese Gemeenschap ervan om, jaar om jaar, een Europese culturele spanning te doen plaats vinden.

Indedaad werd daarna de daad bij het woord gevoegd. In 1985 veranderde Athene in een feeststad, een jaar later gevolgd door Florence met een overvloed aan manifestaties. Tot dertig keer schreef anderszins wat moet worden verstaan onder 'Europa en onder 'cultuur'. Ik zal me hier niet inlaten met de eenduidige discussie over het begrip Europa. En ook zal ik me, als pragmatisch ingesteld, niet begeven naar cultureel-historische hoogten. Zeker is en ik gevat dat Europa en de Europese Gemeenschap met heziden zijn. Daar zijn nog Stockholm en Zürich, Wenen, Warschau, Berlijn, Praag, Boedapest en vele andere steden die voor 1987 jaar Culturele Hoofdstad van Europa zouden kunnen zijn.

Daar de politiek die niet toelaat blijft slechts te hopen dat de Culturele Hoofdsteden van Europa - nu Amsterdam volgen West-Berlijn in 1986 en Parijs een jaar later - ten meer reële Europa als uitgangspunt zullen nemen voor hun manifestaties en het daaraan een grondslag leggen. De idee bij de kunsten, de meest geconcentreerde uitdrukking van de verheven en minder verheven aspecten van het menselijk samenleven, waarvan de grenzen van de tijd (en ook verschillende culturen van Europa) zich nog het gemakkelijkst overschrijden.

Verstandshuwelijk
En juist deze grensoverschrijding moet met het creëren van Culturele Hoofdsteden van Europa ook bereikt worden. Festivals met het traditionele impakant zijn af in Europa immers al gemeen. Als men elkaar over de grenzen heen iets te vertellen heeft dan zal men aanknopingspunten zoeken, verwechtingen en wissel-

werkingen opzoeken, samenwerking en uitwisseling nastreven en proberen de anderen in hun anders-zijn te begrijpen, te respecteren en elkaar weerzijds te stimuleren.

Deze overwegingen werden in Amsterdam meer in acht genomen dan bij de steden die al culturele hoofdstad waren. In elk geval ten dele, want het Amsterdamse concept is niet uit een stuk. Veertig werden twee verschillende concepten van twee verschillende coördinatoren met veel respect in elkaar geschruifd. Het concept van het Nederlands Theater Instituut en dat van het Holland Festival moesten vanwege het geld en ook om andere redenen die weinig met de zaak zelf te maken hebben tot een verstandshuwelijk worden versnoerd.

...Thema's het Holland Festival', zo heet het in een brochure voor de pers, 'zal soepeler aandacht worden gegeven aan de podiumkunsten uit de lidstaten van de Europese Gemeenschap. Belangrijkere activiteiten op het gebied van opera, muziek, dans en toneel zullen een impressie geven van het Europa aan actuele podiumkunsten te bieden heeft'...

Magneten
De nadruk ligt derhalve op eenmalige presentatie van grote representatieve manifestaties uit de landen van de Europese Gemeenschap. Zo kan het publiek genieten van de Hamburger Staatsopera of van Covent Garden en kan zij - en ook dat behoort tot het coördinerend van het Holland Festival - het werk van de architect Berlage, de beroemde kunstenaar Schiemer of van de overal bewonderde Nederlandse landschapschilders bekijken, om slechts enkele Nederlandse en geïmporteerde voorbeelden te noemen.

Deze en andere manifestaties zijn zeker hoopgepunten en magneten voor het publiek en zullen ook wel een paar nieuwsgierige bezoekers uit het buitenland trekken. Alleen ze zouden ook in elk ander jaar hebben kunnen plaatsvinden. Dat is desondanks in 1987 in samengedrukte vorm in Amsterdam gepresenteerd worden is weer-

te te schrijven aan de grotere zaken met geld die met de schepping van Amsterdam als Culturele Hoofdstad van Europa door binnen- en buitenland beschikbaar werd gesteld.

Het is jammer dat een idee van de staatsmedewerker voor theater van het Holland Festival niet kon worden gerealiseerd. Arthur Snoeren, een van de bekende Berlijnse toneelregisseurs Peter Stein overtuigd een stuk van Vondel te encenaren, met opvoeringen in Amsterdam, Berlijn en andere steden. Dat zou de Duitsers iets hebben gebracht over de Nederlandse Goethe en de Hollanders een bij hebben gegeven in Duitse en andere landen van klassieke stukken, een stapje grensoverschrijding dat vruchten zou hebben afgeworpen. Het heert helaas niet zo mogen zijn.

Aan de door het Nederlands Theater Instituut coördineerde projecten ligt een heel ander concept en grondslag. Ze betreffen zich niet tot de landen van de Europese Gemeenschap en willen eveneens presentatie zijn van topproducten op het gebied van de gevestigde kunsten die een keer zullen worden getoond. Het gaat hier veel meer om echte grensoverschrijdingen. Zo is in een symposium geïnd dat Europa in cultureel perspectief heet en dat gewijd is aan de thema's: 'Europa en de nationale geschiedschrijving van 1815 tot 1945' en 'De belevingsvorm over Europa sinds 1945'.

De bekendste Europees Cultuurfestival was het voorstel van Gunter Grass opstellen dat hij in 1985 bij het Europese Cultuurfestival in Boedapest heeft gedaan om te komen tot een 'Gesamenlijk Europees Cultuurfestival met een vestiging in Amsterdam, Boedapest en Wenen'. Het doel van de stichting is 'het overleven van de verlamde werking van de politieke tweedeling van Europa op het gebied van culturele eenheid'. Wat deze discussies met vertegenwoordigers van landen die wel en die niet tot de Europese Gemeenschap behoren, uit alle windstreken van Europa die, zullen overleven is nog geheel open. Maar de poging wordt gemaakt, de moed risico te nemen, met het varen en opstaan dat daarbij hoort, is aamazing.

Ook bij andere projecten wordt gezacht naar samenwerking met vertegenwoordigers van verschillende culturen in Europa. De nog een presentatie raakt op de achtergrond. Ik noem er voorbeelden met het Goethe-Instituut, het Koninklijk Instituut voor de Tropen en het Centrum für Kulturforschung uit Bonn ontwikkelde project 'Van Totem tot Lifestyle' een geschiedenis van de Europese ideeën- en voorstellingen, zal ledem tot vergelijkbare manifestaties in Berlijn, Wenen, Zürich en andere steden.

De gemeenschappelijke gedachte werd ook gemeenschappelijke door een Europees comité opgedragen. De uitvoering van de geplande wordt bepaald door de culturele traditie van de land. En dat is ook goed. In het gemeenschappelijke worden bereikt nu eenmaal andere besluiten dan in het lokale, bekende Wenen met haar Oostenrijks-perspectief. Gemeenschappelijk cultuurverruigend zijn aan een Europese eenheidsgeest heeft hernemd was.

Toe te schrijven is eveneens het initiatief van het Nederlands Theater Instituut om verder te denken dan het jaar 1987 in: vraagde plannen te maken met de volgende Culturele Hoofdsteden van Europa, West-Berlijn en Parijs derhalve. Zo worden bijvoorbeeld bij het Internationale Scholieren Theaterfestival negen voorstellingen door

scholieren uit het voortgezet onderwijs uit Amsterdam, Berlijn en Parijs getoond, die ook weer in West-Berlijn (1986) en Parijs (1987) te zien zullen zijn.

Co-productie
Aan co-producten uit acht Europese landen, om een ander voorbeeld te noemen, zullen opdrachten worden verstrekt. De werken werden in Amsterdam door een Nederlandse groep uitgevoerd. Dit omvat vooral ook instrumentarium uit andere Europese landen vertegenwoordigd zijn, zal ook in het volgende jaar in West-Berlijn worden.

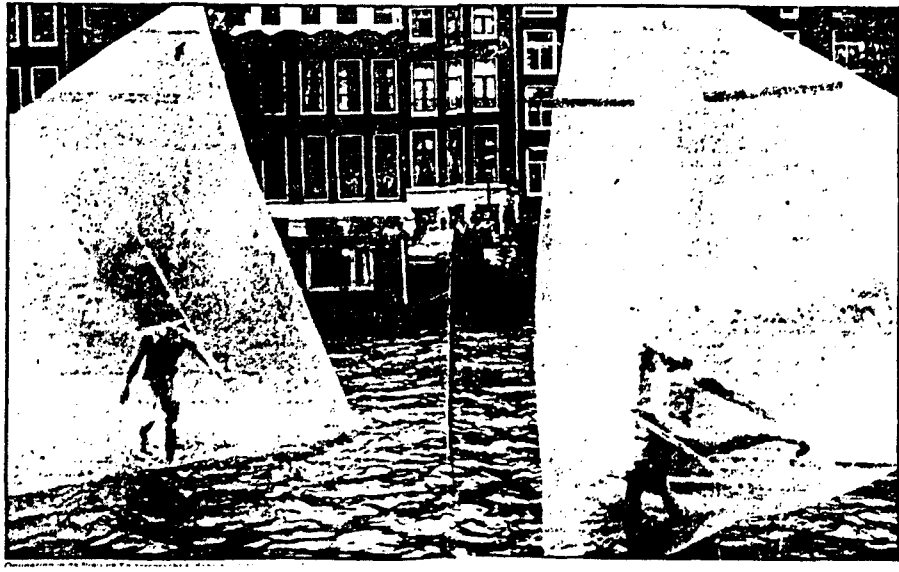
Co-productie, samenwerking, uitwisseling, dat is veel moediger en riskanter en het meer risico omringt dan het aankopen van kunst en literaire nationale kunstproducten, hoe belangrijk die ook zijn. Ook de bureaucratie, die de subsidies beschikbaar stelt, heeft daarmee moeilijkheden. Ze geeft de voorkeur aan duidelijke, naar afzondering geïsoleerde begrotingen van kunstuitvoeringen die voor al cultureel zijn. Maar daarmee heeft ze toch per se de voorkeur voor een internationale aanpak van Europa op de wereld zelf, moet zich er niet over verbazen dat in een jaar zijn de grove verschillen met eropgevoerd moet en die daartoe ook hun oorspronkelijke trekken.

Dit proces is uiteraard storing voor een reïtante gang van zaken, maar bent vooral omdat eenzinnig gehoor van de politieke opvoering van de vertegenwoordigers. Dit is hoevondig cultuurbeleving zich om deze op deze weg met de stroom bewegen heeft spreke voor een internationale aanpak van de thesauriën van dit kleine land.

En dan is er nog een andere weg waarop men zich begeven heeft en veel in een richting die in andere landen niet prominent is. Het gaat niet alleen om de 'lechte leuven' zoals bijvoorbeeld Franz Josef Strauss die macht heeft ook de schuld van de enige maatschappij en die van andere culturen uit Europa worden getoond. En dat gebeurt zowel over als metre, met de veel geciteerde bevestigingen van de burger dus.

Thema's als werkloosheid, problemen van jongeren en uitgedaagde ouderen worden met activering getoond, in dit verband kan ook de behandeling van het thema Eel worden gezien. Men is bereid verantwoordelijkheid te dragen voor de vluchtelingen van vandaag of een emigratie nu de politieke dan wel, economische motieven is terug te voeren. En dat daarbij ook de vraag naar de omvang van het Derde Rijk wordt opgeworpen is vanzelfsprekend. Ook daarvoor dient verantwoordelijkheid te worden genomen. Door de Duitsers in eerste instantie, ook door de toen nog niet geboren, zoals bijvoorbeeld muziek.

Grote broers
Het was een getuige benaming Amsterdam voor Berlijn, Parijs of Londen als Culturele Hoofdstad van Europa uit te bezien. In Amsterdam ontstaat meer dan een festival met groot geprojecteerde manifestaties. De mogelijkheden tot cultureel begrip werden hier aangegrepen, ver over de grenzen van West-Europa heen. En het wordt ook duidelijk gemaakt dat cultuurbeleving meer is dan de voorlopige arm van de grote broers politiek en economie. Aangevoerd wordt dat de pure presentatie van het moed, ware en goede slechts in beperkte mate bijdraagt tot een beter begrip voor mensen in andere landen. Er wordt een aanzet gegeven over de verhouding met andere culturen en te denken en daarover gemeenschappelijk te discussiëren, met behulp van de taal van de verschillende kunsten. Omdat deze kunsten door zijn voorgangers niet meer worden gebruikt zijn bij Amsterdam de rid van voortrekker omdraaien, met invloed op de volgende Culturele Hoofdsteden van Europa. Dat de ar impas uitgaan van een klein land en met van de machtingen van Europa met hun buitengewone levens en standacht. Wie over de macht beschikt heeft niet altijd het recht, zeker niet het morele. Er bestaat grote behoefte aan meer...

IN KADER 'AMSTERDAM CULTURELE HOOFDSTAD'

Vaz Diaz 30/1187

'Totum': de mens en zijn symbolen

De Vallei
30-1-1987

Nwe Apeldoornse
Courant 30-1-87
VAZ DIAZ
30-1-1987

TROUW
29-1-1987

PROGRAMMA AMSTERDAM CULTURELE HOOFDSTAD

74 1120 '87
78 97 107
108 87

Berlage in de Beurs. Expositie in de Koopmansbeurs t/m 22 maart.

Oskar Schlemmer. Expositie in het Stedelijk Museum. Van 22/2 t/m 12/4.

Internationaal Scholieren Theaterfestival in de Krakeling. Meervaart, Engelenbak. Van 1 t/m 7/3.

Van Totem tot Lifestyle. Expositie + Manifestatie in het Tropenmuseum. Van begin maart t/m half augustus.

Amsterdam Roots Meeting. Muziek en Dans in de Melkweg, Paradiso, Soeterij, Kleine Komedie. Van 15/5 t/m 7/7.

Holland Festival. Van 1 t/m 30/6.

Holland in Vorm, twee design-expositie in het Stedelijk Museum. Van 20/6 t/m 20/9.

Airview, Vliegende tentoonstelling boven IJsselmeer en Noordzee. Eén dag in juli.

Design '87. Congres in de RAI. 16 t/m 20/8.

The other side of design. Seminar + Expositie in Rietveld Academie. 19 t/m 21/8.

Century '87. Moderne kunst ontmoet het verleden van Amsterdam. Expositie op historische (binnen- en buiten-) lokaties. Van half augustus tot half september.

Festival of Fools 'De Komiek' in de Melkweg, Paradiso, Kleine Komedie, Vondelpark. Van 14 t/m 24/8.

Het Theaterfestival in diverse Amsterdamse theaters. Van 28/8 t/m 10/9.

Felix Meritis 1787-1987. Expositie + Manifestatie in het Shaffy Theater. Hele maand september.

Cinekid Amsterdam. Kinderfilmfestival in de Meervaart, Stadsschouwburg, Vondelkerk, Filmmuseum. Van 2 t/m 9/9.

Cinema Europa Amsterdam-1987. Filmmanifestatie in 21 Amsterdamse bioscopen. Van 10 t/m 23/9.

Jonge kunst uit Oost-Europa. Expositie in museum Fodor. Oktober.

Quadiennale Scenografie. Expositie in het Nederlands Theater Instituut. 15/10/'87 t/m 31/1/88.

11 Kunstenaars uit de Europese Gemeenschap. Expositie in het Stedelijk Museum. Van 17/10 t/m 6/12.

Stagedoor Festival. Theater, muziek en dans in De Balie, Engelenbak, Soeterij, Polanen, Stadsschouwburg, Kleine Komedie. Van 2 t/m 13/11.

Internationaal Poppentheaterfestival in de Stadsschouwburg, Bellevue, Soeterij, Brakke Grond, Frascati, Kleine Komedie. Van 19 t/m 30/11.

AMSTERDAM - 'Van Totem tot Lifestyle' is de verzamelnaam van een aantal verschillende culturele activiteiten in dit jaar in het kader van 'Amsterdam Culturele Hoofdstad Europa 1987 - een toekomst voor iedereen' wordt gehouden deze activiteiten hebben als centraal thema de relatie tussen de mens en zijn symbolen.

Het project is een Nederlands-Duits initiatief, gecoördineerd door het Goethe-Instituut, Amsterdam en het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Het zal volgend jaar worden voortgezet door Berlin. Daarna zullen andere Europese steden volgen.

De officiële opening van de tentoonstelling 'Van Totem tot Lifestyle' in het Tropenmuseum, een startpunt voor het hele project, wordt door premier Lubbers verricht op 25 maart.

'Van Totem tot Lifestyle' is de titel van een groot themaproject met exposities, filmvertoningen, cabaretvoorstellingen, symposia, concerten en muziektheater. Doel van het project is om aan de hand van een breed spectrum van activiteiten de relatie te behandelen tussen mensen en hun symbolen of tekenen.

Een uitgangspunt daarbij is de veronderstelling, dat er een verband bestaat tussen cultuur en economie. Van oudsher en in alle culturen heeft de mens ideële voorbeelden bedoelde betrekking en gemeenschappelijk te ervaren en richting te geven aan zijn bestaan. Ook nu nog koesteren we uiteenlopende symbolen. Politieke en goddelijke beelden bij voorbeeld, maar ook vormen en vormen in een monarchie vervullen nog altijd een symbolische functie. Andere symbolische functies behelven we in allerlei afbeeldingen en voorwerpen waarmee de moderne mens zich omringt.

Vanaf 26 maart is in het Tropenmuseum een tentoonstelling te zien met als titel 'Totem, Goden, Heiligen, Heiligen'. Aan de hand van zes verschillende onderwerpen toont de expositie op welke wijze uiteenlopende culturen een gemeenschappelijk stimuleren en hoe die culturen zich beschermen tegen haar omliggende - reële en fictieve - machten.

Tevens wordt een aantal in Amsterdam voorkomende 'Heiligen' (levenstijlen) gepresenteerd die voortdurend voor Europa zijn. Het zijn ideeën, objecten, kleingedrukte, uitdrukkelijke kenmerken en andere cultuuruitingen waarmee men zich afzet tegen een bepaalde manier van leven of zich juist daarmee verenigt.

Het boek 'Levens catalogus. Van Totem tot Lifestyle' begeleidt het gelijknamige project. Het wordt samengesteld door Karla Fohbeek van het Centrum für Kulturforschung in Bonn en Hans Kötter van het Tropeninstituut. Er werken 20 auteurs aan het boek mee, voor het merendeel afkomstig uit West-Europa. Hun bijdragen bestaan uit essays waarin de relatie tussen kunst en cultuur enerzijds, en de sociale politieke en economische verhoudingen anderzijds worden belicht. Onderwerpen zijn ondermeer: de reclame, nationale en schiedkundige Europese denktradities, gelukstralen en economische principes in de kunst, en heiden, ketteren en martelaars.

De stukken - 'De Lindbergh', 'Lehrbuch' en 'Die Messianen' - worden technisch vooruitgang, de riving tussen een voortdurend veranderende en de armoede in de wereld, de politiek en het menselijke handelen aan de orde worden gesteld. Paul Hindemith's schermmuziek bij deze leerstukken.

In het Muziektheater worden uitgevoerd door het Handlaks & Co. 'Lehrbuch' en 'Die Messianen'. De stukken worden uitgevoerd in de Studio 03 en de Studio 04 onder de regie van Johnny Kuiper. Dirigenten Ernst van Tiel en Ton Louw. John Wiseman tekent voor de regie.

Een tweede muziektheatropusie betreft het meesterwerk laatste stagen van de mensheid 'Karl Kraus' (1874-1936). Het met 120 (1) acten, geschied op diverse Europese locaties, de deiging van het Oude Europa door de eerste wereldoorlog.

De eerste deel is te zien en hoort de maand juni, het tweede in maart november.

De tentoonstelling in dit kader heet 'Mistrom' en is te zien in de Achenbach Galerie & Kunsthandel, van 11 april en mei 1987. Het met 120 (1) acten, geschied op diverse Europese locaties, de deiging van het Oude Europa door de eerste wereldoorlog.

Het tweede deel is te zien en hoort de maand juni, het tweede in maart november.

De tentoonstelling in dit kader heet 'Mistrom' en is te zien in de Achenbach Galerie & Kunsthandel, van 11 april en mei 1987. Het met 120 (1) acten, geschied op diverse Europese locaties, de deiging van het Oude Europa door de eerste wereldoorlog.

Het Nederlands Filmmuseum verzorgt in de periode 2 tot en met 8 maart een filmprogramma in het Goethe-Instituut, het Instituut voor de Tropen en het eigen Filmmuseum met telkens één hoofdrolspeler over een 'verbeeldend' onderwerp, voorafgegaan door een korte film waarin die verbeeldendheid wordt relativerend.

MUZIKTHEAT

Opzuidende de maand maart, dan in het Muziektheater aan Waterlooplei worden tentoonstellingen van van de drie zogenaamde leerstukken van Bertold Brecht.

Opzuidende de maand maart, dan in het Muziektheater aan Waterlooplei worden tentoonstellingen van van de drie zogenaamde leerstukken van Bertold Brecht.

Opzuidende de maand maart, dan in het Muziektheater aan Waterlooplei worden tentoonstellingen van van de drie zogenaamde leerstukken van Bertold Brecht.

Opzuidende de maand maart, dan in het Muziektheater aan Waterlooplei worden tentoonstellingen van van de drie zogenaamde leerstukken van Bertold Brecht.

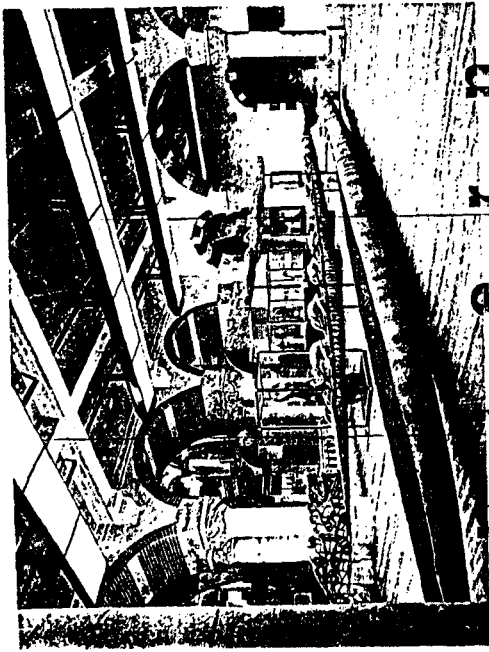
Opzuidende de maand maart, dan in het Muziektheater aan Waterlooplei worden tentoonstellingen van van de drie zogenaamde leerstukken van Bertold Brecht.

Opzuidende de maand maart, dan in het Muziektheater aan Waterlooplei worden tentoonstellingen van van de drie zogenaamde leerstukken van Bertold Brecht.

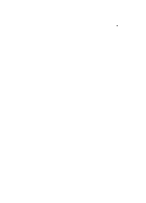
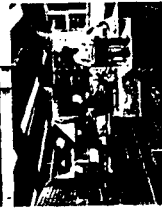
Opzuidende de maand maart, dan in het Muziektheater aan Waterlooplei worden tentoonstellingen van van de drie zogenaamde leerstukken van Bertold Brecht.

Opzuidende de maand maart, dan in het Muziektheater aan Waterlooplei worden tentoonstellingen van van de drie zogenaamde leerstukken van Bertold Brecht.

Opzuidende de maand maart, dan in het Muziektheater aan Waterlooplei worden tentoonstellingen van van de drie zogenaamde leerstukken van Bertold Brecht.

Life

Van Nieuw tot Lifestyle

Van Nieuw tot Lifestyle

Van Nieuw tot Lifestyle

...voor de Tropenmuseum, maar ook voor de Tropenmuseum. Het gaat om een nieuw museum, dat zal worden gebouwd op de plek van het huidige Tropenmuseum. Het nieuwe museum zal een veel groter en moderner gebouw zijn, dat zal worden ontworpen door de architecten van de Tropenmuseum. Het nieuwe museum zal een veel groter en moderner gebouw zijn, dat zal worden ontworpen door de architecten van de Tropenmuseum.

Life

...voor de Tropenmuseum, maar ook voor de Tropenmuseum. Het gaat om een nieuw museum, dat zal worden gebouwd op de plek van het huidige Tropenmuseum. Het nieuwe museum zal een veel groter en moderner gebouw zijn, dat zal worden ontworpen door de architecten van de Tropenmuseum. Het nieuwe museum zal een veel groter en moderner gebouw zijn, dat zal worden ontworpen door de architecten van de Tropenmuseum.

Life

...voor de Tropenmuseum, maar ook voor de Tropenmuseum. Het gaat om een nieuw museum, dat zal worden gebouwd op de plek van het huidige Tropenmuseum. Het nieuwe museum zal een veel groter en moderner gebouw zijn, dat zal worden ontworpen door de architecten van de Tropenmuseum. Het nieuwe museum zal een veel groter en moderner gebouw zijn, dat zal worden ontworpen door de architecten van de Tropenmuseum.

Tropenmuseum

...voor de Tropenmuseum, maar ook voor de Tropenmuseum. Het gaat om een nieuw museum, dat zal worden gebouwd op de plek van het huidige Tropenmuseum. Het nieuwe museum zal een veel groter en moderner gebouw zijn, dat zal worden ontworpen door de architecten van de Tropenmuseum. Het nieuwe museum zal een veel groter en moderner gebouw zijn, dat zal worden ontworpen door de architecten van de Tropenmuseum.

Life

...voor de Tropenmuseum, maar ook voor de Tropenmuseum. Het gaat om een nieuw museum, dat zal worden gebouwd op de plek van het huidige Tropenmuseum. Het nieuwe museum zal een veel groter en moderner gebouw zijn, dat zal worden ontworpen door de architecten van de Tropenmuseum. Het nieuwe museum zal een veel groter en moderner gebouw zijn, dat zal worden ontworpen door de architecten van de Tropenmuseum.

...voor de Tropenmuseum, maar ook voor de Tropenmuseum. Het gaat om een nieuw museum, dat zal worden gebouwd op de plek van het huidige Tropenmuseum. Het nieuwe museum zal een veel groter en moderner gebouw zijn, dat zal worden ontworpen door de architecten van de Tropenmuseum. Het nieuwe museum zal een veel groter en moderner gebouw zijn, dat zal worden ontworpen door de architecten van de Tropenmuseum.

REIZEN
Februari 1987

Oprechte
Steenwijkse Crt.
6-2-1987

81 74 1122 203

Amsterdam, uitgeroepen als 'Culturele hoofdstad van Europa 1987', manifesteert zich met tal van activiteiten. Hieraan nemen meer dan zeventig Nederlandse en buitenlandse organisaties deel. De manifestatie wordt gecoördineerd door het Holland Festival (020-276566) en het Nederlands Theater Instituut (020-235104) alwaar uitgebreide informatie over verschillende programma-onderdelen verkrijgbaar is. 'Culturele hoofdstad' wordt gesteund door de Rijksoverheid, de Gemeente Amsterdam, verschillende Europese landen en tal van fondsen, instellingen en bedrijven. Enkele activiteiten die op korte termijn worden georganiseerd zijn de tentoonstellingen 'H.P. Berlage - Een Nieuwe Werkelijkheid', van 17 januari t/m 22 maart in de Koopmansbeurs en 'Oskar Schlemmer' (o.a. schilderijen, grafiek, theaterontwerpen en kostuums), van 21 februari t/m 12 april in het Stedelijk Museum; het Internationaal Scholieren Theaterfestival, van 1 t/m 10 maart in de theaters De Krakeling, De Meervaart en De Engelenbak; het themaproject 'Van Totem tot Lifestyle' van het Tropenmuseum, Koninklijk Instituut voor de Tropen, Goethe-Instituut, Nederlands Filmmuseum e.a., van circa 24 maart t/m medio augustus.

VAN TOTEM TOT LIFESTYLE

1122 (203)

Ca. 24 maart t/m medio augustus. Tropenmuseum, Koninklijk Instituut voor de Tropen, Goethe-Instituut, Nederlands Filmmuseum e.a.

Van Totem tot Lifestyle is een themaproject waarin beelden, totems, images, beeldvorming over leidendes figuren en lifestyles centraal staan. Hierbij ligt het accent op het tonen van de relatie tussen kunst en cultuur enerzijds en economie en maatschappelijke verhoudingen anderzijds.

Het project omvat de volgende onderdelen:

- Tentoonstelling TOTEM, Goden, Helden, Heiligen;
- Boek/catalogus 'Van Totem tot Lifestyle';
- Symposium 'Does culture pay?';
- Filmprogramma met aandacht voor goden, helden en heiligen uit het westen en symbolen, goden en personen uit de niet-westerse cultuur;
- Muziekprogramma 'Spiegels van het Oosten';
- Theatervoorstellingen Handke-Weiss Gezelschap;
- Cabaretprogramma Don Quishocking;
- Tentoonstelling beeldende kunst 'Malstrom'.

ook in Meppeler Courant

Amsterdam hoopt als culturele hoofdstad op massa's toeristen

(van onze binnenlandredactie)

AMSTERDAM - Amsterdam zet zijn beste beentje voor om een overgetelijke indruk te maken met de activiteiten die ontplooid worden in het kader van Amsterdam, culturele hoofdstad van Europa. Amsterdam hoopt dat de terughoudendheid bij buitenlanders om de hoofdstad te bezoeken, zal verdwijnen. In die opzet lijkt men te slagen, want er wordt veel aandacht besteed aan het hele gebeuren, in binnen- en buitenland. De twee instanties die zich met de organisatie van het culturele gebeuren bezighouden, het Holland Festival en het Nederlands Theater Instituut, voordens vooral vanuit Frankrijk en met name uit Parijs, overstemt met vragen om meer informatie.

Het begon allemaal met een idee van de Griekse minister van cultuur, Melina Mercouri, dat op 13 juni 1985 uitmondde in een resolutie van de Europese Gemeenschap. Daarin werd in drie punten uitgedrukt hoe aan het jaarlijks terugkerend evenement Cultuurstad van Europa inhoud moest worden gegeven. „Het is de bedoeling bepaalde aspecten van de cultuur van de betrokken stad of streek of land toegankelijk te maken voor het Europese publiek. Daarnaast kan in de stad een aantal culturele bijdragen uit ander lidstaten worden geconcentreerd". Per jaar mag er niet meer dan één culturele hoofdstad worden gekozen. Dat moet tenminste twee jaar van tevoren bij de desbetreffende hoofdstad bekend zijn in verband met de voorbereidingen. Amsterdam als culturele hoofdstad van Europa werd voorgedragen door Athene en Florence en zal worden opgevoerd door respectievelijk Berlijn, Parijs en Glasgow. Waarschijnlijk zullen de overige zes EG-landen in 1986 de volgende volgorde volgen. Toen in 1985 bekend werd dat Amsterdam in 1987 culturele hoofdstad zou zijn, werd aan Ad's Gravevande, directeur van het Holland Festival, en aan Steve Austen van het Nederlands Theater Instituut verzocht een draaiboek te maken.

Van der Kleij van het Holland Festival hebben beiden geprobeerd een zo goed mogelijk plan te maken. De opdracht vers het ministerie van wvc in de gemeente Amsterdam, charakten beoorlijk van het financiële plaatje dat de plannen aankrijgdeverde. 20 miljoen gul-

AMSTERDAM
cultuurmele
hoofdstad
van Europa
1987

De Hamburgse Staatsopera speelt hier een opera van Alexander von Zemlinsky

den. Er kon geen sprake van zijn dat dit door het ministerie en de gemeente kon worden opgebracht; beide leverden nu een bijdrage van 4,5 miljoen gulden. Tja, de rest van het geld zal door sponsors bijeen moeten worden gebracht. Volgens Van der Kleij zijn er al veel toezeggingen gedaan, maar een goed beeld van het totaal heeft men nog niet. „Pas als het jaar voorbij is, zullen we in staat zijn de balans op te maken, maar dat is niet ongebruikelijk in kunstmarktland". Het viel de organisatoren behoorlijk tegen dat er zo'n kleine basis-subsidie voor dit gebeuren werd uitgetrokken, zegt Van der Kleij. „We hopen voldoende geld binnen te krijgen door de sponsors, maar ook door b.v. gebruik te maken van al bestaande subsidiepoten. Ook

vanuit het buitenland zullen bijdragen worden geleverd die door de overheden zelf worden bekustigd. Een voorbeeld daarvan is een vorm van bodiumkunst die door Duitsland wordt betaald. Amsterdam is op cultureel gebied uniek, meent Holland Festival-woordvoerder Van der Kleij. „De variëteit van het aanbod is heel bijzonder. We hebben een Concertgebouworkest en het Nationaal Bal-

let; twee internationale grootheden, maar ook veel kleinkunst. We hebben nu de gelegenheid die culturele gevarieerdheid naar binnen- en buitenland uit te dragen. We kunnen zo aan andere landen laten zien wat wij aan kunst te bieden hebben. Maar de landen kunnen ook zelf een aandeel leveren. Momenteel zijn er tussen de zeventig en tachtig stichtingen bij de organisatie betrokken. Bij het Holland Festival zijn vier mensen en bij het Nederlands Theater Instituut zijn tien mensen extra aangetrokken om de organisatie rond te krijgen.

Het zwaartepunt in het programma ligt in de zomermaanden, en wel

van half mei tot en met september. Het programma biedt voor elk wat wils, maar een van de hoogtepunten is het internationaal poppentheater festival in november. Gezelschappen uit vijftien landen (onder andere uit Azië en Zuid-Amerika) zullen in tien dagen tussen de vijftig en zestig voorstellingen geven. Verder is een groot evenement de tentoonstelling Van Totem tot Lifestyle, een evenement voor en door culturele minderheden.

Deze tentoonstelling wordt op 25 maart in het Tropenmuseum in Amsterdam door premier Lubbers geopend. Amsterdam daarmee officieel tot culturele hoofdstad van Europa maakt.

Trouw
19-2-1987

Blue jeans cultureel belangrijker dan Beuys

door Stan Rijnen

AMSTERDAM - „Kan men beweren dat de allerbeste tekening van Joseph Beuys belangrijker is dan de blue jeans? Dat kan men niet en dat mag men niet. Als men het over kunst heeft, heeft men teveel de neiging om al het andere weg te cijferen, als afval te beschouwen. Terwijl kunst op zichzelf zinledig is. De Elvis van Andy Warhol is onbegrijpelijk als men geen voeling heeft met de jeans, of met zijn figuur. Kunst heeft zijn voedingsbodem in

De omslag van het boek 'Van totem tot lifestyle' waarmee de diverse 'Totem-projecten' worden begeleid

de cultuur en gaat er ook terug naar toe."

Dat zei Jan Hoet, directeur van het Museum van hedendaagse kunst in Gent, die gisteren als gastspreker optrad bij de presentatie 'Van totem tot lifestyle' in het Amsterdamse Goethe-instituut. Dit themaproject in het kader van de manifestatie 'Amsterdam culturele hoofdstad' heeft tot doel door middel van een breed scala aan culturele activiteiten de relatie tussen mensen en hun symbolen of 'Leitbilder' aan de orde te stellen.

De initiatiefnemers, het Goethe-instituut en het Koninklijk instituut voor de tropen, stellen: „Het project gaat over de voorbeelden in de Europese cultuur. Door de eeuwen heen en in alle culturen hebben mensen hun identiteit gemodelleerd naar totems, goden, helden, heiligen, genieën, kunstenaars, sterren, persoonlijkheden en - vooral recent - lifestyles."

Daarover handelen de verschillende deelprojecten. Allereerst de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen', die van 26 maart tot en met 16 augustus in het Tropenmuseum loopt.

Bhagwan

Daarnaast draaien er in het Soetrijntheater, het Goethe-instituut en het Nederlands Filmmuseum filmprogramma's die goden, helden, heiligen tot onderwerp hebben: van

Tarzan tot Lennon en van Bhagwan tot koning Ludwig. Theater-, muziek- en cabaretvoorstellingen moeten het thema verder relief geven.

Als catalogus, waarin alle activiteiten van een uitgebreide voetnoot worden voorzien, zal op 26 maart het boek 'Van totem tot lifestyle' verschijnen. Een groot aantal auteurs belicht daarin de thema's 'leitbild', 'lifestyle' en 'kruisspreek' wat staat voor de confrontatie van de Europese cultuur met niet-westerse culturen.

'Culturele hoofdstad'-bons Steve Austen stelt het Goethe-instituut ten voorbeeld aan soortgelijke instellingen. Geplaagd door financiële perikelen met landelijke en lokale overheden zei hij dat dit project ruim een miljoen gulden heeft gekost, waaraan het Goethe-instituut voor vijftig procent heeft bijgedragen. Misschien dat Coca Cola alsnog valt te porren, want Jan Hoet kende het bekende flesje ongekende culturele kwaliteiten toe: „Coca Cola is erin geslaagd een teken te vinden dat alle volkeren verbindt. Daar is geen enkel kunstwerk in geslaagd, dat moet dus iets betekenen. In het Coca Cola-flesje zitten evenveel impliciete verwijzingen als in de Guernica van Picasso, het fietswiel van Duchamp en de vetkubus van Joseph Beuys. Wij zijn elitair geworden in de wijze waarop wij kunst belangrijker vinden dan cultuur. Dat verandert misschien met deze tentoonstelling," denkt Hoet.

Premier Lubbers 1122 opent „Van totem tot lifestyle”

AMSTERDAM — Minister-president Lubbers opent op 25 maart een tot nu toe uniek cultureel project dat onder de naam „Van totem tot lifestyle” in Amsterdam wordt gehouden.

Dat gebeurt in het Tropenmuseum, waar hij de expositie „Totem, Goden, Helden en Heiligen” opent, onderdeel van het project „Van totem tot lifestyle” is een verzameling naam voor verschillende culturele activiteiten die dit jaar in de hoofdstad zullen plaatsvinden en die onderdeel zijn van de manifestatie „Amsterdam culturele hoofdstad”. Doel is om via culturele activiteiten de relatie tussen de mensen en hun symbolen te belichten. De tentoonstelling in het Tropenmuseum laat zien met welke hulpmiddelen de mens zich omringt bij het vinden van antwoorden op vragen naar het bestaan, zoals afbeeldingen van goden, helden en heiligen. Daarbij gaat het om alle culturen. Bij aanvang van de tentoon-

stelling, die tot en met 16 augustus zal duren, wordt een boek met dezelfde titel gepresenteerd als informatieve catalogus. Dertig auteurs uit binnen- en buitenland hebben bijdragen voor dit boek geschreven.

Verder omvat het project onder andere een filmweek in het Soeterijn-theater, waar zestien speelfilms uit dertien landen zullen worden vertoond; voorstellingen in het Muziektheater van de Lindbergh-vlucht, op muziek van Hindemith, Weill en Eisler, op tekst van Bertold Brecht; een muziekprogramma met als titel Spiegels van het Oosten; eveneens in het Soeterijn-theater, waar westerse musici klassieke oosterse muziek ten gehore brengen; een tentoonstelling van sculpturen, tekeningen en schilderijen van vijf jonge kunstenaars uit de DDR die sinds 1982 in West-Berlijn wonen en werken; voorstellingen van het cabaretgezelschap VDQS, het voormalige cabaret Don Qui-Shocking en een symposium in het Koninklijk Instituut voor de Tropen in september onder het motto „Does culture pay”.

Het Vrije Volk
19-2-1987

Haarlems Dag-
blad 19-2-1987
IJmuider
Courant 19-2-87

HET VRIJE VOLK 1987
**Van totem
naar
lifestyle**

AMSTERDAM — Minister-president Lubbers opent op 25 maart de Amsterdamse manifestatie 'Van totem tot lifestyle'. Het project omvat een reeks van culturele activiteiten in het Tropenmuseum en het Goethe-Instituut en belicht de relatie tussen mensen en hun symbolen. Daarbij is onder andere van de veronderstelling uitgegaan dat er verbanden zijn tussen cultuur en economie. De voorbereiding van de manifestatie heeft twee jaar in beslag genomen. In die tijd is intensief tussen verschillende Amsterdamse instellingen samengewerkt. Volgens Steve Austen, directeur van het Nederlands Theaterinstituut, is met de manifestatie een bedrag van een miljoen gulden gemoeid.

De eerste tentoonstelling in het kader van 'Van Totem tot Lifestyle' wordt gehouden in het Tropenmuseum. De expositie laat zien met welke hulpmiddelen de mens zich omringt bij het vinden van antwoorden op vragen naar het bestaan — zoals afbeeldingen van goden, helden en heiligen. In het museum wordt duidelijk gemaakt dat iedere cultuur dergelijke voorwerpen kent en dat die per cultuur verschillen in vorm en functie. Het eerste deel van de expositie toont voorbeelden uit niet-westerse culturen, het tweede deel heeft als thema hoe inwoners van Amsterdam met hun levensstijl uitdrukken wie zij zijn en wat ze nastreven.

Bij aanvang van de tentoonstelling, die tot en met 16 augustus zal duren, wordt een boek met dezelfde titel gepresenteerd als informatieve catalogus. Dertig auteurs uit binnen- en buitenland hebben bijgedragen voor dit boek geschreven. Onderdeel van het project zijn verder onder andere een filmweek in het Soeterijntheater, waar zestien speelfilms uit dertien landen zullen worden vertoond; voorstellingen in het Muziektheater van de Lindberghvlucht, op muziek van Hindemith, Weill en Eisler, en op tekst van Bertold Brecht; een muziekprogramma met als titel Spiegels van het Oosten, eveneens in het Soeterijntheater, waar westerse musici klassieke oosterse muziek ten gehore brengen; een tentoonstelling van sculpturen, tekeningen en schilderijen van vijf jonge kunstenaars uit de DDR die sinds 1982 in West-Berlijn wonen en werken; voorstellingen van het cabaretgezelschap VDQS, het voormalige cabaret Don Quishocking en een symposium in het Koninklijk Instituut voor de Tropen in september onder het motto „Does culture pay”.

VDQS, het voormalig cabaret Don Quishocking werkt ook meer aan het project Van Totem tot Lifestyle.

Westduitse fondsen dragen half miljoen bij
Uniek project: Van Totem tot Lifestyle

AMSTERDAM — „Elk mens heeft zijn afgodsbeeld. Voor een yuppie is dat zijn badkamer, voor een Chinees zijn het zijn voorouders.” Organisator Kuijpers van het Tropeninstituut zit niet verlegen om een omschrijving.

Het gaat dan ook om een voor Amsterdamse begrippen groot project, Van Totem tot Lifestyle. Vandaar ook dat premier Lubbers bereid is gevonden op 25 maart de officiële opening verrichten van van het gewichtigste onderdeel van de manifestatie, de tentoonstelling Totem, Goden, Helden en Heiligen in het Tropenmuseum.

Een ander bewijs voor de omvang van het project vormt de Westduitse inbreng. Via het Goethe-Instituut, het Westduits cultureel centrum in Amsterdam — en samen met het Instituut voor de Tropen de organisator van deze grote cultuurmanifestatie — sluiten Westduitse overheden en fondsen circa een half miljoen gulden naar Amsterdam.

Van Totem tot Lifestyle is dan ook een uniek cultureel project. Het is de verzamelaar van verschillende culturele presentaties die dit jaar in het kader van het nog grotere verzamelbegrip Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa zullen worden gehouden.

Nog een indicatie voor het gewicht vormde gisteren tijdens de persconferentie het gast-referaat van Jan Hoet, directeur van het Museum van hedendaagse kunst in Gent, de befaamd geworden organisator van Chambres des Amis. Hoet meende als gast spreker dat “kunst zijn voedingsbodem heeft in de cultuur en daar nu naar terugkeert.”

Hoet: „Ik dacht altijd dat kunst de beoordeler was van cultuur, maar toen ik kennis nam van deze manifestatie ben ik gaan nadenken, en nu weet ik dat het wellicht andersom is. Kan men beweren dat de allerbeste tekening van Joseph Beuys belangrijker is dan de blues jeans? Dat kan men niet en dat mag men niet. Als men het over kunst heeft dan bestaat er teveel de neiging om al het andere weg te culeren.”

Het oorspronkelijk idee voor de manifestatie is afkomstig van dr. Karla Fohrbeck van het Centrum voor Cultuuronderzoek in Bonn. Zij stelt zich ten doel om door middel van vele culturele activiteiten de relatie tussen de mensen en hun symbolen te belichten, over de grenzen van verschillende culturen heen.

De voorbereiding van het project heeft twee jaar in beslaggenomen. In die tijd is in-

tensief tussen verschillende Amsterdamse instellingen samengewerkt. Volgens Steve Austen, directeur van het Nederlands Theaterinstituut, is met de manifestatie in totaal meer dan een miljoen gulden gemoeid. Austen kritiseerde de geringe Amsterdamse bijdrage en smaalde over de inbreng van WVC, maar het ministerie zit er volgend Huub Kuijpers van het Tropeninstituut, voor minstens een ton in.

Het eerste deel van de door Kuijpers samengestelde tentoonstelling laat voorbeelden uit niet-westerse culturen zien, het tweede deel laat zien hoe in Amsterdam de mensen met hun levensstijl uitdrukken wie zij zijn en wat ze nastreven.

Kuiper: „Natuurlijk kun je alle kanten op met deze tentoonstelling, met dit idee. Maar het is wel een stimulerend idee, ook al komt het uit de sociologische hoek. Ik maak in het Tropenmuseum geen educatieve tentoonstelling, maar een contrasterend gebeuren. Een evenement waarvan je na afloop staat te kijken.”

Van Totem tot Lifestyle omvat verder een Muziektheaterproductie van het muziektheaterstuk De Lindberghvlucht (Hindemith, Weill, Eisler op tekst van Bertold Brecht); een muziekprogramma met als titel Spiegels van het Oosten in het Soeterijntheater; de tentoonstelling Malstrom (van sculpturen, tekeningen en schilderijen van vijf jonge kunstenaars uit de DDR die sinds 1982 in West-Berlijn werken); voorstellingen van het cabaretgezelschap VDQS, het voormalige cabaret Don Qui-Shocking en een symposium in het Koninklijk Instituut voor de Tropen in september onder het motto Does culture pay.

JOHN OOMKES

Onze 'lifestyle' 1172 in Tropenmuseum²⁰³

AMSTERDAM, vrijdag

Onder de titel „Van totem tot lifestyle” levert het Tropenmuseum een belangrijke bijdrage aan de manifestatie 'Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa'. Deze in samenwerking met het Goethe Instituut georganiseerde, veelzijdige presentatie handelt over de symbolen in onze samenleving en cultuur. Het thema wordt ook cultuurhistorisch belicht. Europese cultuur in zijn vele facetten. Bijna onontkoombaar loopt als een rode draad daardoor heen de verhouding van de cultuur tot de commercie.

Het uitgangspunt is een boekwerk waaraan een dertigtal auteurs een bijdrage hebben geleverd. Alle culturele facetten komen aan bod. Onder de titel „Goden, heiligen” brengen de bioscooptheaters in het Tropeninstituut, het Nederlands Filmmuseum en het Goethe Instituut een serie internationale films over de helden van vandaag.

Telegraaf
20-2-1987

Nieuws v.d.
Dag 20-2-87

Brecht

Op theatergebied zijn twee produkties in de maak. Op teksten van Brecht is op 8 maart in het Muziektheater te zien „Der Lindberghflug, Lehrstück, Die Massnahme”. Voor dit oorspronkelijk radio-stuk schreven de componisten Hindemith, Weill en Eisler de muziek. De strekking is de technische vooruitgang, wat het nut ervan is in een onrechtvaardige wereld met honger en misdaad. Later in het seizoen wordt in Paradiso opgevoerd „Laatste dagen van de mensheid” op muziek van Chiel Meijering. „Haalt Nederland 1984” is de titel van het op 30 mei in De Brakke Grond op te voeren cabaret door VDQS, het voormalige Don QuiShoeling”.

Het Tropenmuseum richt een belangrijke tentoonstelling in over „Totem, Goden, Helden, heiligen” met als hoogtepunt objecten uit de vroege periode van de koningen van Benin, de Oba's, die de basis legden voor een Afrikaanse cultuur. Ook wordt een expositie ingerichte van een vijftal dissidente kunstenaars uit de DDR.

In het Soeterijntheater stukt de volgende maand tijdens zes concerten, onder de titel „Spiegels van het totem”, muziek uit het Oosten, uitgevoerd door Europese kunstenaars.

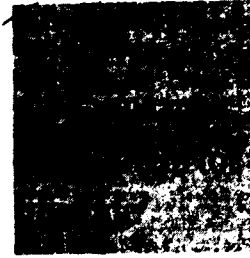
M.R. Ziegler

Volkskrant
20-2-1987

Van Totem tot Lifestyle
do 26 maart t/m zo 16 aug
ma t/m vr 10-17 uur, za en zo 12-17 uur
gesloten op 30 april en 5 mei
tentoonstelling
TOTEM,
Goden, Helden, Heiligen
Tropenmuseum
Linnaeusstraat 2 (020-5688200)

Ieder mens wil weten wie hij is, bij wie hij hoort en hoe hij kan overleven. Daarom omringt hij zich met afbeeldingen van goden, helden en heiligen, symbolen en voorwerpen waaraan een speciale functie wordt toegekend. Het Tropenmuseum wil laten zien dat iedere cultuur dergelijke beelden en voorwerpen kent en dat ze per cultuur zeer verschillend kunnen zijn. Naast zeldzame, metershoge bisj-palen uit Zuid-West Nieuw Guinea zijn er onder andere tempeldocken, een rijk geïllustreerde vertelkast uit India en bronzen en ivoren voorwerpen uit Benin te zien. Het tweede deel van de tentoonstelling laat tien in Amsterdam voorkomende 'lifestyles' zien. Door middel van kleding en consumptiepatronen wordt getoond hoe mensen in deze tijd hun eigen levensstijl vormgeven.

Utrechts
Nieuwsblad
21-2-1987

AMSTERDAM (ANP)

— Minister-president Lubbers zal op 25 maart de officiële opening verrichten van een tot nu toe uniek cultureel project dat onder de naam 'Van totem tot lifestyle' in Amsterdam wordt gehouden.

De premier zal dat doen door de opening te verrichten van een tentoonstelling in het Tropenmuseum 'Totem, Goden, Helden en Heiligen', die een onderdeel van het project vormt.

Dit is woensdagmiddag tijdens de presentatie van het project in het Goethe-Instituut in de hoofdstad door de organisatoren bekendgemaakt.

'Van totem tot lifestyle' is een verzamelaarsproject voor verschillende culturele activiteiten die dit jaar in de hoofdstad zullen plaatsvinden. Het geheel is een onderdeel van de manifestatie 'Amsterdam culturele hoofdstad van Europa 1987'.

Initiatiefnemers van de manifestatie zijn het Koninklijk Instituut voor de Tropen en het Goethe-Instituut. Het oorspronkelijke idee is afkomstig van dr. Carla Fohrbeck van het Centrum voor Cultuuronderzoek in Bonn. Doel is om middels vele culturele activiteiten de relatie tussen de mensen en hun symbolen te belichten, waarbij onder andere van de veronderstelling is uitgegaan dat er een relatie bestaat tussen cultuur en economie.

Twee jaar

De voorbereiding van de manifestatie heeft twee jaar in beslaggenomen. In die tijd is intensief tussen verschillende Amsterdamse instellingen samengewerkt. Volgens Steve Austen, directeur van het Nederlands Theaterinstituut, is met de manifestatie een bedrag van een miljoen gulden gemoeid. Vijftig procent daarvan is door Duitse culturele instellingen bijeen gebracht.

Bij aanvang van de tentoonstelling, die tot en met 16 augustus zal duren, wordt een boek met dezelfde titel gepresenteerd als informatieve catalogus. Dertig auteurs uit binnen- en buitenland hebben bijdragen voor dit boek geschreven.

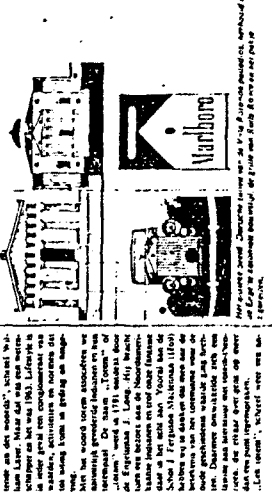
VAN TOTEM

Economie kan niet meer zonder Laoste-merk of Mercedes-ster

Het belang van het merk is niet alleen een kwestie van status, maar ook van veiligheid. Het is de achtergrond daarvan leeft het toelentisme, op zichzelf een religieus en sociaal systeem waarvan de toelentisme behoefte lijkt te bestaan. Zie Burberry, Cardin, Sony en Armani...

De wijk... de politieke... de economie... de maatschappij... de cultuur... de identiteit... de veiligheid... de status... de achtergrond... de religieus... de sociaal systeem... de toelentisme... de behoefte... de bestaan... de Burberry... de Cardin... de Sony... de Armani...

...de achtergrond... de religieus... de sociaal systeem... de toelentisme... de behoefte... de bestaan... de Burberry... de Cardin... de Sony... de Armani...

CLANWORMING

Wat is een clan? Het is een groep van mensen die samenwerken op basis van een gemeenschappelijk belang. Dit kan een familie, een bedrijf of een politieke partij zijn. Clanwarming is het proces van het vormen van een clan.

SYMBOLIEN

De techniek van het gebruik van symbolen is een belangrijk onderdeel van de cultuur. Symbolen worden gebruikt om ideeën en gevoelens te communiceren. Dit kan door middel van taal, beeld of actie.

...de achtergrond... de religieus... de sociaal systeem... de toelentisme... de behoefte... de bestaan... de Burberry... de Cardin... de Sony... de Armani...

...de achtergrond... de religieus... de sociaal systeem... de toelentisme... de behoefte... de bestaan... de Burberry... de Cardin... de Sony... de Armani...

...de achtergrond... de religieus... de sociaal systeem... de toelentisme... de behoefte... de bestaan... de Burberry... de Cardin... de Sony... de Armani...

VREEMDEN

...de achtergrond... de religieus... de sociaal systeem... de toelentisme... de behoefte... de bestaan... de Burberry... de Cardin... de Sony... de Armani...

...de achtergrond... de religieus... de sociaal systeem... de toelentisme... de behoefte... de bestaan... de Burberry... de Cardin... de Sony... de Armani...

Lubbers opent expositie ²⁰³ ¹⁷² 'Van totem tot lifestyle'

AMSTERDAM (ANP) - Minister-president Lubbers zal op 25 maart de officiële opening verrichten van een tot nu toe uniek cultureel project dat onder de naam „Van totem tot lifestyle” in Amsterdam wordt gehouden. De premier zal dat doen door de opening te verrichten van een tentoonstelling in het Tropenmuseum „Totem, Goden, Helden en Heiligen”, die een onderdeel van het project vormt.

„Van totem tot lifestyle” is een verzamelnaam voor verschillende culturele activiteiten die dit jaar in de hoofdstad zullen plaatsvinden. Het geheel is een onderdeel van de manifestatie „Amsterdam culturele hoofdstad van Europa 1987”.

Initiatiefnemers van de manifestatie zijn het Koninklijk In-

stituut voor de Tropen en het Goethe-Instituut. Het oorspronkelijk idee is afkomstig van dr. Carla Fohrbeck van het Centrum voor Cultuuronderzoek in Bonn. Doel is om middels vele culturele activiteiten de relatie tussen de mensen en hun symbolen te belichten, waarbij onder andere van de veronderstelling is uitgegaan dat er een relatie bestaat tussen cultuur en economie.

De voorbereiding van de manifestatie heeft twee jaar in beslaggenomen. In die tijd is intensief tussen verschillende Amsterdamse instellingen samengewerkt. Volgens Steve Austen, directeur van het Nederlands Theaterinstituut, is met de manifestatie een bedrag van een miljoen gulden gemoed. Vijftig procent daarvan is door Duitse culturele instellingen bijeen gebracht.

De door de premier te openen tentoonstelling laat zien met welke hulpmiddelen de mens zich omringt bij het vinden van antwoorden op vragen naar het bestaan, zoals afbeeldingen van goden, helden en heiligen. De tentoonstelling beoogt te laten zien dat iedere cultuur dergelijke voorwerpen kent en dat die per cultuur verschillen in vorm en functie.

Het eerste deel van de tentoonstelling laat voorbeelden uit niet-westerse culturen zien, het tweede deel laat zien hoe in Amsterdam de mensen met hun levensstijl uitdrukken wie zij

zijn en wat ze nastreven.

Bij aanvang van de tentoonstelling, die tot en met 16 augustus zal duren, wordt een boek met dezelfde titel gepresenteerd als informatieve catalogus. Dertig auteurs uit binnen- en buitenland hebben bijdragen voor dit boek geschreven.

Verder omvat het project onder andere een filmweek in het Soeterijntheater, waar zestien speelfilms uit dertien landen zullen worden vertoond; voorstellingen in het Muziektheater van de Lindbergh-vlucht, op muziek van Hindemith, Weill en Eisler, op tekst van Bertold Brecht; een muziekprogramma met als titel Spiegels van het Oosten, eveneens in het Soeterijntheater, waar westerse musici klassieke oosterse muziek ten gehore brengen; een tentoonstelling van sculpturen, tekeningen en schildertjes van vijf jonge kunstenaars uit de DDR die sinds 1982 in West-Berlijn wonen en werken; voorstellingen van het cabaretgezelschap VDQS, het voormalige cabaret Don Qui-Shocking en een symposium in het Koninklijk Instituut voor de Tropen in september onder het motto „Does culture pay”.

Het Nederlands-Duits initiatief zal volgens de organisatoren later zijn weg door Europa vinden en onder meer naar Brussel, Berlijn, Londen en Wenen gaan. Ieder land zal op eigen wijze vorm en inhoud aan de manifestatie geven.

Manifestatie over cultuur als totempaal

Volkscrant
21-2-1987

Van onze verslaggever
PAUL DEPONDT

AMSTERDAM — Wat is de samenwerking tussen economie en cultuur? Dit is het uitgangspunt van een groots opgezette manifestatie "Van Totem tot Lifestyle", een themaproject in het kader van de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad. Culturen hebben zich in alle tijden en in alle landen gemodelleerd naar totems, goden, helden en nu vooral naar lifestyles. Tot eind dit jaar zijn in Amsterdam allerlei manifestaties opgezet: tentoonstellingen, films, toneel- en muziekvoorstellingen, een studium generale en een symposium over "cultuur en economische ontwikkeling".

Al deze activiteiten hebben als centraal thema de relatie tussen de mens en zijn symbolen, *Leitbilder* zoals de organisatoren het noemen. Volkeren en landen hebben zich altijd afgevraagd hoe ze zich tegelijkertijd konden onderscheiden van de anderen en zich konden identificeren met vooropgezette symbo-

len, de „hamer of sikkel" bijvoorbeeld of het flesje cola.

Vroeger waren die symbolen pausen of koningen, helden, heiligen of op een sokkel gehesen en met schroom aanden afgoden. Vanaf de eeuwwisseling zijn automobielen of allerlei uit de Verenigde Staten geïmporteerde gadgets totems geworden die het denken en de gedragingen van mensen zijn gaan beïnvloeden. De media en de cultuurindustrie, die cultuurgoeieren voortbrengen als mode bijvoorbeeld maar ook nieuwe marketingstrategieën, leveren in de jaren tachtig de nieuwe *Leitbilder*, de voorbeeldfiguren bij uitstek in de geschiedenis van de Europese cultuur.

Bovendien wil deze serie manifestaties niet alleen die van totem tot lifestyle, de ontwikkelde symbolen tonen, maar ook vragen oproepen over de hooghartige manier waarop Europa spreekt of schrijft over vreemde culturen. In een tentoonstelling die vanaf 26 maart zal te zien zijn in het Tropenmuseum, *Van totem tot lifestyle*, willen de samenstellers de ambivalenties tonen die zich voordoen in de confrontatie van de Europese cultuur met niet-westerse culturen.

Tijdens de persvoorstelling, woensdag in het Goethe-Instituut, werden op een rijtje de uitgangsideeën van deze manifestatie naar voren gebracht. Huub Kuijpers, die met de Duitse Karla Fohrbeck de tentoonstelling en het bijgaande boek samenstelden, wees op enige merkwaardige contradicties die aan zo'n opzet als Amsterdam Culturele Hoofdstad vastzitten. „Sedert we in Europa de mond vol hebben over cultuurrelativisme en respect voor de vreemde volkeren, voeren we onze eigen cultuurgoeieren als melkpoeder en hamburgers uit als nooit tevoren."

In wezen gunt het Westen Afrika of gelijk ander continent alleen maar dezelfde ontwikkeling als het zelf heeft doorgemaakt. De eerste zwarte op de maan is dan het respect dat het Westen voor andere volkeren wil opbrengen. „De totems van het evenaarsvolk staan op de laagste sport van de ladder en de *swatch* of de lifestyle van de *yuppie* helemaal bovenaan. Als we effectief willen gaan communiceren met andere volkeren, dan moeten we oog hebben voor cultuurverschillen, maar ook voor onze eigen buitensissigheden."

Daarom willen de organisatoren in hun filmvoorstellingen of muziekprogramma's vooral culturen confronteerden. Vanaf 2 maart loopt in het Soertheater een filmprogramma *Goden, Heïden, Heïligen* met zestien speelfilms waarin „ideaaltypen in het leven van gewone mensen, overal ter wereld" worden geportretteerd. Later krijgt dit een vervolg in filmprogramma's in het Goethe-Instituut en het Nederlands Filmmuseum.

In het muziekprogramma *Spiegels van het Oosten*, dat op 13 maart in het Soertheater begint, zullen nu eens westerse musici klassieke muziek van onder meer Turkije, Iran of Indonesië uitvoeren. Bertolt Brecht en Karl Kraus

zijn in het programma opgenomen als „gangmakers" van de discussie over de gevolgen van de steeds opgaande technologische ontwikkeling. In *Der Lindbergflug*, *Lehrstück*, *Die Massnahme*, radioleerstukken van Brecht die op 8 maart in het Muziektheater worden opgevoerd, wordt het nut van die ontwikkeling ter discussie gesteld. In de *Laatste dagen van de Mensheid*, dat in november in Paradiso te zien zal zijn, toont de Karl Kraus in honderdtwintig scènes met honderden personages en half Europa als toneel, de ondergang van het Oude Europa in de Eerste Wereldoorlog.

Bij de tentoonstelling *Van totem tot lifestyle* verschijnt een boek met teksten van verscheidene auteurs. In de tentoonstelling wil men het publiek confronteren met de eigen totems door Hollandse interieurs van de jaren tachtig in het museum te reconstrueren. Er zal ook een tentoonstelling *Malstrom* te zien zijn, in de Aschenbach Galerie, met schilderijen en tekeningen van vijf jonge kunstenaars uit de DDR, die gedwongen werden naar West-Berlijn uit te wijken en als kunstenaars met andere westerse *Leitbilder* geconfronteerd werden. Het Instituut Zwagerman ten slotte voert in mei het cabaret *Haalt Nederland '1984?* op, waarin de gehele westerse zeg maar Nederlandse cultuur de revue zal passeren.

Van totem tot lifestyle is een Nederlands-Duits initiatief, gecoördineerd door het Amsterdamse Goethe-Instituut en het Koninklijk Instituut voor de Tropen. De helft van het miljoen gulden dat nodig is voor deze manifestatie is Duitse inbreng. Volgend jaar wordt die idee van „kritische confrontatie met andere culturen" overgenomen door Berlijn, waarna Brussel, Londen, Wenen en andere Europese „culturele" hoofdsteden zullen volgen.

Parool
25-2-1987

De vele voorwerpen die tonen wie we zijn

Minister-president Lubbers zal op 25 maart de officiële opening verrichten van een uniek cultureel project, dat onder de naam *Van totem tot life-style* in Amsterdam wordt georganiseerd. Die dag begint een tentoonstelling in het Tropenmuseum, genaamd *Goden, Helden, Heiligen* die een onderdeel van dit project vormt. *Van totem tot life-style* is een verzamelaar voor verschillende culturele activiteiten die dit jaar in de hoofdstad zullen plaatsvinden. Het geheel is een onderdeel van de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987.

Initiatiefnemers van het project zijn het Koninklijk Instituut voor de Tropen en het Goethe-Instituut. Het oorspronkelijke idee is afkomstig van dr Carla Fohrbeck van het Centrum voor Cultuuronderzoek in Bonn. Doel is aan de hand van vele culturele activiteiten de relatie tussen de mensen en hun symbolen te belichten, waarbij onder meer van de veronderstelling is uitgegaan dat er een relatie bestaat tussen cultuur en economie.

De voorbereiding van de manifestatie heeft twee jaar in beslag genomen. In die tijd is intensief tussen verscheidene Amsterdamse instellingen samengewerkt. Volgens Steve Austen, directeur van het Nederlands Theaterinstituut, is met het project een bedrag van een miljoen gulden gemeoid. Vijftig procent daarvan is door Duitse culturele instellingen bijeen gebracht.

De door de premier te openen tentoonstelling laat zien van welke hulpmiddelen de mens zich bedient en met welke zaken hij zich omringt bij het vinden van ant-

Bronzen kop van Ohoga II (Benin)

woorden op de vraag naar zijn bestaan, zoals afbeeldingen van goden, helden en idolen. De tentoonstelling beoogt te laten zien dat iedere cultuur dergelijke voorwerpen heeft voortgebracht en dat die per cultuur in vorm en functie verschillen.

Het eerste deel van de tentoonstelling laat voorbeelden zien uit niet-westerse culturen (bij voorbeeld unieke bronsfiguurtjes uit de Afrikaanse staat Benin), het tweede deel laat zien hoe in Am-

sterdam de mensen met hun levensstijl uitdrukken wie zij zijn en welke doelen ze nastreven.

Bij aanvang van de tentoonstelling, die tot en met 16 augustus gaat duren, wordt een boek met dezelfde titel gepresenteerd als informatieve catalogus. Dertig auteurs uit binnen- en buitenland hebben hier bijdragen voor geschreven.

Verder omvat het project onder andere een filmweek in het Soeterijtheater, waar zestien speelfilms uit dertien landen zullen worden vertoond (zie ook pagina 2 van deze bijlage); er zijn voorstellingen in het Muziektheater over de vlucht van Charles Lindbergh met muziek van Hindemith, Weill en Eisler en met tekst van Bertolt Brecht; er is een muziekprogramma met als titel *Spiegels van het Oosten*, eveneens in het Soeterijtheater, waar westerse musici klassieke oosterse muziek ten gehore brengen. Er komt een tentoonstelling van sculpturen, tekeningen en schilderijen van vijf jonge kunstenaars uit de DDR die sinds 1982 in West-Berlijn wonen en werken; voorstellingen volgen van het cabaretgezelschap VDQS (het voormalige cabaret Don Quishocking) en in september wordt er een internationale studiedag georganiseerd in het Koninklijk Instituut voor de Tropen onder het motto *Loont cultuur - Does culture pay?*

Dit Nederlands/Duits project zal naar de organisatoren verwachten later zijn weg naar andere Europese hoofdsteden vinden en onder meer nog naar Brussel, Berlijn, Londen en Wenen gaan. Het is de bedoeling dat ieder land op eigen wijze vorm en inhoud aan het project-thema zal geven.

Zestig films om

na te denken over

onze voorbeelden

81 112 203

In het kader van de manifestatie *Amsterdamse Culturele Hoofdstad van Europa 1987* - een toekerst voor *Idolen*, begint binnenkort onder supervisie van het Goethe-Instituut en het Koninklijk Instituut voor de Tropen in Amsterdam een aantal indrukwekkende projecten onder het motto *Van totiem tot life-style*. Deze omvatten verschillende culturele activiteiten met als centraal thema 'de relatie tussen de mens en zijn symbolen'. "Door de eeuwen heen," zo schrijft Hans Kuitjers in het programmaboekje, "hebben mensen allerlei beelden geschapen en ontworpen in de chaotische wereld om hen heen. De wereld waarin dat gebeuren verschoof van cultuur, taal, cultuur en van mens tot mens. Mensen in die tijd wisten we dat toen. De toetschermesmar van geleefde films, stam en ideologie zijn aan het vervagen of geheel en al weggevaallen." De beelden, die nu het ontbreken leven bepalen worden niet in eerste instantie meer ontworpen door morele of politieke instanties als goden, pausen, priesters, koningen, kerken of zelfs de kunstenaars. In steeds sterkere mate bepaalt de 'cultuurindustrie' met reclame, mode, design, kleur, gaur en smaak de vorm en het karakter van de nieuwe beelden."

Die Nibelungen (Fritz Lang, 1924)

Rembrandt (Alexander Korda, 1936)

Yojimbo (Akira Kurosawa, 1961)

De werkelijkheid van Karel Appel (Jan Vrijman 1962)

Voor de verkenning van dit thema wordt ook de film ingezet. Hiervoor worden op drie plaatsen filmvoorstellingen georganiseerd in het programma *Goden, helden, heiligen*. De eerste reeks zal van 2 tot en met 9 maart worden gehouden in het Soeterijtheater, de tweede van 12 tot en met 31 maart in het Goethe-Instituut en de derde van 1 april tot en met 14 mei in het Filmmuseum. In totaal zal een zestigtal korte en lange films worden vertoond binnen driehonderd verschillende voorstellingen, hetgeen betekent dat praktisch elk programma bestaat uit twee films.

Met uitzondering van de Indiase film *Devil*, die in 1960 werd gemaakt door Satyajit Ray, zijn alle films van het programma *Goden, helden, heiligen* al eerder via de bioscopen, filmhuizen of televisie-uitzendingen in Amsterdam te zien geweest. Het nieuwe is de manier waarop steeds verschillende films aan elkaar worden gekoppeld.

De organisatoren zijn daarbij uitgegaan van een aanpak die vooral gangbaar is in het vormingswerk. Men vertoont dan steeds twee films over hetzelfde onderwerp, maar met een andere invalshoek. Ze kunnen in elkaars verlengde liggen of juist in tegenspraak zijn met elkaar. De bedoeling hiervan is niet in de eerste plaats dat de kwaliteit van de films beoordeeld wordt, maar dat het denken over het thema door de vertoning gestimuleerd wordt, waardoor ze aanleiding kunnen vormen voor een discussie.

Het filmprogramma voor de manifestatie is samengesteld door een greep te doen uit materiaal dat in Nederland voorhanden was. Daarbij hebben de organisatoren zich lang niet altijd strikt aan het thema gehouden. Met uitzondering van de documentaire *Mariene*, die Maximilian Schell maakte over de actrice Mariene Dietrich, komt de grootste symbolen- en mythevormer van deze eeuw zelfs helemaal niet aan bod. Dat was immers de filmstad Hollywood met zijn goden en godinnen, die via het uitgekende sterrenstelsel tot identificatie en navolging oproepen. En danken wij het niet aan de Amerikaanse films dat er in praktisch elk huis een overbodige koelkast staat, dat we ons niet geslaagd en mannelijk voelen wanneer we geen whisky drinken en dat er nog steeds hele volkstammen in spijkerbroeken rondlopen? En wat te denken van de tongzopen die via extreme close-ups op het bioscoopcherm tot ons kwam? In het rijtje *Goden, helden, heiligen* mistaan *filmsterren* zeker niet. Ook in onze tijd nog heiligt het doel de middelen, wanneer het overlijden van de populaire acteur Rock Hudson wordt aangegrepen om op de gevezen van aids te wijzen.

In *Van totiem tot life-style* wordt de relatie tussen mensen en hun symbolen aan de orde gesteld. Daarbij gaat men uit van het gegeven dat mensen zich voor het ontwikkelen van hun identiteit vastklampen aan de beelden van 'het ideale'. Tevens toont onderzoek de relatie aan tussen cultuur en economie. Daarbij kan men zich afvragen in hoeverre de marketing-jongens voor het creëren van een nieuwe levensstijl inhaken op eeuwenoude verworvenheden en waar de relatie precies ligt tussen kunst, cultuur, maatschappij en politiek, economie en sociale verhoudingen. In de meeste gevallen is er alleen maar sprake van een vormverschil, in wezen blijft alles bij het oude. Wanneer Simon van Collem ons via de televisie bij een filmster introduceert, vervult hij in wezen de rol van de hogepriester.

Goden, helden, heiligen, halfgoden of idolen geven een voorbeeld. Door hun magische uitstraling en mythische oorsprong worden ze aanbeden en tonen de mens hoe hij moet leven, hoe hij zich kan verzoenen met zijn lot of zijn beproevingen kan overwinnen. Tot omstreeks 1900 waren in Europa Christus en zijn volgelingen de grootste idolen. Sporthelden, politieke leiders, filmsterren en pop-artiesten namen hun taak over. Het programma *Goden, hel-*

aardige steentjes bij in het zoeken naar het verschil tussen de oude en de moderne heldenverering. Zo worden in de voorstellingen parallellen aangetoond tussen de westernheld (in *High Noon*) en de samoeraai (in *Yojimbo*), Christus (in *Il vangelo secondo Matteo*) en Bhagwan (in *Bhagwan in zaken*), het veroveren van de Graal door Parsifal (in *Parsifal*) en het winnen van de Elfstedentocht (in *Elfstedentocht 1985*), de Beierse koning Ludwig II (in *Ludwig, Requiem für einen jungfräulichen König*) en John Lennon (in *John Lennons dood*), Siegfried (in *Die Nibelungen I*) en Che Guevara (in

Che Guevara), Kriemhilde (in *Die Nibelungen 2*) en Ulrike Meinhof (in *RAF*), Frederik de Tweede van Pruisen (in *Der Grosse König*) en Ronald Reagan (toespraak *State of the Union*), Iwan de Verschrikkelijke (in *Ivan Gromy*) en Stalin. En talloze andere voorbeelden. In chronologisch opzicht kunnen de films van het programma *Goden, helden, heiligen* worden ingedeeld in de volgende categorieën: Ten eerste goden en helden uit de mythologische wereld, waarbij men ook het hedendaagse Oudipoes-complex kan rekenen in de verfilming *Abel* door Alex van

Warmerdam. Dan historische figuren uit de klassieke wereld, waartoe ook de helden uit de Amerikaanse *western* en de samoeraai uit de *eastern* gerekend kunnen worden. Vervolgens Christus en het Nieuwe Testament, de middeleeuwse christelijke heiligen en legendarische helden; men kan zich daarbij afvragen in hoeverre dit soort films slechts een middel waren tot het zich uitleven in sadistische actiescènes en verhalen erotiek. Verder films over politieke leiders, filosofen en ideologen en ten slotte de sport-, film- en muziekidolen van onze eeuw.

Het doel van de filmcamera is er bewegende beelden mee vast te leggen, maar die beelden verheffen de werkelijkheid al gauw tot een speciaal soort realisme - het surrealisme - en een speciaal soort naturalisme - het super-naturalisme. Volgens Parker Tyler in het boek *Magia and Myth of the Movies* maakt dit het medium film bij uitstek geschikt voor het scheppen van werelden waarin goden, helden en heiligen goed gedijen. Het is dan ook een goed initiatief door middel van dit filmprogramma een voorzet te geven tot het grote tentoonstellingsproject *Van totiem tot life-style* dat 26 maart begint in het Tropeninstituut. Verdere verantwoording van gegevens, inhoudsbeschrijvingen en vertoningsdata van de films geven de organisatoren in de uitgave *Goden, helden, heiligen* van het Cinematheek Journaal (nr 79). Deze uitgave (prijs losse nummers / 5) kwam tot stand door samenwerking van het Filmmuseum, het Goethe-Instituut en het Soeterijtheater.

MAARTEN VAN ROOLJEN

Oude en moderne heldenverering

1122 Di 203 F1 *Van totem tot lifestyle*

Minister-president Lubbers heeft gisteren de officiële opening verricht van een tot nu toe uniek Nederlands-Duits cultureel project dat onder de naam 'Van totem tot lifestyle' in Amsterdam wordt gehouden. De premier opende in het Tropenmuseum de tentoonstelling 'Totem, Goden, Helden en Heiligen', die een onderdeel van het project vormt.

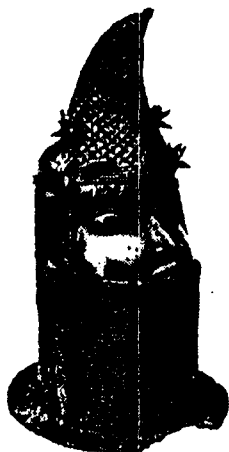
'Van totem tot lifestyle' is een verzamelaar voor verschillende culturele activiteiten die dit jaar in het kader van de manifestatie 'Amsterdam culturele hoofdstad van Europa 1987' zullen plaatsvinden. Doel is om met vele culturele activiteiten de relatie tussen de mensen en hun symbolen te belichten. Met de manifestatie is een bedrag van een miljoen gulden gemoeid, waarvan vijftig procent door Duitse culturele instellingen is bijeen gebracht.

Het project omvat verder onder andere een filmweek in het Soeterijn-

theater, waar zestien speelfilms uit dertien landen zullen worden vertoond; voorstellingen in het Muziektheater van de Lindbergh-vlucht, op muziek van Hindemith, Weill en Eisler, op tekst van Bertold Brecht; een muziekprogramma met als titel Spiegels van het Oosten, eveneens in het Soeterijn-theater, waar westerse musici klassieke oosterse muziek ten gehore brengen; een tentoonstelling van sculpturen, tekeningen en schilderijen van vijf jonge kunstenaars uit de DDR die sinds 1982 in West-Berlijn wonen en werken; voorstellingen van het cabaretgezelschap VDQS, het voormalige cabaret Don Quishocking en een symposium in het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Het Nederlands-Duits initiatief zal volgens de organisatoren later zijn weg door Europa vinden en onder meer naar Brussel, Berlijn, Londen en Wenen gaan. Ieder land zal op eigen wijze vorm en inhoud aan de manifestatie geven.

VAN TOTEM TOT LIFESTYLE

Plug
Maart 1987

Van 24 maart tot en met 16 augustus wordt er in het Tropenmuseum een interessante tentoonstelling gehouden met als thema 'VAN TOTEM TOT LIFESTYLE'. Beelden van totems (helden) uit niet-westerse culturen naast een overzicht van lifestyles uit hedendaags Amsterdams. De zeldzame, metershoge, uit hout gesneden bisjpalen uit Zuid-West Nieuw Guinea (Iran Jaya) naast een punkmeisje uit Amsterdam. Een zeldzame kollektie bronzen en ivoren voorwerpen uit 14e eeuw van de koninklijke schatten uit Benin, Afrika naast de medailles van de Amsterdamse Roeivereniging en de Duivenmelkersbond. Gaat dat zien.

Tropenmuseum, Linnaeusstr 2, Totem tot Lifestyle, vanaf 24 maart

Cultuuruitwisseling centraal in Culturele Hoofdstad

Sinds 1 januari is Amsterdam culturele hoofdstad van Europa. Waren in het verleden vaak de binnenlandse schijnwerpers op Amsterdam gericht als hart van de Nederlandse cultuur, in 1987 moet Amsterdam voor heel Europa in het middelpunt van de culturele belangstelling staan. Dit betekent dat Nederlandse kunstmanifestaties in het kader van de culturele hoofdstad onder de aandacht van de andere Europese landen worden gebracht. En daarnaast worden de kunstuitingen uit andere Europese landen aan de Nederlander gepresenteerd.

Deze cultuuruitwisseling staat centraal bij de hele manifestatie. Dat blijkt ook uit het programma. Zo maken we opnieuw kennis met de architect Berlage. In de Koopmansbeurs zijn tot 22 maart maquettes, meubels en bouwtekeningen te bezichtigen.

Een tijdgenoot van Berlage, de Duitse kunstenaar Oskar Schlemmer, herleeft op dit moment in het Stedelijk Museum. Op de tentoonstelling over Schlemmer zijn schilderijen, beelden, reliëfs, tekeningen, theaterontwerpen en kostuums van deze veelzijdige kunstenaar te bezichtigen.

Ook theater, muziek en film worden belicht. Gedurende de eerste week van maart wordt in de theaters De

Internationaal scholierenfestival.

Krakeling, De Meervaart en De Engelenbak het internationale Scholieren Theaterfestival gehouden. Tijdens dit festival tonen Franse, Duitse en Nederlandse scholieren uit het voortgezet onderwijs hoe theater en kunstzinnige vorming wordt bedreven.

Theatervoorstellingen vormen ook een belangrijk onderdeel in het omvangrijke project „Van Totem tot Lifestyle” dat in maart op diverse plaatsen wordt gehouden. In het Muziektheater en in De Brakke Grond zullen voorstellingen worden gegeven, waarin beelden en beeldvorming, het thema van het project, centraal staan. Ook tentoonstellingen, concerten en films belichten verschillende aspecten binnen het thema van het project „Van Totem tot Lifestyle”. Het geheel wordt ondersteund door de publicatie van een boekwerk waaraan dertig au-

teurs, voor het merendeel afkomstig uit West-Europa, zullen meewerken. Het geschreven woord staat ook centraal in de boekenweek. De boekenweek, die medio maart wordt gehouden, zal de uitwisseling van culturele waarden beschrijven. Diverse Europese schrijvers zullen worden uitgenodigd om een lezing over dit onderwerp te houden.

Amsterdam Culturele Hoofdstad 1987 heeft als ondertitel: „Een toekomst voor ideeën”. Nieuwe ideeën zijn voor het Amsterdamse cultuurjaar gerealiseerd. Deze nieuwe ideeën zullen niet alleen bijdragen in de uitwisseling van cultuur binnen Europa. Ze kunnen ook een inspirerende rol hebben op andere culturele hoofdsteden (Berlijn in 1988 en Parijs in 1989). Pas als culturele uitwisseling regel wordt in plaats van uitzondering, is er daadwerkelijk toekomst voor nieuwe ideeën.

Amsterdam
Tourist Office
Maart 1987

-NEWSLETTER-

MARCH - DECEMBER 1987

-AMSTERDAM TOURIST OFFICE-

March 1987, Vol. 2, No.2 - Quarterly issue

Holy Men and Idols from prehistory up to the present day in the Tropical Museum

As part of the celebrations surrounding Amsterdam Cultural Capital of Europe 1987, the Tropical Museum will be bringing together many Gods, Heroes and Holy Men from 26 March to 16 August.

The exhibition Totem will for instance provide a comparison of the "idols" from European and non-Western cultures. One of the high points will be the extraordinary collection of bronze and ivory objects from the royal treasures of Benin (West Africa), dating from the 14th to 18th Centuries. The tall, carved wooden bisj poles from New Guinea (Irian Jaya), beautiful temple cloths and a richly illustrated story box from India.

Attention will also be focussed on a number of Amsterdam lifestyles using articles, clothing and cultural forms of expression. The exhibition in the Tropical Museum forms part of the huge project "From Totem to Lifestyle", which also comprises film, theatre, cabaret and art.

Open: from Monday-Friday, 10-5, Saturday and Sunday, 12-5.

Closed: April 30, May 5.

Admission fees: Dfl. 4,50 per person.

Amsterdam Tourist Office
Verkehrsverein Amsterdam
Office de Tourisme d'Amsterdam

Rokin 9-15
Postbus 3901
1001 AS Amsterdam

5.512.512
XXXXXXXXXX
Tel. 020-221016
Telex 12324

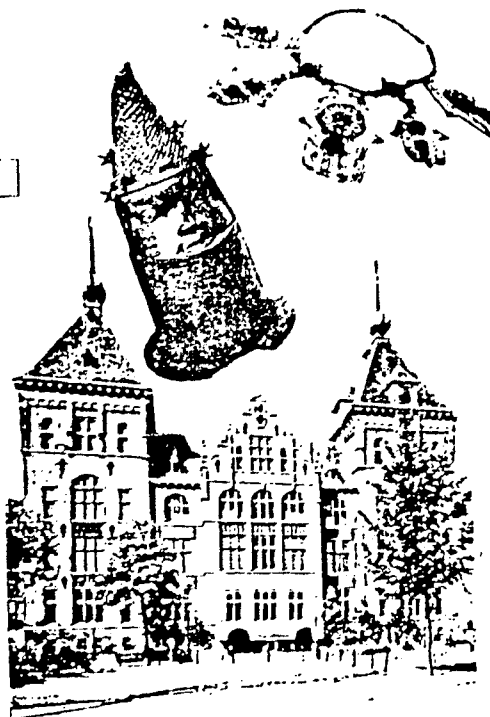
Pour Vous
Maart 1987

112

VAN TOTEM TOT LIFESTYLE

Rond 25 maart wordt in het Tropenmuseum in Amsterdam een tentoonstelling geopend waaraan Pour Vous haar medewerking heeft verleend. In het kader van Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987 toont deze tentoonstelling hoe bij niet-westerse volkeren totems en afgodsbeelden worden gebruikt als bescherming tegen reële en fictieve machten.

Daarnaast - en daar komt uw lijfblad aan te pas - voorbeelden van verschillende 'life-styles' - van klassiek tot new wave: objecten, kleding en cultuuruitingen waarmee men zich met bepaalde lifestyles identificeert of er zich juist tegen afzet.
Informatie: 020-568 8418.

**Margriet
maart 1987**

terse én westerse culturen. Met name het tweede deel van Totem laat zien hoe mensen in Amsterdam met hun levensstijl duidelijk maken wie ze zijn. Geopend: ma t/m vr 10-17 uur, za, zo en feestdagen 12-17 uur.

Schoolplaten

Jetses, Koekoek en Isings, waren bekende kunstenaars die schoolplaten maakten. Die platen en allerlei voorwerpen uit de klas van 1900 zijn t/m 14 juni tentoongesteld in museum. Dit is In Bethlehem (Gasthuisstraat 25) in Gorinchem. Geopend: woe t/m zo van 14-17 uur.

**Van Totem tot
lifestyle 112**

Iedere cultuur kent voorwerpen en afbeeldingen van goden, helden en heiligen, waaraan een specifieke betekenis wordt toegekend. En per cultuur zijn ze verschillend. In het Tropenmuseum (Mauritskade 63) in Amsterdam is t/m 16 augustus een tentoonstelling te zien, met voorbeelden uit niet-wes-

Laten zien wie je bent, met kleding bijvoorbeeld.

Algemeen
Dagblad
5-3-1987

Amsterdam trekt drommen bezoekers

AMSTERDAM — De manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa verloopt succesvol. De eerste drie onderdelen, de tentoonstellingen van Bertage en Schiemmer en het Internationaal Scholieren Theaterfestival trekken drommen bezoekers. Het Nederlands Theater Instituut (NTI), een van de organisatoren, spreekt dan ook van een uitstekende start.

„Vooral de belangstelling uit het buitenland overtreft onze verwachtingen”, constateert F. Bloemers van het NTI. „Vanuit de hele wereld komen dagelijks tientallen aanvragen voor informatie binnen. Die internationale aandacht werpt beslist zijn vruchten af voor het hele Nederlandse kunstbedrijf.” De Amsterdamse VVV bevestigt de toegenomen belangstelling voor culturele evenementen in de hoofdstad.

PROJECTEN

Deze maand breidt de manifestatie zich uit met twee omvangrijke projecten, de Nationale Boekenweek van 18 tot en met 28 maart en Van Totem tot Lifestyle, over de relatie tussen mensen en hun symbolen. Verscheidene kunstvormen, waaronder cabaret, film, muziek en beeldende kunst, houden zich met dit onderwerp bezig.

„Mensen hebben behoefte aan voorbeelden om zich mee te identificeren of zich juist te onderscheiden van de rest”, zegt mevrouw G. Mentink van het Goethe Instituut, een der initiatiefnemers van het project. „Vroeger werden die beelden geleverd door staat, kerk en familie, tegenwoordig concentreert het zich meer op uiterlijkheden. We doen daar allemaal onbewust aan mee. De manifestatie heeft tot doel dat proces te verduidelijken.”

Het eerste onderdeel van het project is de filmserie Goden, Heiden, Heiligen, die in het Soeterijtheater is begonnen. In de rolprenten, afkomstig uit diverse culturen, spelen ido-

len uit heden en verleden een rol. Elke voorstelling bestaat uit twee films die een oude held of godheid afzetten tegen een belangrijke persoonlijkheid uit deze tijd. Goden, Heiden, Heiligen draait na het Soeterijtheater (t/m 9 maart) in het Goethe Instituut (12 t/m 31 maart) en het Filmmuseum (1 april t/m 14 mei). Een deel van het programma is tevens te zien in theater De Evenaar in Rotterdam (t/m 9 maart).

Van Totem tot Lifestyle vervolgt zondag met de opvoering van de radioleerstukken Der Lindberghflug, Lehrstück en Die Maanahme in het Muziektheater. Dit drieluik werd rond 1930 gecomponeerd door respectievelijk Paul Hindemith, Kurt Weill en Hanns Eisler. Aan de voorstelling werken onder meer het Handke-Welas Gezelschap en het Amsterdams Theaterkoor en -orkest mee.

Een week later begint het Soeterijtheater met een muziekprogramma onder de titel Spiegels van het Oosten. Deze serie van zes concerten moet de invloed aantonen van niet-westerse klassieke muziek op diverse westerse componisten. De reeks omvat muziek uit Japan, India, Indonesië, Iran en Turkije. De concerten zijn respectievelijk op 13, 14, 15, 20, 21 en 23 maart.

MYTHEN

In het Tropenmuseum opent 28 maart de tentoonstelling TOTEM, goden, heiden, heiligen. De expositie belicht de invloed van mythen op het dagelijkse leven in India en het gebruik van amuletten in de Islamitische wereld.

Serie concerten als ouverture Totem-Lifestyle manifestatie

Door onze kunstredactie

AMSTERDAM, 9 maart — Het Soeterijtheater in Amsterdam presenteert van vrijdag 13 maart tot en met 22 maart het muziekprogramma van de manifestatie Van Totem Tot Lifestyle. Deze groots opgezette manifestatie heeft als thema 'De relatie tussen de mens en zijn symbolen'. Premier Lubbers verricht op 25 maart de officiële opening van het belangrijkste onderdeel van de manifestatie, de tentoonstelling Van Totem Tot Lifestyle in het Tropenmuseum in Amsterdam.

Het project is een Nederlands-Duits initiatief, gecoördineerd door het Goethe-instituut in Amsterdam en het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Van Totem Tot Lifestyle maakt onderdeel uit van de manifestatie 'Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987 — een toekomst voor ideeën'. Het project loopt tot het eind van dit jaar en omvat tentoonstellingen, film-, toneel- en muziekvoorstellingen, een studium generale en een symposium over 'cultuur en economische ontwikkeling'.

Al deze activiteiten hebben als thema de relatie tussen de mens en zijn symbolen of 'Leitbilder'. Altijd al zocht de mens naar concrete of abstracte voorbeelden waarmee hij zich kon identificeren. In vroeger tijden was dat de totempaal, nu vervult het coca cola-flesje die functie of de 501-spijkerbroek.

Ieder mens wil weten wie hij is, bij wie hij hoort en hoe hij kan

overleven. Op die vragen zoekt de mens 'ideale' antwoorden. Daartoe omringt hij zich met 'goden, helden, heiligen': symbolen en voorwerpen waaraan een specifieke betekenis wordt toegekend. De tentoonstelling in het Tropenmuseum laat zien dat iedere cultuur dergelijke voorwerpen kent, hoezeer ze onderling ook verschillen in vorm en functie.

Naast zeldzame, metershoge, uit hout gesneden bisjpalen uit Zuidwest-Nieuw-Guinea (Irian Jaya) zijn op de tentoonstelling tempeldoeken en rijk geïllustreerde 'vertelkasten' uit India te zien. Zeldzaam is ook een collectie bronzen en ivoren voorwerpen van de koninklijke schatten uit Benin (Afrikaans, 14de tot 19de eeuw).

Staan in de niet-westerse cultuur vooral geestelijke waarden hoog aangeschreven, het westen lijkt vooral materiële antwoorden te geven op de 'levensvragen'. Op de tentoonstelling is aan de hand van voorwerpen, interieurs van vandaag en een dia-presentatie te zien hoe 'lifestyles' voortdurend veranderen en hoe ze herkend kunnen worden.

Muziek

Het muziekprogramma in het Amsterdamse Soeterijtheater biedt onder de titel 'Spiegels van het Oosten' zes concerten, waarin Westerse musici tesamen met collega's uit de oorspronkelijke landen muziek ten gehore brengen uit Japan, Indonesië, India, Iran, de Balkan, Turkije, Afrika en het Zuidspaanse Andalusië.

Op (muziek-)theatergebied worden er voorstellingen verzorgd door het Handke Weiss Gezelschap, het Amsterdams Theaterkoor en -Orkest, het Studio Orkest en Studio Dansgroep. In november is in Paradiso *De Laatste Dagen Van De Mensheid* van Karl Kraus te zien, een voorstelling waarin in 120 scènes de ondergang van Europa in de Eerste Wereldoorlog getoond wordt.

Het filmprogramma voorziet in een dertigtal films onder de titel 'Goden, helden, heiligen', die vertoond worden in het Soeterijtheater, het Goethe-instituut en het Filmmuseum (tot 15 mei).

Voorts is in de Aschenbach Galerie de tentoonstelling 'Malstrom' te zien, met werk van vijf jonge kunstenaars uit de DDR, die naar West-Berlijn uitweken en met Westerse 'Leitbilder' geconfronteerd werden.

Bij het project 'Van Totem Tot Lifestyle' verschijnt een gelijknamig boek, met de ondertitel 'Europese cultuur in ontwikkeling'. Het boek, dat door Karla Fohrbeck en Huub Kuijpers is samengesteld, bevat teksten van een groot aantal auteurs, onder wie Norman de Palm en Jack Lang.

De helft van de miljoen gulden die de manifestatie kosten, is afkomstig van Duitse zijde. Volgend jaar wordt het idee achter het project, 'Een kritische confrontatie met andere culturen', uitgangspunt voor een vergelijkbare manifestatie in Berlijn. Ook Brussel, Londen, Wenen en andere toekomstige Europese 'culturele hoofdsteden' zullen het idee overnemen.

Nijmeegs
Dagblad 10-3-87

Graafschapbode
10-3-1987

Arnhemse
Courant 10-3-87

112 **TOTEM** - In het Tropenmuseum in Amsterdam is van 26 maart tot en met 16 augustus de tentoonstelling „Totem” te zien. De expositie is een onderdeel van de manifestatie Amsterdam, Culturele Hoofdstad van Europa. Geëxposeerd worden allerlei „idolen” uit Europese en niet-westerse culturen. Een van de hoogtepunten vormt de zeldzame collectie bronzen en ivoeren voorwerpen van de koninklijke schatten uit het Afrikaanse Benin, daterend uit de 14de tot en met de 18de eeuw.

Agrarisch
Dagblad
14-3-1987

Toeristische

1122 81
Amsterdam: In het Tropenmuseum in Amsterdam is van 26 maart tot en met 16 augustus de tentoonstelling 'Totem' te zien. De expositie is een onderdeel van de manifestatie Amsterdam, Culturele Hoofdstad van Europa. Geëxposeerd worden allerlei 'idolen' uit Europese en niet-westerse culturen. Een van de hoogtepunten vormt de zeldzame collectie bronzen en ivoeren voorwerpen van de koninklijke schatten uit het Afrikaanse Benin, daterend uit de 14de tot en met de 18de eeuw.

WAARHEID
14-3-1987

De rol van *81* muziek *1122*

Dat niet-Westerse musici Westerse muziek uitvoeren, vindt niemand bijzonder. Maar het omgekeerde is veel zeldzamer: een Westerse muzikant die niet-Westerse muziek speelt. In het festival „Spiegels van het Oosten”, 13 tot en met 22 maart in het Theater Soeterijn van het Tropeninstituut in Amsterdam, is dit nu te beluisteren.

Klassieke muziek uit verschillende Oosterse culturen wordt zowel door niet-Westerse als door Westerse musici gespeeld. In zes concerten is muziek uit achtereenvolgens Japan, Arabië en Andalusie, India, Indonesie, Iran en de Balkan, en Turkije te horen, variërend van flamenco tot Wayang Kulit.

Het festival maakt deel uit van het project „Van Totem tot life-style”, georganiseerd ter gelegenheid van „Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987”. Het is een initiatief van de Stichting Istar Nederland, die zich zegt bezig te houden „met de promotie van niet-Westerse podiumkunsten vanuit de overtuiging dat muziek een belangrijke rol kan spelen in het dichtert tot elkaar brengen van de verschillende culturen van de wereld”. Zou je de muziek ook gewoon mooi mogen vinden?

Spiegels van het Oosten: vrijdag 13 maart, 20.30 uur: muziek uit Japan. Zaterdag 14 maart, 20.30 uur: muziek uit Arabië en Andalusie. Zondag 15 maart, 16.00 uur: muziek uit India. Vrijdag 20 maart, 20.30 uur: Indonesie: Wayang Kulit. Zaterdag 21 maart, 20.30 uur: muziek uit Iran. Zondag 22 maart, 20.30 uur: muziek uit de Balkan en Turkije.

Toegangsprijs: / 12,50, met reductie / 7,50. Theater Soeterijn, Tropeninstituut, Linnaeusstraat 2, Amsterdam.

1122

Vlaggetjesprotest

• Studenten van de kunstacademie Rietveld grepen gisteren de eerste dag van de tentoonstelling 'Van Totem tot Lifestyle' in het hoofdstedelijke Tropenmuseum aan om te protesteren tegen de bezuinigingen op het kunstonderwijs. Zij wachtten premier Lubbers, die de tentoonstelling opende, op met honderden zwarte vlaggetjes. Ook sloegen zij een namaak Rietveldstoel aan diggelen om te laten zien hoe zij denken over het kabinetsbeleid. Na de demonstratie lieten zij de vlaggetjes, als stil protest, achter voor de ingang van het museum.

foto ANP

Haagsche
Courant
18-3-1987

'TOTEM' 1122 D1

In het Tropenmuseum (Linnaeusstraat 2) in Amsterdam is van 26 maart tot en met 16 augustus de tentoonstelling 'Totem' te zien. De expositie is een onderdeel van de manifestatie Amsterdam, Culturele Hoofdstad van Europa.

Getoond worden allerlei 'idolen' uit Europese en niet-westerse culturen. Een van de hoogtepunten vormt de zeldzame collectie bronzen en ivoren voorwerpen van de koninklijke schatten uit het Afrikaanse Benin, daterend uit de 14de tot en met de 18de eeuw. Voor meer informatie: telefoon 020 - 5 688 270

EXPOSITIE

VAN TOTEM TOT LIFESTYLE

TINA TURNER, GODIN VAN ONZE TIJD

Op affiches van de tentoonstelling **TOTEM, goden, helden, heiligen** is aan de linkerkant een god uit Afrika afgebeeld en aan de rechterkant Tina Turner. Wat willen de makers van de expositie duidelijk maken? Aik Meeuwse van het Tropenmuseum waar de expositie wordt gehouden: "Ieder mens, waar die ook leeft, heeft behoefte zich te onderscheiden en wil tegelijkertijd tot een groep behoren."

Door de eeuwen heen hebben mensen zich opgetrokken aan iemand of iets, goden, voorwerpen en idolen. Aik: "De niet-westerse cultuur is veel minder materieel dan de westerse. De voorwerpen zijn door de eeuwen heen hetzelfde gebleven. Als westerling kun je je afvragen hoe je wordt gemanipuleerd door economie en commercie. Elk jaar veranderen mode en idolen." Gisteren David Bowie, vandaag Tina Turner, morgen Madonna. De bezoekers van de expositie lopen door een labyrint, waarin het eerste gedeelte is besteed aan de niet-westerse culturen. Het tweede gedeelte toont de westerse wereld door middel van het veranderde beeld dat Amster-

VIVA
20/27-3-1987

dam sinds de Tweede Wereldoorlog heeft ondergaan. Veel foto's, maar er zijn ook een tiental hoeken ingericht die de lifestyle tonen van verschillende personen. Zo kun je binnengluuren bij een 50-jarige vrouw die haar leven lang al in de Jordaan woont en in de badkamer van een zakenvrouw. Aan het eind van de tentoonstelling zul je stuiten op vier computers, waar je met ja of nee op dertig vragen kunt antwoorden. Als je dat naar eer en geweten gedaan hebt, lees je welke lifestyle jij hebt.

TOTEM, goden, helden, heiligen is onderdeel van de project *Van totem tot lifestyle*, dat is georganiseerd in het kader van de manifestatie *Amsterdam Culturele hoofdstad van Europa 1987*. Het project houdt nog veel meer in, waaronder theater- film en muziek-programma's. Ter begeleiding van *Van totem tot lifestyle* is een gelijknamig boek verschenen.

Voor meer info kun je terecht bij de organisatoren, het Goethe-Instituut en het Koninklijk Instituut voor de Tropen, beide in A'dam. (ML/foto)

Waarom Tina Turner dit jaar voor westerlingen de aanbeden totem is zie je op de expositie

- **Van Totem tot Lifestyle** is de verzamelnaam voor een aantal culturele activiteiten in Amsterdam, die als centraal thema hebben de relatie tussen de mens en zijn symbolen of 'Leitbilder'. In alle tijden hebben mensen houvast gezocht aan concrete of abstracte voorbeelden. Zo kunnen mensen zich identificeren met hun goden, helden en heiligen en zo kunnen zij zich tegelijkertijd onderscheiden van 'andersdenkenden'. Tegenwoordig worden 'Leitbilder' die het leven bepalen niet meer zoals vroeger gedecteerd door pausen, koningen en kunsten. Steeds

meer zijn het de media en de 'cultuurindustrie' met zijn reclame, mode en nieuwe marketingstrategieën die de beelden ontwerpen en verspreiden.

Bij de diverse 'Totem'-activiteiten is een begeleidend boek verschenen: **'Van Totem tot Lifestyle, Europese cultuur in ontwikkeling?'** (f. 39,50), waarin wordt ingegaan op de relatie tussen kunst, cultuur en maatschappij, uitgewerkt naar sociale verhoudingen, politiek en economie. De eerste twee gedeelten van het boek behandelen specifieke Europese denktradities en cultuuruitingen, voor wat de moderne tijd betreft geplaatst tegen achtergronden van jeugdcultuur, reclamewezens, yuppie-dom en dergelijke. Het tweede deel sluit rechtstreeks aan bij de tentoonstelling **Totem, Goden, Helden, Heiligen** van 26 maart t/m 16 augustus te zien in het Tropenmuseum, waar de nadruk ligt op afbeeldingen en voorwerpen waarmee mensen uit niet-westerse culturen hun identiteit uitdrukken en hun bestaan richting geven.

Daarnaast worden een aantal in Amsterdam voorkomende 'Lifestyles' getoond uiteenlopend van 'new wave' tot traditioneel.

Andere onderdelen van het Totem-project zijn o.a. een muziekprogramma in het Soeterijn (t/m 22 maart), filmprogramma's in het Goethe Instituut (t/m 31 maart en in het Filmmuseum (1 april t/m 14 mei) toneel- en cabaretvoorstellingen. Voor meer informatie: 020-230421.

Elseviers
Magazine
21-3-1987

Vrijdag 27

„Van totem tot lifestyle”, Tropenmuseum, Amsterdam (tot 16 aug.)

Van Totem tot lifestyle, daar ga ik heen (vrijdag)

„Daar ga ik heen als het even kan, er moet veel meer aandacht dan tot nu toe worden geschonken aan de Derde Wereld. Ik wil graag meer te weten komen over de wederzijdse invloeden; wat de eerste en de tweede wereld allemaal heeft uitgespookt in de Derde Wereld, kun je nog steeds waarnemen. Pas geleden was ik in Djakarta, nu een vieze, vervuilde stad, een open riool. Eens moet het mooi geweest zijn, dat zie je nog net. Ik word zo geplaagd door ressentiment. Het lijkt mij fantastisch, een tentoonstelling te zien waar hun moderne en traditionele kunst te bewonderen valt naast voorbeelden van westerse kunst die deels op de hunne is geïnspireerd.”

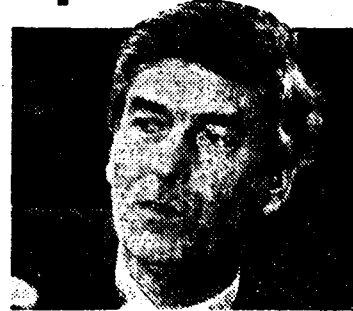
ECHO
22-3-1987

Lubbers opent bijzondere expositie in Tropenmuseum

Van onze stadsredactie

Premier Lubbers opent woensdag 25 maart, 16.00 uur, de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum, Linnaeusstraat 2. Deze opening is tevens de officiële start van het project 'Van Totem tot Lifestyle', als onderdeel van 'Amsterdam Culturele hoofdstad van Europa 1987'. De expositie is tot en met 16 augustus te bezichtigen.

Totems, goden, helden en heiligen geven mensen houvast en het leven een bepaalde richting. Verschillende culturen laten met dit soort voorwerpen hun eigen identiteit zien. Met zo'n ideaal voorbeeld kunnen mensen zich vereenzelvigen en proberen zo volmaakt mogelijk te leven. Zoals in Indië, waar talloze gedaantes van goden

Lubbers opent Totem-tentoonstelling.

uit het Hindoeïsme erg populair zijn, of kijk naar de katholieke wereld, waar heilige Maria het voorbeeld is. Het Tropenmuseum wil met deze tentoonstelling laten zien dat mensen in alle tijden en in alle culturen zich onderscheiden van anderen en tegelijkertijd tonen tot welke groep ze horen. De vorm en de hulpmiddelen waarmee dat gebeurt verschilt sterk.

Omdat de expositie ook deel uitmaakt van de manifestatie 'Amsterdam Culturele Hoofdstad', is een groot deel van de tentoonstelling gewijd aan deze stad. Hierin worden de verschillende levensstijlen uitgedrukt, van traditioneel tot succesvol. Naast elkaar zie je bijvoorbeeld de luxe badkamer van een zakenman en het interieur van een kraakster.

De expositie is dagelijks te bezichtigen van 10.00 tot 17.00 uur, zaterdag, zondag en feestdagen van 12.00 tot 17.00 uur. Voor meer informatie kunt u bellen met het telefoonnummer: 56 88 418 of 23 04 21.

Bijzonder transport

Nee, hier is geen takelwagen aan te pas gekomen. Dit is dus ook niet een door zijn eigenaar verkeerd geparkeerde automobiel... Dit is kunst, met de grote 'K'!

'In samenwerking' met een firma uit West-Duitsland doet de Nederlandse kunstenaar Karel Appel weer van zich spreken. De door hem beschilderde Mercedes Benz wordt 'TOTEM, goden, helden, heiligen' genoemd.

Het kunstobject werd afgelopen zaterdag geïnstalleerd in het Amsterdamse Tropenmuseum, waar het vanaf 26 maart ook te bewonderen is.

1122 205 Goden en Heiligen centraal op expositie in Tropenmuseum

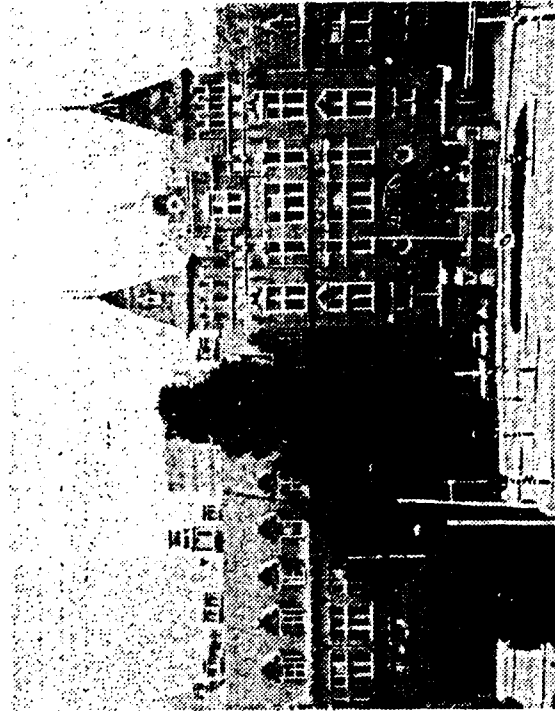
81 Lubbers opent „Van totem tot lifestyle”

F1 AMSTERDAM — Minister-president Lubbers zal morgen de officiële opening verrichten van een tot nu toe uniek cultureel project dat onder de naam „Van totem tot lifestyle” in Amsterdam wordt gehouden. De premier zal dat doen door de opening te verrichten van een tentoonstelling in het Tropenmuseum „Totem, Goden, Helden en Heiligen”, die een onderdeel van het project vormt.

„Van totem tot lifestyle” is een verzamelaar van verschillende culturele activiteiten die dit jaar in de hoofdstad zullen plaatsvinden. Het geheel is een onderdeel van de manifestatie „Amsterdam culturele hoofdstad van Europa 1987”.

Initiatiefnemers van de manifestatie zijn het Koninklijk Instituut voor de Tropen en het Goethe-Instituut. Het oorspronkelijk idee is afkomstig van dr. Carla Fohrbeck van het Centrum voor Cultuuronderzoek in Bonn. Doel is om middels vele culturele activiteiten de relatie tussen de mensen en hun symbolen te belichten, waarbij onder andere van de veronderstelling is uitgegaan dat er een relatie bestaat tussen cultuur en economie.

De voorbereiding van de manifestatie heeft twee jaar in beslaggenomen. In die tijd is in-

Het Tropenmuseum waar morgen de manifestatie Van Totem tot Lifestyle wordt geopend door premier Lubbers.

tensief tussen verschillende Amsterdamse instellingen samengewerkt. Volgens Steve Auster, directeur van het Nederlands Theaterinstituut, is met de manifestatie een bedrag van een miljoen gulden gemoeid. Vijftig procent daarvan is door Duitse culturele instellingen bijeen gebracht.

Hulpmiddelen

De door de premier te openen tentoonstelling laat zien met welke hulpmiddelen de mens zich omringt bij het vinden van

antwoorden op vragen naar het bestaan, zoals afbeeldingen van goden, helden en heiligen. De tentoonstelling beoogt te laten zien dat iedere cultuur dergelijke voorwerpen kent en dat die per cultuur verschillen in vorm en functie. Het eerste deel van de tentoonstelling laat voorbeelden uit niet-westerse culturen zien, het tweede deel laat zien hoe in Amsterdam de mensen met hun levensstijl uitdrukken wie zij zijn en wat ze nastreven.

Bij aanvang van de tentoonstelling, die tot en met 16 augustus

tus zal duren, wordt een boek met dezelfde titel gepresenteerd als informatieve catalogus. Dertig auteurs uit binnen- en buitenland hebben bijdragen voor dit boek geschreven.

Filmweek

Verder omvat het project onder andere een filmweek in het Soeterijntheater, waar zestien speelfilms uit dertien landen zullen worden vertoond; voorstellingen in het Muziektheater van de Lindbergh-vlucht, op muziek van Hindemith, Weill en Eisler, op tekst van Bertold Brecht; een muziekprogramma met als titel Spiegels van het Oosten, eveneens in het Soeterijntheater, waar westerse musici klassieke oosterse muziek toonstellen van sculpturen, tekeningen en schilderijen van vijf jonge kunstenaars uit de DDR die sinds 1982 in West-Berlijn wonen en werken; voorstellingen van het cabaretgezelschap VDQS, het voormalige cabaret Don Qui-Shocking en een symposium in het Koninklijk Instituut voor de Tropen in september onder het motto „Does culture pay”.

Het Nederlands-Duits initiatief zal volgens de organisatoren later zijn weg door Europa vinden en onder meer naar Brussel, Berlijn, Londen en Weenen gaan. Ieder land zal op eigen wijze vorm en inhoud aan de manifestatie geven.

Nieuws Tribune
25-3-1987

DE GROENE
25-3-1987

Lifestyle- tentoonstelling Tropenmuseum

'Van Totem tot Lifestyle' is de titel van een tentoonstelling die van 26 maart tot en met 16 augustus te bezoeken zal zijn in het Amsterdamse Tropenmuseum. De tentoonstelling is gewijd aan lifestyle-symbolen uit uiteenlopende culturen, waaronder die van Amsterdam, in het kader van de manifestatie 'Amsterdam culturele hoofdstad van Europa'. In een aantal voorbeelden worden verschillende lifestyles uitgewerkt: traditioneel, ikericht, vernieuwend en maatschappijbewust.

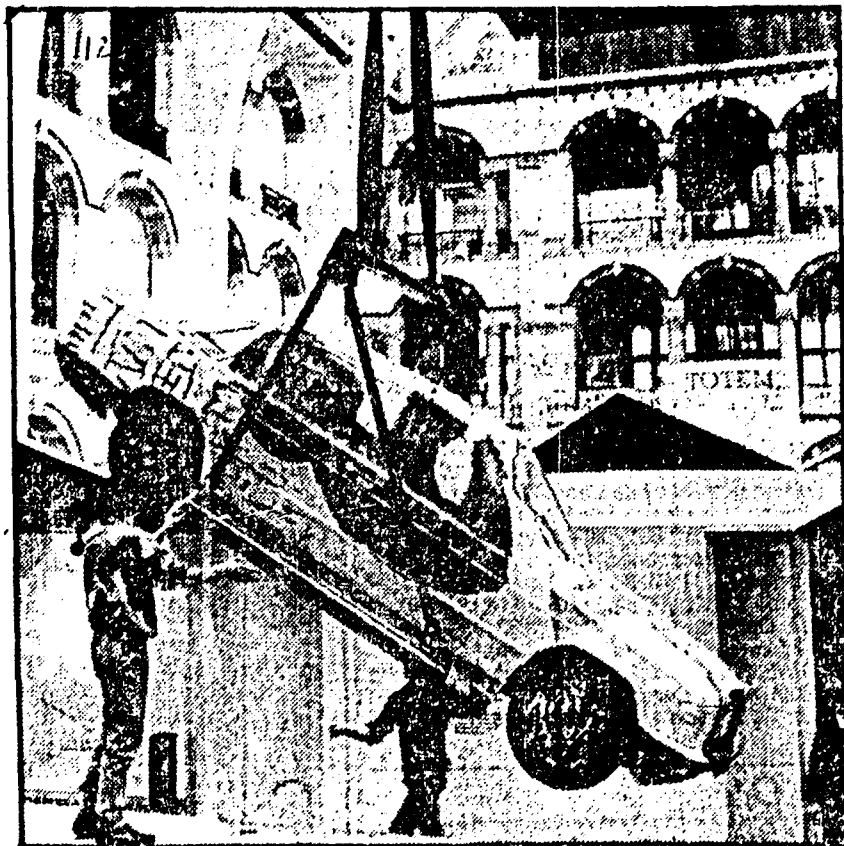
VAN TOTEM
tot LIFESTYLE

Europese cultuur in ontwikkeling

Karla Fohrbeck, Huub Kuijpers (red.)
Vertaling en bewerking:
Antoine Verbij

ISBN: 90 6832 203 6; prijs: f 39,50; 256 pag.;
ruim geïllustreerd.
Uitgave: Publikatiebureau
Koninklijk Instituut voor de Tropen,
Amsterdam. Tel. 020 - 5688.272.
Vanaf 25 maart in de boekhandel.

Amsterdams
Stadsblad
25-3-1987

• Een wel heel bijzonder transport beleefde het Tropenmuseum afgelopen zaterdag. In een speciaal voor dit doel gemaakte beugel werd de door Karel Appel beschilderde Mercedes het museum ingeheven. Het object wordt opgesteld in de tentoonstelling 'TOTEM, goden, helden, heiligen' die vanaf morgen 26 maart tot half augustus in het Tropenmuseum te zien is

VAN TOTEM tot LIFESTYLE

Van Totem tot Lifestyle is sonder twiifel de grootste gebeurtenis tijdens Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987. Deze door het Goethe Instituut en Koninklijk Instituut voor de Tropen op poten gezette manifestatie omvat ondermeer films, muziek, theater, beeldende kunst, cabaret en studiedagen. Het belangrijkste onderdeel vormt de tentoonstelling *TOTEM, goden, helden, heiligen* in het Tropenmuseum. Een prachtige, opwindende, ongewone, leerzame en prikkelende tentoonstelling, die vooral gaat over de vele manieren waarop de mens probeert houvast te krijgen in zijn ongewisse bestaan. De tentoonstelling in het museum (Linnaeusstraat 2) duurt tot 17 augustus. Open op werkdagen van 10 tot 17 uur (saterdag en zondag 12-17 uur). Lezers van Het Parool kunnen de brochure bij *TOTEM* (prijs / 4) tegen inlevering van een bon (zie elders in dit nummer) gratis krijgen bij de museumwinkel van het Tropenmuseum.

De computer onthult ons wie we zijn

Over twee jaar ziet de ideale mens er uit als een samensmelting van een man en een vrouw, met een duur woord ook wel aangeduid als *androgyne*. Hij/zij/het draagt het haar lang in een soort paardestaartje/vlecht, heeft onder een eenvoudig ogend, zwart jaasje een hemd aan waarop diepzinnige versregels van beroemde dichters staan gedrukt. Deze futuristische trendsetter staat de komende maanden bijzonder te wesen in een levensgrote vitrine in het Tropenmuseum. Hij/zij/het is door studenten aan de kunstacademie in Arnhem als de mooiste, beste en waarschijnlijkste mens-van-de-toekomst gemodelleerd en afgevaardigd naar de opzienbarende tentoonstelling *TOTEM, goden, helden, heiligen* die vanmiddag is geopend door onze eigen minister-president Ruud Lubbers. De tentoonstelling is het belangrijkste onderdeel van de grootscheepse manifestatie *Van Totem tot Lifestyle*, die deze maanden op verschillende plaatsen in de hoofdstad wordt gehouden.

Als het goed is - en het is goed, want *TOTEM* is vooral een spiegel waartoe we bij stukjes en beetjes onszelf terugzien in de heer Lubbers vanmiddag zichzelf ook nog tegengekomen. Althans, hij is zijn levensstijl tegengekomen. Hij zal zichzelf met name terugzien in de attributen en woorden die horen bij een vermogend burger - bij voorbeeld een directrice van een goedlopend bedrijf, gevestigd in het World Trade Centre, die zich alles kan permitteren wat haar hartje maar ingeeft en die zich heeft omringd met zaken waarvan zij denkt dat ze bij haar horen. Die burger is een 'pragmatisch' mens die door hard te werken een comfortabel en stijlvol leven nastreeft.

Andersdenkenden, anderslevenden en andersdenkenden zullen zichzelf hoogstwaarschijnlijk liever niet bij de kaart Lubbers c.n. willen inlezen. Zij spiegelen zich aan de *maatschappijbewuste*, of de *traditionele* mens (een groep waar Lubbers volgens mij ook wel een beetje bij hoort; mengvormen blijven natuurlijk mogelijk), of aan de *vernieuwende* mens. Wie absolute zekerheid over de eigen identiteit wil hebben, vindt op zijn weg langs alle mogelijke totems en levensstijlen ook een paar computers. Deze elektronische genieten doen een dertigtal beweringen, waarmee men zich door het bedienven van enkele toetsen al dan niet kan verenigen. Aan het slot stelt de computer blijkbaar vast bij welke levensstijl men is ingedeeld. Verrassingen van de onaangename of onge-

Typisch Amsterdams straatbeeld, onderdeel van de tentoonstelling in het Tropenmuseum

wenste soort zijn uiteraard niet uitgesloten, maar klachten worden door de computer niet in behandeling genomen.

Wie nu mocht denken dat *TOTEM, goden, helden, heiligen* vooral een beeld geeft van onze hedendaagse gedragingen en ons uiterlijke vertoon, heeft het maar zeer ten dele bij het rechte eind. Zo simpel zit het leven niet in elkaar. Al worden we te pas en te onpas door allerlei onderzoekers in alerhande hokjes geduwd, het totale beeld van onze samenleving wordt er daardoor niet minder chaotisch op. En toch, er zijn nog tal wat verschijnselen in ons moderne bestaan, die op het eerste gezicht niet niets te vergelijken zijn, maar in wezen welink verschillen van schijnbaar totaal andere verschijnselen uit min of meer verre streken, die door ons westerlingen nogal eens als primitief of onderontwikkeld worden beschouwd. Op de tentoonstelling worden daarvan een heleboel verrassende en soms overrompelende voorbeelden gegeven. Aan het begin van onze avontuurlijke en opwindende tocht door de gangen, hokjes en pleintjes vinden we een groepje bewerkte houten palen (de 'Rembrandts van het Tropenmuseum' genoemd). Het zijn een soort totems met voorstellingen van voorouders, die door een volk in het zuiden van Nieuw-Guinea werden aanbeden bij de voorbe-

De door Karel Appel beschilderde Mercedes Benz in de takels FOTO JEAN VAN LINGEN

reiding van een wraakactie, een koppensneltocht. Dicht in de buurt staan ook andere beelden en afbeeldingen: de heilige maagd Maria, een Hindoe-godin, de grondvester van de moderne Indiase staat Mahatma Ghandi als een soort god en een god uit het Zuid-Amerika van vóór de Spaanse veroveringstochten. Ieder biedt zekerheid, troost, liefde, enzovoort aan degenen die in deze goden, helden en heiligen geloofden.

Een begeleidende tekst bij de tentoonstelling zegt er dit over: "Ideale voorbeelden zijn een houvast in het leven. Ze geven antwoord op vragen over leven en dood, over de zin van het bestaan. Met de hulp van een ideaal voorbeeld oriënteren wij ons in de wereld en kunnen wij ons handelen beter afwegen. Alletijd mensen, dieren, planten en voorwerpen kunnen als ideaal voorbeeld dienen. Overal ter wereld zijn ze te vinden, ingebed in uitingen als religie of mythologie. Vaak omringen mensen zich met symbolische voorwerpen of met afbeeldingen van hun ideaal voorbeeld. Wanneer meerdere mensen in eenzelfde voorbeeld geloven, schiept dat een onderlinge band."

Nu vormen de Nederlanders die in vervoering over een beeld van Maria of Jesus Christus gaan zitten, of gezellig bij het knappend haardvuur eeuwenoude legenden vertellen zo langzamerhand een

minderheidsgroep. Dat wil geenszins zeggen dat wij, hoogontwikkeld als we zijn (?), geen goden, helden of heiligen meer zouden hebben om ons enig houvast te verschaffen. *TOTEM* laat op een heel speelse en tegelijkertijd geraffineerde manier zien, dat het verschil tussen het koninkrijk Benin (nu een deel van het derde wereldland Nigeria) en het koninkrijk der Nederlanden wat dat betreft veel minder groot is dan we geneigd zijn te denken.

In het Tropenmuseum wordt een unieke en meer dan schitterende collectie bronzen en ivoeren mens- en dierfiguren getoond, waaraan de Bini's (inwoners van Benin) goddelijke eigenschappen toekenden. Zij worden al sinds de veertiende eeuw tot de dag van vandaag gerepord door het koninklijke geslacht van de Oba's, die in hun land als halfgoden worden vereerd. Primitief? Misschien, maar we mogen niet vergeten, dat koningin Beatrix ook wordt aanbeden (de Oranjesakender, het porseleinen bordje, het theesepje en het koekblik met Hare Majesteit erop, de met viaggetjes bewapende menigte op Prinsjesdag). En als het HM niet is, dan is het Marilyn Monroe wel, of Johan Cruyff, David Bowie, Andy Warhol, Carry Telesen, Harry Mulisch, Kennedy, Plácido Domingo, Elysester Stallone, Che Guevara, Madonna, Khomeini

Van Totem tot Lifestyle begint in Tropenmuseum

en al die andere types van wie we voor korte of langere tijd maar niet genoeg kunnen krijgen. Een aantal van die godjes en godinnetjes komen we op onze reis door *TOTEM* natuurlijk ook tegen. Op posters, in reclame, als poppetje. Maar niet alleen dode en levende mensen kunnen dienst doen als steun en voorbeeld, ook alle mogelijke en onmogelijke dieren, dingen en zelfs verhalen blijken ons leven richting en zin te kunnen geven. Zo dapperen vrouwen in Oost-Afrika hun lichaam met doeken (kanga's), die zich door de motieven - van typemachines tot kinderwagens, van spreekwoord tot etgerei - onderscheiden van andere vrouwen. In India zijn de verhalen over de god Rama (het goede) en de strijd om zijn vrouw Sita, die geroofd is door de demonenkonink (het slechte) nog steeds immens populair. Deze mythe speelt ook in de werkelijkheid van alledag nog steeds een belangrijke rol (bij huwelijksceremonies, in films en stripverhalen etc.) De Sita-story wordt in India ook op straat nog verteld met behulp van een kaat met duizend-en-één deurtjes, die bij opening een tafereel uit het veelbewogen leven van de god laten zien, of aan de hand van fabelachtig mooie doeken waarop de kleinste details minutieus zijn afgebeeld.

India, Islam, Afrika, Amerika, Australië. Tot zover heeft *TOTEM, goden, helden, heiligen* ons vooral veel mooie, aardige en boeiende te bieden. De prachtigste beelden uit India en Benin, afschrikwekkende propagandaposters uit Iran (Khomeini als god, Joden en Amerikanen als de gruwelijke monsters, wende moeders met portretten van in de oorlog met Irak omgekomen zonen), de fonkelende toel van een Zuidamerikaanse Indiaan (oort zijn de Indianen door ons westerlingen uitgemoord, nu worden ze in Zuidamerikaanse landen ten toone gevoerd als symbool van nationale eemheid, terwijl ze in werkelijkheid leven in deplorabele omstandigheden). Altemaal zeer interessant en de moeite van het bekijken meer dan waard, maar het venijn van de tentoonstelling moet dan nog komen.

Al dat moois dient er namelijk niet alleen toe om ons oog te behagen, maar ook om ons bewust te maken van ons eigen gedrag. Plotseling lopen we door een gewone Amsterdamse straat, compleet met Amsterdamertje, lantaarnpaal en honderd.

We maken kennis met de al eerder genoemde weigedane zakenman - en -vrouw. Zij heeft een schilderij van Lucebert aan de muur, maar ook een portret van een voorvader of een soortgenoot uit lang vervlogen eeuwen. We gluren binnen in het morzige interieur van een kraakster uit Arnhem; we zien zo'n moderne, maar qua styling weinig stijlvolle coffeshop waar de dure zakenman en de kraakster elkaar ontmoeten, want alles en iedereen loopt door elkaar heen vandaag de dag. De rijkard heeft een badkamer waar de honden geen brood van lusten, maar waaraan je in één oogopslag ziet dat hij kapitaal heeft gekloet. Om nog maar te zwijgen van zijn fitnesskamer.

Maar één ding is zeker: er kan geen misverstand bestaan over de *Lifestyle* van deze personen, want zij hebben zich met totems omringd die daarvoor geen twiifel laten bestaan. Alleen, onze totems zijn vrijwel allemaal onlosmakelijk verbonden met het kapitalistische, economische principe. Teneinde dat nog eens dubbel en dik te onderstrepen staat als een magistraal slotakkoord, enigszins verheven boven de tentoonstelling een dubbelzijdige, aanbiddelijke, westerse totem van de eerste orde: de door Karel Appel in heldere kleuren beschilderde Mercedes Benz.

JAN BART KLAASER

Is er verschil tussen strijdbijl en raket?

van TOTEM tot LIFESTYLE

Welke omroep het was, de EO of de KRO, weet ik niet meer, maar op een gegeven moment stelde iemand op de televisie de vraag: Wie is Jezus?

Als antwoord liet men een kruisbeeld zien. Eenzelfde kruisbeeld als mijn grootouders in huis hadden. Die hadden trouwens een hele verzameling heiligenbeelden en ik herinner me dat mijn grootmoeder als ik iets kwijt was zei: "Ga aan 't meiske maar vragen of ze je helpt zoeken." Dat meiske was Maria zelf, althans haar beeltenis.

Mij heeft ze niet geholpen, maar goden, halfgoden, mythische figuren, we hebben altijd de behoefte gehad ons er een voorstelling van te maken. Ze moesten voorstelbaar zijn.

Totems zijn het. Wat is een totem? Oorspronkelijk komt het woord uit het Ojibwa-Indiaans: *maktwa nindofum*, wat betekent: 'de groep waar ik bij hoor is die van de beer'.

Het heeft in oorsprong weinig te maken met de totempalen die wij kennen. Dat waren meestal boomstammen van enkele meters hoog, prachtig versterkt met mens- en diertiguren. Maar die palen, die vooral voorkomen bij de Indianen van de noordwestkust van Amerika (Nootka, Kwakiutl, Tlingit, Haida) en ook in Australië en Afrika, hebben niets te maken met het totemisme. Ze waren meer herinneringen aan een overleden opperhoofd en werden gebruikt als grafzerken.

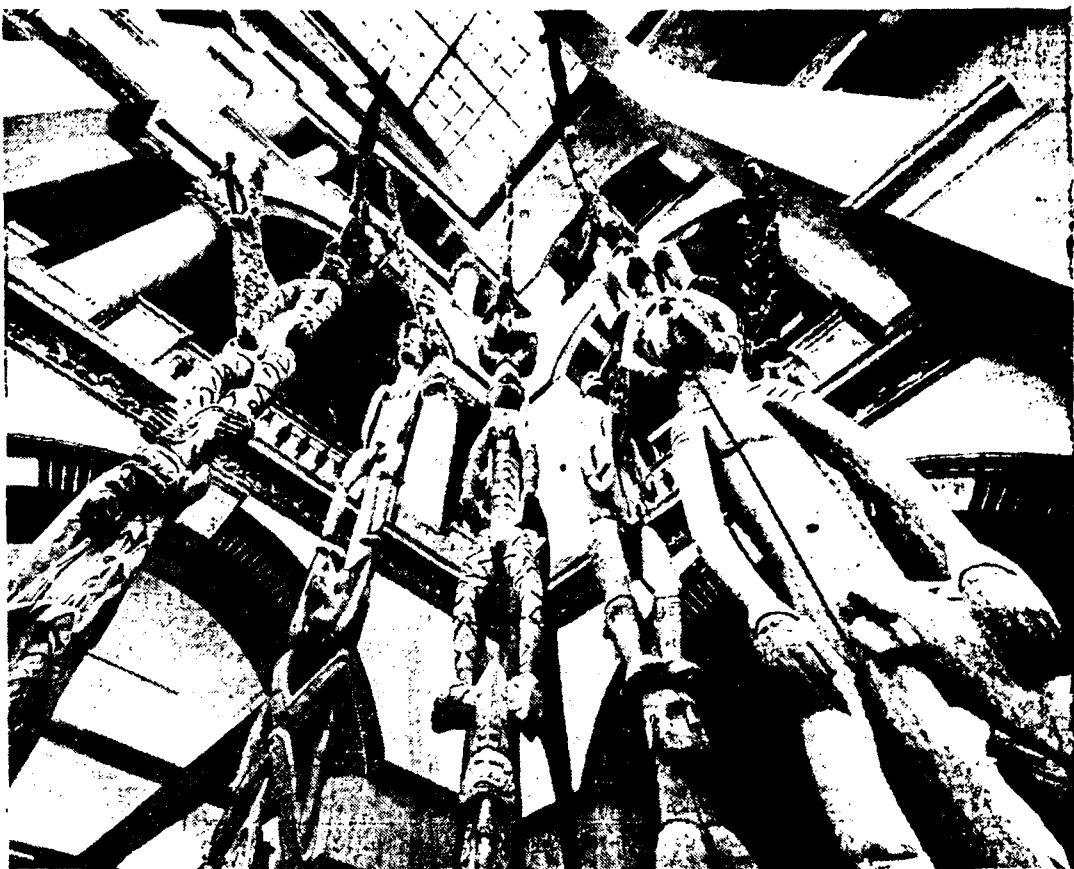
Totems zijn meestal dieren, waarmee een bepaalde stam nogal vertrouwd was, een beer, een buffel of een arend. Op dat beest mocht niet gejaagd worden, omdat men vermoedde dat het goddelijke trekken had: het droeg het wezen van de stamgod. Slechts een keer in liet jaar mocht op dit dier worden gejaagd. Dat werd dan een ritueel gebeuren. Het dier werd gevangen, geofferd door het op te eten of verbrand. Maar dat waren religieuze handelingen. Door het op te eten hoopte men dat men tegelijkertijd de goddelijke eigenschappen van het dier tot zich nam.

Totemisme heeft in zoverre met totempalen te maken dat de afbeeldingen van het dier, of zelfs de mens, de goddelijke eigenschappen dienden te onderstrepen en vast te leggen. Wat men wenste te verbeelden was het menselijke van de god en men hoopte daar kracht uit te putten. Zoals mijn grootmoeder vroeger voor Maria ging staan en het meiske om hulp vroeg.

Ook wij hebben nog totems nodig. We hebben zelfs totems op elk niveau. De *playmate* van de maand heeft niets meer te maken met het meiske, ze lijkt er zelfs niet op, maar ik hang haar op omdat ik de goddelijke eigenschappen die ik haar toedicht graag tot me zou willen nemen.

Maar ook de foto van mijn grootouders die bij mijn ouders hangt, betekent meer voor hen dan een portret; dat herinneringen oproept; niet dat mijn vader zeggeluis is ingesteld, maar hij zegt wel eens wat tegen ze, hoewel ze al jaren dood zijn.

De mythische invloed van totems wordt door de reclame handig gebruikt. Het toedichten van goddelijke, geheimzinnige eigenschappen aan een bepaald product dat als oegrukt dat het daadwerkelijk versafgod wordt, dat is de truuik van iedere copywriter en art-director om een groot publiek te bereiken. Vandaar waarschijnlijk dat een Amerikaanse reclamejongen op de vraag voor welk product hij graag een campagne had willen maken, antwoordde: 'De Bijbel.' Totems zijn beelden waarvan je ook verantwoordelijkheid aflegt: ze wijzen je hoe je leven moet, drukken je op je verantwoordelijkheid. In primitieve culturen reguleerden ze de maatschappelijke verhoudingen en eigenlijk doen ze dat in

De 'Rembrandts' van het Tropenmuseum: totempalen uit Nieuw-Guinea

PAROOI/FOTO WILBO DE JONGE

De macht die we moeten verwerven of gewoon kopen

onze cultuur nu nog. Als verborgen verleders, als godjes met een alziend oog die letterlijk onze stijl van leven beheersen.

Darwin, de bedenker van de evolutietheorie, heeft eens de volgende hypothese opgesteld. Hij vermoedde dat de primitieve mens, net als de hogerontwikkelde aap, in horden had geleefd, waarin één man met veel vrouwen de vader was van een hele stam. De jonge mannen werden uit de groep verdreven om een jonge vrouw te vinden en zich voort te planten. De leider bleef als enige man over. Dit vonden de jonge mannen en de jonge vrouwen niet leuk.

Het is Sigmund Freud geweest, de ontwerper van de psychoanalyse, die suggereerde dat de jonge mannen eerst de vader van de stam vermoordden teneinde de jonge dames te bezitten. Maar direct nadat zij dit hadden gedaan, aldus vermoedde Freud, ontstond er onder de heren en dames een groot schuldgevoel en kreeg men behoefte boete te doen. Hieruit vloeide voort, dat zij de totem eigenschappen gingen toedichten van de voormalige vader en leider van de groep. Die totem werd dan beschermd. Maar op een speciale dag, de herdenking van hun bevrijding, werd de totem op rituele wijze geofferd en opgegeten. De functie van de totem was nu de gehele stam eraan te helpen herinneren, dat de heerschappij van de vader op menselijk niveau voorbij was, maar dat hij op religieus niveau rehandhaafd moest

worden. De totem voorkwam dat de stamleden elkaar weer gingen uitmoorden.

De Griekse mythologie, de parabels uit de bijbel, de verhalen die in Indië worden verteld over het hert Kankil en in Suriname over de spin Anansi, alle hebben tot doel de samenleving te reguleren. Ze verwijzen vaak naar de totems en de heiligenbeelden en de helden. De mens heeft namelijk altijd de neiging gehad de verantwoordelijkheid niet in de eerste plaats bij zichzelf te leggen, maar bij iets of iemand anders. Daar moest aan herinnerd worden. Daar moesten regels voor gegeven worden en als die regels maar goddelijk ondersteund werden, was het goed. Heiligenbeelden, totems, moesten ons als het ware voortdurend herinneren aan Goed en Kwaad. Het werden er symbolen van. Ze moesten indruk maken op de mens - soms letterlijk.

Het moost kan je dit zien aan kerken. Er wordt wel beweerd dat de vorm van een kerk eigenlijk een vinger is die naar God wijst. Misschien is dit een verzonnen verhaal, maar feit is dat de ontwerper van De Kolenkit (die kerk bij de Amsterdamse Bos en Lommerweg) dat beeld voor ogen had: De Kolenkit zou dan ook eigenlijk De Wijsvinger moeten heten. De vinger naar God had en heeft ook tot doel ons te waarschuwen: let op de macht van God. De gigantische afmetingen van de kerk moest de immense macht van het christendom illustreren.

Want het uitoefenen en beïnvloeden van macht is natuurlijk een nevenverschijnsel van totems, heiligenbeelden en al die andere dingen. Preciezer: de bedoeling was de macht van het goddelijke ten toon te spreiden. Net als de totem in primitieve culturen, willen de totems-van-nu je laten zien dat macht gepaard gaat met het brengen van offers. Herdenkingsmonumenten zijn daar een mooi voorbeeld van, maar ook

beelden van helden, zelfs van spurtheiden. Een held werd je namelijk pas als je de louterings-tocht tot een goed einde had gebracht. Pas na grondig afzien werd je kampioen, pas na een groot lijden kan je heilig worden verklaard en pas na onmenselijke ontberingen verdien je menselijk respect.

Onze totems kan je herkennen in onze statussymbolen. Men vult de tekorten in zijn persoonlijkheid aan met gekochte macht. Onze wanden aieren we met beelden en prenten van hen aan wie we ons willen spiegelen. We kopen dezelfde soort kleren om bij een bepaalde 'stam' te horen en zijn bereid daarvoor financiële offers te brengen.

Ieder, zoals gezegd, op zijn eigen niveau. Een jongen zal in zijn kamertje een plaat van Ruud Gullit hebben naast een prent van David Bowie; de miljonair zal een etsa van Rembrandt naast zijn boekenkast willen hangen waartaar boeken van Lee Iacocca, de man die de Chryslerfabrieken in Amerika nieuw leven heeft ingeblazen; de intellectueel zal zijn vingers aflikken als hij kan moepateren over Adriaan van Dis' laatste televisieprogramma's. Ikzelf weet nog de sensatie die ik had toen ik dezelfde keepershandschoenen kreeg als waarmee destijds Eddy Pieters Graafland het doel van Nederland verdigde. Ik was Eddy P.G.

En als ik terugdenk aan vroeger, dan had ik inderdaad die plaat van Che Guevara op mijn jongenskamerijte, naast de foto van Dave Berry die ik uit de Muziek Express had geknipt.

Overigens is het interessant te zien hoe de totems van nu in de politiek doorwerken. Zoals we zagen, hebben we altijd mythische bouwwerken gemaakt: kerken, afsluitdijken, autowegen, kastelen, pyramiden, tempels, Delta-werken en Stopera's, die op ons indruk moeten maken en ons

die we hebben gebracht. Ze verbeelden tevens macht. Een macht die bijna buiten de mens om gaat. De bouwwerken zijn ook altijd gigantisch, omdat ze de kleinheid van de mens moeten bevestigen, die kleinheid maakt hem vanzelf nederig.

Je zou dat kunnen doortrekken naar zoets als het SDI, het Star Wars-project van Reagan. Zoals de totale vernietiging iets mythisch heeft, is de totale verdediging, compleet met door laser bestuurd raketten, dat eveneens. Reagan praat er ook precies zo over als de oude opperhoofden over hun totems spraken.

Voor zo'n project moeten offers worden gebracht, zegt Reagan en als motief voor zijn handelingen, beroept hij zich op de bijbel en wel de Apocalypsa: de vernietiging van de aarde. Ook hij neemt dus zijn toelucht tot de goddelijke macht teneinde zijn eigen verantwoordelijkheid te ontlopen. De 'bouwwerken' die hij construeert - raketten, enzovoort - lijken niet alleen wat betreft hun uiterlijk sterk op de totems van primitieve culturen, maar de verantwoordelijkheid ervan gebeurt met dezelfde beweegredenen als de oude krijgers destijds hadden.

De één neemt een hostie en nuttigt daarmee 'het lichaam van Christus', terwijl de ander bij Pascal gaat eten en zich op een andere manier rijk voelt.

We laten ons nog altijd leiden door de totems, als oude Indianen die nog steeds bezig zijn strijdlijnen op te graven en vredeslijnen te roken.

THEODOR HOLMAN

Bij de tentoonstelling TOTEM, gades, beziden, beziden heeft het Koninklijk Instituut voor de Tropen in Amsterdam een boekje uitgegeven met de titel Van Totem tot Lifestyle - Europese cultuur in ontwikkeling (1986). Hierin wordt ingegaan op de relatie tussen kunst en cultuur en maatschappij. De redactie van het boekje hadden Karla Fohrbeck en

van TOTEM tot LIFESTYLE

Komt u maar! Klachten bij de directie

"Het idee van *Van Totem tot Lifestyle* was er al voor ik directeur van het Tropenmuseum werd. Kathinka Dittrich van het Goethe Instituut kwam bij ons. Ze zei: 'We gaan een project doen over de invloed van de cultuur op de economie.' In feite kwam het idee van Karla Fohrbeck van het Zentrum für Kulturforschung in Bonn. Kathinka vond dat het Tropenmuseum mee moest doen. Het idee klonk fantastisch vond het museum en men zegde toe dat er een tentoonstelling gemaakt zou worden. Dat kreeg ik op mijn bord toen ik hier kwam."

Henk-Jan Gortzak werd twee jaar geleden directeur van het Tropenmuseum, nadat hij acht jaar de leiding had gehad van een succesvolle onderdeel ervan, het kindermuseum TM-Junior. Hij is nu verantwoordelijk voor de tentoonstelling *TOTEM, goden, helden, heiligen*, die vandaag is geopend en die het belangrijkste onderdeel vormt van de manifestatie *Van Totem tot Lifestyle* die op haar beurt weer een paradepaard is van Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987.

Gortzak: "Iedereen in het museum keek met een wat schuin blik naar dat idee van *Totem*, zo van: 'Dat zal wel, maar wat moeten we ermee?' Iedereen schoof het voor zich uit. Ook ik. Klik, toen ik hier kwam, was het de eerste bedoeling dat we het museum zouden opzetten in de vaart der volkeren. Het ging hier wel goed met zo'n honderdvijftigduizend bezoekers per jaar, maar dat vond ik te weinig. We konden, dacht ik, veel meer groepen bereiken, die bij voorbeeld niet echt geïnteresseerd waren in antropologie."

De nieuwe aanpak van Gortzak en zijn mensen had succes. Tentoonstellingen als *Indigo* en *The Human Story*, het organiseren van China-dagen en het project *Reizigers informeren reizigers* schoten hun doel alles behalve voorbij. Vorig jaar kwamen ruim 300.000 bezoekers naar het Tropenmuseum, dat jarenlang een wat ingedutte indruk had gemaakt.

"Tuurlijk is het vroeger anders geweest. We kwamen hier uit de educatiewereld van de jaren zestig of uit de wetenschap. Maar onze zekerheden van toen staan op losse schroeven en dat moet je in je beleid en aanpak tot uitdrukking brengen. Dat we nu zoveel aandacht en bezek krijgen is een kwestie van beleid en mazzel geweest. Ik kwam uit het kindermuseum. Daarvoor was ik onderwijzer en dramadocent. Ik heb het museumvak dus uit de praktijk geleerd. TM-Junior was een vrijplaats. Hetzelfde wat we daar deden - experimenteren, grenzen verleggen - probeer ik nu in het Tropenmuseum."

"Ik zal je een voorbeeld geven van wat ik met mazzel bedoel. Ik was een paar jaar geleden lid van de Amsterdamse Kunstraad. Daar was Benno Premisla toen voorzitter van. Een ongelooflijk inspirerende man. Hij was ook voorzitter van een stichting Indigo. Die kreeg geen dubbeltje subsidie. Op de dag dat ik directeur werd, was er een vergadering met het bestuur van Indigo. Toen werd het idee voor een tentoonstelling in

het Tropenmuseum geopperd. We sprongen daarmee in een groot gat, maar het werd een fantastisch succes. Het museum had een moeilijke tijd achter de rug. We hadden voor *Indigo* een prachtige expositie over De Gouden Driehoek (in Zuidoost-Azië, 's werelds grootste leverplaats van opium). Daar kwam geen mens naar kijken..."

De verrukkelijke tentoonstelling over China en de Chinezen in ons land in TM-Junior (voor volwassenen alleen toegankelijk onder begeleiding van kinderen tot twaalf jaar) was Gortzaks laatste wapenfeit daar. De aanpak van die tentoonstelling doet enigszins denken aan *Totem*.

"*Totem* moest gaan over Nederland en niet-westerse culturen. Daar zijn we uiteindelijk met zijn allen voor om de tafel gaan zitten. Ieder mens heeft om te overleven ideaal-beelden en voorbeelden waarmee hij zijn leven richting geeft. Dat was het richtsnoer voor *Totem*. De conservatoren zijn toen gaan kijken wat in hun eigen gebieden boeiend was en wat ook zichtbaar te maken was. Want met foto's alleen kan je geen kant uit in een museum. Het gaat erom, dat je echte dingen kunt laten zien."

"Oms grootste probleem was Amsterdam. Ook hier moeten mensen 'overleven', maar het gebeurt er heel anders dan in niet-westerse samenlevingen. Niets bleek moeilijker dan naar je eigen cultuur kijken. We zijn daarom ook naar marketing-mensen gegaan en hebben ze gevraagd wat de verschillende *lifestyles* zijn van de mensen die hier leven. Het bleek dat die mensen ons in een ongehoofde hoeveelheid hokjes hebben ingedeeld. Daarom hebben we tegen ze gezegd: laten we ons nu beperken tot de mensen die representatief zijn voor heel grote groepen mensen. Ten slotte zijn we uitgekomen op vijf levensstijlen, met in de tentoonstelling tien voorbeelden daarvan. De bedoeling is dat bezoekers zeggen: 'Goh, dat doen wij net zo.' Wij zijn niet zo primitief als die mensen aan de andere kant van de wereld. Of net zo hoog ontwikkeld en begaafd: het hangt er maar van af op welk stoeltje je gaat zitten."

"Dat is in een notedop de kern van ons verhaal in de tentoonstelling. We leggen het niet uit, we steken geen vinger in de lucht. Iedereen die dat wil kan parallellen trekken, zonder dat het echt om precies dezelfde zaken gaat. Zo'n koning van Benin is heus wel te vergelijken met onze koning. Ze zijn alletwee een symbool."

"Als je dan zo'n idee hebt bedacht, moet je voorbeelden gaan zoeken die het publiek aanspreken. Bij niet-westerse culturen kun je prachtige dingen laten zien. Het is niet zo moeilijk een fantastisch verhaal te vertellen, maar je moet eerst de voorwerpen die daarbij horen laten zien. Anders heb je als museum geen nut. Dus hebben we uit onze eigen verzameling, die schitterend is, en uit alle delen van de wereld heel mooie kunstvoorwerpen gehaald en geëld. Alleen al de bronzen uit Benin zijn zo uniek en zo mooi, daar zou je alleen al voor naar het museum komen."

Henk-Jan Gortzak: "Ik hoop dat mensen van deze tentoonstelling boos worden."
PAROOLFOTO
WUBBO DE JONG

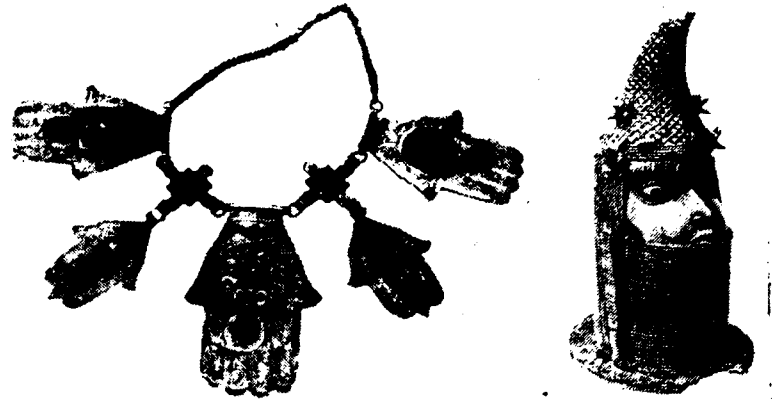

Gortzak

over

'zijn'

museum

Ketting met beschermende handjes uit Marokko, koninginnekopje uit Nigeria

"Daarna kwam het probleem Amsterdam. We dachten te weten hoe Amsterdammers in elkaar zitten, maar dat bleek te veel natte-vinger-werk. Niet verantwoord. Daarom zijn door de marketing-mensen ook diepte-interviews gemaakt. De verhalen die we over Amsterdammers vertellen zijn dus helemaal authentiek. We zijn ook in zee gegaan met mensen die zich met *styling* bezig houden, om de levensstijl zo goed mogelijk te kunnen laten zien. De badkamer bij voorbeeld is niet een reproductie van een bestaande badkamer, maar een *pastiche*; het is een denkbeeldige badkamer van een bestaande man. De keuze van de kunst in zijn fitness-room - de zeefdrukken van Andy Warhols Marilyn Monroe - is niet meer dan onze keuze. Wij vinden dat ze bij zijn levensstijl horen. De bezoeker zal denken: die man heeft geld, of die man heeft een goede smaak."

"Zo hebben al die types hun eigen mix. De gekozen voorwerpen bepalen hun leven. De mevrouw die bij Albert Heijn koopt, doet dat in Amstelveen, zegt ze, omdat de Kalverstraat niet meer is wat het geweest is. Dat betekent voor haar zekerheid, veiligheid. Maar de jongens/meisjes in de discotheek kiezen voor een levensstijl die shockeert. Het zijn constant vertellingen van groepsgevoelens. Je kan dat niet met natte-vinger-werk doen. Je kunt die rijke me-

neer niet de verkeerde schoenen aandoen, want de kenners zien dan dat het werk van amateurs is. Aan de andere kant mag er in zo'n tentoonstelling ook best een knipooeg zitten. Je kijkt naar jezelf ten slotte."

"Zo'n tentoonstelling moet ook voor de museummensen spannend zijn om te maken. Je moet al doende iets nieuws ontdekken. Vijftien beelden bij elkaar zetten, hoe mooi ook, is niet spannend om te doen. Als kind heb ik twee tentoonstellingen gezien, die mij mijn hele leven zijn bijgebleven. Dat was ten eerste de Saharantentoonstelling in het Tropenmuseum hier. De hele vloer was bedekt met zand. Misschien was het wel niet zo'n grote zandbak, maar ik heb dat beeld nou eenmaal zo bij me. En de tweede was *Dynamisch Labyrint* in het Stedelijk van Sandberg. Als zolets zo lang blijft hangen, dan is er iets wat je gebeurt. Dat wil ik met deze tentoonstelling ook bereiken. Je kunt nooit voldaan achterover leunen en zeggen dat je het kunstje hebt gevonden om een succes-tentoonstelling te maken. Ik hoop, dat mensen van deze tentoonstelling boos worden, opgewonden raken. Dat ze roepen dat we er niets van snappen, dat ze over zichzelf gaan discussiëren."

"We hebben hier *The Human Story* gehad, over de afstamming van de mens. Ik vond die tentoonstelling vooral qua vormgeving niet

zo'n succes. Toch is er druk of gesproken door bezoekers. Ik hoorde je achteraf van veel mensen. En je hoorde ook dat men spijt hadden dat ze niet was gegaan. Er kwamen honderdduizend bezoekers. Dat is erg veel. Ik was daar heel blij mee. Mensen vinden het blijkbaar prettig in een heleboel anderen in een museum te zijn. Ikzelf begrip d niet. Ik zou nooit met zijn zess naar een Monet kunnen kijken. Maar goed, laat ze maar komen zoveel als maar mogelijk is. Bij Chinadagen kregen we er dertigduizend op één dag te verstaan. Dat ging dus niet. Dat w improviseren geblyzen. We lie ben buiten tyges uitgebeeld om de wachtenden. Laat ze maar komen. Klachten bij de directie: 'Ik vind het niettemin geen goede benadering alleen van de aantal bezoekers uit te gaan. H Rijksmuseum was gelooft ik onvreden over de vijftigduizend naar de tentoonstelling over Beeldenstorm kwamen kijkt. Maar misschien was dat wel te veel en zijn er niet meer mensen in zo'n onderwerp geïnteresseerd. Zolets zou je kunnen onderzoeken, maar dat kost veel tijd, geld en daar zou je toch beter een mooie tentoonstelling van kunnen maken. Maak nu maar gewoon een goed product. Waar daar gaat het in de allereerste plaats om. En dan komen de mensen vanzelf wel."

JAN BART KLASTE

Vlagvertoon voor premier Lubbers

• Minister-president Lubbers opende gisteren in gezelschap van zijn vrouw in het Amsterdamse Tropenmuseum de expositie "Totem, goden, helden heiligen".

Voordat de premier arriveerde was er een demonstratie van studenten, docenten, medewerkers en directie van de Rietveld-academie tegen de voorgenomen bezuinigingen.

De demonstranten vertrokken weer voor de komst van de premier.

De medewerkers van het Tropeninstituut

aanschouwden de actie met enige angst, bang dat er conflicten zouden komen.

De reactie van Lubbers was nogal laconiek toen hij zich bij aankomst op weg naar de ingang een weg moest bagen over de zwarte vlaggetjes die in de straat waren gestopt.

Nieuwe
N. Holl. Krant
26-3-1987

2073 1422
**Protest bij
opening van
Totem-expo**

AMSTERDAM (ANP) — Studenten, docenten, medewerkers en directie van de Rietveld Academie in Amsterdam hebben de opening van de tentoonstelling „Totem, goden, helden, heiligen” in het Tropenmuseum door minister-president Ruud Lubbers aangegrepen voor een ludiek protest tegen de bezuiniging op het kunstonderwijs. Ongeveer een kwartier voor de officiële opening stelden zij zich met zwarte vlaggetjes op bij de stoep naar de entree van het Tropeninstituut. Daar werd vervolgens op een sokkel een zelfgemaakte Rietveldstoel neergezet. Even later kwam in een echte limousine een imitatie-Lubbers aangereiden, die vervolgens uitstapte en met een grote hamer de Rietveldstoel in stukken sloeg. Daarmee wilden zij Lubbers als „vernietiger van kunst en cultuur” uitbeelden.

Na deze voorstelling vertrokken de demonstranten weer hun zwarte vlaggetjes tussen de straatstenen achterlatend.

Premier Lubbers gaf met de opening van de expositie tevens het startsein voor de manifestatie „Van Totem tot Lifestyle”. De organisatie is in handen van het Tropenmuseum en het Goethe-instituut, de Westduitse culturele voorpost in ons land, in het kader van de manifestatie voor Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987.

Dagblad v/h
Oosten 26-3-87
Dagblad
Tubantia 26-3-87
Hengelo's
Dagblad 26-3-87

Lifestyle

81 203 1122
AMSTERDAM — „Van Totem tot Lifestyle” is de verzamelnaam van een aantal verschillende culturele activiteiten die dit jaar in het kader van „Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987” een toekomst voor ideeën worden gehouden. Al deze activiteiten hebben als centraal thema de relatie tussen de mens en zijn symbolen.

Het project is een Nederlands-Duits initiatief, gecoördineerd door het Goethe-Instituut, Amsterdam en het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Het zal volgend jaar worden overgenomen door Berlijn. Daarin zullen andere Europese steden volgen. De officiële opening van de tentoonstelling „Van Totem tot Lifestyle” in het Tropenmuseum, tevens het begin van het hele project, wordt door premier Lubbers verwacht op 25 maart.

Binnenhof
26-3-1987
Leidse
Courant 26-3-87

1122 91 (203)
Manifestatie „Van totem tot lifestyle” geopend

AMSTERDAM — Premier Lubbers heeft gistermiddag met een korte toespraak waarin hij stilstond bij de vraag wat de identiteit van Europa is, de tentoonstelling „Totem, goden, helden, heiligen” in het Amsterdamse Tropenmuseum geopend. Hij gaf daarmee tevens het startsein voor de manifestatie „Van Totem tot Lifestyle”, waar de expositie een onderdeel van is. De organisatie is

handen van het Tropenmuseum en het Goethe-instituut, de Westduitse culturele voorpost in ons land, in het kader van de manifestaties voor Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987. Lubbers is voorzitter van het aanbevelingscomité.

Volgens de premier wordt er gezocht naar een nieuwe Europese identiteit. Er bestaat behoefte aan onderlinge herkenning via gezamenlijke symbolen, gebruiken en vieren „van wat dan ook”. Dat

komt omdat er een leegte is ontstaan door onder meer het wegvallen van ideologieën. De tentoonstelling kan daarom naar zijn oordeel dubbel boeiend zijn: naast het tonen van wat er allemaal te zien is, kan zij ook aanzetten tot nadenken over die nieuwe Europese identiteit. De expositie in het Tropeninstituut toont talrijke voorwerpen uit verschillende culturen waarmee mensen of groepen hun identiteit tot uitdrukking brengen en hun bestaan rijk-

ting geven. Totems („bezielde voorwerpen”) kunnen de symbolen zijn waarmee de mens zich naast de ideale voorbeelden van goden, helden en heiligen zekerheid verschafft, laten zien bij wie hij hoort en wie hij is. Op grond van deze filosofie is de tentoonstelling opgebouwd. De manifestatie „Van Totem tot Lifestyle” omvat verder nog: publicaties, muziek, film, theater, beelden- de kunst, cabaret en een symposium.

Mevrouw Lubbers moet springen

-51-

Dortenaar
26-3-1987

Algemeen
Dagblad
26-3-1987

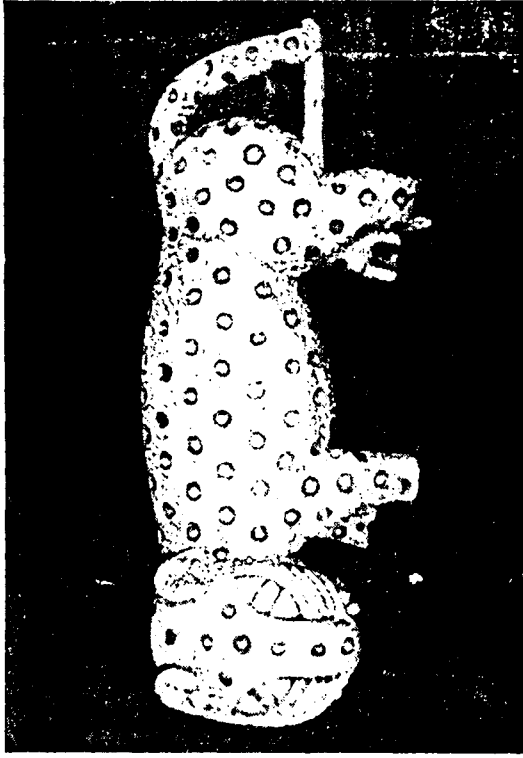

★ *Mevrouw Lubbers sprong gisteren in Amsterdam over een paar zwarte vlaggetjes. Dat gebeurde voor het Tropenmuseum, waar haar man met een korte toespraak de opening verichtte van de tentoonstelling Toem.*

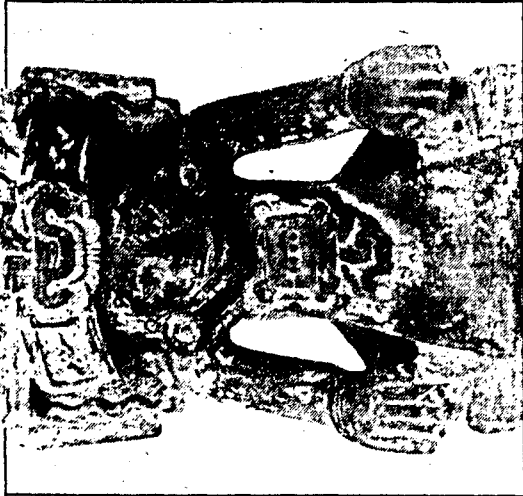
Die expositie, met als ondertitel Goden, Helden en Heiligen, gaat over de manier waarop mensen hun

identiteit tot uitdrukking brengen en richting aan hun leven geven.

De rouwvlaggetjes waren door studenten van de Rietveld-academie neergezet, als protest tegen de bezuinigen van de regering. Als verder protest tegen die plannen sloegen de studenten op de stoep van het museum ook een namaak Rietveld-stoel aan diggelen. (Foto Bert Verhoeff)

Leeren lijpaard, 18de-eeuwse sierraad van de koning van Benin

Beeld van Cocijl, regengod van de Mexicaanse Zapotelen, 16de eeuw

'Met Meding kun je laten zien wie je bent. De modehuizen bepalen de trends', aldus onderdirectrice

Tentoonstelling Van Totem tot Lifestyle is een 'leeg' labyrint

kaar aan onder andere: "Islam: u alleen aanbieden wij en alleen u smeken wij om hulp. Amsterdam: Popsterren zijn identificatiebronnen van grote groepen jongeren." Bijlbaar weet men met de eigen cultuur (Amsterdam) slecht raad.

Het boek 'Van Totem tot Lifestyle' (waar meer dan bij de tentoonstelling het geval is het Europese cultuur) lift voor een belangrijke deel aan dezelfde euvelen. Met zeventienjarige wordt door de geschiedenis gestapt (van Plato tot Tjermobyl), de teksten staan als een gevolg van de vergaande veralgemenering vol clichés en twijfelachtige uitspraken (het christelijk dualisme met zijn afkeer voor alles wat aards en vegetatief is). Lifestyle knijgt relatief veel aandacht: de yppre wordt bijvoorbeeld weer eens ten tonele gevoerd, en in verschillende essays wordt de tegenstrijdige cultuur doodverklaard. De combinatie van economie en cultuur komt onder meer bij Jack Lang nader tot elkaar zijn gekomen en illustreert het onder meer met het gegeven van de succesvolle verspreiding van videocassetten aan de hand van de Leire en hedendaagse woonginstructies.

"Waar komt toch die behoefte op zichzelf misschien een belangrijk kenmerk van de tijdgeest.

stukje Europese identiteit", merkte hij echter wel op dat "politici zelf niet goed getuigen zijn om zuiver onder woorden te brengen wat het eigen is van de Europese cultuur". Hij voorspelde dat "er gezocht zal worden naar een nieuwe identiteit, dat er nieuwe behoefte zou ontstaan aan onderlinge herkenning van symbolen, gebruiken, van gezamenlijke viering van wat dan door volkenkundige musea in Duitsland, de eigentijdse objecten, inclusief een door Karel Appel beschilderde Mercedes Benz, zijn ter beschikking gesteld door sponsordraden. Wat die bijvoorbeeld niet, maar het zijn in ieder geval geen totempalen (daarvan is op de expositie geen voorbeeld aanwezig) en ze worden strevend door de organisatie omschreven als "de Rembrandts of de Mondriaans van het Tropenmuseum".

De thematiek 'Van Totem tot Lifestyle' is zo algemeen dat alles erin past en dat het resultaat niets is. Bovendien zijn de teksten op de bordes van een merkwaardig lagere schoolniveau. Zo heeft, als introductie tot de tentoonstelling, iedere cultuur een slogan meegekregen. Men treft nu dus naast el-

luite, gelijk aan taal: "Ieder vermogen er iets nieuws van te maken beheerst op beheersing van de taal", Kousbroek deed er vervolgens zijn beklag over dat wij geregeerd worden door economie. "Kennis van economie is politieke macht, geen macht over de economie. Niet één dramatische ontwikkeling in de economie (bijvoorbeeld...") Hij vergeleek de politieke/economische machthebbers uit het verleden, hogepriesters: "Hogepriesters waren evenmin in staat te voorspellen wanneer het land geteisterd zou worden door een sprinkhanenplag of overstroming — maar ook zij hielden de wind rondom". Bij alle overeenkomsten tussen hogepriesters en politici is er echter één belangrijk verschil: "Hogepriesters waren gecultiveerd. Ze lazen boeken, ze schreven ze ook zelf. Ze hadden deel aan de verbale cultuur, de stylistische continuïteit".

Premier Lubbers was duidelijk niet voorbereid op deze aantal zijn adres. In een geprovoceerde poging de aanklacht van Kousbroek enigszins te ontzenuwen betitelde hij diens rede als "lifestyle in optima forma" en "een meenemertje in de lifestyle-colummisten". Iets later, bij een korte beschouwing over de tentoonstelling (op zoek naar een

omschreef gisteren in zijn welkomswoord 'totem' als: "Voorwerpen met een bepaalde betekenis, een ludieke actie als protest tegen godden en afgoden die wijzelf leven richting geven en onze levenswijze bepalen". Levenswijze, levenswijze, zou de hedendaagse opvolger zijn van wat vroeger totem's waren. Onder 'lifestyle' verstaans dit cultureel verankerd is in de massa" en die "berust op een consumptieve houding". "Lifestyle-Lubbers aangereden, die ver- volgens misstapte en met een grote hamer de Rietveldstoel in stukken sloeg. Daarmee wilden zij Lubbers als 'vernieuwer van kunst en cultuur' uitbeelden.

Het doel van de tentoonstelling is, volgens directeur van het Tropenmuseum, H. Gortzak, tweeledig. In de eerste plaats moet de expositie laten zien hoe in verschillende cultureel-ethnische identiteiten, naar gederde waarden en normen en naar burgerheid en huishouding zoeken. Op de tentoonstelling zijn objecten ('totem' of 'lifestyle', naar een idee van Dr. Karla Fohrbeck Centrum für Kulturforschung in Bonn, is in nauwe samenwerking met het Goethe Instituut in Amsterdam tot stand gekomen.

Enkele honderden studenten, docenten, medewerkers en direct-

Verkrotting

Over dit laatste, de relatie tussen cultuur en economie, hield Rudy Kousbroek bij de opening een mooi betoog. Volgens Kousbroek is het gebouwen van onze cultuur onderhevig aan verkrotting, vooral ten gevolge van de afbraak van het onderwiel. Hij zette van het onderwerp. Hij schreef als een vorm van ex-

Door JANNEKE WESSELLING
Premier Lubbers heeft gisteren middag in het Tropenmuseum in Amsterdam de tentoonstelling 'Totem, godden, helden, heiligen' geopend. Het overkoepelende project 'Van Totem tot Lifestyle', dat behalve de tentoonstelling een aantal evenementen op het gebied van film, theater, muziek, dans, en het omvat, wordt gecoördineerd door de manifestatie Amsterdam culturele hoofdstad van Europa 1987. 'Van Totem tot Lifestyle', naar een idee van Dr. Karla Fohrbeck Centrum für Kulturforschung in Bonn, is in nauwe samenwerking met het Goethe Instituut in Amsterdam tot stand gekomen.
Enkele honderden studenten, docenten, medewerkers en direct-

Vlaggetjes tegen bezuinigingen

De eerste bezoekers van de grote tentoonstelling 'Van Totem tot Lifestyle' in het Amsterdamse Tropenmuseum zoeken een weg tussen honderden zwarte vlaggetjes, die hier zijn geplaatst door studenten van de kunstacademie Rietveld uit protest tegen bezuinigingen. De studenten wilden de aandacht trekken van premier Lubbers, die de tentoonstelling — één van de grootste gebeurtenissen tijdens Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa — gisteren opende. (Foto ANP)

Winschoter Courant 26-3-87
Emmer Courant 26-3-1987
Drents Asser Courant 26-3-87
Noord Ooster 26-3-1987

Lubbers: ,Europa op zoek naar nieuwe identiteit'

■ AMSTERDAM - Premier Lubbers heeft gistermiddag de tentoonstelling „Totem, goden, helden, heiligen” in het Amsterdamse Tropenmuseum geopend. Hij gaf daarmee tevens het startsein voor de manifestatie „Van Totem tot Lifestyle”, het rode-draad-thema tijdens de activiteiten voor Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987.

Volgens de premier, voorzitter van het aanbevelingscomité,

wordt er gezocht naar een nieuwe Europese identiteit. Er bestaat behoefte aan onderlinge herkenning via gezamenlijke symbolen, gebruiken en vieringen „van wat dan ook”. Dat komt omdat er een leegte is ontstaan door onder meer het wegvallen van ideologieën. De tentoonstelling kan daarom naar zijn oordeel dubbel boeiend zijn: naast het tonen van wat er allemaal te zien is, kan zij ook aanzetten tot nadenken over die nieuwe Europese identiteit.

De expositie in het Tropeninstituut toont talrijke voorwerpen uit verschillende culturen waarmee mensen of groepen hun identiteit tot uitdrukking brengen en hun bestaan richting geven. Totems („bezielde voorwerpen”) kunnen de symbolen zijn waarmee de mens zich naast de ideale voorbeelden van goden, helden en heiligen zekerheid verschaft, laten zien bij wie hij hoort en wie hij is. Op grond van deze filosofie is de tentoonstelling opgebouwd.

A Minister President Lubbers tussen totempalen, geëxposeert tijdens de tentoonstelling Van Totem tot Lifestyle in het Tropenmuseum in Amsterdam. De expositie vormt één van de onderdelen van het programma rond Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa.

Foto: ANP

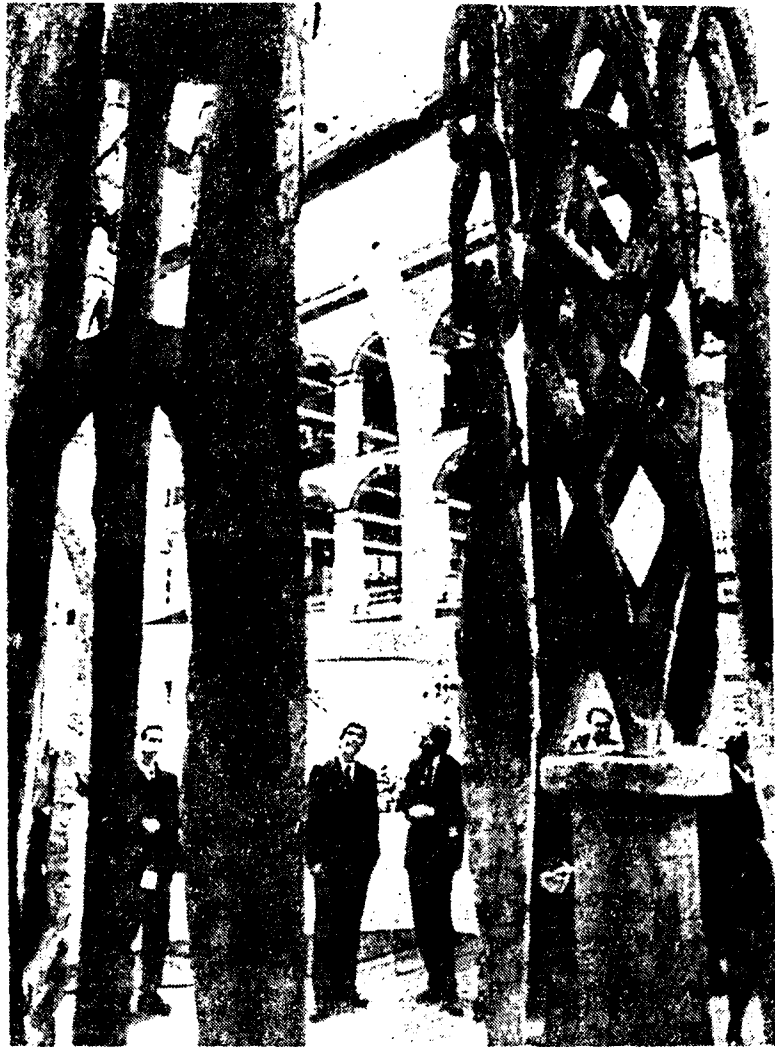
Zwarte vlag

1122

De stoep en de straat voor het Amsterdamse Tropenmuseum werd woensdag door studenten van de kunstacademie Rietveld „versierd” met honderden zwarte vlaggetjes. Door dat enigszins makabere veld, moesten bezoekers van de woensdag geopende tentoonstelling van Totem tot Lifestyle hun weg zoeken. De vlaggetjes maakten deel uit van een protest tegen bezuinigingen op het kunstonderwijs.

Prov. Zeeuwse
Courant 26-3-87

AMSTERDAM - Tijdens rondleiding op de expositie 'Van Totem tot Lifestyle' keek premier Lubbers zichtbaar op legen de metershoge bisj-palen uit Nieuw Guinea.

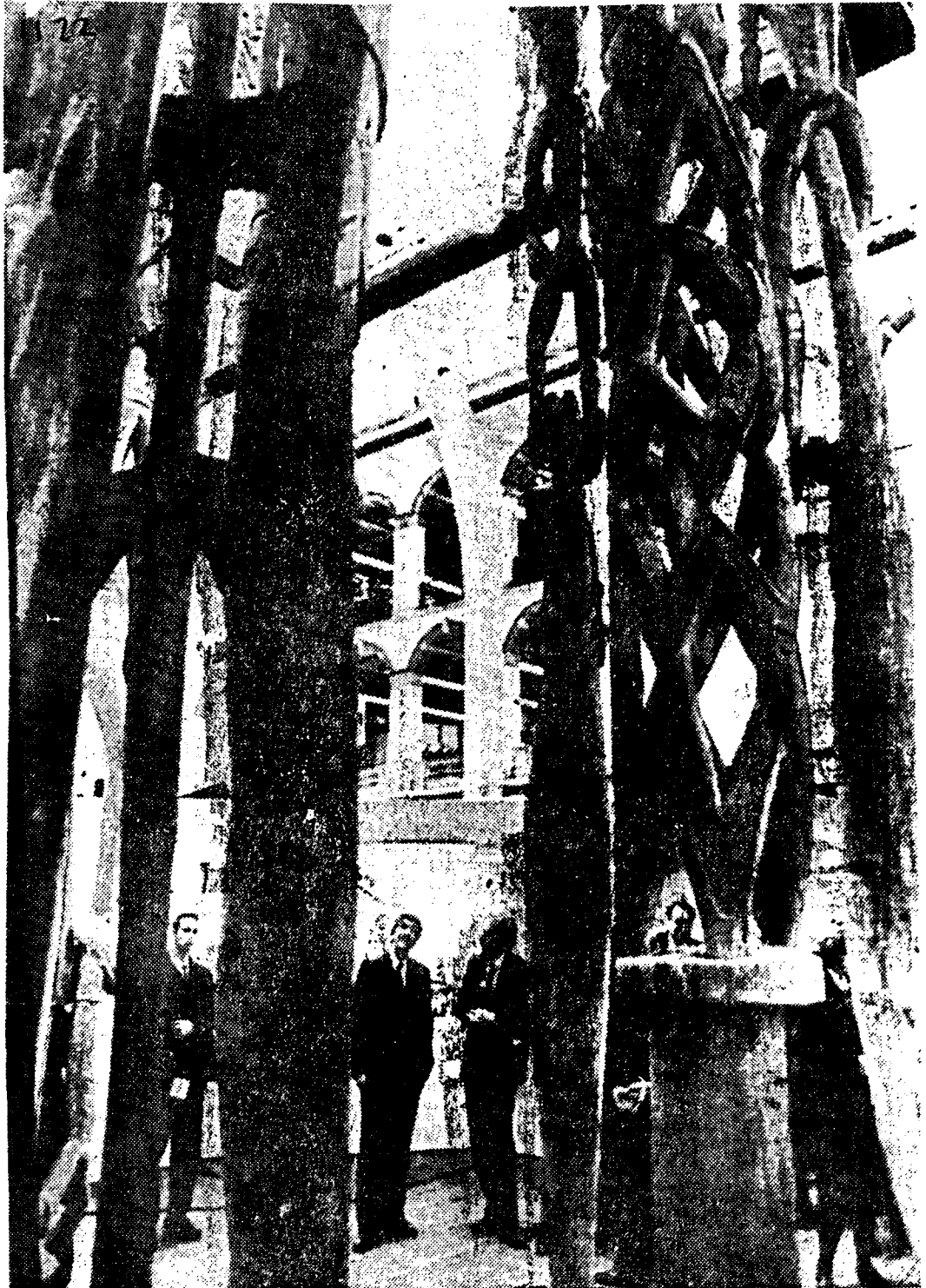
Tussen de totems

AMSTERDAM (ANP) - Premier Lubbers heeft woensdagmiddag de tentoonstelling „Totem, goden, helden, heiligen” in het Amsterdamse Tropenmuseum geopend.

Hij gaf daarmee tevens het startsein voor de manifestatie „Van Totem tot Lifestyle”, waar de expositie een onderdeel van is. De tentoonstelling vindt plaats in het kader van de manifestaties voor Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987.

Lubbers is voorzitter van het aanbevelingscomité.

De expositie in het Tropeninstituut toont talrijke voorwerpen uit verschillende culturen. Totems („bezielde voorwerpen”) kunnen de symbolen zijn waarmee de mens zich naast de ideale voorbeelden van goden, helden en heiligen zekerheid verschafft, laten zien bij wie hij hoort en wie hij is. Op grond van deze filosofie is de tentoonstelling opgebouwd.

• Premier Lubbers tussen enkele totempalen uit Nieuw-Guinea.

Lubbers opent expositie van totems

Premier Lubbers heeft gistermiddag de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum geopend.

Hij gaf daarmee tevens het startsein voor de manifestatie „Van Totem tot Lifestyle”, waar de expositie een onderdeel van is. Volgens de premier wordt er tegenwoordig gezocht naar een nieuwe Europese identiteit. Er bestaat behoefte aan onderlinge herkenning via gezamenlijke symbolen, gebruiken en vieringen „van wat dan ook”. De tentoonstelling is daarom volgens hem dubbel boeiend: naast het tonen van wat er allemaal te zien is, kan zij ook aanzetten tot nadenken over een nieuwe Europese identiteit.

De expositie in het Tropeninstituut toont talrijke voorwerpen uit verschillende culturen waarmee mensen of groepen hun identiteit tot uitdrukking brengen en hun bestaan richting geven. Totems („bezielde voorwerpen”) kunnen de symbolen zijn waarmee de mens zich naast de ideale voorbeelden van goden, helden en heiligen zekerheid verschaft, laten zien bij wie hij hoort en wie hij is.

Utrechts
Nieuwsblad
26-3-1987

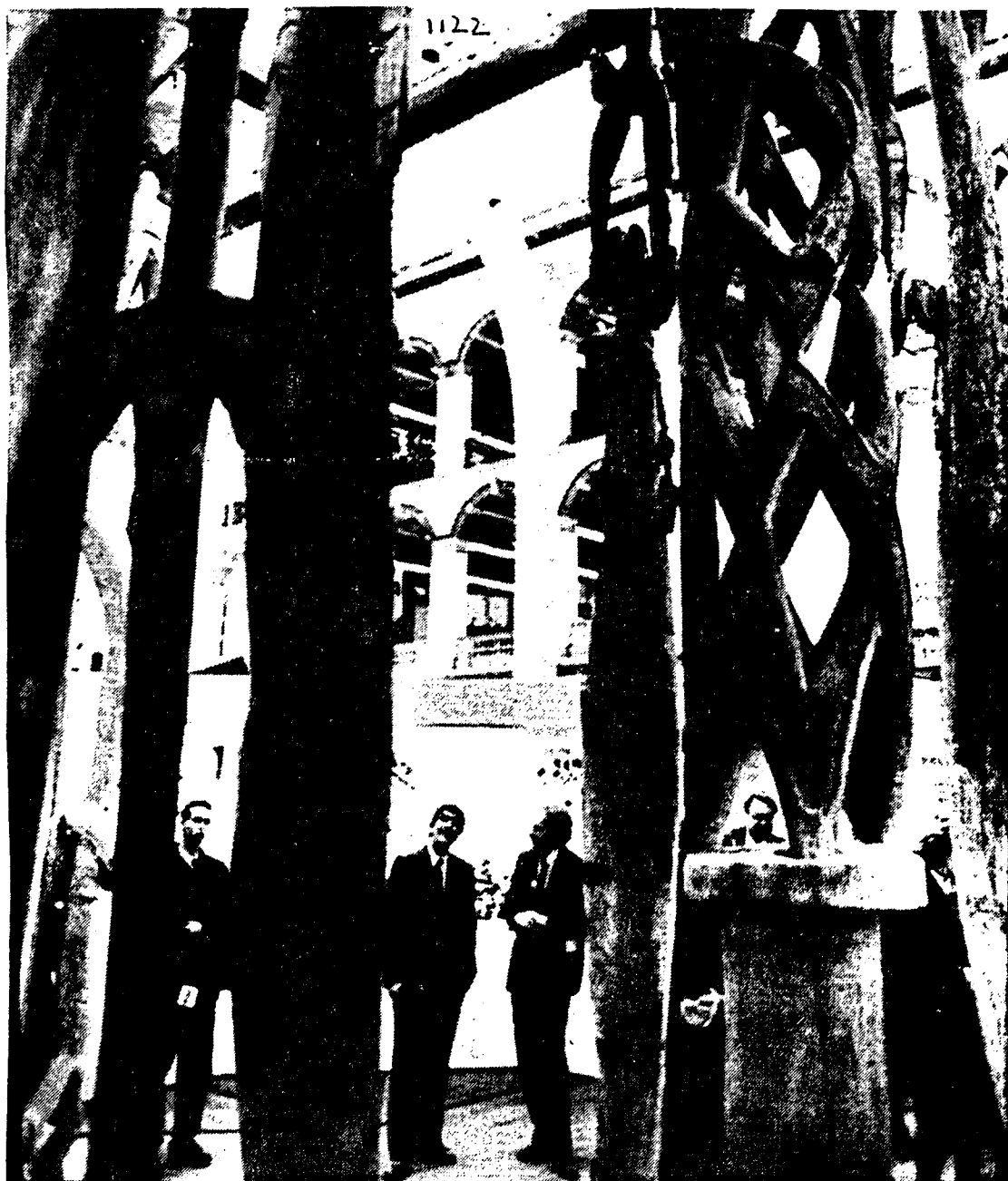
Foto ANP

Expositie 'Totem, goden, helden, heiligen'

PREMIER LUBBERS heeft woensdagmiddag de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum geopend. Hij gaf daarmee tevens het startsein voor de manifestatie 'Van Totem tot Lifestyle', waar de expositie een onderdeel van is. De expositie in het Tropeninstituut toont talrijke voorwerpen uit verschillende culturen. Op de foto Lubbers temidden van totempalen uit Nieuw-Guinea.

Utr. Nieuwsblad 26-3-87 p 3

Gelders
Overijss. Courant
26-3-1987

In het Amsterdamse Tropenmuseum is de tentoonstelling 'Van Totem tot Lifestyle' geopend. Premier Lubbers open-

Totem

de de expositie, die als één

van de grootste gebeurtenissen tijdens Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa mag worden beschouwd.

Leids Dagblad
26-3-1987

Expositie in Tropenmuseum

Van Totem tot Lifestyle

AMSTERDAM (ANP) - Premier Lubbers heeft gistermiddag, de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum geopend. Hij gaf daarmee tevens het startsein voor de manifestatie 'Van Totem tot Lifestyle', waar de expositie een onderdeel van is. De organisatie is in handen van het Tropenmuseum en het Goethe-instituut, de Westduitse culturele voorpost in ons land, in het kader van de manifestaties voor Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987. Lubbers is voorzitter van het aanbevelingscomité.

Volgens de premier wordt er gezocht naar een nieuwe Europese identiteit. Er bestaat behoefte aan onderlinge herkenning via gezamenlijke symbolen, gebruiken en vieringen "van wat dan ook". Dat komt omdat er een leegte is ontstaan door onder meer het wegvalen van ideologieën. De tentoonstelling kan daarom naar zijn oordeel dubbel boeiend zijn: naast het tonen van wat er allemaal te zien is, kan zij ook aanzetten tot nadenken over die nieuwe Europese identiteit.

De expositie in het Tropenmuseum toont talrijke voorwerpen uit verschillende culturen waarmee mensen of groepen hun identiteit tot uitdrukking brengen en hun bestaan richting geven. Totems ('bezielde voorwerpen') kunnen de symbolen zijn waarmee de mens zich naast de ideale voorbeelden van goden, helden en heiligen zekerheid verschafft, laten zien bij wie hij hoort en wie hij is. Op grond van deze filosofie is de tentoonstelling opgebouwd.

De manifestatie "Van Totem tot Lifestyle" omvat verder nog: publicaties, muziek, film, theater, beeldende kunst, cabaret en een symposium.

Gelijk met de tentoonstelling in het Tropenmuseum is het begeleidende boek 'Van Totem tot Lifestyle' gepresenteerd. Evenals de tentoonstelling wordt in het boek de wisselwerking tussen cultuur en economie onder de aandacht gebracht.

Enige honderden studenten, docenten, medewerkers en directie van de Rietveld Academie in Amsterdam hebben de opening door Lubbers van de tentoonstelling aangegrepen voor een ludieke actie als protest tegen de aangekondigde bezuiniging van tien procent op het kunstonderwijs. Ongeveer een kwartier voor de opening stelden zij zich met zwarte vlaggetjes op bij de stoep naar de entree van het Tropenmuseum. Daar werd vervolgens op een sokkel een zelfgemaakte Rietveldstoel neergezet.

Even later kwam in een echte Rietveldmouline een imitatie-Lubbers aangereden, die vervolgens uitstapte en met een grote hamer de Rietveldstoel in stukken sloeg. Daarmee wilden zij Lubbers als 'vernietiger van kunst en cultuur' uitbeelden.

Na deze voorstelling vertrokken de demonstranten weer hun zwarte vlaggetjes tussen de straatstenen achterlatend. Twee geheel in zwart gehulde vrouwen bleven als een soort dodenwacht gedurende de gehele openingsplechtigheid buiten op de stoep staan.

• Minister-president Lubbers (tweede van links) temidden van een aantal totempalen uit Nieuw-Guinea. (foto ANP)

1122
81 **Pseudo-Lubbers ramt namaak-Rietveldstoel**

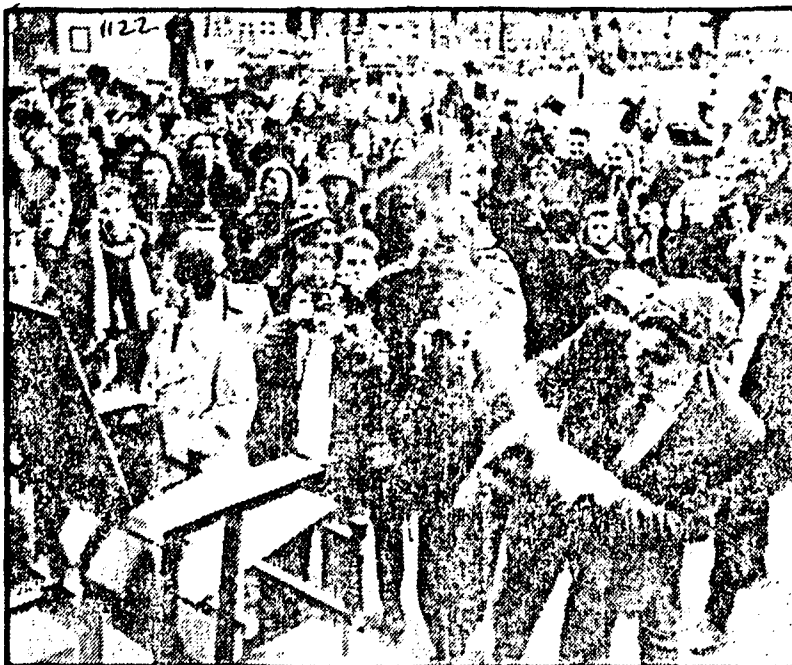

● Premier Lubbers heeft gistermiddag de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum geopend. Dat was tevens het startsein voor de manifestatie 'Van Totem tot Lifestyle', waar de expositie een onderdeel van is. Een en ander wordt gehouden in het kader van de manifestaties voor Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987.

Enkele honderden studenten, docenten, medewerkers en directie van de Rietveld Academie in Amsterdam grepen de tentoonstelling aan voor een ludieke actie als protest tegen de aangekondigde bezuinigingen op het kunstonderwijs.

Een pseudo-Lubbers sloeg een namaak-Rietveldstoel in stukken. Daarmee wilden de demonstranten Lubbers als „vernietiger van kunst en cultuur” uitbeelden. (Foto: Anjo)

Enkhuizer
Courant
26-3-1987

Pseudo-Lubbers

Premier Lubbers heeft gistermiddag de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum geopend. Hij gaf daarmee tevens het startsein voor de manifestatie 'Van Totem tot Lifestyle'. Studenten van de Rietveld-academie lieten een pseudo-Lubbers een (eveneens namaak) Rietveldstoel aan diggelen slaan, uit protest tegen de bezuinigingen op hun instituut.

Nep-premier slaat er op los

Als protest tegen de bezuinigingen werd een namaak Rietveld-stoel in elkaar geslagen door de boze dubbelganger van premier Lubbers.

Brabants
Nieuwsblad
26-3-1987

Van een onzer verslaggeefsters
AMSTERDAM, donderdag
Een perfect geïmiteerde premier Lubbers arriveerde gisteren volkomen in stijl voor het Tropenmuseum. In een regeringsauto, omringd

door 'veiligheidsagenten' stapte de dubbelganger uit om vervolgens een kopie van een Rietveld-stoel met een bijl te vernielen.

De namaak-premier was omringd door studenten, do-

centen, medewerkers en directie van de Gerrit Rietveld Academie die tijdens deze opmerkelijke en ludieke vertoning met zwarte vlaggetjes zwaaiden. Zij deden dit uit protest tegen de voorgenomen bezuinigingen die voor de kunstacademie zeer onvoordelig uitpakken. De demonstranten vertrokken echter weer voor de aankomst van de echte premier.

Het Tropenmuseum was voor de actie uitgekozen omdat minister-president Lubbers daar in het kader van de manifestatie 'Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa' de expositie 'Totem, goden, helden, heiligen' zou openen.

Een woordvoerder van de Academie: „De minister opent een tentoonstelling terwijl hij tegelijkertijd op de basis waar de cultuur in Amsterdam wordt gemaakt, bezuinigingen laat uitvoeren. Deze hebben tot gevolg dat een aantal afdelingen opgeheven moet worden, 20% van de uren moet worden ingeleverd en docenten worden ontslagen.”

De medewerkers van het Tropeninstituut aanschouwden de actie met enige angst, bang dat er conflicten zouden komen. Premier Lubbers nam de situatie bij zijn aankomst, toen hij zich een weg naar de ingang moest banen over de zwarte vlaggetjes die in de straat waren gestopt, laconiek op.

♦ Een pseudo-minister-president Ruud Lubbers (rechts) slaat met een grote bijl een (namaak) Rietveld-stoel aan diggelen. De actie was een protest van studenten van de Amsterdamse kunstacademie tegen de bezuinigingen die hun instituut treffen. De demonstratie vond plaats voor het Tropeninstituut even voor (de echte) Lubbers daar een tentoonstelling zou openen.

Foto ANP

Startsein 'Van Totem tot Lifestyle'

Premier Lubbers heeft gistermiddag de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum geopend en gaf daarmee tevens het startsein voor de manifestatie 'Van Totem tot Lifestyle'. De tentoonstelling wordt gehouden in het kader van Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987. De expositie toont talrijke voorwerpen uit verschillende culturen. Studenten van de Rietveld-academie protesteerden tijdens de opening tegen bezuinigingen van rijkswegen op hun instituut: een pseudo-Lubbers sloeg met een bijl een (namaak) Rietveld-stoel aan diggelen. Premier Lubbers bekeek onder meer totempalen uit Nieuw-Guinea.

Gooi en
Eemlander
26-3-1987

• De pseudo-minister-president Ruud Lubbers (rechts-
onder op de foto) slaat met een grote bijl een namaak
Rietveld-stoel aan diggelen. Met deze ludieke actie

protesteerden studenten van de Amsterdamse
kunstacademie tegen de rijksbezuinigingen op het
kunstonderwijs. (Foto: ANP)

Lubbers start „Van Totem tot Lifestyle”

Ludieke actie tijdens opening van expositie

AMSTERDAM (ANP) - Premier Lubbers heeft gistermiddag de tentoonstelling „Totem, goden, helden, heiligen” in het Amsterdamse Tropenmuseum geopend. Hij gaf daarmee tevens het startsein voor de manifestatie „Van Totem tot Lifestyle”, waarvan de expositie een onderdeel is. De organisatie is handen van het Tropenmuseum en het Goethe-instituut, de Westduitse culturele voorpost in ons land, in het kader van de manifestaties voor Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987. Lubbers is voorzitter van het aanbevelingscomité.

Enkele honderden studenten, docenten, medewerkers en directie van de Rietveld Academie in Amsterdam hebben deze opening door Lubbers aangegrepen voor een ludieke actie als protest tegen de aangekondigde bezuiniging op het kunstonderwijs. Ongeveer een kwartier voor de opening stelden zij zich met zwarte vlaggetjes op bij de stoep naar de entree van het Tropenmuseum. Daar werd vervolgens op een sokkel een zelfgemaakte Rietveldstoel neergezet. Even later kwam in een echte limousine een imitatie-Lubbers aangereden, die vervolgens uitstapte en met een grote hamer de Rietveldstoel in stukken sloeg. Daarmee wilden zij Lubbers als „vernietiger van kunst en cultuur” uitbeelden.

Na deze voorstelling vertrokken de demonstranten weer hun zwarte vlaggetjes tussen de straatstenen achterlatend. Twee geheel in zwart gehulde vrouwen bleven als een soort dodenwacht gedurende de ge-

hele openingsplechtigheid buiten op de stoep staan.

De expositie zelf toont talrijke voorwerpen uit verschillende culturen waarmee mensen of groepen hun identiteit tot uitdrukking brengen en hun bestaan richting geven. Totems („bezielde voorwerpen”) kunnen de symbolen zijn waarmee de mens zich naast de ideale voorbeelden van goden, helden en heiligen zekerheid verschaft, laten zien

bij wie hij hoort en wie hij is. Op grond van deze filosofie is de tentoonstelling opgebouwd.

Zo zijn bezielde voorwerpen uit India, een zeer kostbare verzameling bronzen en ivoren voorwerpen uit Afrika, een collectie amuletten uit de Islamitische wereld

De tentoonstelling, een van de belangrijkste evenementen van de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad is tot 16 augustus te zien.

■ **AMSTERDAM (ANP)** – Een pseudo-minister Lubbers (rechts) slaat met een grote bijl een eveneens namaak-Rietveldstoel voor het Amsterdamse Tropenmuseum aan diggelen. De actie was bedoeld als protest van studenten van de Amsterdamse Rietveldacademie tegen de bezuinigingen die hun kunstinstituut treffen. De ludieke actie had plaats even voordat de echte minister-president de tentoonstelling *Van Totem tot Lifestyle* in het museum zou openen.

Vallei 25-3-1987
Gelderlander
26-3-1987
Nwe Apeldoornse
Courant 25-3-87

Nijmeegs Dag-
blad 26-3-1987
Graafschapbode
26-3-1987

1122
In het Tropenmuseum in Amsterdam zijn van 26 maart tot en met 16 augustus goden, helden en heiligen bijeengebracht voor de tentoonstelling 'Van totem tot lifestyle'. De tentoonstelling biedt een vergelijking tussen 'idolen' uit Europese en niet westerse culturen. Het Tropenmuseum is geopend van 10.00-17.00 uur en op zaterdag en zondag van 12.00-17.00 uur.

TROPENMUSEUM 1127
In het Tropenmuseum in Amsterdam zijn tot en met 16 augustus goden, helden en heiligen bijeengebracht voor de tentoonstelling „Van totem tot lifestyle”. De tentoonstelling biedt een vergelijking tussen „idolen” uit Europese en niet-westerse culturen. Het Tropenmuseum is geopend van 10.00-17.00 uur en op zaterdag en zondag van 12.00-17.00 uur.

Haarlems Dag-
blad 26-3-1987
IJmuider Cournt
26-3-1987

Rietveldstudenten voeren blak voor de opening van de tentoonstelling Totem een nep-Lubbers ten tonele die een namaak-Rietveldstoel in gruzelementen slaat. Een protest tegen de bezuinigingen in het kunstonderwijs, en op zichzelf een illustratie van de expositie.

Totem-expositie in Tropenmuseum

Met omhaal aantonen dat ieder mens wil weten wie hij is

AMSTERDAM. — De warrigheid van de directeur is groot. „In het boek dat de expositie begeleidt komt een foto voor waarop je de eerste Italiaanse gastarbeiders ziet die zich na de oorlog, zo aan het eind van de jaren vijftig in Amsterdam vestigden. Nu zie je alleen nog maar een paar donkerogige mannen, maar toen ervoeren de Amsterdammers dat als een enorme bedreiging. Vind je dat niet interessant?”

Dat zegt Henk Jan Gortzak nog aan het eind van de persconferentie waarop de expositie Totem, goden, helden, heiligen wordt gepresenteerd. Gortzak is behalve directeur van het Tropenmuseum ook coördinator van de tentoonstelling die tot 16 augustus is te zien. Expositie en boek vormen één van de parapadaardjes van een groter project, dat Van Totem tot Lifestyle is gedoopt, en waarvan het idee (dr. Karla Fohrbeck) alsmede een belangrijk deel van het budget (meer dan 1,1 miljoen gulden) is overgewaaid uit West-Duitsland.

Het één zowel als het ander vormen een prestigieus onderdeel van de weer grotere manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa. En dus daalde minister-president Ruud Lubbers gisteren neer vanuit het Haagse machtscentrum naar het hoofdstedelijke museale niveau om de honneurs van de opening waar te nemen.

In de grote lichthal van het Tropenmuseum dwaalde hij rond tussen de beschilderde Mercedes Benz van Karel Appel, zeldzame bronzen afbeeldingen van voorouders uit het Westafrikaanse koninkrijk Benin, een stijkamerkje uit de Jordaan met bloemetjestapijt en de kleding van Islamitische godsdienstige broederschappen. Uiteindelijk kon hij het veranderd wereldbeeld toetsen aan de veronderstelde beeldvorming van het eigentijdse Amsterdam: de lifestyle van de yuppie naast de arre moede van een krakersmeisje. In de officiële persinformatie heet het dat de expositie „voorwerpen uit verschillende culturen laat zien, waarmee (groepen) mensen hun identiteit uitdrukken en hun bestaan richting geven.”

En: „Ieder mens wil weten wie hij is, bij wie hij hoort en hoe hij kan overleven. Om antwoord op deze vragen te krijgen maakt

de mens gebruik van ideale voorbeelden. Dat kunnen totems, goden, helden en heiligen zijn. Zij bieden houvast en geven het leven richting.”

Erg verhelderend is de expositie noch het boek. Beide gebruiken een omhaal van woorden en beelden om zich af te vragen of er een hypothetisch verband bestaat tussen bijvoorbeeld de Gandhi-verering in India en de positie die pop- of voetbalsterren in het westen innemen. Wie dergelijke vragen stelt beantwoordt ze feitelijk. Het zal niet de eerste keer zijn dat museologen en cultuurfilosofen zich het hoofd breken over zaken die ieder gewoon mens op zijn klompen aanvoelt.

Wie door de grote hal van het Tropenmuseum dwaalt, raakt makkelijk in een van de kleinere exposities, die over Speelgoed in Derde wereldlanden verzeild. Je vraagt je onmiddellijk af of die presentatie ook een onderdeel vormt van het Totem-project. Nee dus, maar het zou kunnen.

Gortzak, coördinator van de expositie geeft na enig aandringen toe dat de thematiek wijdlopijg is en de bijeengezochte informatie willekeurig is. „Wij willen de westerse mens graag confronteren met een doolhof, een verkenningstocht door verschillende culturen waarin hij of zij dan vergelijkbare verschijnselen kan constateren,” zegt de museumman.

En Huub Kuypers, Gortzaks rechterhand en de man die het Duitse idee heeft willen oppikken zonder er een pedagogische expositie van te hebben willen maken, voegt toe: „Wij hantieren in het westen bepaalde classificatiesystemen ten opzichte van derde wereldculturen die we niet toepasbaar maken op onze eigen culturen. Zouden we dat wel doen, dan zag je grote overeenkomsten. Vandaar deze expositie, vandaar het boek. Maar we kunnen nooit volledig zijn in het geven van voorbeelden.”

Bij het beantwoorden van vragen raakt Gortzak dan ook de draad makkelijk kwijt. Zo worden Oostafrikaanse kanga's, kledingstukken van 110x150 cm, een belangrijke sociologische functie toegerekend. Maar de connectie met t-shirts en Lacoste-shirts wordt op de expositie niet gemaakt. „Zie je wel”, constateert Gortzak dan verheugd, „Jij hebt het verband zelf gelegd.”

Rest nog dat voorbeeld van de foto van de Italiaanse gastarbeiders. „Vanavond spelen drie Surinamers in Oranje”, constateert de pers. Gortzak haalt zijn schouders op, en wordt een beetje kriegsel van de vraag of de tentoonstelling niet gelijk staat met het intrappen van een open deur. „Waarom zijn er in Nederland dan niet eerder dergelijke exposities geweest?”, zegt hij. „Wellicht ligt de verklaring daarvan ook in de tijdgeest”, zegt de pers. „Dat hebben we ons ook afgevraagd”, zegt Aik Meeuse, voorlichter van het museum.

Totem, goden, helden, heiligen. Tot 16 augustus in het Tropenmuseum. Boek Van Totem tot Lifestyle is uitgegeven door het Koninklijk Instituut voor de tropen. Amsterdam, 1987.

Een 'pseudo-Lubbers' maakte gisteren bij de opening van de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Tropenmuseum bij wijze van protest korte metten met een kunstwerk. FOTO ANEFO

Protest bij opening 'Totem'

Studenten demonstreren bij tentoonstelling in Tropenmuseum

AMSTERDAM – De grote tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Tropenmuseum is gistermiddag officieel geopend door minister-president Lubbers. Maar voordat de premier het gebouw betrad, doken er twee automobielen van het merk waarvan ook Lubbers zich bedient, op voor de trappen van het museum.

Inmiddels had zich een haag van mensen, allen gehuld in het zwart, onderaan de trappen gevormd. Ze zwaaiden met zwarte vlaggetjes. BVD-achtige types in neutrale regenjassen baanden een weg voor een pseudo-Lubbers, zodat die een monument vlak voor het museum kon onthullen.

Weifelend trok hij het doek weg en daar stond een Rietveld-stoel onder de druilerige lucht. Woest sprong de onechte/echte Lubbers terug naar zijn auto, griste er een bijl uit en hakte de stoel aan stukken. In bedwang gehouden door zijn wachters werd hij afgevoerd.

De menigte bezaaide bij het weggaan de stoepen van het museum met hun vlaggetjes. Studenten van de Gerrit Rietveld

Academie wilden met deze actie protesteren tegen de dreigende tien procent bezuiniging op het kunstonderwijs. De academie moet 300 leseenheden inleveren, dat is twintig procent van het totaal.

Kleine afdelingen als architectuur, textiel en industriële vormgeving dreigen het loodje te leggen.

De actie is de inleiding van een serie die dit voorjaar door de academie op poten zal worden gezet. In juni wordt het initiatief besloten met een eindfeest, waarschijnlijk in Paradiso.

De meeste acties zullen betrekking hebben op 'Amsterdam culturele hoofdstad', vanwege het geld dat daarin omgaat en de naam van de Nederlandse kunst waarmee goede sier wordt gemaakt. Ook het meest bekende onderdeel daarvan, het Holland Festival, mag rekenen op dergelijke manifestaties.

De echte minister-president kwam ongeveer een kwartier later voorrijden. Volgens de premier wordt er gezocht naar een nieuwe Europese identiteit. Er bestaat behoefte aan onderlinge herkenning via gezamenlijke symbolen, gebruiken en vieringen „van wat dan ook”. Dat komt omdat er een leegte is ontstaan door onder meer het wegval-

len van ideologieën. De tentoonstelling kan daarom naar zijn oordeel dubbel boeiend zijn: naast het tonen van wat er allemaal te zien is, kan zij ook aanzetten tot nadenken over die nieuwe Europese identiteit.

Rotterdams
Nieuwsblad
26-3-1987
Goudse Courant
26-3-1987
Haagsche
Courant 26-3-87

Gelders Over-
ijsselse Courant
26-3-1987
Deventer Dag-
blad 26-3-1987
Zutphens Dag-
blad 26-3-1987

Totem-expositie als wegwijzer naar identiteit

203 1122 01
Amsterdam — Premier Lubbers heeft gistermiddag de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum geopend. Hij gaf daarmee tevens het startsein voor de manifestatie 'Van totem tot lifestyle', waar de expositie een onderdeel van is.

De organisatie is handen van het Tropenmuseum en het Goethe-instituut, de Westduitse culturele voorpost in ons land, in het kader van de manifestaties voor Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987. Lubbers is voorzitter van het aanbevelingscomité.

Volgens de premier wordt er gezocht naar een nieuwe Europese identiteit. Er bestaat behoefte aan onderlinge herkenning via gezamenlijke symbolen, gebruiken en vieringen 'van wat dan ook'. Dat komt omdat er een leegte is ontstaan door onder meer het wegvallen van ideologieën. De tentoonstelling kan daarom naar zijn oordeel dubbel boeiend zijn: naast het tonen van wat er allemaal te zien is, kan zij ook aanzetten tot nadenken over die nieuwe Europese identiteit.

De expositie in het Tropeninstituut toont talrijke voorwerpen uit verschillende culturen waarmee mensen of groepen hun identiteit tot uitdrukking brengen en hun bestaan richting geven.

OM KORT TE GAAN

- In de Methoeve in het Overijsselse Weerselo wordt zaterdag en zondag een doorlopende demonstratie oud-Hollandse ambachten gehouden. Daarnaast zijn er een antiekbeurs en een presentatie van antieke tractoren en brandweerauto's. Beide dagen van 11.00-17.00 uur.
- In het Evoluon in Eindhoven is tot en met 8 april een tentoonstelling te zien over de evolutie in de keuken ofwel de ontwikkeling van wasbord tot en met de computer-gestuurde huishouding van de toekomst. Geopend: zaterdag en zondag 10.30-17.00 uur, maandag tot en met vrijdag 09.30-17.30 uur.
- In het Tropenmuseum in Amsterdam zijn tot en met 16 augustus goden, helden en heiligen bijeengebracht voor de expositie *Van totem tot lifestyle*. Er is een vergelijking te zien tussen 'idolen' uit Europese en niet Westerse culturen. Geopend: zaterdag en zondag 12.00-17.00 uur, overige dagen 10.00-17.00 uur.
- Vanaf 1 april is in Sint Oedenrode het museum Brabantse Mutsen weer open. De mutsen zijn de kanten hoofddeksels die vroeger door de Brabantse vrouwen werden gedragen en de rijkversierde poffers die op feestdagen werden opgezet. Geopend: maandag tot en met zaterdag tussen 13.30 en 16.00 uur.

VOLKSKRANT
26-3-1987

Studenten van de Rietveld Academie zwaaien met zwarte vlagjes tijdens hun manifestatie op het pleintje voor het Tropenmuseum. VK 26/3/87

Rietveld-studenten kritiseren kunstarme cultuurhoofdstad

Van onze verslaggever

AMSTERDAM — „Amsterdam kan dan wel culturele hoofdstad van Europa zijn maar voor zijn kunstonderwijs heeft Nederland steeds minder geld over”, zeggen de studenten van de Gerrit Rietveld Academie. Tijdens de opening van de tentoonstelling Totem, goden, heiden, heiligen, een onderdeel van de manifestatie Van totem tot lifestyle, die woensdagnmiddag door minister-president Lubbers werd geopend, zwaaiden ze op het pleintje voor het Tropenmuseum met zwarte vlagjes.

Een voor de gelegenheid als Lubbers uitgedoste student onthulde „het monument van de bezuinigingen”: een Rietveldstoel op een sokkel die vervolgens in de vernieling werd geslagen. In de komende jaren moet de academie 300 leseenheden inleveren, dat is 20 procent van het totaal. Docenten zullen ontslagen moeten worden. De Rietveld Academie vreesd kleinere gespecialiseerde afdelingen te moeten opdoeken.

Tijdens de performance van de academiestudenten voor het museum hield in de aula Rudy Kousbroek de openings toespraak. Ook hij had het over de bezuinigingen in het onderwijs op een moment dat men zich cultureel in Europa wil profileren.

TROUW
26-3-1987

Luuk Vanhees, een van de drie gedenktijden van het Tropenmuseum. In het midden twee foto's uit het tentoonstellingsboek 'Van Totem tot Lifestyle'.

Premier Ruud Lubbers verrichte gistermiddag de officiële opening van 'Van Totem tot Lifestyle' in het Tropenmuseum in Amsterdam. Het is een opzienbarende tentoonstelling over een breed thema: de Totem, Goden, Helden en Heiligen uit verschillende culturen. Amuletten, een Mercedes Benz, de Sier die Europa voorstelt, de supermarkt van Albert Heijn, het zijn allemaal symbolen op het kruispunt van cultuur en economie. Het plan voor 'Van Totem tot Lifestyle' is uitgebroed door Karla Fohrbeck van het Centrum für Kulturforschung in Bonn. Samen met Huub Kuijpers van het Tropen Instituut verzorgde zij ook de redactie van de catalogus. Bij de tentoonstelling, die ongetwijfeld het belangrijkste paradejaarje wordt van de manifestatie 'Amsterdam Culturele Hoofdstad 1987', bij de gehele opzet is nauw samengewerkt met het Goethe Instituut, dat genereus de helft van de kosten (één miljoen gulden) voor zijn rekening nam.

TOTEM, GODEN, HELDEN, EN HEILIGEN

door Hans Hageman

Luuk Vanhees, een van de drie gedenktijden van het Tropenmuseum. In het midden twee foto's uit het tentoonstellingsboek 'Van Totem tot Lifestyle'.

Als mens die op de voorgrond staat van het Tropenmuseum, Luuk Vanhees, is het niet verwonderlijk dat hij de opening van 'Van Totem tot Lifestyle' in het Tropenmuseum in Amsterdam met zoveel belangstelling heeft gevolgd. Het is een tentoonstelling die niet alleen de culturele maar ook de economische verhoudingen tussen landen en volken in beeld brengt. Het is een tentoonstelling die de culturele en economische verhoudingen tussen landen en volken in beeld brengt. Het is een tentoonstelling die de culturele en economische verhoudingen tussen landen en volken in beeld brengt.

Als mens die op de voorgrond staat van het Tropenmuseum, Luuk Vanhees, is het niet verwonderlijk dat hij de opening van 'Van Totem tot Lifestyle' in het Tropenmuseum in Amsterdam met zoveel belangstelling heeft gevolgd. Het is een tentoonstelling die niet alleen de culturele maar ook de economische verhoudingen tussen landen en volken in beeld brengt. Het is een tentoonstelling die de culturele en economische verhoudingen tussen landen en volken in beeld brengt.

meer dan alleen op een streeklucht. Het is een tentoonstelling die de culturele en economische verhoudingen tussen landen en volken in beeld brengt. Het is een tentoonstelling die de culturele en economische verhoudingen tussen landen en volken in beeld brengt.

meer dan alleen op een streeklucht. Het is een tentoonstelling die de culturele en economische verhoudingen tussen landen en volken in beeld brengt. Het is een tentoonstelling die de culturele en economische verhoudingen tussen landen en volken in beeld brengt.

Bestaat er zoiets als een Europese cultuur? Het geheim van Europa is niet de diversiteit geweest. Het gaat eigenlijk om een tegevoel. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa.

Bestaat er zoiets als een Europese cultuur? Het geheim van Europa is niet de diversiteit geweest. Het gaat eigenlijk om een tegevoel. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa.

Bestaat er zoiets als een Europese cultuur? Het geheim van Europa is niet de diversiteit geweest. Het gaat eigenlijk om een tegevoel. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa.

Bestaat er zoiets als een Europese cultuur? Het geheim van Europa is niet de diversiteit geweest. Het gaat eigenlijk om een tegevoel. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa.

Bestaat er zoiets als een Europese cultuur? Het geheim van Europa is niet de diversiteit geweest. Het gaat eigenlijk om een tegevoel. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa.

Bestaat er zoiets als een Europese cultuur? Het geheim van Europa is niet de diversiteit geweest. Het gaat eigenlijk om een tegevoel. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa.

Bestaat er zoiets als een Europese cultuur? Het geheim van Europa is niet de diversiteit geweest. Het gaat eigenlijk om een tegevoel. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa.

Bestaat er zoiets als een Europese cultuur? Het geheim van Europa is niet de diversiteit geweest. Het gaat eigenlijk om een tegevoel. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa.

Bestaat er zoiets als een Europese cultuur? Het geheim van Europa is niet de diversiteit geweest. Het gaat eigenlijk om een tegevoel. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa.

Bestaat er zoiets als een Europese cultuur? Het geheim van Europa is niet de diversiteit geweest. Het gaat eigenlijk om een tegevoel. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa.

Bestaat er zoiets als een Europese cultuur? Het geheim van Europa is niet de diversiteit geweest. Het gaat eigenlijk om een tegevoel. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa.

Bestaat er zoiets als een Europese cultuur? Het geheim van Europa is niet de diversiteit geweest. Het gaat eigenlijk om een tegevoel. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa.

Bestaat er zoiets als een Europese cultuur? Het geheim van Europa is niet de diversiteit geweest. Het gaat eigenlijk om een tegevoel. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa.

Bestaat er zoiets als een Europese cultuur? Het geheim van Europa is niet de diversiteit geweest. Het gaat eigenlijk om een tegevoel. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa.

Bestaat er zoiets als een Europese cultuur? Het geheim van Europa is niet de diversiteit geweest. Het gaat eigenlijk om een tegevoel. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa.

Bestaat er zoiets als een Europese cultuur? Het geheim van Europa is niet de diversiteit geweest. Het gaat eigenlijk om een tegevoel. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa. Het gevoel dat bij de Renaissance in Europa bestond aan een grote eenheid in Europa.

Amersfoortse
Courant
26-3-1987

Beeldbepalende gebruiksvoorwerpen

Lubbers opent expositie 'Van Totem tot Lifestyle'

AMSTERDAM (ANP) - Premier Lubbers heeft gistermiddag met een korte toespraak waarin hij stilstond bij de vraag wat de identiteit van Europa is, de tentoonstelling "Van Totem tot Lifestyle" geopend. Hij gaf daarmee tevens het startsein voor de manifestatie "Van Totem tot Lifestyle", waarvoor de expositie een onderdeel van is. De tentoonstelling is tot 16 augustus te zien.

De organisatie is handen van het Tropenmuseum en het Goethe-Instituut, de Westduitsche Culturele voorpost in ons land, in het kader van de manifestaties voor Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987. Lubbers is voorzitter van het aanbevelingscomité.

Volgens de premier wordt er gezocht naar een nieuwe Europese identiteit. Er bestaat behoefte aan onderlinge herkenning via gezamenlijke symbolen, gebruiken en vieringen, van wat dan ook. Dat komt omdat er een leegte is ontstaan door onder meer het wegvallen van ideologieën. De tentoonstelling kan daarom naar zijn oordeel dubbel boeiend zijn: naast het tonen van wat er allemaal te zien is, kan zij ook aanzetten tot nadenken over die nieuwe Europese identiteit.

De expositie in het Tropenmuseum toont talrijke voorwerpen uit verschillende culturen.

doeken en vertelkassen te zien. Dit zijn hulpmiddelen in de verleden, houdingen en gedragingen kenmerkend voor een groep mensen. De attributen die mensen in het dagelijks leven gebruiken, oftewel levensstijl, zichtbaar moeten maken kunnen belangrijk, een bepaald soort auto, woninginrichting, de keuze van boeken en platen en dergelijke zijn.

Uit de Islamitische wereld is een collectie amuletten en andere voorwerpen te zien waarmee islamieten zich beschermen tegen bovennatuurlijke machten zoals het boze oog.

Bisj-palen

Metershoge bisj-palen, door Tropenmuseumdirecteur Gortzak de Rerbrandts of Mondriaans van dit museum genoemd, geven een inzicht in de gebruiken op Nieuw Guinea. De lange houten beeldhouwwerken speelden een rol bij ceremoniële verbanden met koppensnellen maar ook met vruchtbaarheid en vernieuwing van het leven. De afgebeelde figuren stellen de voorouders voor die het slachtoffer werden van hun koppensnellen en moesten worden gewroken.

Van totem naar lifestyle is in de westerse wereld kennen we onze totems, statussymbolen bijvoorbeeld, waarvan groepen mensen of individuen zich van elkaar onderscheiden. Ook daar is daarom op de tentoonstelling aandacht aan besteed, waarbij vooral de schijnwerpers worden gericht op Amsterdam, als culturele hoofdstad van Europa.

Onder het begrip Lifestyle, uitgevonden door reclame- en modewereld, verstaan de orga-

nisatoren van de tentoonstelling een bepaald patroon van opvattingen, houdingen en gedragingen kenmerkend voor een groep mensen. De attributen die mensen in het dagelijks leven gebruiken, oftewel levensstijl, zichtbaar moeten maken kunnen belangrijk, een bepaald soort auto, woninginrichting, de keuze van boeken en platen en dergelijke zijn.

Totem, goden, heiden, heiligen, heeft met een tiental voorbeelden de volgende levensstijlen uitgewerkt: traditioneel, kerst, vernieuwend, succesvol, maatschappelijk bewust, naast elkaar ordenen bij voorbeeld en complete ingricie, leuze badkamer van een interieur van een jonge kraaker tot behulp van computers op de tentoonstelling nagaan bij welke levensstijl zij worden ingedeeld.

Karel Appel

Ook werk van Karel Appel is te zien in het Tropenmuseum: een door hem geheel beschreven de personenauto. Appel zegt zelf over zijn creatie: "Het is een zeer doordacht schildertje geworden. Ik heb de eigenlijke functie van deze auto veranderd. Het is niet meer gewoon een auto: het is nu een kunstobject."

De organisatoren willen met de tentoonstelling laten zien dat mensen in alle tijden en in alle culturen zich onderscheiden van anderen en tegelijkertijd tonen tot welke groep zij behoren. Alleen de hulpmiddelen waarmee dat gebeurt verschillen sterk af, afhankelijk van de culturen.

De manifestatie "Van Totem tot Lifestyle" omvat verder nog: publicaties, muziek, film, theater, beeldende kunst, cabaret en een symposium.

Premier Lubbers tijdens de tentoonstelling in het Tropenmuseum opende gistermiddag in het Amsterdamse Tropenmuseum de tentoonstelling "Van Totem tot Lifestyle", een van de grootste gebeurtenissen tijdens de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa.

De tentoonstelling is te zien in het Tropenmuseum, Museumplein 1, van 10.00 uur 's ochtends tot 17.00 uur 's avonds. De toegang is gratis.

geleidende boek "Van Totem tot Lifestyle" gepresenteerd. Evenals de tentoonstelling wordt in het boek de wisselwerking tussen cultuur en economie onder de aandacht gebracht. Een groot aantal personen uit binnen- en buitenland, onder wie de Franse ex-minister van cultuur Jack Lang, hebben hun medewerking aan deze publicatie verleend. Minister-president Lubbers kreeg het eerste exemplaar aangeboden.

Enkele honderden studenten, docenten, medewerkers en directie van de Rijksveld Academie in Amsterdam hebben de opening door Lubbers van de tentoonstelling aangegrepen voor een ludieke actie als protest tegen de aangekondigde bezuiniging van tien procent op het kunstonderwijs. Ongeveer een kwartier voor de opening stelden zij zich met zwarte vlaggetjes op bij de stoep naar de entree van het Tropenmuseum.

Daar werd vervolgens op een sokkel een zelfgemaakte Rijksveldstoel neergezet. Even later kwam in een echte limousine een imitatie-Lubbers aangereiden, die vervolgens wistappte en met een grote hamer de Rijksveldstoel in stukken sloeg. Daarmee wilden zij Lubbers als "vermijter van kunst en cultuur" uitbeelden.

Na deze voorstelling vertrokken de demonstranten weer hun zwarte vlaggetjes tussen de straatstenen achterlatend. Twee geheel in zwart gehulde vrouwen bleven als een soort doordenkbeeldige gedurende de gehele openingsplechtigheid buiten op de stoep staan.

Utrechts
Nieuwsblad
27-3-1987

Totem-expositie: wijdloping over identiteitsvraag van de mens

27 maart '87

(Door John Oomkes)
AMSTERDAM — „Wij willen de westerse mens graag confronteren met een doolhof, een verkenningstocht door verschillende culturen waarin hij of zij dan vergelijkbare verschijnselen kan constateren,” zegt Henk Jan Gortzak, behalve directeur van het Tropenmuseum, ook coördinator van de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' die deze week door premier Lubbers is geopend en die tot 16 augustus duurt.

De expositie (plus een begeleidend boek) vormt één van de radepaardjes van een groter project, dat Van Totem tot Lifestyle heet, en waarvan het idee (dr. Karla Fohrbeck) alsmede een belangrijk deel van het budget (meer dan 1,1 miljoen gulden) zijn overgewaaid uit West-Duitsland.

Het één zowel als het ander vormen een prestigieus onderdeel van de weer grotere manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa. En dus draaide minister-president Ruud Lubbers woensdag neer vanuit het Haagse machtscentrum naar het hoofdstedelijke museum om de honneurs van de opening waar te nemen.

Yuppie

In de grote lichthal van het Tropenmuseum dwaalde hij rond tussen de beschilderde Mercedes Benz van Karel Appel, zeldzame bronzen afbeeldingen van voorouders uit het Westafrikaanse koninkrijk Benin, een stijkkamertje uit de Jordaan met bloemeljestapit en de kleding van Isiamitische godsdienstige broederschappen. Uiteindelijk kon hij het veranderd wereldbeeld toetsen aan de veronderstelde beeldvorming van het elitaire Amsterdam: de Lifestyle

EEN NEP-Lubbers slaat een nep-Rietveldstoel in elkaar. Bij de opening van de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen', werd door studenten van de Rietveld academie geïmproviseerd tegen de bezuinigingen op de beeldende kunsten.

Je van de yuppie naast de rade-loosheid van een krakersmeisje. In de officiële persinformatie heet het dat de expositie „voorwerpen uit verschillende culturen laat zien, waarmee (groepen) mensen hun identiteit uitdrukken en hun bestaan richting geven.” En: „Jeder mens wil weten wie hij is, bij wie hij hoort en hoe hij kan overleven. Om antwoord op deze vragen te krijgen maakt de mens gebruik van ideale voorbeelden. Dat kunnen totems, goden, helden en heiligen zijn. Zij bieden houvast en geven het leven richting.”

Erg verhelderend zijn expositie en boek niet. Beide proberen met veel omhaal van woorden en beelden antwoord te geven op de vraag of er een hypothetisch verband bestaat tussen bijvoorbeeld de Gandhi-verering in India en de positie die pop- of voetbalsterren in het westen innemen. Wie dergelijke vragen stelt, beantwoordt ze eigenlijk. Het zal niet de eerste keer zijn dat museologen en cultuurfilo-

sofen zich het hoofd breken over zaken die ieder gewoon mens op z'n klompen aanvoelt.

Coördinator Gortzak geeft na enig aandringen toe dat de thematiek nogal wijdloping is en de bijgezochte informatie tamelijk willekeurig. En Huub Kuypers, Gortzaks rechterhand en de man die het Duitse idee heeft opgeplikt zonder er een pedagogische expositie van te willen maken, voegt daaraan toe: „Wij hanteren in het westen bepaalde classificatiesystemen ten opzichte van derde wereldculturen, die we niet toepasbaar maken op onze eigen culturen. Zouden we dat wel doen, dan zag je grote overeenkomsten. Vandaar deze expositie, vandaar het boek. Maar we kunnen nooit volledig zijn in het geven van voorbeelden.”

Gortzak zelf raakt de draad makkelijk kwijt. Zo wordt aan Oostafrikaanse kanga's — kledingstukken van 110x150 cm — een belangrijke sociologische functie toegekend. Maar de con-

nectie met T-shirts en Lacoste-shirts wordt op de expositie niet gemaakt. „Zie je wel”, constateert Gortzak dan verheugd, „jij hebt het verband zelf gelegd.” Gortzak wordt een beetje kriegsel van de vraag of de tentoonstelling niet gelijk staat met het intrappen van een open deur. „Waarom zijn er in Nederland dan niet eerder dergelijke exposities geweest?” zegt hij. Misschien ligt de verklaring daarvan wel in de tijdgeest.

Een vervelende bijkomstigheid is dat je, al dwalend door de grote hal van het Tropenmuseum, makkelijk in een andere, kleinere expositie — die over Speelgoed in Derde wereldlanden — verzeld raakt. Je vraagt je af of die presentatie ook een onderdeel vormt van het Totem-project. Dat is niet het geval, hoewel het makkelijk zou kunnen.

JOHN OOMKES
Totem, goden, helden, heiligen. Tot 16 augustus in het Tropenmuseum. Boek Van Totem tot Lifestyle te verkrijgen door het Koninklijk Instituut voor de Tropen, Amsterdam, 1987.

Economisch
Dagblad
27-3-1987

Premier Lubbers, die deze week de tentoonstelling Van Totem tot Lifestyle opende, kijkt naar enkele totempalen uit Nieuw-Guinea. De tentoonstelling in het Tropenmuseum vormt een van de grootste gebeurtenissen tijdens Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa.

CULTUUR IS EEN FLESSENREK

De titel heeft al sommige wenbrauwen doen fronsen: Van totem tot lifestyle. Wat totem? Hoezo levensstijl? Thema van dit onderdeel van Amsterdam Culturele Hoofdstad is:

„Europese cultuur in ontwikkeling”. Is dit weer een staaltje eurocentrisme? Paul Depondt over de roetsjbaan van de verbeelding.

In het boek *Van totem tot lifestyle*, dat een serie maniëres over de latende Europese cultuur begeleidt, staat een manifest afgedrukt dat aardig klinkt maar wa. rin de verbeelding weer eens op hol. laat. Daarin lezen we: „Laten we het niet over de navel van de wereld hebben. Laten we het over de wereld hebben. Laten we het goed: niet over Europa, maar over de wereld. Zonder het te willen is de Europese inhaaligheid hier op haar breedte. Dat manifest is het uitgangspunt van de *European Foundation for Culture and Economy* die in „de culturele hoofdsteden van Europa”. Amsterdam, Brussel, Berlijn, Londen en Wenen tentoonstellingen en andere manifestaties wil organiseren over *cultuurverschillen* en over de *Leitbilder* die deze verschillende culturen aan een identiteit helpen.

Die *Leitbilder* of symbolen onderscheiden mensen van elkaar, maar tegelijkertijd maken ze ook mogelijk dat mensen zich identificeren en voelen dat ze ergeens bij horen. „Primitieve” volkeren onderwiepen zich aan een totem die de stam bijeenhield en de taboes aangaf die niet konden worden overschreden. Zo scharen moderne mensen zich achter hun vlaggen met Duitse adelaars, Hollandse leeuwen of Gallicische hanen.

Maar ook een bepaald levensstijl maakt die identificatie mogelijk. *Cult* objecten als automobielen, horloges, parfums, designsubellen, frisdranken of andere culturele insignes, onderscheiden mensen van elkaar. Het zijn nieuwe totems of beter: het zijn *lifestyles*.

De serie manifestaties wil zoals de flesjes van Tsjerpoenov het Verschuip aantonen tussen westerse of Europese en niet-westerse culturen, maar tegelijkertijd ook hoe de Europese culturen een smeltkroes van uiteenem culturen zijn geworden. In het boek *Van totem tot lifestyle* staan opstellen van meer dan twintig auteurs over zulke uiteenlopende onderwerpen als de Europese *pygmy*, het onderscheid tussen *streetwise* en *cool*, de coliflous, het *Bon-Chic-Bon-Genere*-fenomeen maar ook over de confrontatie van de Europese culturen met niet-westerse culturen.

In grote trekken kan men het boek vergelijken met Tsjerpoenovs flesjes-verzameling: hetzelfde water, maar het staat telkens voor iets anders. Ook hier moet men dan de verbeelding?

Luce schrijvers

„Ik ben een reiziger en een zee-man”, schreef de Franse achtentwintigjarige ontdekkingsreiziger Louis An-toine baron de Bougainville in zijn

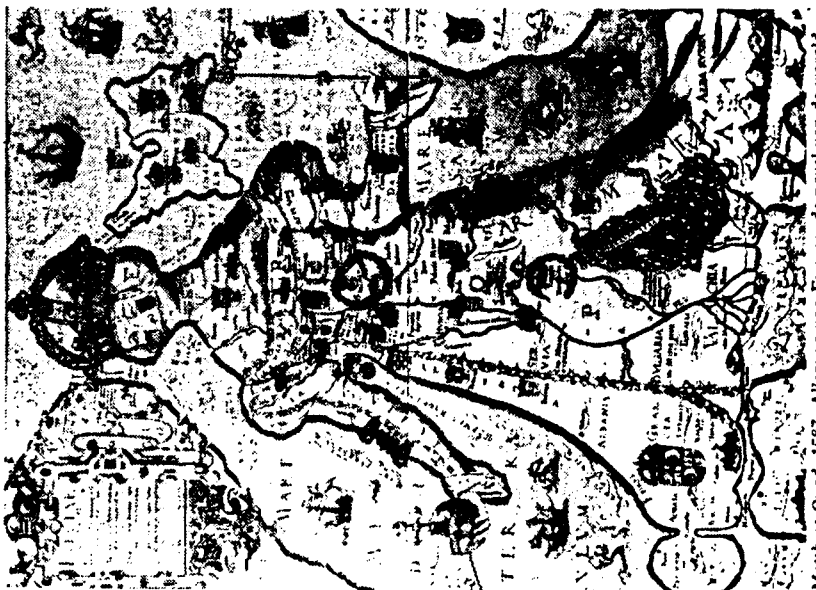
schepspijmaal, „dat betekent een leugenaar en een onnozelar in de ogen van hovardige en luie schrijvers die eindeloos filosoferen over de wereld en haar bewoners, en heerszuchtig de natuur der dingen onderge-schikt maken aan hun verbeelding.”

Europeaan laten zich gemakkelijk leiden door hun verbeelding. Nog voor Columbus op 12 oktober 1492 voet aan wal van het eiland Guahani had gezet uit naam van de Spaanse Kroon had men in Europa al huizen koplozen of cyclopeden. De zee-huizen koplozen of cyclopeden. De zee-huizen koplozen of cyclopeden. De zee-huizen koplozen of cyclopeden.

In de eeuw van de Verlichting, van rococo en ratio, hadden de *kyllenlitter*

ratuur over de *edele wilde* en velerlei denkbeeldige reisliteratuur over Tahiti groot succes. Ook in die eeuw begaf Levi-Strauss in *Het trieste der tropen*, schreef hij op de roetsjbaan van de verbeelding.

Eind negentiende eeuw, maar voor al sinds de publicatie in de jaren vijftig van *Het trieste der tropen* van Claude Lévi-Strauss, hadden antropologen het over eurocentrisme. Ze hielden pleidooien voor het relativiseren van de ethnocentrische ideeën en voor het al-stand nemen van godvonden van super-trotiteit. Men ontdekte de totem en furie. Daarin gaat de verbeelding mee. Steeds meer Europeaan kunnen ontdekkingsreizigers worden in een sloep op de Amazonerivier of op de rug van een kameel.

Matthias Quad, 1587: Allegorie van Europa, de navel van de wereld.

Maar het exotisme is alledaags geworden. „De mensheid heeft zich in de massacultuur geïnstalleerd”, schreef Levi-Strauss in *Het trieste der tropen*. „Ze brengt alleen massacultuur voort, zoals ze bieren produceert.”

De *skyline* van de meeste steden vertoont meer en meer eenzelfde gekartelde horizon van flatgebouwen. Men vindt er dezelfde winkels, dezelfde *fast-food*-restaurants en dezelfde verkeerschaos. In elke willekeurige stad kan je Italianen even of Chinese. In parnans, zelfs hetzelfde rookgerief. Dit wereld waar men het in *Van totem tot lifestyle* over heeft is een monocultuur.

Maar tegelijkertijd is het *bon ton* over de eigenheid van een volk te spreken. Dit onderschrijft ook het manifest van de *European Foundation for Culture and Economy*. Laten we het niet over Europa hebben. Laten we het hebben over de Doradigne, de Costadel Sol en de Rubroport, over postiers, poesta's en floriden, over Focacina, Engadin, de Highlands en de Wachau.

„Laten we het niet over Europeaan hebben. Laten we het hebben over Rhaetoromanen, Turken, Beieren, Catalanen, Engelsen, Slovenen, Bretons, Italianen, Laplanders en Hongaren.” Geveed door veel verbeeldig pseseert dan „het Europa der volkeren” de revue de *Europese Grandtichtert, Fran-lilaanse of Oostenrijkse Schikemperer*, Engels flagma, Slavische melancholie. Op het punt van de zeden is de Spanjaard hoogmoedig, de Fransman lichtzinnig, de Italiaan achterbak en de Duitser openbarig.

Is dit dan culturrelativisme: hetzelfde water waar telkens een ander zeiket op wordt opgeplakt?

Maar ook daaraan is een eind gekomen, wordt in *Van totem tot lifestyle* gezegd, en niet zover door een of ander besef van cultuurverschil. Net, *lifestyles* hebben die uniformiteit doorbroken. „In het postmodernisme is men bijvoorbeeld opnieuw het citaat gaan waarderen, hergeen de mogelijk-heid opent aan de uniformiteit te ont-snappen.”

Maar kan dat wel? Laten de flessen zich wel kiezen?

Het culturrelativisme waar zoveel antropologen de mond van vol hebben gaat uit van de gedachte dat iedereen de geraangene is van zijn cultuur. Waar je gevallen bent, blijf je zoals het afzonne luidt dat Cees Nootboom voor een van zijn boeken en kodes. Cultuur is nu een flesstrek. Je kiest een jaar, een smaak, een merk-naam. Je proeft van Spanje of Grieken-land en je bent niet aftersig van een

Joggingpak

Liet men zich bij de „primitieven” door pausen en koningen, nu schijnen mensen zich een *lifestyle* te kiezen uit dagene dat door „de courtiers van het gedrag” wordt aangeprezen. Een joggingpak, een drup citroen in het afwaswater en een koe op een melk-karton zijn tekens waaruit moet blijken dat men die levenswijze heeft gekozen. Het zijn codes.

Stijl- en smaakverschillen worden belangrijk. De uniformiteit van de monocultuur wordt doorbroken door modes, merknamen en *ell-in-arrange*-menten. Je kiest tussen Lois of Levi's, tussen Pepsi of Cola, tussen Lagerfeld of J.P.Gaultier. Je kunt je vertonen in een doomsday-uiteryk van de *lost generation* of als voorbeeld van de *very sophisticated peopie*. Het zijn geen cultuurverschillen. De *lifestyles* vertoont elk mens tot een travestiet die van levensstijl kan veranderen door andere kleren aan te trekken.

Lifestyles worden zo snel ingeruild dat men aan hun bestaan kan twifelen. In feite ligt het verschil tussen totems en *lifestyles* in het verschil dat Claude Lévi-Strauss tussen culturen aan de hand van twee machines heeft aangegevoerd: het verschil tussen een mechanische en een thermodynamische.

Een horloge functioneert op basis van een eenmaal erin geïnvesteerde energie, terwijl een stoommachine steeds hernieuwd temperatuurverschil nodig heeft en veel meer energie vergt. Horloges herhalen steeds dezelfde beweging in regelmatige wijzerbewegingen. Een stoommachine is tot veel meer in staat, maar vernietigt ook meer energie.

Het horloge is het symbool van „de eeuwige terugkeer van hetzelfde”, maar een stoommachine is het symbool van vooruitgang en vernieuwing. Een totem staat voor taboes, *lifestyles* kunnen achtereis voor andere ingewisseld worden.

Het Europese gedachtegoed spant nog steeds de kroon. De culturele verschillen of de *lifestyles* waar zo omstandig over wordt gesproken dreigen worden, zoals op de flessen van de louter etikettes van de verbeelding. Aan de monocultuur is sedert de uitvindung van de stoommachine geen ontlenen meer. Het is hetzelfde water. Sinds 12 oktober 1492 vallen de navel van de wereld en de wereldkaart samen.

PAUL DEPONDT

Haarlems
Dagblad 27-3-87
Inuider
Courant 27-3-87

In het Tropenmuseum in Amsterdam zijn van 26 maart tot en met 16 augustus goden, helden en heiligen bijeengebracht voor de tentoonstelling „Van totem tot lifestyle”. De tentoonstelling biedt een vergelijking tussen „idolen” uit Europese en niet westerse culturen. Geopend van 10.00-17.00 uur en op zaterdag en zondag van 12.00-17.00 uur.

In het Allard-Pierson museum (het archeologisch museum van de universiteit van Amsterdam) is op 29 maart de jaarlijkse open dag. Van 10.00-17.00 uur zijn er volksdansen uit Griekenland, een poppenkast en een speurtocht door het museum. Een studentenkoor zorgt voor een stemmige begeleiding van het geheel.

Kunst op de kabel

Gistermiddag bezocht de programmadirecteur van Arts Channel met 'omroep'wethouder Walter Ety (links) de tentoonstelling Totem in het Tropenmuseum.

Van een
onzer verslaggevers
AMSTERDAM, vrijdag
Vandaag start de Engelse
culturele zender 'Arts Channel' haar uitzendingen op de Amsterdamse kabel. Dit station zendt op de televisie (kanaal 14 van TV5) programma's uit op het gebied van kunst en cultuur.

De Amsterdamse program-
maraad heeft positief geadvi-

seerd over doorgifte van Arts Channel, mede met het oog op de plaats van Amsterdam als 'Culturele Hoofdstad van Europa'. De Engelstalige uitzendingen vinden als proef voor een jaar plaats en er zijn voor de KTA geen kosten aan verbonden.

Voorlopig zal Arts Channel iedere ochtend van 7 tot 10 uur te zien zijn op kanaal 14.

Dagblad
Kennemerland
27-3-1987
Dagblad West-
Friesland 27-3-87
Helderse Courant
27-3-1987
Alkmaarse
Courant 27-3-87
Enkhuizer
Courant 27-3-87
Schager
Courant 27-3-87

Totem-tentoonstelling 1122 *in Tropenmuseum*

„Wij willen de westerse mens graag confronteren met een doolhof, een verkenningstocht door verschillende culturen waarin hij of zij dan vergelijkbare verschijnselen kan constateren,” zegt Henk Jan Gortzak, behalve directeur van het Tropenmuseum, ook coördinator van de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' die deze week door premier Lubbers is geopend en tot 16 augustus duurt.

De expositie vormt, samen met een begeleidend boek, het paradepaardje van een groter project, dat Van Totem tot Lifestyle heet, en waarvan het idee alsmede een belangrijk deel van het budget zijn overgewaaid uit West-Duitsland.

De tentoonstelling, die in de grote lichthal van het museum wordt gehouden, wil laten zien hoe mensen zich met behulp van voorwerpen identiteit geven en laten zien tot welke groep ze willen behoren. De voorwerpen die het museum daarvoor heeft bijeengebracht lopen uiteen van de beschilderde Mercedes Benz van Karel Appel tot zeldzame bronzen afbeeldingen van voorouders uit het West-Afrikaanse Koninkrijk Benin. Maar ook een stijkkamertje uit de Jordaan met bloemetjestaipij en de kleding van Islamitische godsdienstige broederschappen en een eigentijds beeld van Amsterdam: de lifestyle van de yuppie naast de radeloosheid van een krakersmeisje, ontbreekt op de tentoonstelling niet.

'Totems, goden, helden, heiligen', staan volgens de organisatoren voor de ideale voorbeelden die mensen houvast bieden. Ieder mens wil weten wie hij is, bij wie hij hoort en hoe hij kan overleven. Om op deze vragen antwoord te krijgen maakt hij gebruik van ideale voorbeelden. Dat kunnen totems, goden helden en heiligen zijn. Zo heeft de katholieke kerk de heilige Maria en India talloze gedaantes van goden die het hindoeïsme biedt. Maar ook politieke

leiders of filmsterren kunnen een voorbeeld zijn.

Zowel het boek als de expositie proberen met woorden en beelden antwoord te geven op de vraag of er een verband bestaat tussen bijvoorbeeld de Gandhi-verering in India en de positie die pop- of voetbalsterren in het westen innemen.

Volgens Huub Kuypers, Gortzaks rechterhand en de man die het Duitse idee heeft opgepikt, zijn er grote overeenkomsten tussen de derde wereld- en de westerse culturen. Kuypers: „Wij hanteren in het westen bepaalde classificatiesystemen ten opzichte van derde wereldculturen die we niet toepassen op onze eigen culturen. Zouden we dat wél doen, dan zag je grote overeenkomsten. Vandaar deze expositie, vandaar het boek. Maar we kunnen nooit volledig zijn in het geven van voorbeelden.”

Coördinator Gortzak ontkent dat de tentoonstelling gelijk staat met het intrappen van een open deur. „Waarom zijn er in Nederland dan niet eerder dergelijke exposities geweest?”

Totem, goden, helden, heiligen. Tot 16 augustus in het Tropenmuseum. Boek Van Totem tot Lifestyle is uitgegeven door het Koninklijk Instituut voor de tropen. Amsterdam, 1987.

BINNENHOF

1122 (203) 81

Links: Een straat, een schilderij en een museum. Rechts: Een tentoonstelling die men in Amsterdam noemlijk kan bezoeken.

Rechts: Wat het totem is voor Indianen, is Khomeini voor fundamentalisten die veilige haven van een politiek geloof.

Links: De verlichting van de woning van een persoon die van Khomeini "afgeleid" heeft gekregen: huizen en markt.

VAN TOTEM TOT LIFESTYLE

De dans om het totem, een houvast in de chaos

AMSTERDAM - Een totem, zegt het woordenboek, is een bij primitieve volken vereerd symbool dat als de mythische vertegenwoordiger en beschermgeest van die stam kan worden beschouwd. Primitief, zegt het woordenboek. Ver weg dus, niets te maken met onze hooggecultiveerde samenleving. Indianen dansen nog wel eens om een totempaal. In een strip, een jongensboek of een oude cowboymovie. Hier en der in westerse musea staan een aantal van die palen opgesteld om ons begrijpend knikkend terug te laten blikken op wat eens geweest is. Gewoest? Welnee, u en ik dansen nog altijd om het totem.

Mitsdien zijn we het ons met eens bewust, maar de mens van nu heeft niet zijn symbolen, die hem van andere mensen onderscheiden. En die tegelijkertijd duidelijk maken dat hij ergens behoort. We leven nog altijd als stammen, zijn op een of andere manier nog lid van een groep en we dansen van alles om bij die groep te blijven. We dragen onze "primitieve" symbolen nog altijd onthutend rond de merk-pijns, het punk-haart, het jasje van de Society Shop of het juist die auto "lifestyle".

wordt dat in sociologische vakkringen genoemd. De levenswijze als vertegenwoordiger van dat oude totemgevoel is de basis achter "Van totem tot lifestyle". Een Nederlands-Duits initiatief van het Goeie-nietsuis en het Koninklijk Instituut voor de Tropen en onderdeel van de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa. Het Tropenmuseum zelf heeft tot en met 16 augustus de tentoonstelling "TOTEM, goden, helden, heiligen" onder zijn dak. Onder redactie van Karla Forbeck en Hubert Kuitjpers verscheren een boek onder de titel "Van Totem tot Lifestyle" en een aantal muziek-, film- en theatervoorstellingen in de knoeststad sluiten erbij aan.

KHOMEINY

Een hele beschavingsscheiding lang heeft de mens zich moeten handhaven, moeie overleving in de chaos van de wereld. Totems, goden, helden en heiligen waren zijn houvast. Gezamenlijke symbolen maakten hem deel van een beschermende groep. Goden gaven zijn leven richting. Helden en heiligen brachten hem het voorbeeld hoe zijn leven en ideaal mogelijk is te richten. Het is een constante in de geschiedenis van de menselijke cultuur. (H) het nu gaat om de indianen in Noord-Amerika die ons het woord totem hebben gegeven. de god

Vishnu van het hindoeïsme die de redder is in moeilijkheden, de Khomeiny van de islamische fundamentalisten of Maria, de moeder Gods, de vrouw en toeverlaat van de katholieke wereld. Hie uitroepende en tegenwoordig ook, zij brengen de veilige haven van een gedeeld geloof. Onze culturen hebben dat verdoel in heiligen en symbolen. Het kleine, kunstige, in een soort paprika uitgesneden altaarje uit India dat het Tropenmuseum laat zien bijvoorbeeld. De solidariteit van de "Jangas", de rechtvaardige om het lichaam gedrapeerde doek die de bewoners van Oost-Afrika kenbaar maakt. Of de als goden vereerde "Owas" (koningen) van het oude koninkrijk Benin, nu deel van Nigeria. De mens wil zich laten kennen, wil ergens bijhoren en veilig zijn.

HUISKAMER

In de tentoonstelling in het Amsterdamse Tropenmuseum vindt je een paar moderne Hollandse huiskamers. De gordijnen zijn, want zo gaat dat in Nederland, wijd open en je ziet interesse in diverse stijlen. Het paston-blauwe, bloemige, dat welvaart moet uitstralen. Het lege, ruimtelijke, witte interieur dat koele, moderne bewustzijn weergeeft. Je kijkt er bij je zelf binnen en je heeft dat er achter elke kruis die je doet een compleet sy-

steem schuiltgevoel dat je juist die kruis doet maken. Ook droeg de Haidj-indiaan zijn totem rood om te laten zien dat hij bij een stam hoorde, nu legt de mens door de keus van zijn dagelijkse kleding zijn papieren op tafel. Daar hoor ik. Als je dat maar weet. Wat dat betreft is alles betrouwbare. De verschillen, die maakt een aantal artikelen in het boek van Forbeck en Kuitjpers duidelijk, zijn er ook. In plaats van de samenhang van de werkelijke groep die het verleden van de mens kenmerkte, is een andere gekomen. Een samenhang die achter nationalisme, woonplaatsen of familiebanden doorloopt. Een tegelijkertijd culturele en commerciële groepsvorming, die op een andere manier door de maatschappij loopt. Zoals de primitieve indianen zich hielden in de huid van zijn totem, het dus amsterdams, zo imiteert de mens in de moderne maatschappij dat wat hij vereert, want vol angst, om zo ook voor vol angst te worden. Dat kan op duizenden manieren. De jongere kan het, door juist op een bepaald moment die plaats te hebben, door in juist dat café te komen of door dat alternatieve theaterstuk gezien te hebben. Hij behoort, samen met wie dat ook gedaan hebben, tot een groep. De oudere kan het door zijn Lacoste-trui, zijn Davidoff-agaretten tot en met zijn Biercock Benz. Puur totemisme, al is het allemaal wat gecompliceerder dan het ooit

was. De verheerlijking die het totem biedt, zijn korter van duur. Het is een zich voortdurend veranderend proces van rebelleren en conformeren. Van zoeken naar thuisheaven die passen bij een mentaliteit. Het zich hoeseren in een populairste groep. En verder groeien naar een nieuwe.

Een tentoonstelling als in het Tropenmuseum kan, bij een zo in alle facetten van een samenleving doorwerkend thema, slechts enkele lijnen aangeven. Elke kruis is willekeurig, maar hij het je wel aan het denken over het waarom achter de manier waarop wij ons leven inrichten. Het boek "Van totem tot lifestyle" laat zien hoe gecompliceerd dat begrip "Lifestyle" eigenlijk is, en hoe commercie, reclame en cultuur een onontwinnbaar kluitje zijn geworden dat ons doen en laten beïnvloedt. Ons wereldbeeld veranderd niet de dag.

De totem die we roedigen zijn er jaarlijks anders uit. De helden hebben duizenden gezichten. In het Tropenmuseum is onder de titel "Amsterdam veranderd" een presentatie te zien van de

zwaart-wit foto's (met hier en daar een enkel ingekleurd facet) van een keur van foto's, begreep door een subtiel band met kleine getijden (is 'm voor het scherm in dat kleine zaalje zitten en zie in een kwartier hoe alles veranderd is. En wat voor Aard-islam gods, godin ook voor de rest van de wereld. Foto voor foto wreechuit het beeld. Veranderen de totems, de stieren, de vrouwen, de kinderen. Veranderen de stad, de straat, de huizen, de mensen. U. I.). Een duidelijk en tegelijkertijd ontmeeterd wereldbeeld van ons allemaal reiken naar nieuwe houvasten en veilige havens kan ik me niet bedenken.

BERT JANSMA

De exposities "TOTEM, goden, helden, heiligen" is tot en met 16 augustus te zien in het Tropenmuseum, Linnaeusstraat 2, Amsterdam. Het boek "Van Totem tot Lifestyle" is verkrijgbaar via de boekhandel of bij het Publicatiebureau van het Koninklijk Instituut voor de Tropen, Prins 19,30 gulden.

Het Vrije Volk
28-3-1987

'VAN TOTEM tot lifestyle' is de titel van de tentoonstelling die tot 17 augustus in het Tropenmuseum in Amsterdam te bezichtigen is. De tentoonstelling biedt een vergelijking tussen de Idolen, de goden, helden en heiligen uit Europese en niet-westerse culturen. Geopend van 10.00-17.00 en op zaterdag en zondag van 12.00-17.00 uur.

BEURZEN/TENTOONSTELLINGEN

¹¹²²
□ In de Rijnhal in Arnhem, op 27, 28 en 29 maart *Boekenvondst '87*, beurs voor buitengewone, gebruikte en antiquarische boeken. Ongeveer 85 handelaren in boeken en prenten zijn aanwezig.

□ Donderdag opent Minister Van den Broek in het Amsterdamse Scheepvaartmuseum een fototentoonstelling over Japan gedurende de jaren 1850-1870, de zogeheten Tokugawa-periode en tevens het laatste Shogunaat. Het zijn de eerste foto's die gemaakt zijn van Japan. *Kaikoku, fotografische herinneringen aan Japan*, is tot en met 17 mei in Amsterdam te bezichtigen, waarna de tentoonstelling nog in andere steden in Nederland en België te zien zal zijn.

□ *Opruiend of oprecht — pers in het Verenigd koninkrijk der Nederlanden* is een expositie (De Brakke Grond in Amsterdam) over de rol en de invloed van de pers in de jaren 1814-1839, de periode van de eenwording en het uiteenvallen van het koninkrijk in de twee staten Nederland en België. Ter gelegenheid van de opening vindt vanmiddag in de Brakke Grond een debat plaats (onder leiding van Jan Blokker) over „de beeldvorming en de persrelatie van Nederland ten opzichte van Vlaanderen”. Met: Lou de Clercq, hoofdredacteur van de *Gazet van Antwerpen*, Mia Doornaert, redactrice van *De Standaard*, Simon Korteweg, directeur van *De Morgen*, Arie Kuiper van *De Tijd* en Kees Spaan, directeur van het *Utrechts Nieuwsblad*. Aanvang: 15 uur.

Fukuzawa Yukichi, stichter van de Keio-universiteit. In 1862 was hij tolk bij een Japans gezantschap dat naar Europa vertrok. Tentoonstelling Kaikoku in het Scheepvaartmuseum in Amsterdam.

□ Het Evoluon in Eindhoven heeft tot en met 8 april een expositie over de evolutie in de keuken, van het wasbord in het verleden tot de volledig computergestuurde huishouding van de toekomst.

□ Tot 16 augustus is in het Am-

sterdamse Tropenmuseum de grote tentoonstelling *Van totem tot lifestyle* te bezichtigen. Een groot aantal voorwerpen en foto's van goden, helden en heiligen, de „idolen” van vroeger en nu van westerse en niet-westerse culturen.

Een voorbeeld van een van de karakters uit de Afrikaanse levenswijze zoals ze in het Tropenmuseum geïllustreerd worden.

Tentoonstelling in hoofdstad
"Totem, goden, helden, heiligen"

Hij draagt een hantaloep van Pania, een sporthelm van Lacoste, een broek van McGregor en schoenen van Adidas — hij is de toledopaal van de jaren tachtig, de man die denkt zich te onderscheiden van de massa terwijl hij nodeloos aan de massa is ontsloten — vrijwel iedereen, immers, heeft zich behangen met symbolen die, hoewel ze verschillend voorstellen, altijd gemeenschappelijk van een generaal cultuurpatroon (een *lifestyle*) zijn geworden. Dit patroon is dan ook juist evenzeer met te veel economie te maken, dat er sprake kan zijn van een gedegradeerde levenswijze waaraan de meeste mensen zo hanteel knoemend uitvoren.

Heer en de mens altijd behoeft te zijn geheel aan het toelaten met heten de hem tot lid van een clan temport in hem tegevoelde wof of azide te verdragen hebben, valt te met de klink op de tentoonstelling Totem, goden, heiligen, die tot 18 maart in het Amsterdamse Tropenmuseum wordt gehouden in het kader van 'Amsterdam Cultureel Hoofdstad van Europa 1987'.

In samenhang met deze expeditie van hetven uitgeverij door het Koninklijk Instituut van de Tropen, in het Van Lier en de 'lifestyle' met wel hygiëne waarin de verduidelijking en de tegenstelling tussen westers en niet-westers culturen nader worden uitgelegd.

Band
In dat boek wordt de Engelman Fraser aangehaald, die in 1910 schreef: „Een klan is een klasse van materiële voorwerpen die door een wijze met bijzondere respect bezocht wordt, omdat hij geloof dat er tussen hem en ander lid van de klasse een intieme en speciale relatie bestaat. De band tussen een persoon en zijn totem is wederkerig winstgevend de totem behoort de man en de man toont zijn respect voor de totem op verschillende manieren, bijvoorbeeld door hem niet te bewachen”.

Het woord totem is overigens afgeleid van een uitdrukking van de Amerikaanse Ojibwa-indiaanse *manidotom*, rijn klan die de Antropologen gebruiken het als kenmerk van een bijzondere verhouding tussen een dier, een plant of een voorwerp en een bepaalde groep mensen wordt aangeduid. Volgens de antropologie (dear hij vooral uit van primitieve volken, maar dat ook de moderne westerse mens aan totemisme (verering van aytbarche voorwerpen, in enige zinlijkt, is af te lezen aan de wijze waarop hij zijn huis en leven levend nader gemeenschappelijke symbolen als, bijvoorbeeld, auto's en en motomobelen gaat het niet te ver.

Praal van kleur
Een andere totem die daarvan vormt het sluisstak van de totemistlijkt een kleur. Karel Appel in 1980, trouwde de auto houders van het merk Mercedes-Benz. Mercedes-Benz 190, Mercedes van de kunstenaar zelf zegt: „Het is een zeer doordacht schiedrij geworden. Ik heb de suggestie fluitjes van de auto veranderd. Het is niet meer gewone een auto, het is nu een kunstobject”.

Jawel, maar ondanks de praal van kleuren op het kunstwerk is het intonkbaarheid van Mercedes geboden. Waterstofhoud (dat maar totem) van de welle zakkenman.
En het huidige de dus de kluzige sluisstak lijkt te mistaken te ver wat het grip totem in wezen dus inhoudt het zich als individu of als groep, willen andersheden van de anderen. Zoals de welle zakkenman in zijn Mercedes moet taalbare minsching voorbij staat aan een Opel Kadett en al de talenstak, op de klank van het enige ware boek, de klan, en zijn doorgaans beschreven amuletten, verheeren welva klanen de Afrikaan die zijn rimen wijkt aan doorgaans primitief geneden totembeelden en dierfiguren.

Leeuw
Maar ook het wesen vindt in de dierwereld zijn totem. Vlaanderen en Nederland hebben hun leeuw als wapen. Duitsland houdt het nog altijd bij de adelaar. Frankrijk pronkt met zijn galliche haan — nationale meest welen charismatisch gebruikte symbolen waar, onder meer bij voetbalwedstrijden (Jaat de leeuw niet in zijn lampje staat?) min of meer levenswijze lijken te worden toegekend. Trouwens, ook de ruzelouze namending die een voetbalpubliek vormt, kan gezien worden als totemisme in *lifestyle*. Wat die levenswijze hangt een verdrag deel van de tentoonstelling is ingeruimd aan 'Het veranderende

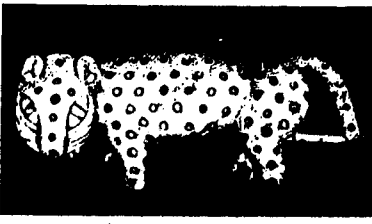

Dese bronzen kop van een totemkop-moeder uit het Afrikaanse Benin (achttiende eeuw) wordt, als voorouderbeeld, nog steeds vereerd.

Vorig jaar was de automobiel het belangrijkste bezit, beschikbare Karel Appel en Mercedes, die nu staat te pronken in de tentoonstelling in het Amsterdamse Tropenmuseum.

Levensstijlen in tien vitrines

en elkaar in snel tempo spreken en wat gisteren aytmet wat, vandaag achterhaald en morgen ouderwets a, afgeweten aan de modebeelden van kleding, woonoprichting, muziek en lectuur.

In tien vitrines krijgen vijf hoofdtijdse *lifestyles* gewalte traditie, maatschappijwet, vernieuwing, ik gericht en succesvol. Het rijn generaliserende begrippen die ook een generale — maar daardoor begrijpelijke en duidelijke — uitwerking inhouden.

Spinnewiel
Dat, trouwens, is het kenmerk van de hele tentoonstelling: de heldere wijze waarop de mens en zijn betrokkenheid bij het (toevensuurlijke) leven en de eigen levensomstandigheden te krijgen, en had daarbij vaak aan een voorwerp voldeende om zijn richting te vinden. Dat blijkt uit het spinnewiel van Mahatma Gandhi, de

men die zijn leven wijkt aan de onafhankelijkheid van India. Gandhi open ter verporing wof, zijn spinnewiel is in dat innerste land nog steeds symbool van maatschappelijkheid en de wil tot eenheid.

Eenheid in individualiteit en gezamenlijkheid (het 'wij' gevoel) blijkt ook uit de kinderdracht in Oost-Afrikaanse landen als Kenia en Tanzania. De vrouwen dragen daar de kanga, een rechthoekige lap linnen die als een serong rond het lichaam wordt gewikkeld. Traditie en vernieuwing in vele kleren en deense (verkluisden, egeret, spraakwoorden of dubbelzinnigheden) geven de Oost-Afrikaanse vrouwen een eigen identiteit die legitiemlijkt opgaat in verbondenheid: door de kanga en patroon van de kanga onderzocht de ene vrouw zich van de andere, terwijl ze in de gelijkvormigheid van het kledingstuk gelijkgezinde zusters blijven.

Verbondenheid
Die verbondenheid vindt ook haar

versterk (in kleding of houding) kan er op verlenen morgen in drommen gevolgd te worden, zof wat er een alererste vertiut, een alererste pet- looet — de mode (consumptie) sorgeer er voor dat (idee)l voorbeeld op grote schaal werd nagebouwt.

Eending-groep
Voorbeeldfuncties vormen al evenaar een facet van de maatschappij: waar trouwer god de maat van alle dingen was, niet men nu helden en idolen. God wordt steeds minder totem, maar de mens heeft zich behoeft aan symbolen die hem de weg kunnen wijzen in zijn levenshouding.

Popzanger
Het de Afrikaanse koning idool en totem, de popzanger is het niet minder. Hij geeft eveneens richting aan talloze levens. Het concert dat hij geeft is veel meer dan alleen maar muziek en woorden: het is een le-

venswijze die aangeremd wordt nagevolgd, tot en met play-back-shows en sound-dance-shows, waarin het op zijn minst gewenselijk is dat de meesten steeds jonger blijven en het lood steeds zwaarder grimmelend wordt — sief het leven zonder dit voorbeeld geen inhoud zou (kunnen) hebben; alert is het jong geleerd, jong bedorven en heeft de totem een vast bosschardige invloed.

De reclame en consumptieleving een innerse invloed hebben op het groepsgevoel is duidelijk geworden; hoe ver het kan gaan blijkt uit een advertentie voor de kleren en kansen van de firma Larimar, onder de naam Southfork Productions. Het slaagert in bedacht met kleren vooruitgang en posturen uit de televisieretika 'Dallas' — Je kunt het handje rusten: leggen op de vitrine kop van J.H. Je kunt je vermoede klanen strekken onder de bevoorrechte tweedimensionale grastale van Soe Ellen, de klanen klanengetuigd in de veronderstelde intimiteit van de slaaphamer. Het is om abrupt slagen van te worden, ongeperoonlijkt drukkers in zofte persoonlijk als de slaaphamer.

Mythisch
Terwijl juist de perwastijde hand met god, klanen of idool van belang blijft in de meeste samenlevingen. Zo voren ook de hindoes in India zich ten nauwste betrokken bij hun goden, doordat deze menselijke trekken hebben en in families gevestigd worden. In de koppen, ivoren en althans beelden van hun goden, die in dat land de heiligtaren sieren, is de mens herkenbaar. Weliswaar worden Brahma, Vishna en Shiva als mythische wesen uit een ver verleden vereerd, maar ze hebben heel duidelijke menselijke eigenschappen en zwakheden — waardoor ze — de mythe daargelaten — zeer aytba worden.

En 'aard' ik in grote trekken, het wenselijke kenmerk van Totem, goden, helden, heiligen'. Dat geldt, in het veranderende Amsterdam, ook voor het beeldje van de Romeer god Mercurius, die handel en winst symboliseert, maar die als Hermes bij de oude Grieken de god was van de reizigers en kroepeligen, van de vindgringheid, van het heetlijkt liefdelingens en van de klankom.

Zo kom je temeliet uit op de bechildeerde auto van Karel Appel: totem van een Escruton en Hermes en de onder hem vallende rubberen lampenwijze.

Van totem tot lifestyle':

EEN HOUVAST IN DE CHAOS

(Door Bert Jaasma)

AMSTERDAM - Een totem, zegt het mythische vertegenwoordiger en be-
woordenboek, is een bij primitieve schermgeest van die stam kan wor-
volken vereerd symbool dat als de den beschouwd.

Primitief, zegt het woordenboek. Ver weg dus, niets te maken met onze hooggecultiveerde samenleving. Indische dansen nog wel eens om een totempaal. In een strip, een jongensboek of een oude cowboy-film. Her en der in westerse musea staan een aantal van die paalen opgesteld om ons te vertellen over wat eens geweest is. Geweest? Welnee, u en ik dansen nog altijd om het totem.

Misschien zijn we het ons niet eens bewust, maar de mens van nu heeft net als toen zijn symbolen, die hem van anderen moeten onderscheiden. En die tegelijkertijd duidelijk maken dat hij ergens bijhoort. We leven nog altijd als stammen, zijn op een of andere manier nog lid van een groep, en we dan van alles om bij die groep te blijven. We dragen onze 'primitieve' symbolen nog altijd onthullend rond: de merkjeans, het punk-kapsel, het jasje van de Society Shop of het juist die auto, 'lifestyle' wordt dat in sociaal-logische vakkringen genoemd.

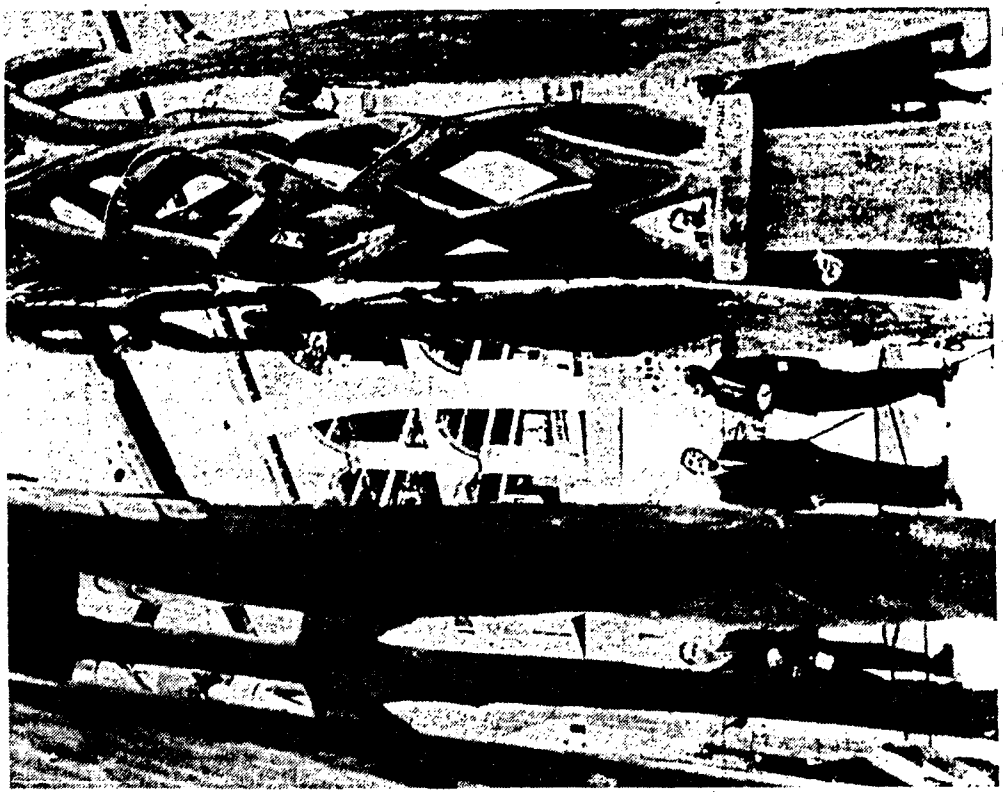
Die levenswijze als verslagstuk van dat oude totemgeest is de basis achter 'Van totem tot lifestyle', een Nederlands-Duits initiatief van het Goethe-instituut en het Koninklijk Instituut voor de Tropen en onderdeel van de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa.

Het Tropenmuseum zelf heeft tot en met 14 augustus de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' onder zijn dak. Onder mededeling van Karis Forbeck en Hub Kuijpers verschuiven een boek onder de titel 'Van totem tot lifestyle' en een aantal muziek-, film- en theatervoorstellingen in de hoofdstad sluiten erbij aan.

KHOMELNY
Een hele beschavingsgeschiedenis lang heeft de mens zich moeten handhaven, moeten overleven in de chaos van de wereld. Totems, goden, helden en heiligen waren zijn houvast. Gezamenlijke symbolen maakten hem deel van een beschermende groep. Goden gaven zijn levensrichting. Helden en heiligen brachten hem het voorbeeld hoe zijn leven zo ideaal mogelijk in te richten. Het is een constante in de

geschiedenis van de menselijke cultuur. Of het nu gaat om de indianen in Noord-Amerika die ons het woord totem hebben gegeven, de god Vishnu van het hindoeïsme die de redder is in moeselijkheden, de Khomelny van de islamitische fundamentalisten of Maria, de moeder Gods, die troost en toeverlaat van de katholieke wereld. Hoe uiteenlopend en tegenstrijdig ook, zij brengen de veilige haven van een gedeeldeel geloof. Onze culturen hebben dat vertaald in beelden en symbolen. Het kleine, kunstige, in een soort paprika uitgesneden aldaartje uit India dat het Tropenmuseum laat zien bijvoorbeeld. De solidariteit van de 'kanga', de rechthoekige veldof-sigaretten tot en met zijn Mercedes Benz. Puur totemisme, al is het allemaal wat gecompliceerder dan het ooit was. De rekerheden die het totem biedt, zijn korter van duur. Het is een zich voortdurend veranderend proces van rebelleren en conformeren. Van zoeken naar thuisnavens die passen bij een mentaliteit. Het zich koesteren in een gelijkgestemde groep. En verder groeien naar een nieuwe.

Een tentoonstelling als in het Tropenmuseum kan bij een zo in alle facetten van een samenleving doorwerend thema slechts enkele lijnen aangeven. Elke kaas is wil denken over het waarom achter de manier waarop wij ons leven in. Het boek 'Van totem tot lifestyle' laat een hoe gecompliceerd dat begrip 'lifestyle' eigenlijk is, en hoe commercie, reclame en cultuur een onontwaaibaar klaven zijn geworden dat ons doen en laten beïnvloedt. Ons wereldbeeld veranderd met de dag. De totems die we rondragen zien er jaarlijks anders uit. De helden hebben duizenden gezichten. In het Tropenmuseum is onder de titel 'Amsterdam veranderd' een presentatie te zien van de zwart-wit foto's (met hier en daar een enkel ingekleurd facet) van een keur van fotografen, besleed door een Substantie band met alleen geluiden. Ga nu voor het scherm, in dat kleine zaalje zitten en zie in een kwartier

● Totempalen uit Nieuw Guinea op de tentoonstelling 'Van totem tot lifestyle' in het Amsterdamse Tropenmuseum.

hoe alles veranderd is. En wat voor loten, de stijen, de vormen, de ontzender voorbeeld van ons al- Amsterdam getid, geldt ook voor de kleding. Veranderen de stad, de ten en velge havens kan ik me niet rest van de wereld. Foto voor foto straat, de huizen, de mensen. U ik verschuift het beeld. Veranderen de Fen beschikbaar en beschikbaar

KORTOM
April 1987

Ieder mens wil weten wie hij is en bij welke groep hij behoort. In heel letterlijke zin zijn dan 'voorbeelden' nodig, zoals totems, goden, helden en heiligen. De mens kan zich daarmee vereenzelvigen; zij bieden houvast en geven het leven richting. In de westerse wereld vervullen filmsterren, sportlieden, politieke leiders de functie van held of totem.

Vóór-beelden worden soms symbolische voorwerpen. In India is de god Vishnu populair: hij is de redder in het kwaad. In Afrika vereerde men kostbare voorwerpen die de macht van de koningen van Benin symboliseren.

'Over TOTEM, goden, helden en heiligen' is in het Tropenmuseum te Amsterdam tot en met 16 augustus 1987 een tentoonstelling te zien. Deze is georganiseerd binnen de manifestatie 'Amsterdam, culturele hoofdstad van Europa 1987'.

Nu staat 'Van Totem tot Lifestyle' op het programma, een projekt dat aandacht besteedt aan niet-westerse culturen. Er is ook ruimte gemaakt voor westerse 'lifestyles': keuzes voor bepaalde kleding, de auto, voor woninginrichting, enzovoorts. Zo hoor je ergens bij en kan men aan je zien in welke groep je past.

De tentoonstelling laat een tiental voorbeelden van huidige levensstijlen zien, traditioneel, ik-gericht, vernieuwend met de daarbij behorende voorwerpen.

Verder is een boek beschikbaar onder de titel 'Van Totem tot Lifestyle, Europese cultuur in ontwikkeling', onder redactie van Karla Fohrbeck en Huub Kuijpers.

Dit boek, 256 pagina's en ruim geïllustreerd, gaat uit van een wisselwerking tussen cultuur en economie. Na een historisch deel beschrijft het hoe in onze samenleving cultuur en economie elkaar kruisen in cultuurbeleid, reclame en jongerenkultuur; en in het derde gedeelte confronteren de schrijvers de Europese cultuur met de niet-westerse. Dit deel sluit het meest bij de tentoonstelling aan.

Expositie en boek zijn een internationaal projekt geworden, dat vele mogelijkheden biedt voor discussie over cultuur en maatschappij. Sommigen spreken al van 'nolands kultuurpessimisme' (Cultureel Supplement van NRC-Handelsblad).

De tentoonstelling staat in het Koninklijk Instituut voor de Tropen/Tropenmuseum, Linnaeusstraat 2, 1092 CK Amsterdam, telefoon 020-652680. Het boek is voor f 39,50 in de boekhandel of in de winkel van het Tropenmuseum te koop. Voor inlichtingen over het gehele projekt kunt u 020-5688200 of 020-5688295 bellen.

TOTEM, goden, helden, heiligen

TOTEM-tentoonstelling in Tropenmuseum

Woensdag 25 maart opende premier Lubbers in het Tropenmuseum aan de Linnaeusstraat, de tentoonstelling 'TOTEM, goden, helden, heiligen'.

Van TOTEM tot Lifestyle' is de verzamelnaam voor een aantal verschillende culturele activiteiten die de relatie tussen de mens en zijn symbolen als centraal thema hebben.

Symbolen In alle tijden hebben mensen houvast gezocht aan concrete of abstracte voorbeelden. Zij willen zich identificeren met hun goden, helden en heiligen.

Tropenmuseum bekende uit hout gesneden metershoge bijspalen uit zuidwest Nieuw-Guinea konden in de grote hal van het museum op hun plaats blijven, omdat zij zeer wassen in het gekozen thema.

Uit Afrika wordt een zeer kostbare collectie bronzen en woren voorwerpen getoond die de macht van de koningen van Bann uitdrukken. In het voormalige koninkrijk Bann dat nu een

provincie in het zuiden van Nigeria is (niet te verwarren met het aangrenzende Dahomey dat sinds 1975 ook Benin heet) zijn het eeuwenlang de als goden vereerde koningen (de Obas) geweest, die het leven van de inwoners van dat land bepalen.

Uit India wordt een unieke verzameling zijn beschrijvende vereldoken en zijn beschilderde verteldoken. Dit zijn hulpmiddelen in de sterke verteltraditie die India kent om de avonturen van goden door te geven. Verhalen waaraan men normen en waarden voor het dagelijks leven kan ontleenen. Zo'n vertelkast (er is op de tentoonstelling een bijzonder fraai exemplaar uit de collectie van het Museum für Völkerkunde in München) bevat een aantal uitklapbare luikjes met daarop beelden uit het leven van de goden. Al vertellend met het kastje aan een koord om de hals, klappen de vertellers de luikjes open, zodat de bij de vertelling

behorende illustraties zichtbaar worden.

Uit de islamitische wereld is een collectie afwezig van armuutten en andere voorwerpen waarmede de islamieten zich beschermen tegen bovennatuurlijke machten zoals het boze oog.

Lifestyle

Vroeger bepaalden de kerk, de streek en de seks in belangrijke mate wie je was en tot welke groep je behoorde. Tegenwoordig vervagen deze oude zekerheden snel en lijkt het individualisme hoogtij te vieren. Maar ondanks het feit dat steeds meer mensen proberen om als individu te leven, ontstaan er toch ook in deze tijd nog steeds groepen met eigen symbolen die laten zien waartoe de individuen behoren (of waartoe ze zichzelf rekenen te behoren). Mensen maken voortdurend keuzen om anderen duidelijk te maken wie ze zijn en tot

Beeldje van COCULO, de regengod van de Zapoteken, afkomstig uit Monte Alban, Mexico. Dit beeldje uit de eigen collectie van het Tropenmuseum, gesteent van omstreeks 600 na Christus

traditionele mens is zekerheid en een fatsoenlijk leven van het grootste belang. De maatschappijbewuste mens wijst de burgerlijke waarden af en laat zich in doen en laten leiden door eigen normen en waarden. De pragmatische mens streeft door hard werken een comfortabel en stijlvol leven na. Bij de ik-gerichte levensstijl is de consumptie op een directe bevrediging van de behoefte gericht. De vernieuwer ten slotte, laat zich inspireren door kunst en wat de wereld te bieden heeft en zet zich af tegen heersende opvattingen.

Van TOTEM tot lifestyle

Europese cultuur in ontwikkeling

De in de vorige kolommen besproken tentoonstelling 'TOTEM, goden, helden, heiligen', maakt deel uit van het project 'Van TOTEM tot Lifestyle' - een Nederlands/Duits initiatief van het Goethe-Instituut en het Koninklijk Instituut voor de Tropen, naar een idee van Karla Fohrbeck van het Centrum für Kulturforschung te Bonn. Samen met Huub Kullipers vormt Karla Fohrbeck de redactie van een ruim 250 pagina's tellend boek dat tegelijk met de

tentoonstelling verscheen. Vertrekpunt van de redactie was de wisselwerking tussen cultuur en economie. Dit thema wordt op drie manieren uitgewerkt. Het eerste deel van het boek, getiteld 'Leitbilder', gaat in op de rol van voorbeeldfiguren in de geschiedenis van de Europese cultuur, beginnend bij Europa zelf, de koningsdochter die door Zeus werd ontvoerd. Het tweede deel

'Lifestyle' handelt over de verschillende manieren waarop in onze hedendaagse Europese samenleving cultuur en economie elkaar kruisen in cultuurbeleid, reclame, de jongerencultuur en de lifestyle van de wuppie. Het derde deel draagt de naam 'Multitui ontleende tiel 'Kruisprook' en gaat in op de ambivalenties die zich voordoen in de confrontatie van de Europese cultuur met niet-westerse culturen (dat deel sluit het meest aan op de tentoonstelling). Negenentwintig auteurs werkten mee aan dit boek en namen een aspect voor hun rekening.

welke groep ze (willen) behoren; ze kiezen een passende lifestyle (levensstijl). Die lifestyle wordt zichtbaar in de attributen die daarbij horen. De tentoonstelling in het Tropenmuseum laat dat ook zien aan de hand van vijf voorbeelden uit de vele Amsterdamse levensstijlen. Voor de

TOTEM, goden, helden, heiligen is tot en met 16 augustus 1987 te zien in het Tropenmuseum, Linnaeusstraat 2 in Amsterdam-Oost (Tramlijn 9, 10 en 14; buslijn 22). Toegangsprijs: f 5,-. Het Tropenmuseum is geopend op maandag tot en met vrijdag van 10.00 tot 17.00 uur. Op zaterdag, zon- en feestdagen van 12.00 tot 17.00 uur. Op 30 april en 5 mei is het museum gesloten

We zien - en herkennen - in het Tropenmuseum de attributen: de luxe badkamer van een succesvol zakenman, de kamer van een kraakster, de supermarkt en de koffiefeshop.

Buiten die koffiefeshop, voor een wandvol graffiti staat onze eigen totempaal: de bruine Amsterdamse grachtenpaal, symbool van het verlichte Amsterdam dat als culturele hoofdstad van Europa hoog scoort met deze verrassende tentoonstelling.

M.G. Niessen

Eén van hen, Susanne Piët, zegt in haar belangwekkende artikel over communicatie en commercie onder meer het volgende.

Ook in onze samenleving bestaat het comfort van het conformeren naast de spanning van de rebelle. Waar de één een monument plaatst ter bescherming van oude waarden, zijn er anderen die juist willen schenden of beschilieren. Waar de één regels opstelt er anderen die ze overtreden. Waarom moeten de symbolen op de motorkappen van Rolls Royces en Mercedesen het Kadett wel en voor wie mag een Opel

Waar de één een uniform draagt om zijn gezag te onderstrepen, draagt de ander het als expressie van zijn

uniciteit uitdrukt met kapsel en kleding, heeft de commercie al een onder geplaatst voor miljoenen kopieën. Want verzoet, is een geweld artikel. Bevestiging en verandering gaan hand in hand. En de media schrijven in toernooi tijdschriften vol over wat 'in' is en wat 'out' is.

Het uitbundig geïllustreerde boek 'Van TOTEM tot Lifestyle' is een uitgave van het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Het boek is voor f 39,50 verkrijgbaar in de boekhandel en in de winkel van het Tropenmuseum.

Trefpunt WVC April 1987

'Van totem tot lifestyle' is een themaproject in het kader van Amsterdam Culturele Hoofdstad, voortgekomen uit een samenwerkingsverband tussen het Goethe-Instituut Amsterdam, het Centrum für Kultur- und Sozialforschung in Bonn en het Tropenmuseum. De tentoonstelling 'Totem: goden, heiligen, idolen' in het Amsterdamse Tropenmuseum wordt begeleid door het boek 'Van totem tot lifestyle'. 'L'igtingpunt van het boek is de samenwerking tussen cultuur en economie. 'Van totem tot lifestyle' is een uitgave van het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Het boek is verkrijgbaar in de

beelden die nu het culturele leven bepalen. worden niet meer in eerste instantie ontworpen door kerk of kunst, maar worden ook gemiddeld naar sterren, persoonlijkheid en - vooral recent - lifestyles. 'De cultuurindustrie' bepaalt in steeds sterkere mate het karakter van de nieuwe beelden. Dit gegeven is voor marketingmensen interessant en in de hedendaagse samenleving zijn het vooral de materiële waarden waarin de mens haar identiteit vindt.

"We heesfen niet altijd dat we totems gebruiken. Er zijn zoveel voorwerpen waar we achteloos aan voorbij gaan, die wezenloos worden omdat we er zo vertrouwd mee zijn, omdat ze deel uitmaken van ons bestaan". Deze woorden sprak Jan Hoet, directeur van het Museum van Hedendaagse Kunst te Gent, bij de presentatie van de manifestatie om aan te geven dat identiteit niet alleen in conventionele waarden te vinden is. "Het flesje coca-cola is een symbool geworden en we zeggen dat de beste tekening van Joseph Beuys' beangrijker is dan blue jeans, of het venusbeeldje belangrijker dan de zwangere vrouw van

boekhandel en in de verkoopstand van het Tropenmuseum. Het is te bestellen via de boekhandel of rechtstreeks bij het Publicatiebureau van het Koninklijk Instituut voor de Tropen, Mauritskade 63, 1092 AD Amsterdam. 020-5688772.

het coca-cola flesje? En bij deze verwijert Hoet de, volgens hem bij veel museumdirecteuren levende idee, dat kunst belangrijk is dan cultuur. Iets waar hij, bekende hij, zichzelf ook schuldig aan heeft gemaakt. Hoet is echter tot de overtuiging gekomen dat beide onverbreeklijk aan elkaar zijn verbonden.

DOOR
LEONIE
GROEN

VAN TOTEM TOT LIFESTYLE

waarbinnen mensen van elkaar kunnen verschillen. Differentiatie en identificatie zijn de kernbegrippen waar in het project 'Van totem tot lifestyle' om draait.

Symbolen

Het straatbeeld van elke tijd wordt ondermeer bepaald door een aantal subgroepen. Mensen die zich willen onderscheiden, van anderen en bij elkaar komen omdat zij dezelfde interesses, denkbeelden hebben of omdat zij een bepaald persoon, een heid of een heilige vereeren. We kennen bijvoorbeeld de yuppies, de punkers, vrijmetselaars, hardrockers, leden-jessendragers, corpsstudenten, Baghwanahangers, vochtalsupporters, mods en vele anderen. Het zijn allemaal groepen mensen die door gemeenschappelijke, vaak uiterlijke kenmerken onder een noemer kunnen worden gebracht of zichzelf onder een noemer scharen. De ideeën die binnen zo'n groep leven, het abstracte worden gecombineerd door een aantal, misschien stereotiepe symbolen. De vorm verschilt van cultuur tot cultuur en van tijd tot tijd. Hoewel het begrip 'totem' voor cultuur staat en niet voor kunst, zijn het de beeldhouwer, de choreograaf, de schilder en de toneelschrijver, die vorm geven aan de abstracte beelden. Daarom is de manifestatie 'Van totem tot lifestyle' een breed opgezet project. Boek, film, theater, tentoonstelling, muziek, beeldende kunst en verzet maken er deel van uit. De tentoonstelling begint met een aantal voorbeelden uit niet-westerse culturen. Het tweede deel laat zien hoe mensen in Amsterdam met hun levenswijze duidelijk maken wie ze zijn en wat ze nastreven. Die zijn vooral af te lezen aan consumptiepatronen van mensen, het middel voor de moderne westerling om duidelijk te maken wie je bent en wat je wilt.

Cultuurindustrie

Tot voor kort bepaalden morele overwegingen en politieke instanties hoe mensen zich gedroegen. Dat is niet meer zo sterk. De

Van totem tot lifestyle

Voorheen Venus, thans Coca Cola

Feder mens zoekt naar idealen, om een antwoord te vinden op de wezenlijke vraag wie hij is, waar hij hoort en hoe hij kan overleven. Daarom heeft elke cultuur haar goden, halfgoden en idolen, die de mens tot voorbeeld strekken en hem verzoenen met zijn lot. Over deze symbolen is in het kader van de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad, op 25 maart in het Tropenmuseum het project 'Van totem tot lifestyle' geopend. De manifestatie duurt tot 16 augustus 1986.

Mensen hebben behoefte aan houvast en klampen zich voor het ontwakken van een identiteit vast aan ideale beelden, die zowel concreet als abstract kunnen zijn. Deze beelden, ook wel 'Leitbilder', genoemd, hebben een belangrijke psychologische

Omgeving van de totem tot lifestyle. Foto: J.C. Zwart (rechts). Een totem in het Tropenmuseum.

Hollands Herald
April 1987

From Totem to Lifestyle: In all ages and cultures people have used objects to create a group feeling, as this exhibition shows. At the Tropenmuseum, Amsterdam until August 16.

Unicef Nieuws
April 1987

'TOTEM, goden, helden, heiligen' in Tropenmuseum

Nog tot 16 augustus is in het Tropenmuseum in Amsterdam de tentoonstelling 'TOTEM, goden, helden, heiligen' te zien.

Mensen hanteren altijd en overal ideale voorbeelden om hun bestaan richting te geven. Deze voorbeelden zijn terug te vinden in allerlei afbeeldingen en voorwerpen waarmee wij ons omringen. In de

tentoonstelling 'TOTEM, goden, helden, heiligen', wordt getoond hoe dergelijke voorwerpen groepsbinding kunnen stimuleren en hoe ze door mensen worden gebruikt als bescherming tegen reële en fictieve machten.

Daarnaast zijn er uitingen van een aantal in Amsterdam voorkomende 'Lifestyles' te zien, uiteenlopend van de marginalen tot de zogenoemde classicisten. Deze voorbeelden maken duidelijk met welke ideeën, objecten, kleding, uiterlijk en andere cultuuruitingen mensen zich afzetten tegen een bepaalde manier van leven of waar ze juist bij willen horen.

Goevernementele Organisaties) die voor en met Unicef werken en Peter Taçon, Unicef-adviseur voor de problematiek van de straatkinderen.

De Stichting Educatief Centrum Kind - Derde Wereld, waarin ook Unicef vertegenwoordigd is, wil meer samenwerking van organisaties die zich inzetten voor kinderen in ontwikkelingslanden, onder meer door uitwisseling van beschikbare informatie.

Het boekje 'Action for Children: Unfinished Business is aan te vragen bij Unicef.

Capital
April 1987

Kultstätte.

„Vom Totem zum Lifestyle“ lautet der Titel einer zentralen Ausstellung, die von Februar bis Mai das Beziehungsgeflecht zwischen Symbolen und Gesellschaft entwirren möchte. Anlaß: die Ausrufung Amsterdams zur „Kulturellen Hauptstadt von Europa 1987“. Nachdem die Idee der EG-Kulturminister, jedes Jahr eine andere historische Metropole zum internationalen Schauplatz kultureller Aktivitäten zu machen, 1985 in Athen und 1986 in Florenz nur zu prächtigen Jubiläumsdarbietungen der Hochkultur führte, will die chaotische Stadt an der Amstel ihre Chance zur Entfesselung eines zeitbezogenen Kulturbetriebs nutzen.

Das Holland Festival und das Niederländische Theaterinstitut machen Künstler aus nahezu allen europäischen Ländern mobil. Erstmals rückt also eine „Kulturhauptstadt“ von Januar bis Dezember zwischen den alten Künsten (zum Beispiel Malerei des 17. Jahrhunderts) auch die aktuelle Kunstform der Performances, die Pop-Szene, die moderne Baukunst, die Mode und die Fotografie systematisch ins Rampenlicht. Die Reihe der 60 Veranstaltungen beginnt im Januar an der Basis: mit einem internationalen Schüler-Theater-Festival. Das „Amsterdam Roots Meeting“ gibt sich im Mai (von den Wurzeln her) radikal; für November ist ein „Stagedoor-Festival“ angesetzt, und im September beginnt die „Quadriennale Szenographie“ für Theaterfreunde. Ein reines Volksvergnügen wird unter dem Titel „100 Jahre Amusement in Amsterdam“ versprochen (Telefon: 0031 20/23 51 04, 27 65 66).

Van TOTEM tot LIFESTYLE

We hebben het er al eens eerder over gehad. Amsterdam is in 1987 de Culturele Hoofdstad van Europa met heel wat manifestaties. Een daarvan is het project 'Van totem tot lifestyle', een initiatief van het Koninklijk Instituut voor de Tropen en het Goethe-Instituut.

Wat zijn totems eigenlijk?

Totems zijn er altijd al geweest. Mensen vereerden bomen, goden, helden en heiligen. Ze hadden daar symbolen voor, waarbij ze steun zochten en vonden. Het soort totem dat ze hadden onderscheidde hen van anderen. Ze waren herkenbaar. In de moderne Westerse cultuur zijn deze gebruiken verloren gegaan. Andere totems kwamen ervoor in de plaats, zoals jeans en coca-cola flesjes. De mensen werden veel individualistischer. Het groepsgezag verdween. U kunt die ontwikkeling bekijken in het Tropenmuseum, waar op 25 maart de tentoonstelling 'Goden, Helden en Heiligen' is geopend.

Totems en beelden uit Oosterse landen.

'Goden, helden en heiligen' zijn tot 17 augustus te zien in het Tropenmuseum. En reken maar dat moeders mooiste er ook bij is! De tentoonstelling neemt u eerst mee naar Totempalen uit Nieuw-Guinea, naar mooie tempeldoeken en een prachtige vertelkast uit India en naar een hele zeldzame collectie bronzen en ivoren voorwerpen uit Afrika. Heel boeiend!

Hoe zit dat nou in Amsterdam?

Totempalen kennen we in Amsterdam niet meer, tenzij je de Peperbus als zodanig wilt zien. Wij Amsterdammers hebben ons een eigen levensstijl eigengemaakt. Wij hebben onze auto, onze sporthelden, popzangers, t.v.-sterren. Die levensstijl kunt u in het tweede deel van de tentoonstelling bekijken. Je komt er als het ware jezelf tegen.

Wat is het Tropenmuseum eigenlijk?

Amsterdammers kennen het museum al van de schoolbanken. Ze hebben er als kinderen doorheen gehold en met open mond naar alle uitgestalde maskers, en gebruiksvoorwerpen staan kijken. Een excursie naar het Tropenmuseum heette dat. Het Tropenmuseum is al oud. Het werd in 1864 gesticht in Haarlem als Koloniaal Museum. Nederlanders konden daar niet alleen gaan kijken naar het reilen en zeilen van hun landgenoten in die verre gebieden, maar ook naar de levenswijze en de gebruiksvoorwerpen van de inwoners van die landen. Toen Indië Indonesie werd, heeft het museum, dat inmiddels naar Amsterdam verhuisd was, naam en werkwijze veranderd.

Wij kunnen nu in het Tropenmuseum kijken en luisteren naar mensen en dingen uit alle tropische landen, uit de hele Derde Wereld. We komen er dan al gauw achter hoe goed we het hier eigenlijk hebben.

Er is een aparte afdeling voor kinderen, het Kindermuseum. Daar is nu een tentoonstelling over China, Hongkong en Chinese medemensen in Nederland.

Die tentoonstelling heet 'Het uur van de Draak' en duurt tot 1988.

Reiziger voor reizigers

Steeds meer mensen maken reizen naar verre landen. En bij wie kun je nu beter informatie opdoen dan bij degene, die er al geweest is. Die kan je vertellen, waaraan je denken moet, hoe je het beste kan reizen, wat interessante bezienswaardigheden zijn en hoe je het beste uit de bajes kan blijven. Want met die drugshandel van tegenwoordig beland je daar vaak eerder in dan je denkt. Er is nog 1 voorlichtingsdag in dit seizoen, en wel op 17 mei over Turkije. Daar gaan inmiddels al heel wat Nederlander naar toe. U kunt er terecht van 11.30 tot 18.30 uur. Er is heel wat te horen, te zien en te proeven. En wilt u echt eens uit? Dan is er het Soeterijntheater, waar bijna iedere avond film-, muzek- of theatervoorstellingen zijn. Kortom, het Tropenmuseum is een interessant museum, dat heel wat te bieden heeft. Het is best de moeite waard om er eens een paar uur door te brengen. U vindt het op de hoek van de Mauritskade en de Linnaeusstraat.

Bronzen kop van een koningin moeder mogelijk voorstellend OHOGA II en dan vervaardigd in opdracht van haar zoon AKENGBUDA, die regeerde van 1750 - 1804 Bonin-city, Nigeria, W-Afrika.

EXPOSITIE: TOTEM

SYMBOLEN OM TE OVERLEVEN

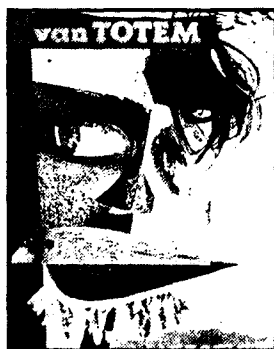
Met de tentoonstelling Totem, goden, helden, heiligen die 25 maart met veel luister in het Tropenmuseum werd geopend, is ook het grootscheepse project Van Totem tot Lifestyle officieel van start gegaan. Dat project onder de vleugels van het Goethe-instituut en het Koninklijk Instituut voor de Tropen, is op zijn beurt weer onderdeel van de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987.

'Het idee is niet van ons', zegt Henk Jan Gortzak, directeur van het Tropenmuseum in Amsterdam. 'Wij werden zo'n jaar of drie geleden benaderd door het Goethe-Instituut dat de relatie cultuur en economie wilden blootleggen.' De bedoeling was het leitmotiv Van Totem tot Lifestyle voor alle Europese landen uit te werken. Zo ver is het nog niet. Ook binnen het Tropenmuseum wilde het wijdse idee pas na enige 'babylo-

nische spraakverwarring' en 'stammenstrijd' over het begrip totem en het naar 'marketing' riekende lifestyle zijn beslag krijgen. 'Eén kernthema,' aldus Gortzak, 'werd er uit gepikt: dat de mens door alle tijden heen beelden, tekens, heeft gebruikt om te overleven. Om de groepsbinding te versterken én om de boze buitenwereld buiten de deur te houden, om het maar simplistisch te zeggen.' Een verschijnsel dat in alle culturen voorkomt, ook anno 1987 in onze westerse cultuur. Desgevraagd beaamt Gortzak dat de term van het overkoepelende project Van Totem tot Lifestyle in dat opzicht wat minder gelukkig is omdat dit een evolutionistische klank heeft: van 'primitief' naar 'modern'.

De expositie in de lichte van het Tropenmuseum behelst een niet-westerse en een westers deel die in elkaar overlopen. Latijns-Amerika opent de rij als

sprekend voorbeeld hoe symbolen op verschillende manieren gebruikt kunnen worden. Enerzijds worden de oorspronkelijke bewoners, de Indianen, als tweederangs burgers gezien; anderzijds worden hún symbolen maar al te vaak gebruikt ter meerder eer en glorie van de betreffende staten. Uit West-Afrika stammen de bronzen voorwerpen uit Benin-city waar van de veertiende tot de negentiende eeuw een vorstendynastie de scepter zwaaidie haar macht omzette in een indrukwekkende

Bockomslag van Van Totem tot Lifestyle

materiële cultuur. Heden ten dage gebruikt als nationaal symbool om de eenheid in het land te bewaren.

Daarnaast zijn kanga's tentoongesteld die vooral in Oost-Afrika door vrouwen gedragen worden. Modebeeld, status- en groepsymbool. Politiek getinte kanga's werden bij voorbeeld gedragen op de VN-conferentie die in 1985 in Nairobi werd gehouden.

Uit India komen de tempeldoeken en rijk geïllustreerde vertelkasten. Rondtrekkende vertellers gebruikten die eeuwenlang om in een mengeling

van mythe en werkelijkheid traditionele normen en waarden door te geven. Wat is de samenhang van de symbolen buiten Europa - die op zichzelf al zo verscheiden zijn - met de westerse c.q. 'Amsterdamse' lifestyles zoals die hier in zo'n tien uitstaltkasten worden getoond? Gortzak: 'Een van de doelstellingen van het Tropenmuseum is de relatie Westen en niet-Westen te laten zien. De tien verschillende levensstijlen illustreren dat ook anno 1987 mensen zich omringen met hún totems van nu om te overleven, zich te identificeren en/of zich af te zetten. Er zijn mensen die zeggen dat je dat zo niet met elkaar kunt vergelijken. Je moet dat ook niet letterlijk doen, maar naar de achterliggende betekenis kijken. Laten zien dat ook wij sterk aan beeldvorming doen.'

Stel dat een argeloze bezoeker die niets van Europa of Amsterdam weet kennis neemt van die tien verschillende Amsterdamse levensstijlen c.q. prototypes als 'de yup' en 'de kraker'. Wat voor beeld krijgt hij of zij van de werkelijkheid? Gortzak: 'Mischien wel net zo'n fragmentarisch beeld als elk volkenkundig museum te bieden heeft. Maar aan de hand van het tentoongestelde kun je wél een hoop uitleggen.'

WILLY VAN ROOIJEN

TOTEM, goden, helden, heiligen is tot 16 augustus te zien in de lichte van het Tropenmuseum, Linnaeusstraat 2, Amsterdam. Bij de opening werd het boek *Van totem tot Lifestyle* gepresenteerd dat tevens dient als catalogus bij de expositie. Uitg. Publikatiebureau KIT. f. 39,50.

Van Totem tot Lifestyle flop

(203) 81 1122

door MENNO SCHENKE

AMSTERDAM — Met een enorme dreun is in het Amsterdamse Tropenmuseum de grootste open deur van de laatste jaren ingetrapt: het project Van Totem tot Lifestyle. Wat op papier een prikkelende vergelijking had kunnen zijn tussen onze westerse cultuur en culturen uit andere werelddelen, werd in de tentoonstelling Totem, goden, helden, heiligen en in het boek Van Totem tot Lifestyle een akelig lege zeepbel.

De expositie in het Tropenmuseum, tot 16 augustus, bedoeld als een van de hoogtepunten van de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa, zet aspecten van de islam — in Iran bijv. — het hindoeïsme in India, de Indianen in Zuid-Amerika en de rol van de koning in het Afrikaanse Benin af tegen de cultuur in Amsterdam.

Zielloos

De als een slang ingerichte tentoonstelling eindigt met een Mercedes 190, vorig jaar beschilderd door Karel Appel. En wat zegt dan H.Gortzak, directeur van het Tropenmuseum: „De zielloze auto is door de beschildering van Appel beziel, een totem geworden.” Daarmee gaat hij achteloos voorbij aan het feit dat hooggekwalificeerde ontwerpers ontelbare uren bezig zijn geweest om

van die Mercedes een moole auto, een voorwerp met artistieke kwaliteiten, te maken. De verf die Appel aanbracht is slechts de zoveelste laklaag.

Waar willekeurig gekozen niet-westerse culturen totems koesteren — een totem is een ideaalbeeld — kennen de Amsterdammers, getuigen boek en tentoonstelling, slechts geld en status. Lifestyle (waarom niet gewoon stijl of levensstijl?) wordt in onze hoofdstad uitgedrukt in bezit en aanzien, in materiële oppervlakkigheid. Een aantal etalages laat zien wat het Tropenmuseum, voorbijgaand aan allerlei religieuze, culturele en politieke stromingen in ons land, als westerse totems ziet.

Modieus

Toppunt van onbenul zijn de computers, die de bezoeker dertig vragen stellen. Druk op de knop en u weet in welke lifestyle u thuishoort. De Am-

sterdamse hokjesgeest in optima forma.

In het boek, dat de expositie verder zou moeten uitdiepen, struikel je over cliché's en modieus jargon. Natuurlijk worden alle gemcenplaatsen over de yuppie weer te berde gebracht, want deze duistere categorie veelverdieners vertegenwoordigt kennelijk de actuele lifestyle in de hoofdstad.

We hebben het in ons land nog altijd heel moeilijk als we een tentoonstelling maken over massacultuur. Het Haagse Gemeentemuseum probeerde het in de jaren '70, het Tropenmuseum waagt zich er, met het Westduitse Goethe Instituut op de achtergrond, nu opnieuw aan. De tentoonstelling is vlees noch vis, legt geen verbanden, is kortzichtig en mist elke kritische benadering van het thema. Een open deur is daardoor met een harde klap tegen de neus van de samenstellers van het project Van Totem tot Lifestyle geknald.

Originele tentoonstelling over levensstijlen in Tropenmuseum

OOST - Hoe drukken mensen uit *wie ze zijn* en *waar ze bij willen horen*? Dat is het thema van de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen', die deze week in het Tropenmuseum van start is gegaan.

Mensen hebben altijd iets nodig gehad dat hen houvast biedt, een ideaal voorbeeld dat hun leven richting geeft. Dat kunnen goden en heiligen zijn, zoals de god Vishnu in de Indiase cultuur of de heilige Maria in de katholieke wereld, maar ook wereldse figuren als politieke leiders, filmsterren, sportlieden en popsterren kunnen een ideaal voorbeeld zijn.

De tentoonstelling laat een paar voorbeelden uit verschillende culturen zien. Uit India komt een unieke verzameling fijn beschilderde vertelkasten, die gebruikt werden om de avonturen van de goden uit te beelden. Die verhalen bevatten weer richtlijnen voor het dagelijks leven. Ook het bezichtigen waard is een collectie kostbare bronzen en ivoeren voorwerpen van de koningen uit Benin (Afrika), die als goden werden vereerd.

Plotseling

En plotseling sta je dan in Amsterdam. Dat staat hier wat plompverloren, maar zo is de tentoonstelling nu eenmaal ingericht. Het tweede deel van de expositie gaat over *levensstijlen* in Amsterdam. Dat is gedaan omdat Amsterdam dit jaar culturele hoofdstad van Europa is en in dat kader wordt de tentoonstelling georganiseerd.

Nu zal een beetje intellectueel het verband tussen goden & heiligen aan de ene en levensstijlen aan de andere kant wel weten te leggen, maar het lijkt er een beetje op dat de tentoonstelling over levensstijlen er eerst was en 'de goden' er met de haren bijgesleept zijn. Dat doet overigens geen afbreuk aan de kwaliteit van de expositie.

Aan de hand van enkele schitterende, natuurgetrouw ingerichte kamers, worden een aantal levensstijlen getoond, die je in een stad als Amsterdam aantreft; van de kraker die z'n meubels op het Waterlooplein koopt tot de yuppie (jonge alleenstaanden met teveel geld), die op uiterst weelderige wijze zijn badkamer heeft ingericht.

● Een groot deel van de tentoonstelling is aan Amsterdam gewijd. Naast natuurgetrouw ingerichte woonkamers, ontbreekt de graffiti natuurlijk niet

De term levensstijl (lifestyle) komt overigens uit de reclamewereld en wordt gehanteerd, omdat in deze tijd het individu weliswaar centraal staat (vroeger was het meer de afkomst, die

lemands levensloop bepaalde) maar je toch nieuwe groepen ziet ontstaan, groepen met hun eigen symbolen en helden. Moderne menssoorten dus. In

die zin houdt de tentoonstelling het publiek een verrassende spiegel voor.

Zo is daar de ex-kraker, met matras op de vloer (reizen, geen baan, geen uitkering, geen gezin, geen verantwoording), de yuppie, voor wie geld de drijfveer is ('Ik kies tegenwoordig voor kwaliteit. M'n auto, m'n kleren, m'n vriendin'), de plezierzoeker ('Muziek, kleren, dansen en natuurlijk vrouwen, daar leef ik voor'), de jonge carrièrevrouw ('Toen ik kans kreeg op een goede baan, heb ik die ook gepakt. Ik heb er veel voor opzij gezet, ook mensen. Geld is vrijheid'), het meisje dat van zichzelf een kunststuk wil maken, de leraar die voor zijn muziek en boeken leeft, het oudere echtpaar uit de Jordaan en de huisvrouw bij Albert Heijn, die gelukkig en fatsoenlijk is ('Mijn leven is goed geregeld. Op maandag doe ik het huis, dinsdags komt moeder...').

Hokjes

Maar het leukste onderdeel zijn de computers met behulp waarvan je jezelf in hokjes kunt indelen. Voor dit spelletje is de mensheid in vijf groepen verdeeld: traditioneel, ik-gericht, vernieuwend, succesvol en maatschappijgewust.

Een jongeman beent weg met een tevreden uitdrukking op zijn gezicht. Hem is het mooiste overkomen: de computer kan hem nergens bij indelen. Een meisje denkt even na over de vraag 'Werkdagen van tien uur zijn eerder regel dan uitzondering', mompelt 'Nou, zo erg is het nog niet' en drukt de groene Ja-knop in. Weer een ander meisje maakt het duidelijk zo dol met haar antwoorden, dat een toekijkende jongeman 'Oh, dat liegt ze!' tegen zijn vriendin fluitert. Maar het mooiste tafereel biedt een jongetje, dat in alle eerlijkheid antwoordt in het genre 'mooi en veel' geeft en dan ook in de categorie succesvol belandt. Zijn alternatieve mamaatje ziet de vruchten van haar opvoeding al in rook opgaan, zucht even diep en mompelt: 'Zo'n lemand wil ik niet in de familie hebben hoor!'

Totemtentoonstelling in Tropenmuseum

Jezelf herkennen in een „Lifestyle”

Vorige week opende minister-president Lubbers de tentoonstelling „Totem, goden, helden, heiligen” in het Tropenmuseum. Deze opening betekende eveneens het startschot van het project Totem tot Lifestyle, een van de grotere internationale onderdelen van Amsterdam Culturele hoofdstad van Europa 1987. De tentoonstelling laat voorwerpen zien, waarmee mensen hun identiteit uitdrukken en hun bestaan richting geven.

Met behulp van een computer kunnen bezoekers nagaan bij welke lifestyle zij worden ingedeeld. Wat voor een type mens bent u? Traditioneel, ik-gericht, vernieuwd, succesvol of maatschappijbewust? Op de tentoonstelling kunt u dat testen. Het Tropenmuseum is voor deze gelegenheid ingedeeld in kleine vakjes. In die vakjes ziet u de verschillende stijlen van wonen.

De inrichting van een kraakster naast de luxe badkamer van de succesvolle zakenman. De huiskamer van het traditionele gezin waar de televisie altijd aanstaat en de zitruimte van iemand die behoort tot de „intelligentia”. In de tentoonstelling zit in ieder geval een element waarin je jezelf kunt herkennen, soms kun je er van schrikken. Heel aardig is de doorlopende diavoorstelling van beelden uit Amsterdam; de

grachten, het leven op het Leidseplein enz.

Troost en steun

Het eigenlijke thema van de tentoonstelling is het uitbeelden van het feit dat ieder mens wil weten wie hij is. Om antwoord, op die vraag te krijgen maakt de mens gebruik van ideale voorbeelden. Dat kunnen totems zijn, maar ook goden, helden en heiligen. Zo zien we in India bijvoorbeeld talloze gedaantes van goden uit het hindoeïsme die de mensen steunen in het dagelijks leven. De god Vishnu is erg populair, hij is de redder als er iets misgaat. In de katholieke wereld kennen we de heilige Maria, de moeder Gods die troost en steun biedt. Ook politieke leiders, filmsterren, sportlieden en muzikanten kunnen een ideaal voorbeeld zijn. De voorbeelden zijn eindeloos. De tentoonstelling „Totem, goden, helden, heiligen” laat er enkelen zien uit verschillende culturen.

Tina Turner

Wat vooral belangrijk is te concluderen naar het zien van de tentoonstelling is dat cultuur iedereen aangaat. Cultuur is niet alleen van de elite maar echt van iedereen. Vandaar ook de affiches die overal in de stad zijn aangeplakt; de populaire Tina Turner die het voorbeeld is voor veel jongeren, staat erop als symbool voor een bepaalde culturele stroming.

Contrast

Tijdens de opening protesteerden studenten van de Rietveld Academie tegen de bezuinigingen op het kunstonderwijs. Ze zwaaiden met zwarte vlaggetjes en sloegen een meegebrachte Rietveld-stoel in gruzelementen.

Zij zien het schrille contrast in de manier waarop met cultuur wordt omgegaan in 1987. Aan de ene kant pretenderen dat Amsterdam het bruisend middelpunt is van cultuur, aan de andere kant juist op kunst(onderwijs) en cultuur bezuinigen. Is het niet zo dat onze cultuur over honderd jaar het enige bewijs is dat wij hebben bestaan?

Margreet Spijker

Mercedes of bisj-paal, ze brengen de mens onder in een levensstijl

Van onze verslaggever
PAUL DEPOND

AMSTERDAM -- Op een brede sokkel staat een beschilderde Mercedes. De auto is niet alleen beschilderd maar ook gesigneerd: Karel Appel.

Die auto maakt deel uit van de tentoonstelling „Totem, goden, helden, heiligen” die tot en met 16 augustus in het Tropenmuseum is te zien. Naast de Mercedes staan metershoge bisj-palen uit Nieuw-Guinea, totem-figuren die voorouders voorstellen die het slachtoffer werden van het koppensnellen en moeten worden gewroken.

Daarmee is de toon gezet: in de tentoonstelling wordt het verband getoond tussen een Mercedes en een bisj-paal.

„Die bisj-palen”, zegt Tropenmuseum-directeur Henk Jan Gortzak, „zijn de Rembrandts of de Mondriaans van het museum.” Over de Mercedes zei Karel Appel: „Het is een zeer doordacht schilderij geworden. Ik heb de eigenlijke functie van deze auto veranderd. Het is niet meer gewoon een auto; het is nu een kunstobject.”

Die voorwerpen hebben een betekenis. Ze verwijzen, of in de woorden van de tentoonstellingsmakers: ze zijn een middel tot identificatie.

Gortzak: „De tentoonstelling is juist bedoeld om te laten zien hoe mensen van oudsher en in alle culturen een eigen identiteit hebben gezocht teneinde fysiek en geestelijk te kunnen overleven. Wat ik heb willen betogen, is dat het zoeken naar een eigen identiteit pas

dan dubieus wordt wanneer het geschiedt in de context van economische, politieke of culturele ongelijkheid. De eigen identiteit wordt dan al snel gebruikt om de uitsluiting van anderen te rechtvaardigen.”

De tentoonstelling *Totem, goden, helden, heiligen* wil laten zien hoe mensen in allerlei voorwerpen hun identiteit uitdrukken en hun bestaan richting geven. Mensen willen zich van elkaar onderscheiden, maar tegelijkertijd willen ze zich ook met een groep identificeren. In Nieuw-Guinea zijn dat bisj-palen en voor sommigen is dat hun auto.

Vroeger was de totem richtinggevend. Deze hield een stam of desnoods een geheel volk bijeen. In het vlagvertoon is daar iets van over gebleven. Een vlag symboliseert de saamhorigheid van een volk. Maar in onze samenleving is de levensstijl een indicatie van de groep waartoe men behoort, en daar ligt in deze tentoonstelling zeer de nadruk op.

De expositie opent met een vitrine waarin een stenen Vishnu uit India en een gipsen Maria van Fatima als uitgesproken tekens van Oost en West bijstaan. Tussen de beelden in is een weefgetouw geplaatst, een Indiase doos met spinnewiel ontworpen door Gandhi ter bevordering van de huisnijverheid.

Vishnu is in India de redder als er iets misgaat. De heilige Maria leefde zonder zonde. Het weefgetouw staat voor de strijd van het bestaan.

Die voorwerpen zijn uitgesproken voorbeelden van het houvast waar mensen naar uitkijken in hun leven. Net zoals totems bij „primitieve” volkeren bieden heiligenbeelden, heldenlevens en levensstijlen zekerheid. Mensen etaleren zich in een mise-en-scène van interieurs, kledingstukken en gedragingen. Op die manier installeren ze zich in het leven.

De tentoonstelling toont voorbeelden uit verschillende culturen: van de Asmat in Nieuw-Guinea, Indianen in Latijns Amerika, Bini's in Nigeria, vrouwen uit Oost-Afrika, hindoes in India, moslims in de islamitische wereld, maar ook inwoners van Amsterdam. Tenslotte is deze tentoonstelling een manifestatie in het kader van Amsterdam Culturele Hoofdstad en wil ze inspelen op Amsterdamse levensstijlen.

Het heeft iets educatiefs. Op pancartes staan begeleidende teksten afgedrukt. Alle voorwerpen zijn gekozen omwille van hun illustratief karakter. De lay-out van de tentoonstelling is streng en ondersteunt een eenrichtingsverkeer. *Totem, goden, helden, heiligen* gaat stapsgewijs van onderwerp naar onderwerp, van vroegere culturen naar Amsterdamse levensstijlen.

Het is een programmatische tentoon-

De Mercedes van Karel Appel wordt het museum ingehesen.

Foto: Jean van Lingon

stelling waarbij wordt uitgegaan van vooropgezette ideeën, van een manifest dat staat afgedrukt in het begeleidende boek *Van totem tot lifestyle*.

Mensen onderscheiden zich van elkaar, dat is een eerste uitgangspunt. Ze kiezen andere symbolen. Via die symbolen brengen ze ook tot uiting wat ze denken of willen.

Er zijn bijvoorbeeld *kanga's* te zien uit Oost-Afrika, een doek dat als kledingstuk wordt gebruikt, maar ook door teksten of afbeeldingen overtuigingen te kunnen geven. Op die *kanga's* staan portretten van presidenten, leuzen of andere insignes. Het is een middel om de verbodenheid met elkaar uit te drukken, een wij-gevoel dat dan moet staan tegenover zij, de anderen.

Een ander deel van de tentoonstelling laat ons kijken in Amsterdamse interieurs. In grote vitrines zijn meubilair, behang, kunst, modes en andere tijdgebonden voorwerpen te zien die staan voor een of andere levensstijl. Men krijgt de bedkamer en de fitnessoestellen van een yuppie-interieur te zien, een

self-service, een snack-bar, een discotheek, de bibliotheek van een linksvoelende intellectueel, het afgebladderde interieur van een krakerspand en de salon in een modaal Nederlands gezin met de televisie als middelpunt.

Dit moet dan een tweede uitgangspunt illustreren: mensen onderscheiden zich niet alleen van elkaar, maar identificeren zich ook met een of andere levensstijl, waardoor ze als eenkeling tot een herkenbare groep gaan behoren.

Men kan dit zelf uitproberen. Bezoekers van de tentoonstelling hebben computers tot hun beschikking. Wanneer men antwoord geeft op een aantal vragen van de computer komt men te weten welke levensstijl men aanhangt.

En daarover gaat het in *Totem, goden, helden, heiligen*. De tentoonstelling wil identificeren, onderscheiden, maar ook relativiseren. „De tentoonstelling mag alleen geslaagd heten”, zegt Gortzak, „wanneer ze mensen ertoe verleidt hun etnocentrische ideeën te relativiseren en afstand te nemen van hun gevoelens van superioriteit.”

Ohne Vorbild geht es nicht

„Vom Totem zum Lifestyle“ – ein Themenprojekt in Amsterdam

Der holländische Ministerpräsident Ruud Lubbers eröffnete die Ausstellung „Vom Totem zum Lifestyle“, die bis zum 16. August im Tropen-Museum in Amsterdam zu sehen ist. Die Hauptstadt der Niederlande ist 1987 auch kulturelle Hauptstadt Europas, Lubbers ist Vorsitzender des Ehrenkomitees, und die Totem-Schau gehört zum zentralen Projekt des Veranstaltungsreigens.

Karla Fohrbeck vom Institut für Kulturforschung in Bonn hat dieses Projekt initi-

bestimmt ist, wonach aus der „ökonomischen Basis“ erst folge, was Marx den „Überbau“ nannte. Die strukturalistische Philosophie kommt zum Zug, die aus den mannigfachen Verhaltensweisen und Kulturen des Menschen eine gleiche Struktur ableiten will. Es zeigt sich in der Tat, daß hinter alledem das gleiche Bedürfnis nach Halt verborgen ist, den nun einmal „Leitbilder“ gewähren.

So erklärt sich der Bruch dieser Schau: Nach Besichtigung der islamischen und speziell persischen Abteilung stößt man, wiederum unvermittelt, auf „Lebensstile in Amsterdam“ und deren historische Veränderung. Das ist nicht niederländische Provinzialität: Die kulturelle Hauptstadt meinte, sich selbst präsentieren zu sollen. Die barocke Genre-Malerei, die die Porträts von Franz Hals, der Skandal 1642 um Rembrandts Nachtwache, sie werden natürlich nur verständlich, wenn man den „Lifestyle“ jener Zeit kennt. Sie wird allerdings in der Totem-Schau nur skizziert.

Sie springt sogleich in unserer Gegenwart und läßt erkennen, daß auch deren Lebensform von Idolen und ganz profanen Leitbildern bestimmt ist. Verräterisch genug sprechen wir ja von Kultfiguren, -filmen und -büchern. James Dean fehlt zwar, wohl aber hängen in einem modernen Wohnzimmer zwei Andy-Warhol-Siebdrucke von Marilyn Monroe. Die wahrhaft herrschende, uns alle beherrschende „Konsum-Gesinnung“ wird durch eine Frau vor den vollen Regalen eines Supermarkts illustriert.

Eine voll elektrische Küche ist da, die popfarben bemalten Wände von Amsterdam hinter einer Laterne, um die herum Zigarettenkippen und Hundekot verstreut sind; ganz am Ende findet sich ein Kabinett der No-future-Generation: Turnschuhe, Kofferradio, Tonband, Bierflaschen auf dem Tisch und – noch dahinter verbirgt sich eine Verpflichtung –, die Packung Tabak, aus der „man“ seine Zigaretten selbst dreht.

Diese Lebensform mag nicht spezifisch holländisch, vielleicht nicht einmal spezifisch europäisch sein. Sie läßt jedoch ablesen, daß bis heute jedes Gruppenbewußtsein, selbst „aufgeklärtes“, auf derlei Uniformierungen gegründet ist. Horst Ziermann

Die Anekdote:

Selbstbewußter Prüfling

Als Heinrich Heine (1797-1856) sich beim Dekan der juristischen Fakultät, dem bedeutenden Professor Hugo, zum Examen und zur Promotion meldete, legte er 20 Louisdors, die Gesamtgebühr, hin, während man vor dem Doktorexamen nur die Hälfte der Gebühren zu bezahlen brauchte. Professor Hugo gab Heine 10 Louisdors zurück und bemerkte lächelnd: „Mein lieber Herr Heine, erst müssen wir Sie prüfen!“ Darauf Heine, indem er dem Professor das Geld wieder zuschob: „Prüfet alles und behaltet das beste!“

iert, das gemeinsam mit dem Goethe-Institut Amsterdam realisiert wurde. Sein Titel, „Vom Totem zum Lifestyle“, ist allerdings nicht leicht ins Deutsche zu bringen. Für Engländer, erst recht für Amerikaner, ist er ganz selbstverständlich: Unter „Lifestyle“ verstehen sie, was das Leben einer Nation und einer Epoche bestimmt, so daß davon ausnahmslos alle kulturellen Äußerungen geprägt sind.

Hegel hätte es den „Zeitgeist“ genannt. Deswegen irrt sich, wer vom Veranstaltungsbau und vom Titel der Schau etwas Völkerkundliches erwartet. So sieht es zunächst zwar aus. Die Auswahl der dokumentierten Kulturen ist aber so begrenzt, daß man schnell dahinterkommt: Die ausgestellten Objekte sind kaum der Inhalt der Ausstellung.

Die seltenen „Bisj-Pfähle“ aus dem südwestlichen Neuguinea gleich zu Beginn etwa zeigen übereinandergetürmte Figuren, von denen jede auf den Schultern einer Darunterstehenden sitzt – ähnlich den Aposteln am Bamberger Dom, die auf den Schultern der alttestamentarischen Propheten stehen. Begegnet man gleich darauf, gänzlich unvermittelt, den afrikanischen Benin und ihren Kunstschätzen aus Bronze und Elfenbein, so stellt sich im Betrachter die Idee dieser Ausstellung beinahe von selbst ein. Ohnehin wandelt er durch ein kompliziert verschlungenes Labyrinth, in dem er jeweils nur einen Kulturbereich wahrnehmen kann.

Im selben Sinn, vermutet er richtig, wie diese „Religio“, diese Rückbindung an die Ahnen die eigene Existenz und Identität dauerhaft sichert, verfahren die Benin, wenn sie ihre als Gott verehrten Könige zum Wurzelgrund ihres Lebens machen. Kostbare Tempeltücher aus Indien sind zu sehen, ein geschmückter „Geschichten-Schrank“ und prächtige Kultfiguren von Elefanten. Sogar eine Tempeltänzerin ist zugegen, wenn auch nur im Film.

Ein Erlebnis besonderer Art bereitet die Dokumentation der islamischen Familie. Sie demonstriert nämlich nur, daß diese Familie auf den Vater ausgerichtet ist: Sie enthält eine Reihe von nicht selten haßerfüllten Bilddrucken aus jüngster Zeit, in welchen der Ayatollah Khomeini, gleichsam zum „Übervater“ des persischen Volkes stilisiert, dem „Erzfeind“ USA gegenübersteht.

Bei alledem fällt auf, wie wenig die Ausstellung von den modischen Vorstellungen

Südkurier nr. 77
2-4-1987

KUNST

Dit heel herkenbaar Amerikaanse straathoerijgehalte behaalt gezellig ook alle "lifestyle" geveerd worden.

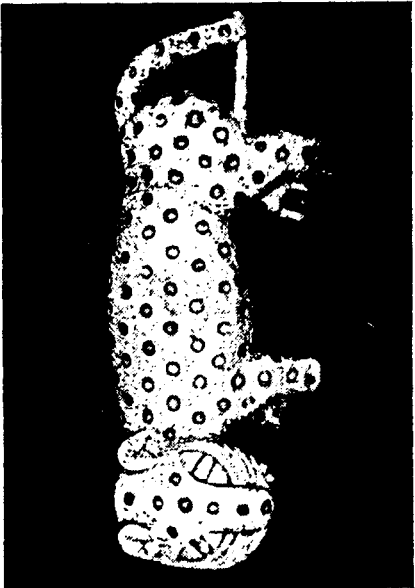
bepaald geen ruimtes tijdens het lezen. De inhoud wint het uiteindelijk gelukkig toch nog van de domnante vorm.
Daartegenover schiet de tentoonstelling op een erbarmelijke manier vooral oppervlakkige benaderingen. Zien voorbeeld daarvan is de overdadig luxe backkamer van een rijkwaardig lichte interieur van een jeugdige kraakster. De gekleurde badkuip heeft koperen waskranen, dinkytoys op de rand van het bad, kunst naast even luxe buik en hartswaai uit te bannen. De kraaker draagt een slaapt per definitie op een amoezellig matras op de grond, heeft een fles cola onder in de staat, een stoffig gebakken etje op zijn smirgige bord en een tekst aan de muur: "Geef me gauw een chocolaat voor ik sterf, voor ik ga". Tijd om eveneens op te stappen.

Tentoonstelling Toren, goden, helmen en helmen in het Tropenmuseum, Leliedaalsweg 2, Amsterdam tot 17.00 uur, zaterdag en zondag 12.00 - 17.00 uur. Boek Van Toorn tot Lievevrou, Europese cultuur in Indonesië, Indische kunst, HUGO J. GUYOT, Uitgeverij, Indische kunst, Indische kunst voor de Tropen, Oranje 250 pagina's, prijs f 29,50.

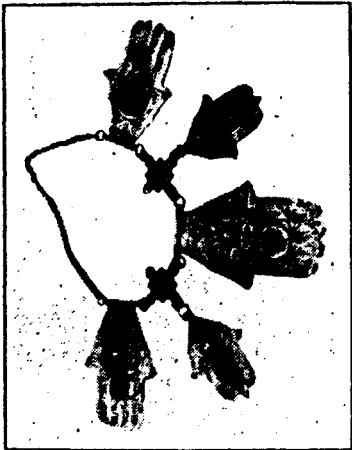
seven valt. Het is de bedoeling dat je aan de hand van dertig antwoorden op dertig vragen de computer laat uitzoeken waar jij in het leven staat. Grip die kans! Literatuur heeft alles en ironische onderbouw.
Tot nu toe is het allemaal nog wat flauw, maar wel komisch. Aan de hand van sterotoepe voorbeelden laat de tentoonstelling ons wereldzien die we eigenlijk al kennen en waar het niet echt moeilijk is clichégedragingen, totiens of herkenningspunten te constateren die een bepaald image of zelfbeeld onderstunen of oproepen. Een dieper gaand onderzoek komt pas in het boek aan de orde, waar diverse auteurs de geschiedenis van Plato tot en met Beuys onder de loep nemen en ons steeds op een verrassende manier confronteren met de wereld van reclame, kunst, geschiedenis, politiek en economie en ons eigen handelen daarin.

Dit gebeurt overigens ondanks de chaotische vormgeving die Frank Beekers, Lies Ros en Rob Schröder eraan gaven. Onrustig lettertype envals onlogische afsmijdingen van foto's en illustraties geven de lezer

In de clinch met je totem

Ook deze koren lulpaard was als sieraad uit de 18de eeuw een herkenningsteken, totem of belangrijk object voor de koning van Benin op zijn ceremonies.

over het leven van alledag waaruit ook een zekere "lifestyle" spreekt. De bloemenman op de hoek, de viskraam of de uit het raam hangende buurtbewoners illustreren iets van een sfeer die typisch Amsterdamse genoemd mag worden. De bloemenman zelf zal zich niet in de term "lifestyle" herkennen.

Na een winkelend vrouwspersoon in een supermarkt, haar wagentje vol koffie en sherry, verschijnt de burgerlijke interieurs, design-achtige tegenwichten, moderne koffieshops en trendy modebeelden. Een computer staat klaar om de kijker te vertellen in welke lifestyle hij te categori-

Elk mens wil zich onderscheiden van zijn medemens of zoekt zijn identificeert in concrete of abstracte identificeert. Daar zijn we al eeuwen mee bezig. Vroeger kroepen we in verschillende dierehuiden of gedaantes van geesten en totems. Nu zoeken we "identificatiemodellen" en herkenningspunten en nemen we de tijd ze driftig aan een onderzoek te onderwerpen. Al bij een eerste kennismaking proberen we de ander te taxeren via zijn of haar kleding, gedrag of "lifestyle". Dit is een yuppie en dat is een socio. Luxe cartermaker of sweat-shirt met juchteren schoudertas. Het denken in dit soort clichés gebeurt sneller dan we feitelijk zouden willen toegeven. Hoe vaak heb je iemand niet vertoerd ingeschat om zijn drie-delig grijs of leren jack en T-shirtje? Waar liggen je "roots" en hoe kwamen die tot stand?

Door THEA FIGEE

Het uitdiepen van onze totems zou interessante stof tot nadenken kunnen opleveren. De tentoonstelling "Totem, goden, helmen, hellingen" probeert dat ook ongetwijfeld, maar valt in de eigen gevarenzone van stereotypen onvernieldelijk in nieuw met het boek "Van Toorn tot lifestyle" is deze tentoonstelling in het Tropenmuseum deel van de manifestatie "Amsterdam Culturele samenwerking tussen het Goethe-instituut Amsterdam, het Zentrum für Kulturforschung in Bonn en het Tropenmuseum.

Allereerst wordt de kijker langs een wereld geleid die ver van zijn eigen bed raat en in combinatie met de term "totem" op afstand blijft. Via de Indianen uit Latijns-Amerika, Afrika, India en de islamitische cultuur op verschillende manieren met hun heiligen, geesten en ook helden omgingen. Dat uit zich in fratie kunstvoorwerpen of bijvoorbeeld een danscultuur, maar ook evenals bij ons, in kleding.

Kleding is altijd al een manier geweest om te laten zien wie je bent, tot welke groep je wilt horen en hoe je denkt. In Oost-Afrika draagt de

De vijf hand-alekatingen beschermen tegen het boze oog en de vijf belangrijkste principes van de islam.

bevolking kangas of kleurrijke doeken waarop door middel van bedrukking te dessin, symboliek of tekst verteld wordt over huishouden, landbouw, techniek, gezondheidszorg, onderwijs en ook politiek.

De Vrouwenconferentie in Nairobi van 1983 gaf aanleiding tot een kleurrijke doek. Weliswaar is het de bedoeling dat je de volstrekt willekeurige keuze aan uitgediepte cultuuren naar jezelf toe vertaalt, maar de toeschouwer zal zich toch directer herkennen in het vrij abrupt daarop volgende onderdeel Amsterdam. Topanalen van uit het raam hangende, onbekende Amsterdammers en dagelijkse situaties vertellen iets

Sallands Dagblad 2-4-1987
Gelders Overijsselse Courant 2-4-1987
Deventer Dagblad 2-4-87
Zutphens Dagblad 2-4-87

(Door Bert Jansma)

Een totem, zegt het woordenboek, is een bij primitieve volken vereerd symbool dat als de mythische vertegenwoordiger en beschermgeest van die stam kan worden beschouwd. Primitief, zegt het woordenboek. Ver weg dus, het heeft niets te maken met onze hooggecultiveerde samenleving. Indianen dansen nog wel eens om een totempaal. In een strip, een jongensboek of een oude cowboyfilm. Ier en der in westerse musea staat een aantal van die palen opgesteld om ons begrijpend knikkend terug te laten kijken op wat eens geweest is. Gewees? Welnee, u en ik dansen nog altijd om de totem.

Misschien zijn we het ons niet eens bewust, maar de mens van nu heeft net als toen zijn symbolen, die hem van anderen moeten onderscheiden. En die tegelijkertijd duidelijk maken dat hij ergens behoort. We leven nog altijd als stammen, zijn op een of andere manier nog lid van een groep, en we doen van alles om bij die groep te blijven. We dragen onze 'primitieve' symbolen nog altijd ontluisterend rond, de merk jeans, het punk-kapsel, het jasje van de Society Shop of juist die auto. 'Lifestyle' wordt dat in sociologische vakkringen genoemd.

Die levensstijl als verlengstuk van dat oude totemgevoel is de basis achter 'Van totem tot lifestyle'. Een Nederlands Duits initiatief van het Goethe-instituut en het Koninklijk Instituut voor de Tropen en onderdeel van de manifestatie 'Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa'.

Het Tropenmuseum zelf heeft tot en met 16 augustus de tentoonstelling TO TEM, goden, helden, heiligen onder zijn dak. Onder redactie van Karla Forbeck en Huub Kuypers verscheen een boek onder de titel 'Van Totem tot Lifestyle' en een aantal muziek-, film- en theatervoorstellingen in de hoofdstad sluit daarbij aan.

Xhomeiny

Een hele beschavingsgeschiedenis lang heeft de mens zich moeten handhaven, moeten overleven in de chaos van de wereld. Totems, goden, helden en heiligen waren zijn hoeksteen. Gezamenlijke symbolen maakten hem deel van een beschermende groep. Goden gaven zijn leven richting. Helden en heiligen brachten hem het voorbeeld hoe zijn leven zo ideaal mogelijk is te richten. Het is een constante beleving in de geschiedenis van de menselijke cultuur. Of het nu gaat om de indianen in Noord Amerika die ons het woord totem hebben gegeven, de god Vishnu van het hindoeïsme die de redder is in moeilijkheden, de Khomeiny van de islamitische fundamentalisten of Maria, de moeder Gods, die troost en toeverlaat van de katholieke wereld. Hoe uiteenlopend en tegenstrijdig ook, zij brengen de veilige haven van een geëld geloof.

Onze culturen hebben dat vertaald in beelden en symbolen. Het kleine, kunstige, in een soort paprika uitgesneden altaarje uit India dat het Tropenmuseum laat zien bijvoorbeeld. De solidariteit van de 'kanga', de reethokke van het lichaam gedrapeerde doek die de bewoners van Oost-Afrika kenbaar maakt. Of de als goden vereerde 'Oba's' (koningen) van het oude koninkrijk Benin, nu deel van Nigeria. De mens wil zich laten kennen, wil ergens bij horen en veilig zijn.

Huiskamer

In de tentoonstelling in het Amsterdamse Tropenmuseum vind je een paar moderne Hollandse huiskamers. De gordijnen zijn, want zo gaat dat in Nederland, wijd open en je ziet interieurs in diverse stijlen. Het pseudo klassieke, bloemige, dat welvaart moet uitstralen. Het loge, emotionele, wette interieur dat kühle, nu de bewustzijn wespgeest. Je kijkt er bij je zelf binnen en je beseft dat er achter elke keus die je doet een compleet systeem schuilgaat dat je juist die keus doet maken.

Ook droomt de Hand inhaan zijn totem rond om te laten zien dat hij bij een stam behoorde, nu legt de mens door de keus van

zijn dagelijkse krant zijn papieren op tafel. Dáár hoor ik. Als je dat maar weet. Wat dat betreft is alles hetzelfde gebleven. De verschillen, en dat maakt een aantal verschillen in het boek van Forbeck en Kuypers duidelijk, zijn er ook. In plaats van de samenhang van de werkelijke groep die het verleden van de mens kenmerkte, is een andere gekomen. Een samenhang die achter nationaliteiten, woonplaatsen of familiebanden doorloopt. Een tegelijkertijd culturele en commerciële groepsvorming, die op een andere manier door de maatschappij loopt.

Zoals de primitieve indiaan zich hield in de huid van zijn totemdier, het dus imiteerde, zo imiteert de mens in de moderne maatschappij dat wat hij verliest, voor vol aanziet, om zo ook voor vol aanzien te worden. Dat kan op dutzelen manieren. De jongere kan het, door juist op een bepaald moment die plaat te hebben, door in juist dat café te komen of door dat alternatieve theaterstuk gezien te hebben. Hij behoort, samen met wie dat ook gedaan hebben, tot een groep. De oudere kan het door zijn Lacoste trui, zijn B&W doff sigaretten tot en met zijn Mercedes-Benz. Paar totemisme, al is het allemaal wat gecompliceerder dan het ooit was.

De zoekheden die de totem biedt, zijn kutter van duur. Het is een zich voortdurend veranderend proces van rebelleren en conformeren. Van zoeken naar thuis havens die passen bij een mentaliteit. Het zoek koesteren in een gelijkgestemde groep. En verder groeien naar een nieuwe

Gecompliceerd

Een tentoonstelling als in het Tropenmuseum kan, bij een zo al facetten van een samenleving doorsneden, de ma, slechts enkele lijnen aangeven. Elke keus is willekeurig, maar bij het wel aan het denken over het waarom achter de manier waarop wij ons leven inrichten. Het boek 'Van totem tot lifestyle' laat zien hoe gecompliceerd dat begrip 'lifestyle' eigenlijk is, en hoe commercie, reclame en cultuur een onontwaaerbare kluis zijn geworden die ons doen en laten beïnvloedt.

Ons wereldbeeld verandert met de dag. De totems die we rondragen zien er jaarlijks anders uit. De heiden hebben duizenden gezichten. In het Tropenmuseum is onder de titel 'Amsterdam verandert' een presentatie te zien van de zwart-wit foto's (met hier en daar een enkel ingekleurd facet) van een keur van fotografen, begeleid door een subtiele band met alleen geluiden. Ga 'ns voor het scherm in dat kleine zaaltje zitten en zie in een kwartier hoe alles verandert is. En wat voor Amsterdam geldt, geldt ook voor de rest van de wereld. Foto voor foto verschuift het beeld. Veranderen de totems, de stijlen, de vormen, de kleding. Veranderen de stad, de straat, de huizen, de mensen. U ik.

Een duidelijker en tegelijkertijd ontroender voorbeeld van ons altnaar zoeken naar nieuwe hervasten en veilige havens kan ik me niet bedenken.

De expositie TO TEM, goden, helden, heiligen is tot en met 16 augustus te zien in het Tropenmuseum, Linnaeusstraat 2, Amsterdam.

Het boek 'Van Totem tot Lifestyle' is verkrijgbaar via de boekhandel of bij het Publiekale Bureau van het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Prijs / 39,50.

Wat de totem is voor de indianen, is Khomeiny voor de islamitische fundamentalisten.

Manifestatie van Tropenmuseum en Goethe-instituut 'Van Totem tot lifestyle'

Totem, goden, helden, heiligen

Een tentoonstelling in het Tropenmuseum in Amsterdam over de grote voorbeelden, waaraan mensen zich spiegelen. Er zijn echte totempalen van meer dan drie meter hoog en ook de mogelijke totems in onze eigen cultuur. De tentoonstelling is tot 17 augustus te bezichtigen aan de Linnaeusstraat 2 in Amsterdam (tram 9, 10 of 14). Open dagelijks van 10.00-17.00 uur en op zondag van 12.00-17.00 uur.

Hervormd Utrecht 2-4-1987

BEELDDE KUNST

ZWANEZANG

JHIM LAMOREE

'Ach' en 'wee' zijn weer eens niet van de lucht. Zou het te maken hebben met de leeftijd van de beschaving, die hard op weg is naar haar tweede duizendtal, of is het de leeftijd van degenen die lamenteren? Want het lijkt erop dat de veertig-plussers de tijd niet lekker zit. Ze zien de toekomst somber in. Zo vergastte afgelopen vrijdag Rudy Kousbroek ons in NRC-Handelsblad op een cultuurpessimistische causerie die hij had afgestoken bij de opening van de tentoonstelling *Van Totem tot Lifestyle* in het Amsterdamse Tropenmuseum. Volgens deze exegeet voltrekt zich een ramp: delen van het openbare leven verloederen, het onderwijs wordt gesloopt, universiteiten en musea afgebroken. Het genetisch materiaal van onze cultuur staat kortom onder druk. Daar komt bij dat de sfeer er een is van 'laat maar waaien' en de deelnemers in toene-

mende mate 'secundair analfabeter'. De term leert Kousbroek van Enzensberger, die er de nieuwe kaste van hoogopgeleide carriëristen mee typeert. Deze *rebels without a cause* leven zich aan een cultuurindustrie die het substantiele denken zou liquideren, omdat die industrie appelleert aan de smaak van de massa, onze emoties voorprogrammeert en het zelfstandig leren argumenteren doodt. Kousbroek stigmatiseert in zijn filippica de STER-reclame als de grootste boosdoener. Zij is 'de permanente euforie in het imbecielenparadijs' en

Fuchs: te oud?

Loekie de Leeuw 'het totemdier van het Nederlandse analfabetisme'.

Het is frappant dat Kousbroek zijn reden uitsprak bij de tentoonstelling *Van Totem tot lifestyle*, omdat de STER-reclame ons tenslotte veel vertelt over de totems van onze tijd, over de heilige koeien van onze levensstijl. Bovendien laat de tentoonstelling zien dat de geschiedenis is vergeven van varianten op Loekie de Leeuw: Indiase totempalen, het ritueel van de Afrikaanse koning van Benin, de godin Sita die door de hindoestaanse vrouw wordt aanbeden om haar schoonheid, trouw en onderdanigheid en de koran als maat voor alle dingen voor de orthodoxe islamiet. Al met al weinig verheffende lichtbeelden als het gaat om zelfstandig leren denken, zou ik zo zeggen. Horen deze voorbeelden niet even-

zeer thuis in het imbecielenparadijs van Kousbroek? Zijn pessimisme wordt door deze tentoonstelling evenwel ook tegengesproken als duidelijk wordt dat de heilige koeien van een cultuur zich ook in beweging kunnen zetten, vastgeroeste ideeën en patronen kunnen openbreken en nieuwe vergezichten ontdekken, ook al betekent dat onvermijdelijk dat de oude daaronder lijden. Dat dit proces altijd met veel geknarsend wordt begeleid behoeft geen betoog. Aan het einde van *Van Totem tot Lifestyle* wordt de bezoeker geconfronteerd met een bruisend en gistend Amsterdam. Een metropool met een waaier aan levensstijlen, geïllustreerd aan de hand van vijf grove voorbeelden: een traditionele, een maatschappijbewuste, een pragmatische, een ikerichte en een vernieuwende, elk met bijpassende gezichten, attributen en idealen. De cultuur is dusdanig in beweging, ook al is het nu nog niet duidelijk welke attitude de overheersende zal worden. Waarschijnlijk irriteert dat Kousbroek nog het meeste: de algemeen aanvaarde heilige koe bestaat niet meer, het centrum is uit de cultuur geslagen en is op drift.

Afgelopen zaterdag tracteerde NRC Handelsblad ons op een tweede jammerende veertig-plusser. Rudi Fuchs, de directeur van het roemruchte Van Abbemuseum, verkondigde er niets minder dan de 'natuurlijke dood' van het museum als instituut. „Er is geen andere weg,” voegde hij er pathetisch aan toe. Ook somberde hij over de moderne kunst: „Over enige jaren is het afgelopen. De kunstenaars van mijn generatie hebben haar tot grote hoogte opgevoerd. (-) Maar ze hebben een cirkel dichtgemaakt. Alles zit daarin: abstract, conceptueel, geometrisch, expressionistisch, mythologisch. De jonge generatie nu, die heeft werkelijk problemen. Waar kunnen ze nog door de muur breken?”

Zou het einde van al dat moois dan werkelijk in zicht zijn? Of hebben we hier te doen met de zwanezang van een teleurgestelde *rebel with a cause*, die zijn eigen onmogelijkheid door de muur te breken projecteert op een jongere generatie? Op de paginagrote foto staat Fuchs gelaten en in het nauw gedreven tussen drie donkere en blinde muren: de doodlopende weg als natuurlijke omgeving voor de cultuurpessimist. Geeft David Salle in zijn schildertijen dan niet de gefragmenteerde geestesgesteldheid van onze tijd weer? Ironiseert Robert Longo soms niet het hectische leven van de yup? Legt Barbara Kruger het mechanisme van de media niet meedogenloos bloot? Dit zijn nog maar drie buitenlandse voorbeelden van kunstenaars die er wat mij betreft in zijn geslaagd nieuwe perspectieven aan te dragen. Dat ook een jonge generatie van landgenoten, die als kinderen van deze tijd geen *rebels without applause* willen zijn, gestaag werken om door de muur van Fuchs te breken is te zien op *Vernieuwing en traditie* in het Utrechtse Centraal Museum. Een selectie van de *sine fleur* der beeldende kunstenaars doet daar onbedoeld Fuchs' pessimisme verbleken. Worden Kousbroek en Fuchs niet te oud voor deze tijd? ●

Van Totem tot Lifestyle. Tropenmuseum Amsterdam, tot 16/4
Vernieuwing en traditie. Cent. Museum Utrecht, tot 20/4

(112
205)

61

Culturele manifestatie van Tropenmuseum en Goethe-instituut in Amsterdam

Een totem, zegt het woordenboek, is een bij primitieve volken vereerd symbool dat als de mythische vertegenwoordiger en beschermgeest van die stam kan worden beschouwd. Primitief, zegt het woordenboek. Ver weg dus, niets te maken met onze hooggeciviliseerde samenleving. Indianen dansen nog wel eens om een totempaal. In een strip, een jongensboek of een oude cowboyfilm. Her en der in westerse musea staan een aantal van die palen opgesteld om ons begrijpend knikkend terug te laten blikken op wat eens geweest is. Geweest? Welnee, u en ik dansen nog altijd om het totem.

De inrichting van een woning van een persoon die een bewuste lifestyle heeft gekozen: boeken en muziek...

'Van Totem tot Lifestyle'

door Bert Jansma

Misschien zijn we het ons niet eens bewust, maar de mens van nu heeft net als toen zijn symbolen, die hem van anderen moeten onderscheiden. En die tegelijkertijd duidelijk maken dat hij ergens bij hoort. We leven nog altijd als stammen, zijn op een of andere manier nog lid van een groep, en we doen van alles om bij die groep te blijven. We dragen onze 'primitieve' symbolen nog altijd onthullend rond: de merk-jeans, het punk-kapsel, het jasje van de Society Shop of net juist die auto. „Lifestyle“ wordt dat in sociologische vakkringen genoemd.

Die levensstijl als verlengstuk van dat oude totemgevoel is de basis achter 'Van totem tot lifestyle': een Nederlands-Duits initiatief van het Goethe-instituut en het Koninklijk Instituut voor de Tropen en onderdeel van de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa. Het Tropenmuseum zelf heeft tot en met 16 augustus de tentoonstelling 'TOTEM, goden, helden, heiligen' onder zijn dak. Onder redactie van Karla Forbeck en Huub Kuipers verschenen een boek onder de titel 'Van Totem tot Lifestyle' en een aantal muziek-, film- en theatervoorstellingen in de hoofdstad sluiten erbij aan.

Een hele beschavingsovergeschiedenis lang

heeft de mens zich moeten handhaven, moeten overleven in de chaos van de wereld. Totems, goden, helden en heiligen waren zijn houvast. Gezamenlijke symbolen maakten hem deel van een beschermende groep. Goden gaven zijn leven richting. Helden en heiligen brachten hem het voorbeeld hoe zijn leven zo ideaal mogelijk in te richten.

Het is een constante in de geschiedenis van de menselijke cultuur. Of het nu gaat om de

Wat het totem is voor de Indianen, is Chomeini voor islamitische fundamentalisten.

Indianen in Noord-Amerika die ons het woord totem hebben gegeven, de god Vishnu van het hindoeïsme die de redder is in moeilijkheden, of de Khomeini van de islamitische fundamentalisten.

Hoe uiteenlopend en tegenstrijdig ook, zij brengen de veilige haven van een gedeeld geloof. Onze culturen hebben dat vertaald in beelden en symbolen. Het kleine, kunstige, in een soort paprika uitgesneden altaartje uit India dat het Tropenmuseum laat zien bijvoorbeeld.

In de tentoonstelling in het Amsterdamse Tropenmuseum vind je een paar moderne Hollandse huiskamers. De gordijnen zijn, want zo gaat dat in Nederland, wijd open en je ziet interieurs in diverse stijlen. Het pseudo-klassieke, bloemige, dat welvaart moet uitstralen. Het lege, ruimtelijke, witte interieur dat koele, modebewustheid weergeeft. Je kijkt er bij je zelf binnen en je beseft dat er achter elke keus die je doet een compleet systeem schuilgaat dat je juist die keus doet maken. Ooit droeg de Haida-Indiaan zijn totem rond om te laten zien dat hij bij een stam hoorde, nu legt de mens door de keus van zijn dagelijkse krant zijn papieren op tafel. Daar hoor ik. Als je dat maar weet.

Wat dat betreft is alles hetzelfde gebleven. De verschillen, en dat maakt een aantal artikelen in het boek van Forbeck en Kuipers duidelijk, zijn er ook. In plaats

van de samenhang van de werkelijke groep die het verleden van de mens kenmerkte, is een andere gekomen. Een samenhang die achter nationaliteiten, woonplaatsen of familiebanden doorloopt. Een tegelijkertijd culturele en commerciële groepsvorming, die op een andere manier door de maatschappij koopt.

Zoals de primitieve Indiaan zich hulde in de huid van zijn totemdier, het dus imiteerde, zo imiteert de mens in de moderne maatschappij dat wat hij vereert, voor vol aanziet, om zo óók voor vol aangezien te worden. Dat kan op duizenden manieren. De jongere kan het, door juist op een bepaald moment die plaat te hebben, door in juist dat café te komen of door dat alternatieve theaterstuk gezien te hebben. Hij behoort, samen met wie dat ook gedaan hebben, tot een groep.

De oudere kan het door zijn Lacoste-trui, zijn Davidoff-sigaretten tot en met zijn Mercedes Benz. Puur totemisme, al is het allemaal wat gecompliceerder dan het ooit was. De zekerheden die het totem biedt, zijn korter van duur. Het is een zich voortdurend veranderend proces van rebelieren en conformeren. Van zoeken naar thuishavens die passen bij een mentaliteit. Het zich koesteren in een gelijkgestemde groep. En verder groeien naar een nieuwe.

Gecompliceerd

Een tentoonstelling als in het Tropenmuseum kan, bij een zo in alle facetten van een samenleving doorwerkend thema, slechts-enkele lijnen aangeven. Elke keus is

willekeurig, maar hij zet je wel aan het denken over het waarom achter de manier waarop wij ons leven inrichten. Het boek 'Van totem tot lifestyle' laat zien hoe 'gecompliceerd' dat begrip 'Lifestyle' eigenlijk is, en hoe commercie, reclame en cultuur een onontwaaarbaar kluwen zijn geworden dat ons doen en laten beïnvloedt.

Ons wereldbeeld verandert met de dag. De totems die we rondragen zien er jaarlijks anders uit. De helden hebben duizenden gezichten. In het Tropenmuseum is onder de titel 'Amsterdam veranderd' een presentatie te zien van de zwart-wit foto's (met hier en daar een enkel ingekleurd facet) van een keur van fotografen, begeleid door een subtiel band met alleen geluiden. Ga 'ns voor het scherm in dat kleine zaaltje zitten en zie in een kwartier hoe alles veranderd is. En wat voor Amsterdam geldt, geldt ook voor de rest van de wereld. Foto voor foto verschuift het beeld. Veranderen de totems, de stijlen, de vormen, de kleding. Veranderen de stad, de straat, de huizen, de mensen. U. Ik.

Een duidelijker en tegelijkertijd ontroerender voorbeeld van ons almaar zoeken naar nieuwe houvasten en veilige havens kan ik me niet bedenken.

De expositie 'TOTEM, goden, helden, heiligen' is tot en met 16 augustus te zien in het Tropenmuseum, Linnaeusstraat 2, Amsterdam. Het boek 'Van Totem tot Lifestyle' is verkrijgbaar via de boekhandel of bij het Publikatiebureau van het Koninklijk Instituut voor de Tropen.

Katholiek
Nieuwsblad
3-4-1987

Katholiek
Dagblad 3-4-87

'Van totum tot lifestyle'

Van totum tot lifestyle is de verzamelaar van een aantal verschillende culturele activiteiten die dit jaar in het kader van 'Amsterdam culturele hoofdstad van Europa 1987' worden gehouden. Al deze activiteiten hebben als centraal thema de relatie tussen de mens en zijn symbolen. Tot en met 16 augustus is in het Tropenmuseum de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' te bezichtigen. Deze expositie laat voorwerpen uit verschillende culturen zien, waarmee mensen hun identiteit uitdrukten en hun bestaan richting gaven. (Tropenmuseum, Mauritskade 63, Amsterdam. Openingstijden: maandag t/m vrijdag 10.00-17.00 uur, zaterdag en zondag 12.00-17.00 uur, gesloten op 30 april en 5 mei).

Nwe N.Holl.
Krant 3-4-1987

Amsterdam culturele hoofdstad Totem en Lifestyle in beeld en geschrift in het Tropenmuseum

Amsterdam is dit jaar culturele hoofdstad van Europa. Dat is nogal wat! Een eer? Te veel eer? Een zware opgave in elk geval! Het idee om jaarlijks een hoofdstad van een EEG-land tot culturele hoofdstad van de gehele gemeenschap te maken, verdient lof. Het bedoelt immers bezinning op dat, waarvoor Europa staat. Het idee is prijzenswaardig, maar o de invulling! Op voorhand moet gezegd, dat Amsterdam, uitgekroten om de zogezegde verloesering, die invulling waarmaakte. Het idee voor de veelzijdige manifestatie werd aangedragen door mevr. Dr. Karla Fohrbeck van het Instituut für Kulturforschung in Bonn, een buitenstaander dus.

De manifestatie, zich uitend in een expositie (in het Tropenmuseum), een publicatie, een theater-, film- en muziekprogramma, wordt geleid op het begrip totem. De klankassociatie Mukum totem zou dus een speelse slogan kunnen zijn. Ze zou niet misstaan op de heldere, roodblauw afiches voor de tentoonstelling, die allerwegen in Amsterdam, nu dubbel hoofdstad, prijken.

De expositie

TOTEM, om dat woord draait de tentoonstelling. Een onbekend begrip, dat in de W.F. niet eens speciaal wordt belicht. Wat is een totem? Het woord stamt van een tweedelige Indiase uitdrukking, die "elan" (groep van de beer) betekent. Totemisme is het geloof, dat een kracht buiten je draagt en houvast geeft, jou en anderen met je. Het leidt tot veiligheid en tot de ontdekking van eigenheid of identiteit, collectief en individueel wie zijn wij samen en wie ben ik. De verscheidenheid van totems is onbegrensd. Ik aarzel niet Amsterdam, met zijn levensstijlen op de expositie temidden van uitingen van diverse andere, niet-westerse cultuuruitingen hier tentoongesteld, een ... totem te noemen, Amsterdam vanouds immers een haven, een toevluchtsoord en dat allereerst in economische zin, maar daarnaast ook in emotionele, menselijke betekenis.

Expositie en de bijbehorende publicatie "Van Totem tot Lifestyle" laten zien hoe de ontwikkeling is van de oertotemisme naar het huidige, van mythisch naar materialistisch.

We komen ze tegen op de tentoonstelling, de totems in hun verscheidenheid. Ze kunnen een godheid zijn in dier of mensgehalte, of ook een aardse held van vlees en bloed, of een heilige al of niet een ketter/rebel. Gemeenschappelijk hebben alle totems, dat ze voorbeelden zijn, richtingaangevers. Dat geldt voor de Phoenicisch prinses Europa, door Zeus in de gedaante van een stier naar ons werelddeel gehaald en voor

Zeus als stier met Europa op weg naar Kreta

Zeus zelf en zijn goden als Hermes, de handel god en Afrodite, de godin van de liefde, maar evenzeer voor de popsterren en kosmonauten van nu.

De expositie heeft twee polen. Voor de entree prijkt een piramide, die de mythe van Zeus en Europa uitbeeldt en na de rondgang sta je voor het totem Auto in de vorm van een Mercedes, omgeschilderd tot een kunstproduct, zoals de maker Karel Appel zegt. Tussen stier en technische paardekraft ligt de fraaie museumhal. De opstelling van architectenbureau Jowa meandert daarvoor heen. Ik herken die vorm van de Indigo expositie en van die over China in het Kindermuseum.

De totembeelden uit Benin aan Afrika's westkust, de prachtige totem-doeken of kangas uit Kenya, de godenbeeldnissen uit India en de Hindoeïstische wereld, alsmede de symbolen, waaronder amuletten van de Islam en tenslotte de totems uit Latijns-Amerika, waarboven totempalen uittorenen uit Nieuw Guinea, dit alles ligt als een krans rondom de inbreng van het eigen Amsterdam. Een opsomming is ondoenlijk en onwenselijk. Laat ik slechts beamen wat het Parool schreef, dat de tentoonstelling "prachtig, opwindend, ongewoon, leerzaam en prikkelend" is.

De begeleidende publicatie

Vormt de expositie de kijkkant van Amsterdams culturele manifestatie, de opstapenbündel vertegenwoordigt de door-denkkant. De 26 essays zijn verre van simpel. De term elitisme die ik een tegenkwam, past er goed voor. Terecht kwam deze uitdaging tot doordenken van totemisme en levensstijlen en de verhouding tussen cultuur en economie hietu op de markt. Het woord Lifestyle komt regelmatig uit de wereld van de marketing. Reclame exploiteert cultuur op alle gebieden. Zij bepaalt mede de way of life.

Het boek "Van totem tot lifestyle" heeft drie delen, resp getiteld Leutbild, dat alle mogelijke "goden" in de Europese geschiedenis laat opdraven, van godin Europa tot Pippi Langkous, Lifestyle, dat speciaal ingaat op de samenhang tussen publiek en economie enerzijds en cultuur anderzijds (hou mank cultuurbegrip wordt hier dus genogerd) en tenslotte Kruiswoordtoetsen van Multatuli waarin, zoals op de expositie in concreto gebeurt aan de hand van voorwerpen en afbeeldingen, de problematiek van de confrontatie tussen Europa en de niet-westerse culturen wordt doorgelicht.

Het boek is een ware denktank. Het tilt de manifestatie Amsterdam culturele hoofdstad van Europa, waarop toch de ogen van Europa gericht zijn, op een niveau, waarover Nederland zich niet behoelt te schamen.

Tenslotte echter nog dit. Wat is de oorzaak, dat noch aan de culturele invloed van het Jodendom, noch aan die van het Germanendom een plaats is ingeruimd in deze voortreffelijke expositie? Onbegrijpelijk is b.v. dat de springlevende verhalen uit het Oude Testament worden gekarakteriseerd, beter gecaricaturiseerd, als "versteende teksten" (pag. 36). En wat het Goethe-instituut, dat meedeel aan het project, met nts aan te dragen uit de Germaanse goden- en mensenwereld? Als afsluiting, de naam Europa betekent "de duistere". Waarvan akte?"

Leve de totem, we zien wel waar we uitkomen!

Onlangs opende minister-president Lubbers in het Amsterdams Tropenmuseum een tentoonstelling die tot de verbeelding spreekt. Totem, heeler, dokter, heiliger — Van totem tot lifestyle. Een hele mond vol voor een (te) kleine tentoonstelling over de primitiviteit van mensen, over ergens bij willen horen, gelooft, bijgeloof, stijlen en trends.

ONWILS is de vertolker van de verpakking van het Vrije Volk. Voorzitter van de vereniging van de Hare de Vrijvrijer.

Hoe vaak is er niet aan jongeren gevraagd waarom zij zich punk of disco of een wot bleeden. Sociologen, letterierders en andere probeerden dan heel voorlichtig hun eigen antwoord op die vraag te geven. Het is zeker omdat je ergens bij wilt horen. "De jongere die stroomloos schiet dat hij niet in een hokje gedwongen wordt worden, dicht daar toch heel anders over. Ik wil gewoon meeslepen in deze haren vind ik mooi, dan die draag ik ook." Zowel ouderen als jongeren spreken de halve waarheid.

want diep in ons hart willen we allemaal ergens bij horen en tegelijk willen we allemaal weten zijn heel tragisch eigenlijk, want probeer maar eens wat te zijn. Alles is al gedaan, elke mogelijke mode en devotie wordt voorgeschreven, is er hangen prijzkaartjes aan

"De HJ nog naar Bowie?" "Nee man, veel te grijs." "De Tina Turner?" "Mooi even, zij is meer iets voor de oudere die zich opvullen aan haar vijftigste. Het is toch duidelijk dat dat mens alleen maar kan krijgen. Alleen Prins, maar hem zou ik wel gaan kijken."

Goden, Heiden, Heiligen. In de heren lichtig geen zo toch heel buiter. Het dit soort hoogbodem en Popphalen, beliden die nog? Iedereen die er nog zijn, zijn onbegrijpelijk en bedroefd voor der tienjarige. Dat Prins is'n naam nog enige keer kan aandoen, weet publicist Birkhan Sanders in verbanden. In het boek Van totem tot lifestyle, verachten ze gezamenheid van de griekennamige tentoonstelling in het Amsterdams Tropenmuseum, zegt hij.

... I. Hij is de perfecte verzameling van de eenheid in vercheidenheid die de taal kenmerkt (zijn publiek is een atomaarje — Y.H.): hij is macho en tegelijk gemakkelijk, maar maar het zo goed met de wraak, zijn huldteur te donker genoeg voor zijn zwarte publiek om hem tot een van hen te kunnen rekenen en licht genoeg om zijn blanke publiek niet te zeer af te schrijven.

Banders vervolgt zijn betoog over Prince als Hogepriester, die in alles wordt gevolgd. Prince is de perfecte verzameling van de dertig jaar jeugdcultuur. Meupachshand zoals de vroeger rijk and roll-stars, heete hippie, boete soul, een suggestie van nichtheidigheid zoals we die van de glitterrock kennen, een virtuele poez die menig bleek pimp uit depp deen Harlem niet zou mistaan, acceptabel voor punk vanwege zijn bad boy image, kortom een goedmiljoen voor ledere geïnteresseerde sociale wetenschapper, op zucht naar de reuzen van jeugdculturen (...)

Kringloop

Om Prince zal je geen ruzie met je ouders krijgen. Ma vindt sommige kinderen van hem ook heel geweldig. Dat was kwintig jaar geleden toch wel anders als je openlijk je helden verklaarde voor The Who.

Wij van ONWILS hebben de leuze in onze buiken, maar het komt er nog niet echt uit. Toch een pagina deze week. Want Yvonne Hokbergen ging kijken naar de tentoonstelling 'Van totem tot lifestyle' en denkt daar zo het hare van, en Jake Schmit ontdekte dat vóór hem zelfs de Popengelo probe van OOR de muzikant Ed Kueper nog niet heeft. Verder onderstaande Briten, die tot de eerste van een nieuwe serie: dubbelgangers en de strip. Tot de volgende keer. Ciao!

VOORBEREIDING

... alle of The Stones die beiden waren van jouw alleen, pe on ma hadden Lert en Hermon en de heren Prince is weder een en Birkhan Sanders noemt hem daarom de doodgraver van de jeugdcultuur.

Van populatuur is business gemaakt. Binnen hulle jaren was punk geboren en in waren alle accenten in waartaken te krijgen. Ze zijn meerdere subculturen verkracht. Zoek maar eens wat nieuw. Als je vandaag een nieuwe lifestyle wilt, is die moog voor ledere te koop. Intussen is de jeugd aan de kringloop bronges en worden kleding, muziek en levenswijzen van de jaren vijftig, zestig en zeventig uit de kast gehaald. Charmé, een vliegende rebbie. Heiden. Jammer alleen dat het acceptabel zijn. Ergens bijkomen in overrijkelijk, uniek zijn bijna onmogelijk.

De kruiden mogen dan in de silverhoop liggen, de luten is hetmaal terug. En daar wordt niet direct een uit hoel gemaaden peal van ongetoepde wraakjes mee bedoeld, maar Indianen omheven danen. De naam totem komt er wel vandaan.

Totem deskundige Praeter schrijft in 1910: "Een totem is een klasse van materiële voorwerpen die door een willekeurig aantal leden van een bepaalde familie wordt beschouwd, omdat hij gelooft dat er tussen hem en ledere lid van de klasse een teder en speciale relatie bestaat."

De aanhanger van de totemen krijgt de religie, sociale en bescherming. Freud zei dat het totemisme een systeem is dat religie, sociale instituties en zelfs de familie vervangt.

Op de naspeelt die in ingevocht als een doodhof — loop je met heel grote stappen door de geschiedenis van de totem, de goden, de heiden en de heiligen. Je begint nog rustig met neuwemoude Bijbelen, die later wege hebben van interpaten en de Rembrandts of Mondrians van het Tropenmuseum worden. Het is het eerste slijp van het Joolhof als je tuken de kuit schiet uit het koninkrijk Benin in Afrika.

Vervolgens als je in het hedendaagse Afrika in de vitrines staan vrouwelijke poppen, betangen met Kanga's. Een doek die gebruikt wordt als kleedingstuk, de teksten en afbeeldingen op het textiel maken duidelijk bij welke klasse,

VAN TOTEM tot LIFESTYLE

Strip over het leven van Krishna (Collectie Tropenmuseum).

familie of streek de vrouwen horen hier had dus niet zo goed de Schevenings kleedcracht uit de vorige eeuw tevoegensie kunnen worden. Gaan we tien meter verder. Jawel, Indiane mythen, de levenswijzen van de laatste jaren. Over het levensverhaal van de Krishna worden in India nu nog stripverhalen gemaakt.

Amsterdam

Daarna een blikje in de tele-mitische familietraditie, veel sterven en amuletten. Tegen elk kwaad en vóór elk geluk. Zoekt overal naar de muziek, en die blijft uit een duister hokje van het Labyrinth te komen. We zijn weer in het bedden aan geknepen. Uitslag achilles enkele succesnummers van The Cure (in het hokje werd schreef door de boeren. Hij hoek je herbergt het ontvlinderende slot van de tentoonstelling: levenswijzen in Amsterdam).

Het Tropenmuseum preteert het om de Amsterdamse levenswijzen te herbergen, om der te brengen. In de culturele hoofdrol moet het barsten van de puppen, krakers en Al

bert. Het is blieden Of je bent verdund, of maatschap- goud de Schevenings kleedcracht uit de vorige eeuw tevoegensie kunnen worden. Gaan we tien meter verder. Jawel, Indiane mythen, de levenswijzen van de laatste jaren. Over het levensverhaal van de Krishna worden in India nu nog stripverhalen gemaakt.

Maakt deze etalage, die meen van nu misacties een speleel moet voorhouden, kijken me in een puppen buitkamer. Vitinea stributen, reproducties van Warhol's Marilyn Monroe aan de wand, de chicste badbedomgheeden slinks neergezet. Champagne en de jutele lectuur. Zo gaat de yug in bad en wordt hij weer goed armen achter de oren.

Een zo macho je nou een tentoonstelling, het is zo makke- lijn. De mensen liggen vast, der te brengen. In de culturele hoofdrol moet het barsten van de puppen, krakers en Al

juister je naar die muziek, ge je later ongeveer seveler verdien. De uitdrukkingen (de totembeelden) overwopen een bijbehorende auto (bril- maal, special en alleen) voor jou, bouwe jouw hule en rich- ten het beleeden in jouw stijl."

Ben Jij uniek, heb je speciale talenten? Geef niet. Het beto- kent dat je meer gaat vertide- nen, dat je je een yug hadde meer dan gaan voorloven en verre reizen gaat maken. Hoe je het ook wendt of leert, je zal toch ergens bijkomen. Birkhan nog, je maakt dat zelf uit. Waarom koop je die nieuwe el- gep van Prince? Omdat je vrienden hem ook hadden en zeiden dat het een goede plaat was? Kijk, dat is nou totemge- drag, beweren de wetenschap- pers van het Tropenmuseum.

De namenlijsten van de tentoonstelling — die zeggen dat het gebouwen maar een heel kleine greep uit het aanhad was — hadden misacties beter verteld. Het is niet, we zien wel waar we uitkomen.

YVONNE HOKBERGEN

De Verbeelding nr. 14
(Welzijnsweekblad)
3-4-1987

Chaos laat zich niet onweersproken beschrijven Cultuur in Tropenmuseum; jeugdcultuur bij IKON-televisie

Wie hedendaagse cultuur wil verbeelden, kan rekenen op scepsis. Beschrijving en duiding van oude culturen mogen onderwerp zijn van wetenschappelijke discussies tussen historici, naarmate de te behandelen periode dicht bij ons ligt, wordt de beoordeling warriger en meer omstrede. Bovendien heeft iedereen verstand van het onderwerp. Dat bleek vorige week uit de reacties die het project 'Van totem tot lifestyle' oproept. De

nogal negatieve recensies van de tentoonstelling in het Tropenmuseum en het erbij uitgegeven boek lijken vooral gebaseerd op het ontbreken van een alles omvattende visie op de cultuur, waarop een eventuele verbeelding gebaseerd zou moeten zijn. De nieuwe IKON-serie over jeugdcultuur en het erbij uitgegeven boek lijken een antwoord in zich te bergen op de kritiek.

'TOTEM, goden, helden en heiligen'

WANDELING DOOR CULTUREEL LABYRINTH LOOPT UIT IN CHAOS

Architectenbureau Jowa heeft de grote zaal van het Tropenmuseum herschapen in een labyrint. Langs witte wanden wordt de bezoeker aan de tentoonstelling 'TOTEM, goden, helden, heiligen' geleid. In korte tijd wandelt hij van de ene cultuur in de andere, al liggen de wortels ervan duizenden kilometers en honderden jaren uit elkaar. Centraal thema in het project Totem/lifestyle - onderdeel van de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad en eerder aangekondigd in Welzijnsweekblad 10 van dit jaar - zijn de 'Leitbilder'. Maar goed dat daar geen Nederlands equivalent voor is: de tentoonstelling is tenslotte een coproductie van Tropeninstituut en Goethe-Instituut. De eeuwige beweging van de mens: op zoek naar anderen, zich aanpassend aan de groep en dan daarbinnen op zoek naar de eigen identiteit, soms naar bevrijding uit de beklemming van normen en waarden. Daarover gaat de tentoonstelling. De bezoeker loopt eerst langs de goden en heiligen uit niet-Westerse culturen: Indianen aan wie het beeld van de totem is ontleend, de staat Benin waar de koning de bindende kracht is, Oost-Afrika en de kanga's, katoenen doeken die identiteit uitdrukken, de godenwereld van het hindoeïsme en de actuele politiek van fundamentele aanhangers van de islam. Er zijn vele, vaak prachtige voorwerpen verzameld die elk van de gekozen voorbeelden helder presenteren. Alleen daarom is de tentoonstelling een bezoek waard.

De kritiek geldt vooral het willekeurige karakter en het ontbreken van een eenheid. Ook zijn niet rechtstreeks getrokken tussen deze culturen

en de beelden die van het hedendaagse Amsterdam worden getoond: foto's uit de roerige jongste geschiedenis van de stad en interieurs van mensen met heel verschillende opvattingen, toegelicht in een aantal persoonlijke standpunten over de manier waarop ze hun leven willen leiden.

Directeur Henk Jan Gortzak van het Tropeninstituut is de eerste om toe te geven dat de keuze willekeurig is geweest. Belangrijker is het kenmerkende van de getoonde culturen: tradities die tot op de dag van vandaag betekenis hebben voor de identiteit van een volk. Even willekeurig zijn de beelden die gekozen zijn voor het tegenverhaal: de culturele verscheidenheid in Amsterdam.

De 'vreemde' culturen suggereren, althans in de tentoonstelling, eenheid, eenduidigheid en een algemene aanvaarding. Van ketters werden waarschijnlijk geen beelden gemaakt. Amsterdam toont een verscheidenheid waarvoor ik de gebruikelijke aanduiding 'culturele rijkdom' niet snel zal overnemen.

Het verhaal van de koningen van Benin leidt tot de conclusie dat het Nederlandse volk haar laatste totem - het huis der Oranjes - na de Tweede Wereldoorlog definitief heeft verloren. De onder vreemde onderdrukking nog eenmaal gecreëerde eenheid ging met de wederopbouw verloren (kerkelijk vormden de Nederlanders al veel langer een divers gezelschap). De al dan niet oprechte treurzangen daarover klonken luid. Maar de ontwikkeling was onontkoombaar en als het Amsterdamse deel van 'Totem' iets duidelijk maakt, is het wel de chaos die een bescheiden wereldstad als onze culturele

Een stoel, een schilderij en emmers gladiolen op straat: leefstijl in Amsterdam

hoofdstad is geworden. Het labyrint in het museum is mij nog te weinig doolhof: in feite word je er volgens een strak schema door een lange gang met bezienswaardigheden geleid. Een eigen route valt er niet uit te stippelen. Maar het totale aanbod geeft de verwarring goed weer. Of je er gelukkig mee moet zijn is een andere kwestie, maar in de chaos vragen om duiding en interpretatie is voorbarig. Standpunten zijn al helemaal uit den boze. Wie ze nog in durft te nemen kan een kort geding aan de broek krijgen wegens belediging of discriminatie. Kijken wat er allemaal gebeurt lijkt nog het enige. En dat kan onder andere in het Tropenmuseum. En bovendien kan er de komende jaren, in andere culturele hoofdsteden, verder gewerkt worden aan dit thema, dat oorspronkelijk is ontwikkeld door Karla Fohrbeck van het Zentrum für Kulturforschung in Bonn.

'Gelijkmatigheid en duurzaamheid behoren niet tot Europa's deugden, haar denken wordt gekenmerkt door nieuwsgierigheid en onrust', stelt de Tsjechische schrijver Paul Kruntorad in het boek

'Van totem tot lifestyle, Europese cultuur in ontwikkeling', dat bij deze tentoonstelling is verschenen. Ook hij neemt afstand van een culturele eenheidsworst die door commerciële belangen bepaalde media ons volgens Marshall McLuhan op zouden dringen. De psychoanalyticus Gerhard Zacharias verwelkomt de chaos en bepleit het doorbreken van een taboe dat erop zou rusten. En God beware de enkeling die in die chaos verdrinkt, denk ik er dan bij. Maar ik ben een renegaat die nog gelooft en in chaos voornamelijk woeste ledigheid vermoed.

Tentoonstelling 'TOTEM, goden, helden, heiligen', tot en met 16 augustus in het Tropenmuseum te Amsterdam. 'Van totem tot lifestyle, Europese cultuur in ontwikkeling', onder redactie van Karla Fohrbeck en Huub Kuijpers, uitg. Kon. Instituut voor de Tropen, prijs f39,50.

Brabants
Dagblad
4-4-1987

TENTONSTELLING 'TOTEM, GODEN, HELDEN, HEILIGEN'

31 1/2

Expositie van uitersten

Volkeren die een totem vereeren heten primitief. Maar totemverering is iets van alle tijden. De geschiedenis van de Europese cultuur laat een aaneenschakeling van allerlei vormen van totemverering zien. Het verschil is alleen dat primitieve totemen meestal dieren zijn, terwijl de totemen van meer ontwikkelde bevolkingsgroepen goden, heiligen, geulen, kunstenaars, of bekende persoonlijkheden zijn.

Door Jace van de Ven

Op de expositie Totem, goden, helden, heiligen is een vrij willekeurige reeks totemen, goden, helden en heiligen bij elkaar gezet en reeks die plotseling overgaat in een weergave van het moderne leven zoals dat in het Amsterdam van vandaag buiten het museum ook is te zien. Uiterlijkheden, maatschappijbeelden: men scharmt zich achter popsterren, mode, bepaalde produkten en ideeën en probeert daar zijn identiteit aan te ontleenen.

Overleven

Door de eeuwen en de culturen heen heeft de mens op die manier een eigen identiteit gezocht, ten einde fysiek en geestelijk te kunnen overleven. Mensen willen zich tegelijk richten op de toekomst en tegelijk zich als groep identificeren. Vroeger hield de totem het volk of de stam bijeen. Nu is het de manier van leven die uitstraalt dat men op de hoogte is, dat men erbij hoort: lifestyle, 'wij' tegenover 'de anderen'.

horen luipaard, achttiende-eeuws serraad van de koning van Benin.

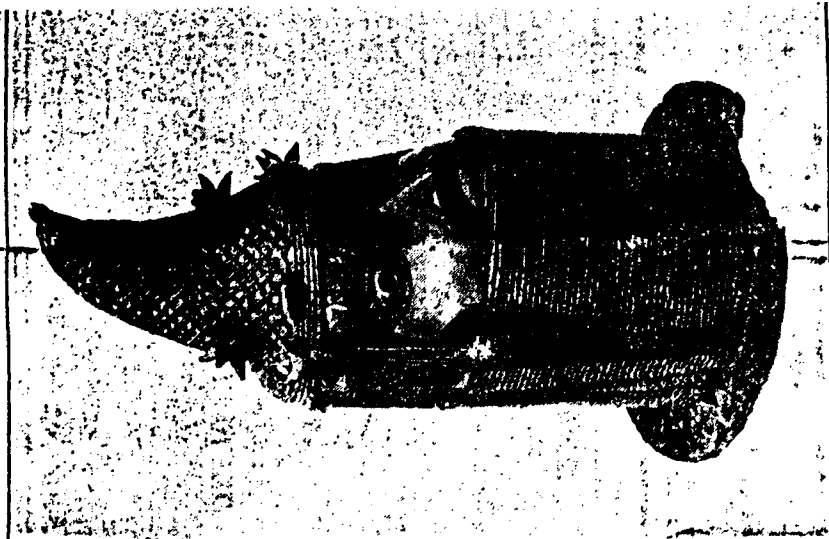
Het moes duidelijk zijn dat het idee voor deze tentoonstelling zo ruim is dat zij niet anders dan een ratje kan zijn. De inrichters hebben gekozen voor totemen, goden en heiligen die ver van Nederland aanbeden en begeerd worden.

We zien ondermeer de maagd van Guadalupe als christelijke variant op de Azteekse godin Tonantzin, het absolute en goddelijke koningschap en de rituelen en volens die daarbij horen van Benin in Afrika. Uitgebreid wordt ingegaan op Vishnu, de populairste god van het Hinduïsme en ook is er een poging gedaan gemeenschappelijke kerntrekken van islamitische godsdiensten van elkaar te scheiden. Maar deze items lijken volkomen willekeurig en zouden op ieder moment door andere vervangen kunnen worden.

Als belangrijkste onderdeel van het project 'Van Totem tot Lifestyle', dat op zijn beurt deel uitmaakt van de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987, is in het Tropenmuseum in Amsterdam tot 17 augustus de expositie 'Totem, goden, helden, heiligen' te zien. Men toont er voorwerpen, waarmee mensen hun identiteit uitdrukken en hun bestaan richting geven. De tentoonstelling bestaat uit twee delen: een deel waarin de bezoeker voorbelende culturen uit zien krijgt en een deel over Amsterdam waarin een tiental lifestyles wordt zichtbaar gemaakt.

Bij de expositie is een boek verschenen dat als ondertitel 'Europese cultuur in ontwikkeling' heeft. Het kost f 39,50 en legt de relatie tussen kunst, cultuur en maatschappij, uitgewerkt naar sociale verhoudingen, politiek en economie. Het Tropenmuseum ligt aan de Linnaeusstraat 2 in Amsterdam en is op werkdagen open tussen 10 en 17 en zaterdag en zondag tussen 12 en 17 uur.

Misschien is een dergelijke instantie opzet van een expositie wel het beste beeld dat van de lifestyle van onze dagen te geven is, maar het is de vraag of de inrichters van de expositie daaraan gedacht hebben. Hoewel in het laatste deel van de expositie duikt de computer op. Bezoekers kunnen daarop antwoorden op vragen, luisteren en krijgen uiteindelijk zij daarna te horen welke lifestyle zij aanhangen. Hoe simpel ook, een

Bronzen kop van een achttiende-eeuws koning uit Benin.

beschilderde Mercedes. Appel: Het is een zeer doordacht schilderij geworden. Ik heb de eigenlijke functie van deze auto veranderd. Het is niet meer gewoon een auto; het is nu een kunstobject. De auto symboliseert de band tussen Lifestyle en kunst, anders dan het zich eenheid met de natuur. Die aanzet tot nadenken is de enige kracht van Totem etc.' naast een paar interessante voorwerpen uit Benin, Mexico, Nieuw-Guinea en Oost-Afrika.

expositie gepast dan dit kunstwerk van Appel: moderne kunst is de toern van een kunstenaar. Zo is de tentoonstelling — en hetzelfde geldt voor het begeleidende boek — bij alles wat geleend wordt ernstige vragen op. Die aanzet tot nadenken is de enige kracht van Totem etc.' naast een paar interessante voorwerpen uit Benin, Mexico, Nieuw-Guinea en Oost-Afrika.

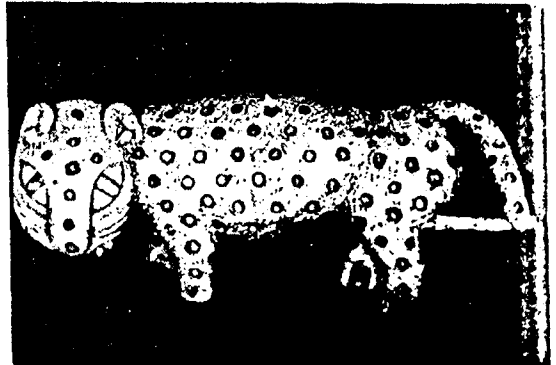
Als belangrijkste onderdeel van het project 'Van Totem tot Lifestyle', dat op zijn beurt deel uitmaakt van de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987, is in het Tropenmuseum in Amsterdam tot 17 augustus de expositie 'Totem, goden, helden, heiligen' begonnen.

Op die tentoonstelling zijn voorwerpen te zien waarmee mensen hun identiteit uitdrukken en hun bestaan richting geven.

Hij bestaat uit twee delen: een deel waarin de bezoeker voorbeelden van totems uit verschillende culturen te zien krijgt en een deel over Amsterdam waarin een tiental lifestyles wordt zichtbaar gemaakt.

De term 'lifestyle' komt uit de wereld van de marketing en reclame en staat voor een bepaald patroon van opvattingen, houdingen en gedragingen die kenmerkend zijn voor een groep mensen. Zij deelt mensen voornamelijk in op grond van consumptiepatronen.

Bij de expositie is een boek verschenen dat als ondertitel 'Europese cultuur in ontwikkeling' heeft. Het kost f 39,50 en legt de relatie tussen kunst, cultuur en maatschappij, uitgewerkt naar sociale verhoudingen, politiek en economie. Het Tropenmuseum ligt aan de Linnaeusstraat 2 in Amsterdam en is op werkdagen open tussen 10 en 17 en zaterdag en zondag tussen 12 en 17 uur.

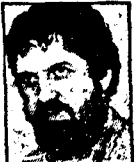

Expositie 'Totem, goden, helden, heiligen'

Een interessante warboel

Volkeren die een totem vereeren heten primitief. Maar totemverering is iets van alle tijden. De geschiedenis van de Europese cultuur laat een aaneenschakeling van allerlei vormen van totemverering zien. Het verschil is alleen dat primitieve totems meestal dieren zijn, terwijl de totems van meer ontwikkelde bevolkingsgroepen goden, heiligen, heiligen, kunstenaars, of bekende persoonlijkheiden zijn.

Op de expositie 'Totem, goden, helden, heiligen' is een vrij willekeurige reeks totems, goden, helden en heiligen bij elkaar gezet, een reeks die plotseling overgaat in een weergave van het moderne leven zoals dat in het Amsterdam van vandaag buiten het museum ook is te zien. Uiterlijk worden de totems nog steeds het mens- en maatschappijbeeld: men haart zich achter popsterren, de bekende producten en probeert daar zijn identiteit aan te onttrekken.

Door Jaap van der Ven

Het moge duidelijk zijn dat het idee voor deze tentoonstelling zo ruim is dat zij niet anders dan een raafjete kan zijn. Dat is zij dan ook. De inrichters hebben gekozen voor totems, goden en heiligen die

ver van Nederland aanbeden en begeerd worden. We zien onder meer de maagd van Guadalupe als christelijke variant op de Azteekse godin Tonantzin, het absolute en goddelijke koningschap en de rituelen en totems die daarbij horen van Benin in Afrika. Uitgebreid wordt ingegaan op Vishnu, de populairste god van het hindoeïsme en ook is er een poging gedaan gemeenschappelijke kenmerken van

Rechtsboven: Ivoeren luipaard, achttiende-eeuws sterraad van de koning van Benin. (Foto: Vidoc)
Hieronder: Bronzen kop van een achttiende-eeuwse koningin uit Benin. (Foto: Tropenmuseum)
Links: Stripverhaal over het leven van Krishna, een moderne manier om traditionele heiligenverhalen door te geven. (Foto: Vidoc)

Islamitische goddienstige broedersschappen bij elkaar te zetten. Maar al deze items lijken volkomen willekeurig en zouden op ieder moment door andere vervangen kunnen worden.

Computer

Misschien is een dergelijke instantie-opzet van een expositie wel het beste beeld dat van de lifestyle van onze dagen te geven is, maar het is de vraag of de inrichters van de expositie daaraan gedacht hebben. Hoewel? In het laatste deel van de expositie duikt de computer op. Bezoekers kunnen daar antwoorden op vragen, in toetsen en krijgen onmiddellijk daarna te horen welke lifestyle zij aanhangen. Hoe simpel ook, een beeld van de tijd geeft zo'n onderdeel in ieder geval. Maar het is als tijdsbeeld weer minder indrukwekkend dan al die duizendjarige sloten die de bezoekers van het museum in Amsterdam ter voorkoming van diefstal om hun fietsen hangen, of de hondedrollen op de stoep voor de ingang. Met enige fantasie is alles een totem, is alles lifestyle.

Totem, goden, helden, heiligen eindigt bij een door Karel Appel beschilderde Mercedes. Appel: "Het is een zeer doordacht schildering geworden. Ik heb de eigenlijke functie van deze auto veranderd. Het is niet meer gewoon een auto; het is nu een kunstobject." De auto symboliseert de band die lifestyle heeft met de economie. Lifestyle wordt, anders dan het zich eendrachtig scharen onder totems of goden, bepaald door commercie. Daarom had een niet beschilderde Mercedes of Ferrari beter op de expositie gepast dan dit kunstwerk van Appel: moderne kunst is de totem van een heel wat kleinere groep dan snelle auto's.

Zo roep de tentoonstelling - en hetzelfde geldt voor het begeleidende boek - bij alles wat getoond wordt ernstige vragen op. Die aanzet tot nadenken is de enige kracht van 'Totem etc.' naast een paar interessante voorwerpen uit Benin, Mexico, Nieuw-Guinea en Oost-Afrika.

Het Volk
7-4-1987

Leven in lijn

Van totem tot lifestyle

Een totempaal of een Mercedes

voor je deur, dat is net hetzelfde...

Jo De Ruyck

AMSTERDAM — Een of andere Afrikaanse of Indiase stam die een dan rond een totempaal uitvoert, wordt al snel in het vakje der primitieven geklassificeerd. Wij, beschaving, staan daar ver boven. Tenslotte, dat denken we want ook het Westen heeft zo zijn totens. Ze zitten verpakt in een ander jasje maar eigenlijk betekenen die Mercedes op je oprijplaat of het kroonkildetje op je shirt precies hetzelfde. En ook die stobberfrui waarmee je samen met vrienden-kunstenars naar de vermaakte gast of de raffe waar je wel en waar je niet kunt komen, hebben te maken met de tekens waar ook onze samenleving vol van is.

Hoer individualistisch onze maatschappij ook mag lijken, het is voor iedereen belangrijk een plaats te vinden binnen het geheel waar hij deel van uitmaakt. Dat plekje kun je vinden door goedkeurend mee te lopen of, net andersom, wild om je heen te trappen. Of je nu netjes ja-knikt of flink dwaas gaat liggen, het systeem werkt altijd op dezelfde manier: aan de hand van ideale voorbeelden.

Vlaming en Waal

Een ideaal voorbeeld biedt houvast in het leven, het voorziet je van rechtvaardigheid. Mensen, dieren maar ook voorwerpen kunnen als ideaal voorbeeld dienen en vaak laten ze verwerven in zetje of mythologie. Het leuke van zo'n voorbeeld is dat ze een hand scheppen tussen degenen die ze accepteren. Zij die de Dagbwan als enige leider aanvaardden, wisten zich goed en veilig in elkaars gezelschap, de voetbal supporters die dezelfde kleuren in hun sjaal hebben, schreeuwen twee keer zo luid en de kerkgangers die na de zondagse dienst naar buiten komen weten zich ook gestrekt door het gevoel van samen te horen. Zo behoort iedereen wel ergens tot een groep die op zijn beurt dan ook weer tot een grotere groep kan behoren. Heel typisch is het verhaal van de Vlaming en de Waal die elkaar in eigen land met moeite het daglicht gunnen terwijl ze, eenmaal in het buitenland, onverstaanbaar aangeetrokken door elkaar nummerplaat, gezellig gaan verbouderen.

Dat groepbewustzijn is niet alleen iets abstracts, het wordt ook zo goed mogelijk getraakt met kleren, gebruiksvoorwerpen, versieringen en zelfs haartoon. Met een kledingstuk of een sjaal van de scouts moet je evenmin aankomen in chique maatschappij. Het meest merkwaardige van al die tekens en symbolen is dat ze op zich geen waarde of waardenoemen inhouden, maar dat die het aangefang van de situatie aan wordt toegewezen. Het duidelijk is dat bijvoorbeeld voor bepaalde tastbare symbolen: het

Miliet-eriket is op zich misschien maar een paar franken waard maar het mag dat ervan uitgaat, en waarachter je jezelf schaaft, is onbetaalbaar. Met de primitieve totempaal was dat net zo: een stuk bewerkt boomstam heeft intrinsiek niets meer te bieden dan een geweldig dienst zal doen, integendeel. En toch wordt de totem vereerd en verzorgd, als symbool voor een levenswijze, een geloof, een samenhangendheid.

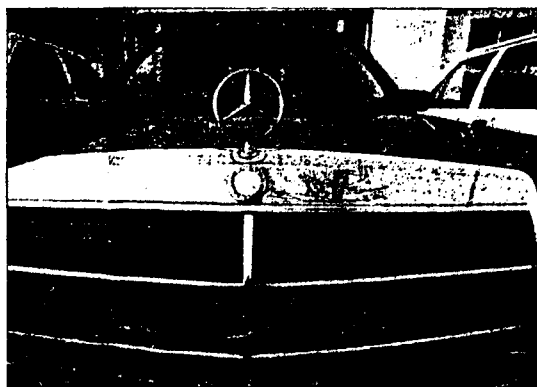
Goddelijke macht

Totens hebben altijd al bestaan en ze komen in alle culturen voor. De tentoonstelling die in het Amsterdams Tropenmuseum wordt en kadert in het grotere project „Van Totem tot Lifestyle“ (met film, muziek, theater, plastische kunst, enz.), illustreert dat heel aardig. Het koninkrijk Benin in Afrika heeft zich al het ware doot de totemrol die de koning — de Oba's — vervulden, in stand kunnen houden. In de veertiende eeuw werd Benin gesticht en na twee eeuwen woorspoed braken alomax moerlijker tijden aan voor de bewoners. Het voorbeeld van de koning heeft echter altijd het uitspeilen van Benin voorkomen, zelfs toen de Engelsen het rijk van de Bini's plunderden en onder hun directoraat plaatsten, zelfs vandaag nu Benin een deel is van de staat Nigeria.

Hoewel wij hier in het westen al lang geen goddelijke macht meer toekennen aan onze koningen zoals de Bini's dat doen, zijn onze dynastieën een totem. Een koningshuis straalt nog altijd een eerbied, zekerheid en continuïteit uit die je maar moeilijk terugvindt in een Witte-fluis-staat. Volledigheidsbehaal moet daar wel aan toegevoegd dat het Witte Fluis in de VS voor de Amerikanen net zo goed een totem-symbool is, evenzeer als hun star-and-strips. Dat geeft meteen ook weer te denken over de niet noodzakelijke universaliteit van totens: in ons land roept de nationale vlag veel minder patriottische gevoelens op dan in de Verenigde Staten.

Voetballer: bijgeloof

Eerheid in vrije sport, zoals geteld, ook bij ons nog een sterke rol en die is niet alleen zichtbaar in het kerkebezoek. De christelijke waarden hebben op onze samenleving een onuitwisbare stempel gedrukt, al was het alleen maar onze notie over goed en kwaad — de tien geboden — die het gedragspatroon van Christenen en niet kerkelijken bepaalt. Niet-westerse samenlevingen la-

De ster en de radiatorgrill van een Mercedes zijn vroegvolvoersymbolen. Ze worden vaak gebruikt als bewijs van de ster als voorwerp maar een geringe waarde heeft.

Van Duinl Van Anke

ten zich echter in het dagelijkse leven nog veel meer leiden door geestelijke waarden dan wij. Een zakenman in India doet een beroep op de god Ganesha voor een belangrijke transactie terwijl wij eerder een beroep doen op materiële totens, zoals een klauwrelatiegeschenk bijvoorbeeld. Zo'n geschenk is voor ons nauwelijks nog herkenbaar als totem en dat is voor heel veel zaken het geval. Levenswijze — het woord is natuurlijk „Lifestyle“ en de gebruikers ervan identificeren zich meteen als behorende tot een bepaalde stijl — mag in 1987 nog zo ik gericht zijn, toch vervullen papieren de rol van de primitieve goden, voor de massa is de glimmende ster op de neus van de Mercedes onze totempaal, is de manier

waarop we ons huis inrichten, symbolen, onze vrienden kiezen, onze kleren kopen, onze politieke leiders volgen, onze bovennatuurlijke wereld een plaats geven, enz. Hoezeer wij ook met beide voeten op de grond staan, net als in bijvoorbeeld de Indiase cultuur waar de hindoëistische goden een prominente plaats innemen, klampen wij ons vast aan het ongrijpbare. Katholieken vinden bij de moeder Maria troost in moeilijke momenten, het paranormale biedt de rijfelende mens uitzicht op „een“ andere kant en de profvoetballer speelt uitsluitend een goede match wanneer hij het nummer zeven op zijn truitje heeft...

Clichés

In het Tropenmuseum aan de

Maarstade wordt het hele begrip „totem“ in zijn evolutie naar „lifestyle“ — die alomax meer wordt gediscussieerd door de reclame — aanschouwelijk voorgesteld. Misschien niet meteen op de manier die je had verwacht want in het eerste deel van de tentoonstelling wordt sterk met afzonderlijke voorbeelden gewerkt die qua inhoud vrij wel uit elkaar liggen: de problematiek van de Latijns-Amerikaanse indianen, de kunstschatten uit Benin, de eenheid die de kanga als kledingstuk voor de Afrikaanse vrouw betekent, het hindoëisme in India en de familieverbondenheid in de islam. Uiteraard allemaal — verschillende — uitingen van totem-tekens, maar het duurt wel even voor je dat door hebt. De talrijke teksten aan de muur

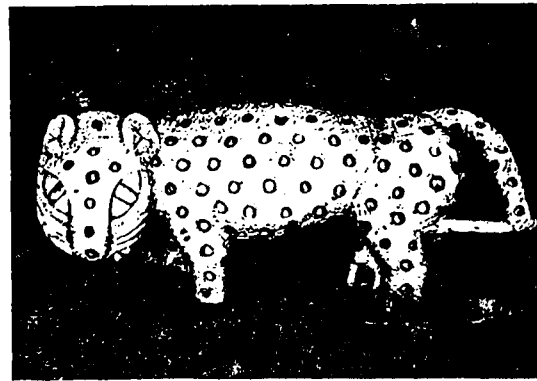
mag je zeker niet overslaan want anders ga je gegarandeerd de mist in om er pas uit te raken als je plots het actuele, lifestyle-gehalte binnentapt. Daar is het stuk duidelijkst wat wordt bedoeld met de symbolen waarnaar de hedendaagse mens zich richt, hoevel hun verdeling in „traditioneel, succesvol, vernieuwend, maatschappijbewust en ik-gericht“ te dicht-erig overkomt.

Ondanks die fragmentarische opbouw en de twee totaal tegenstrijdige delen, vond ik de expositie de moeite waard als aankleding om over het „totemisme“ te gaan nadenken. Het boek „Van totem tot lifestyle“ dat het Instituut voor de Tropen heeft uitgegeven (ongev. 700 fr.) vervult bij de tentoonstelling wel geen catalogusfunctie maar biedt een ruime omkadering met een gevarieerd aanbod aan essays.

En ten slotte, wat zeker niet overmeld mag blijven, is het Tropenmuseum zelf dat een schitterend beeld geeft van wat wij de „derde wereld“ noemen. Hoewel dat eigenlijk niet de bedoeling zal zijn geweest, plaatst dit vaste museum de tijdelijke totem-expositie helemaal in de schaduw. Voor het hele gezin — ook voor kinderen — is het Tropenmuseum een indrukwekkende betoelissen.

„Van totem tot lifestyle, goden, heiligen, heiligen“ kostt nog een 10 pagina's, voorleeswijze: 5 gulden, open op werkdagen van 10 tot 17u, totem, van en voorleeswijze: 12 tot 17u. Galton op 30 A, 5, 5.

In Amsterdam is een uitzonderlijk rijke collectie voorwerpen te zien uit het koninkrijk Benin. Dit is een bronzen hulpmiddel uit de 16de eeuw die de koning op de arm draagt.

Een totempaal, niet alleen voor primitieve volkeren.

Arnhemse
Courant 8-4-87
Nijmeegs
Dagblad 8-4-87

„Totem, goden, helden, heiligen” in Tropenmuseum

„Ieder mens wil weten wie hij is”

81 1127

door John Oomkes

AMSTERDAM — „Wij willen de westerse mens graag confronteren met een doolhof, een verkenningstocht door verschillende culturen waarin hij of zij dan vergelijkbare verschijnselen kan constateren,” zegt Henk Jan Gortzak, behalve directeur van het Tropenmuseum, ook coördinator van de tentoonstelling „Totem, goden, helden, heiligen”.

De expositie (plus een begeleidend boek) vormt één van de departies van een groter project, dat Van Totem tot Lifestyle heet, en waarvan het idee (dr. Karla Fohrbeck) alsmede een belangrijk deel van het budget (meer dan 1,1 miljoen gulden) zijn overgenomen uit

West-Duitsland. De tentoonstelling vormt een prestigieus onderdeel van de weer grotere manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa.

In de grote lichte van het Tropenmuseum staan werken van Karel Appel, zeldzame bronzen afbeeldingen van voorouders uit het West-Afrikaanse koninkrijk Benin, een stijkamerijte uit de Jordaan met bloemetjestaart en de kleding van Islamitische godsdienstige broeders. Uiteindelijk kan de bezoeker het veranderd wereldbeeld toetsen aan de veronderstelde beeldvorming van het eigenrijde Amsterdam: de lifestyle van de yuppie naast de radeloosheid van een krakersmeisje.

In de officiële persinformatie heet het dat de expositie „voorwiepen, uit verschillende culturen laat zien, waarmee (groepen) mensen hun

voelt.

Coördinator Gortzak geeft na enig aandringen toe dat de thematiek nogal wijdloepig is en de bijeengezochte informatie tamelijk willekeurig. En Huub Kuypers, Gortzaks rechterhand en de man die het Duitse idee heeft opgepikt zonder er een pedagogische expositie van te hebben willen maken, voegt toe: „Wij hanteren in het westen bepaalde classificatiesystemen ten opzichte van derde wereldculturen die we niet toepasbaar maken op onze eigen culturen. Zouden we dat wél doen, dan zag je grote overeenkomsten. Vandaar deze expositie, vandaar het boek. Maar we kunnen nooit volledig zijn in het geven van voorbeelden.”

Gortzak zelf raakt de draad makkelijk kwijt. Zo worden Oostafrikaanse kanga's — kledingstukken van 110x150 cm — een belangrijke

sociologische functie toegekend. Maar de connectie met T-shirts en Lacoste-shirts wordt op de expositie niet gemaakt. „Zie je wel”, constateert Gortzak dan verheugd, „jij hebt het verband zelf gelegd.” Gortzak wordt een beetje kriegerig van de vraag of de tentoonstelling niet gelijk staat met het intrappen van een open deur. „Waarom zijn er in Nederland dan niet eerder dergelijke exposities geweest?”, zegt hij. Misschien ligt de verklaring daarvoor wel in de tijdgeest.

Een vervelende bijkomstigheid dat je, al dwalend door de grote hal van het Tropenmuseum, makkelijk in een andere, kleinere expositie die over Speelgoed in Derde wereld landen — verzeild raakt. Je vraagt af of die presentatie ook een onderdeel vormt van het Totem-project. Dat is niet het geval, hoewel het makkelijk zou kunnen.

Expositie in kader van project 'Van totem tot lifestyle'
1122

Ratjetoe van totems, goden en helden

(Door Jacq van de Ven)
Volkeren die een totem vereren heten primitief. Maar totemverering is iets van alle tijden. De geschiedenis van de Europese cultuur laat een aaneenschakeling van allerlei vormen van totemverering zien.

Het verschil is alleen dat primitieve totems meestal dieren zijn, terwijl de totems van meer ontwikkelde bevolkingsgroepen goden, heiligen, genieën, kunstenaars, of bekende persoonlijkheden zijn.

Uiterlijkheden

Op de expositie 'Totem, goden, helden, heiligen' is een vrij willekeurige reeks totems, goden, helden en heiligen bij elkaar gezet, een reeks die plotseling overgaat in een weergave van het moderne leven zoals dat in het Amsterdam van vandaag buiten het museum ook is te zien.

Uiterlijkheden bepalen nog steeds het mens- en maatschappijbeeld: men schaart zich achter popsterren, mode, bepaalde producten en ideeën en probeert daar zijn identiteit aan te ontleen.

Ruim

Door de eeuwen en de culturen heen heeft de mens op die manier een eigen identiteit gezocht. Tenelinge fysiek en geestelijk te kunnen overleven. Mensen willen zich van elkaar onderscheiden maar zich tegelijk als een groep identificeren. Vroeger hield de totem het volk of de stam bijeen. Nu is het de manier van leven die

• Ivoren luipaard, achttiende-eeuws sieraad van de koning van Benin

onmiddellijk daarna te horen welke lifestyle zij aanhangen. Hoe simpel ook, een beeld van de tijd geeft zo'n onderdeel in ieder geval.

Sloten

Maar het is als tijdsbeeld weer minder indrukwekkend dan al die duimdikke sloten die de bezoekers van het museum in Amsterdam ter voorkoming van diefstal om hun fietsen hangen, of de hondedrollen op de stoep voor de ingang. Met enige fantasie is alles een totem, is alles lifestyle.

'Totem, goden, helden, heiligen' eindigt bij een door Karel Appel beschuldigde Mercedes. Appel: "Het is een zeer doordacht schilderij geworden. Ik heb de eigenlijke functie van deze auto veranderd. Het is niet meer gewoon een auto; het is nu een kunstobject." De auto symboliseert de band die lifestyle heeft met de economie.

Commercie

Lifestyle wordt, anders dan het zich eendrachtig scharen onder totems of goden, bepaald door commercie. Daarom had een niet beschuldigde Mercedes of Ferrari beker op de expositie gepast dan dit kunstwerk van Appel: moderne kunst is de totem van een heel wat kleinere groep dan snelle auto's.

Zo roept de tentoonstelling — en hetzelfde geldt voor het begeleidende boek — bij alles wat getoond wordt ernstige vragen op. Die aanzet tot nadenken is de enige kracht van 'Totem, etc.' naast een paar interessante voorwerpen uit Benin, Mexico, Nieuw-Guinea en Oost-Afrika.

gedaan gemeenschappelijke kenmerken van Islamitische godsdienstige broederschappen bij elkaar te zetten. Maar al deze ifems lijken volkomen willekeurig en zouden op ieder moment door andere vervangen kunnen worden.

Instant-opzet

Misschien is een dergelijke instant-opzet van een expositie wel het beste beeld dat van de lifestyle van onze dagen te geven is, maar het is de vraag of de frutchers van de expositie daaraan gedacht hebben. Hoewel? In het laatste deel van de expositie duikt de computer op. Bezoekers kunnen daarop antwoorden op vragen intoetsen en krijgen

uitstraalt dat men op de hoogte is, dat men erbij hoort: lifestyle, 'wij' tegenover 'de anderen'.

Het moge duidelijk zijn dat het idee voor deze tentoonstelling zo ruim is dat zij niet anders dan een ratjetoe kan zijn. Dat is zij dan ook. De Inrichters hebben gekozen voor totems, goden en heiligen die ver van Nederland aanbeden en begeerd worden. We zien ondermeer de maagd van Guadalupe als christelijke variant op de Azteekse godin Tonantzin, het absolute en goddelijke koningschap en de rituelen en totems die daarbij horen van Benin in Afrika.

Uitgebreid wordt ingegaan op Vishnu, de populairste god van het hindoeïsme en ook is er een poging

Originele tentoonstelling over levensstijlen in Tropenmuseum

OOST - Hoe drukken mensen uit wie ze zijn en waar ze bij willen horen? Dat is het thema van de tentoonstelling 'Totem, goden, heiligen', die deze week in het Tropenmuseum van start is gegaan.

Mensen hebben altijd iets nodig gehad dat hen houvast biedt, een ideaal voorbeeld dat hun leven richting geeft. Dat kunnen goden en heiligen zijn, zoals de god Vishnu in de Indiase cultuur of de heilige Maria in de katholieke wereld, maar ook wereldse figuren als politieke leiders, filmsterren, sportlieden en popsterren kunnen een ideaal voorbeeld zijn.

De tentoonstelling laat een paar voorbeelden uit verschillende culturen zien. Uit India komt een unieke verzameling fijn beschilderde vertelkasten, die gebruikt werden om de avonturen van de goden uit te beelden. Die verhalen bevatten weer richtlijnen voor het dagelijks leven. Ook het bezichtigen waard is een collectie kostbare bronzen en ivoeren voorwerpen van de koningen uit Benin (Afrika), die als goden werden vereerd.

Plotseling

En plotseling sta je dan in Amsterdam. Dat staat hier wat plomperloren, maar zo is de tentoonstelling nu eenmaal ingericht. Het tweede deel van de expositie gaat over levensstijlen in Amsterdam. Dat is gedaan omdat Amsterdam dit jaar culturele hoofdstad van Europa is en in dat kader wordt de tentoonstelling georganiseerd.

Nu zal een beetje intellectueel het verband tussen goden & heiligen aan de ene en levensstijlen aan de andere kant wel weten te leggen, maar het lijkt er een beetje op dat de tentoonstelling over levensstijlen er eerst was en 'de goden' er met de haren bijgesleept zijn. Dat doet overigens geen afbreuk aan de kwaliteit van de expositie.

Aan de hand van enkele schitterende, natuurgetrouw ingerichte kamers,

• Een groot deel van de tentoonstelling is aan Amsterdam gewijd. Naast natuurgetrouw ingerichte woonkamers, ontbreekt de graffiti natuurlijk niet

worden een aantal levensstijlen getoond, die je in een stad als Amsterdam aantreft; van de kraker die z'n meubels op het Waterlooplein koopt tot de yuppie (jonge alleenstaanden met te

veel geld), die op uiterst weelderige wijze zijn badkamer heeft ingericht.

De term levensstijl (lifestyle) komt overigens uit de reclamewereld en wordt gehanteerd, omdat in deze tijd

het individu weliswaar centraal staat (vroeger was het meer de afkomst, die iemands levensloop bepaalde) maar je toch nieuwe groepen ziet ontstaan groepen met hun eigen symbolen en heiligen. Moderne menssoorten dus. In die zin houdt de tentoonstelling het publiek een verrassende spiegel voor

Zo is daar de ex-kraker, met matras op de vloer (reizen, geen baan, geen uitkering, geen gezin, geen verantwoordelijkheid), de yuppie, voor wie geld drijfveer is ('Ik kies tegenwoordig voor kwaliteit. M'n auto, m'n kleren, m'n vriendin'), de pleisterzoeker ('Muziek, kleren, dansen en natuurlijke vrouwen, daar leef ik voor'), de jonge carrièrevrouw ('Toen ik kans kreeg op een goede baan, heb ik die ook gepakt. Ik heb er veel voor opzij gezet, ook mensen. Geld is vrijheid'), het meisje dat van zichzelf een kunststuk wil maken, de leraar die voor zijn muziek en boeken leeft, het oudere echtpaar uit de Jordaan en de huisvrouw bij Alber Heijn, die gelukkig en fatsoenlijk is ('Mijn leven is goed geregeld. Op maandag doe ik het huis, dinsdag komt moeder...').

Hokjes

Maar het leukste onderdeel zijn de computers met behulp waarvan je je zelf in hokjes kunt indelen. Voor di spelletje is de menigheid in vijf groepen verdeeld: traditioneel, ik-gericht, vernieuwend, succesvol en maatschappijgewust.

Een jongeman beent weg met een tevreden uitdrukking op zijn gezicht. Hem is het mooiste overkomen: de computer kan hem nergens bij indelen. Een meisje denkt even na over de vraag 'Werkdagen van tien uur zijn eerder regel dan uitzondering', mompelt 'Nou, zo erg is het nog niet' en drukt de rode Nee-knop in. Weer een ander meisje maakt het blijkbaar zo dol met haar antwoorden, dat een toekijkende jongeman 'Oh, dat liegt ze!' tegen zijn vriendin fluistert. Maar het mooiste tafereel biedt een jongetje, dat in alle eerbijheid antwoorden in het genre 'mooi en veel' geeft en dan ook in de categorie succesvol belandt. Zijn alternatieve mamaatje ziet de vruchten van haar opvoeding al in rook opgaan zucht even diep en mompelt: „Zo'n je mand wil ik niet in de familie hebben hoor!”

Haagwestnieuws

9-4-1987

VAN DE BOEKENPLANK

VAN TOTEM TOT LIFESTYLE

Lifestyle is een 'trendy' woord, dat tegenwoordig klakkeloos wordt gebruikt door modemensen, bladmakers en reclamekundigen. Op de achtergrond daarvan leeft het totemisme, op zichzelf een religieus en sociaal systeem, waaraan toenemende behoefte blijkt te bestaan.

Volkeren die een totem vereren, heten primitief.

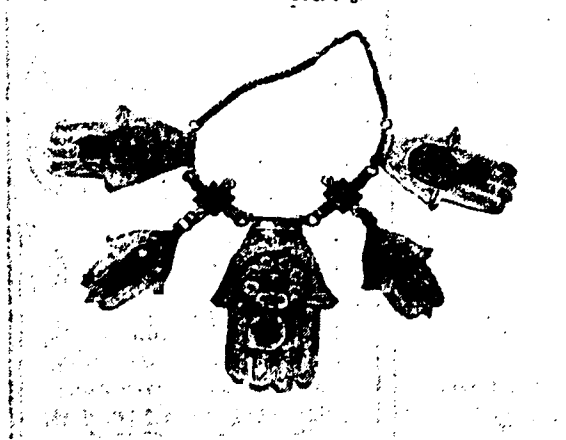
Maar is welbeschouwd niet iedereen primitief?

Totemverering is iets van alle culturen en van alle tijden. De geschiedenis van de Europese cultuur laat een aaneenschakeling zien van allerlei vormen van totemverering. Met dit verschil dat de zogeheten primitieve totems meestal dieren zijn, terwijl de beschaafde totems veelal de gedaanten hebben van goden, helden, heiligen, genieën, kunstenaars, sterren en persoonlijkheden. In beide gevallen is hun functie echter dezelfde: het zijn Leitbilder die mensen sterken in hun gevoel iemand te zijn en ergens bij te horen. Maar er is nog een overeenkomst. De primitieve totem heeft een symbolische functie in de overlevingsstrijd die mensen met de natuur vormen. In de moderne Europese cultuur regelen mensen met de natuur vormen. In de moderne Europese cultuur regelen mensen hun stofwisseling met de natuur via een ingewikkeld economisch systeem. En daarin spelen totems nog altijd een pregnante rol - bij voorbeeld in media en reclame. De hedendaagse cultuurindustrie biedt de mensen lifestyle aan in meerdere modellen die hen helpen te overleven in een complexe en veelvormige samenleving. Met als ondertitel 'Europese cultuur in ontwikkeling' schreven Karla Fohrbeck en Huub Kuijpers, in samenwerking met vele anderen, een boeiend en zowel grafisch als illustratief opvallend boek van meer dan 250 bladzijden. Dit geheel is een Duits-Nederlands samenwerkingsproject en het is tegelijk de catalogus bij de tentoonstelling 'Totem, Goden, Helden, Heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum. Deze expositie loopt t/m 16 augustus 1987. Een unieke tentoonstelling en een uniek boek, dat laat zien hoe wij allen voortdurend zoeken naar nieuwe houvasten en veilige havens.

Uitgave Publikatiebureau van het Koninklijk Instituut voor de Tropen

prijs f 39,50

Foto: Zilveren halsketting met vijf handjes als bescherming tegen het boze oog.

Amstelveens
Weekblad
9-4-1987

Originele tentoonstelling over levensstijlen in Tropenmuseum

Hoe drukken men
sen uit wie ze zijn en waar ze
bij willen horen? Dat is het
thema van de tentoonstelling
'Totem, goden, helden, heil-
gen', die deze week in het Tro-
penmuseum van start is ge-
gaan.

Mensen hebben altijd iets nodig re-
had dat hen houvast biedt, een ideaal
voorbeeld dat hun leven richting
geeft. Dat kunnen goden en heiligen
zijn, zoals de god Vishnu in de Indische
cultuur of de heilige Maria in de ka-
tholieke wereld, maar ook wereldbe-
faamde kunstenaars, filosofen, schrij-
vers, sporthelden en politieke leiders.
Het is een ideaal voorbeeld zijn.

De tentoonstelling laat een paar
voorbeelden uit verschillende cultu-
ren zien. Uit India komt een unieke
vernamening fijn beschilderde vertel-
kastjes, die gebruikt werden om de
avonturen van de goden uit te beelden.

Die verhalen bevatten weer richtlij-
nen voor het dagelijks leven. Ook het
bezichtigen waard is een collectie
kostbare bronzen en ivooren voorwer-
pen van de koningen uit Benin (Afri-
ka), die als goden werden vereerd.

Plotseling

En plotseling sta je dan in Amster-
dam. Dat staat hier wat plomverlo-
ren, maar zo is de tentoonstelling nu
eenmaal ingericht. Het tweede deel
van de expositie gaat over levensstijlen
in Amsterdam. Dat is gedaan omdat
Amsterdam dit jaar culturele hoofd-
stad van Europa is en in dat kader
wordt de tentoonstelling georgan-
iseerd.

Nu zal een beetje intellectueel het
verband tussen goden & heiligen aan
de ene en levensstijlen aan de andere
kant, wel weten te leggen, maar het
lijkt er een beetje op dat de tentoon-
stelling over levensstijlen er eerst was
en 'de goden' er met de haren bijge-
sleept zijn. Dat doet overigens geen

afbreuk aan de kwaliteit van de expo-
sitie.

Aan de hand van enkele schitteren-
de, natuurgetrouw ingerichte kamers,
worden een aantal levensstijlen, ge-
toond die je in een stad als Amsterdam
samtref, van de kraker die zit in een
huis op het Waterlooplein loopt, de de-
yuppie (jonge aliens) waarden niet te
veel geid, die op internet wederige yu-
ze zijn bakken met uitstijl (ufo's) komt

De kern levensstijl (ufo's) komt
oorspronkelijk uit de Redneers en
wordt geïmporteerd, nadat in deze tijd
het individu het waardevolste stuk
vroeger was het meer de afkomst die
groepen met hun eigen symbolen en
helden. Moderne menssoorten dus in
die zin houdt de tentoonstelling het
publiek een verrassende sprong voor.

Zo is daar de ex-kraker, met matras
op de vloer (reizen, geen baan, geen
uitkering, geen gezin, geen verant-
woording), de yuppie, voor wie geld de
drijfveer is (ik kies tegenwoordig
- Maar het leukste onderdeel zijn de
computers met behulp waarvan je je-

zelf in het spel kunt inselen. Voor dit
spel is de populariteit in vijf groepen
verdeelde: de succesvolste er, maatschappij-
nieuwend, succesvol er, maatschappij-
gewijst.

Een jongeman beent weg met een
retrocar uit zijn woning op zijn gezicht.
Hem is het succesvol overkomen: de
computer kan hem nergens bij inde-
len. Een meisje denkt even na over de
vraag: 'Werkdagen van tien uur zijn
geerd, regel dan uitvoering', 'moin-
peit. Nou, zo zit, is het nog niet af
drukt de groene 'Ja'-knop in. Weer een
ander meisje maakt het bijkbaar zo
duidelijk met haar antwoorden, dat een
kukende jongeman 'Oh, dat lijkt ze!
Leken zijn vriendin fruisert. Maar het
nuwste tafereel biedt een jorgerie, dat
in alle vertelheid antwoorden in het
genre 'mooi en veel geef; en dan ook in
de categorie succes of beand. Zijn al-
ternatieve mannaagie ziet de vruchten
van haar opvoeding al in rook opgaan,
zucht even diep en mompelt: 'Zo'n ie-
mand wil ik niet in de familie hebben
hoor!'

• Een groot deel van de tentoonstelling is aan Amsterdam Gewijd. Naast natuurgetrouw ingerichte woonkamers, ontbreekt de grafity natuurlijk niet

Volkskrant
10-4-1987

TOTEM goden helden heiligen	„voortdurend wisselende indrukken” (TROUW)
	„prachtig, opwindend, ongewoon, leerzaam, prikkelend” (HET PAROOL)
	„leeg' labyrinth/ronduit genant” (NRC HANDELSBLAD)
	„een huzarenstukje op het scherpst van de sneede/ geslaagd/veel lof” (DE GROENE AMSTERDAMMER)
Tropenmuseum, Linnaeusstraat 2, Amsterdam, 020-5688200	

NRC Handels-
10-4-1987

TOTEM goden helden heiligen	„voortdurend wisselende indrukken” (TROUW)
	„prachtig, opwindend, ongewoon, leerzaam, prikkelend” (HET PAROOL)
	„leeg' labyrinth/ronduit genant” (NRC HANDELSBLAD)
	„een huzarenstukje op het scherpst van de sneede / geslaagd / veel lof” (DE GROENE AMSTERDAMMER)
Tropenmuseum, Linnaeusstraat 2, Amsterdam, 020-5688200	

Parool 10-4-87

TOTEM goden helden heiligen	„voortdurend wisselende indrukken” (TROUW)
	„prachtig, opwindend, ongewoon, leerzaam, prikkelend” (HET PAROOL)
	„leeg' labyrinth/ronduit genant” (NRC HANDELSBLAD)
	„een huzarenstukje op het scherpst van de sneede/geslaagd/ veel lof” (DE GROENE AMSTERDAMMER)
Tropenmuseum, Linnaeusstraat 2, Amsterdam, 020-5688200	

Passie en Pasen in het Bijbels Museum

Diorama's en postzegels

Tegen de fanfareachtige publiciteit rond de expositie "Totem goden helden en heiligen" in de imposante hal van het Tropenmuseum, de topepositie in het jaar dat Amsterdam culturele hoofdstad van Europa is — ik schreef daar de vorige maal over — steekt die over de tentoonstelling in het Bijbels Museum, van diorama's en ... postzegels, die betrekking hebben op Passie en Pasen, wel erg bescheiden af. Het onderwerp is er dan ook niet naar om het met veel tamtam te omgeven. In dit opzicht is er ook een enorme tegenstelling tot de lawine, die dezer dagen muzikaal gezien over ons land wordt uitgestort ten aanzien van de Goede Week, waarbij opvalt, dat de Passionen en Paasoratoria ver overtreffen in aantal.

Twee exposities dus van een bescheiden omvang. Het kabinet, waar de postzegelcollectie te zien is, is maar een paar stappen diep. Het grenst aan de ruimte, waar de permanente bijbel-expositie te zien is. De diorama's, 18 in getal, zijn te vinden in het souterrain van de fraaie behuizing van het museum daar aan de Herengracht.

Geen luidruchtigheid bij deze presentatie, maar juist passende ingetogenheid.

Passie, Pasen en postzegels

Een vreemde combinatie? Ach, je kunt ook zeggen een verbinding van het evangelieverhaal met het gewone leven.

Fragment van het diorama van de Via Dolorosa door Gab Smulders.

EXPOLOGISCH door P. Klijnsma

Christus' lijden uitgebeeld op frankeerzegels. Je kunt de zegels bekijken als postzegelverzamelaar, maar zeer zeker ook religieus. De verticaal uitgestalde zegels zijn ingedeeld naar een aantal aspecten van het passiegebeuren.

Enkele dingen vallen bijzonder op. Allereerst, dat de ontwerpers van de zegels veelvuldig gebruik hebben gemaakt van de beeldende kunst uit het verleden, met name van de schilderkunst. Ik noem een paar namen van kunstenaars. Uit het eigen taalgebied Diere Bouts uit Haarlem met zijn schildering van de Verrijzenis, alsmede Rogier van der Weyden, die Bouts heeft beïnvloed. Voorts de Nederlandse barokschilders Rubens en Rembrandt met resp. de "Kruisafname" (te zien in de O.L.V. kathedraal te Antwerpen) en de "Verloochening van Petrus", een wonder van het zogenaamde clair-obscur, maar ook vooral aangrijpend om de blik, die Jezus op zijn discipel werpt. Ook is door de postzegelontwerpers veel werk benut van niet-Nederlandse kunstenaars. Van Leonardo da Vinci b.v. diens wereldvermaarde "Laatste Avondmaal", een muurschildering in een kloosterzaal in Milaan en daarnaast de al even beroemde "Pieta" (= bewening) van Michel Angelo, een sculptuur in de Sint Pieter in Rome: Maria die haar dode zoon draagt en om hem treurt. Ook de Renaissanceschilders Rafaël en Titiaan zijn vertegenwoordigd. El Greco, van wie veel werk in het Prado museum in Madrid hangt, verdient aparte vermelding. Zijn uitbeelding van het lijden is ook zeer persoonlijk.

Een tweede opvallende trek is, dat het merendeel van de dit soort zegels afkomstig is uit niet-europese gebieden. Ik zag o.m. fraaie zegels uit de Afrikaanse landen Benin, Burundi en Malawi. Zuid-Amerika is rijk vertegenwoordigd met zegels uit Brazilië, Colombia en Peru. Die uit Suriname verdienen aparte vermelding. De uitgestalde zegels maken duidelijk, dat de invloed van bijbelse voorstellingen in de wereld, inclusief het briefverkeer, groot is. Voor mij draagt het Bijbels

Museum ongemerkt en onbedoeld bij aan de manifestatie Amsterdam culturele hoofdstad van Europa.

Diorama's

Een goede plaats, dat schmerige souterrain van het B.M., voor de diorama's, die kunstenaar Gab Smulders maakte van het lijden en sterven en de opstanding van de rabbi uit Nazareth. Met Jezus' intocht in de tempelstad Jeruzalem opent de reeks van de 18 uitbeeldingen, die wordt afgesloten met de gang van de vrouwen naar Jezus' graf op de lichtende paasmorgen. Tussen intocht en opstanding liggen de andere gebeurtenissen uit het lijdensverhaal: het Paasmaal, waarbij het "Laatste (?) Avondmaal" werd gehouden, de arrestatie in Gethsemane, het verhoor door Kajafas c.s. en de procesvoering door Pilatus op Gabbatha en tenslotte de executie op de heuvel Golgotha. De 18 "kijkdozen" zijn bescheiden van omvang. Daarin zijn de scènes uitgebeeld op de verschillende lokaties. Zeer veel indruk maakte op mij de uitbeelding van het berouw van Petrus tegen een roodvlammende achtergrond en het woeste landschap, waarin de radeloze Judas zich "verhing". Aangrijpend zonder meer is de weergave van de kruisheuvel tegen een donkerblauwe hemel. Behalve door de vormgeving van de plaatsen van handeling, van de "decors" dus en van de figuren daarin, draagt het gebruik, dat Smulders maakte van belichting, bijzonder bij aan de overdracht van zijn bedoeling. Ik kan niet nalaten, hierbij nogmaals het Judastrafeel te noemen om de afschuwelijke gifgroene belichting daarvan.

Het woord over Passie en Pasen komt, in deze dagen overvloedig aan z'n trekken, gelezen en verkondigd en ook gezongen, omspeeld door instrumentale muziek. De uitbeelding van het verhaal van Christus' lijden en verrijzenis komt er in onze tijd karig af. Het is daarom prijzenswaardig, dat het Bijbels Museum het uitgebeeld, in deze tijd van groeiende kijkcultuur, van dit onvoorstelbare (!) gebeuren presenteert.

Brabants
Dagblad
11-4-1987

2/ TENTOONSTELLING 'TOTEM, GODEN, HELDEN, HEILIGEN'

3/ 1122

Expositie van uitersten

Volkeren die een totem vereeren heten primitief. Maar totemverering is iets van alle tijden. De geschiedenis van de Europese cultuur laat een aaneenschakeling van allerlei vormen van totemverering zien. Het verschil is alleen dat primitieve totems meestal dieren zijn, terwijl de totems van meer ontwikkelde bevolkingsgroepen goden, heiligen, genieën, kunstenaars, of bekende persoonlijkheden zijn.

Door Jaca van de Ven

Op de expositie 'Totem, goden, heiligen' is een vrij wilde keurige reeks totems, goden, heiligen en heiligen bij elkaar gezet, een reeks die ploeseling overgaat in een werzave van het moderne leven zoals dat in het Amsterdam van vandaag buiten het museum ook is te zien. Uiterlijkheden bepalen nu steeds het mens- en maatschappijbeeld: men schaar zich achter popsterren, mode, bepaalde producten en ideeën en probeert daar zijn identiteit aan te onttrekken.

Overleven

Door de eeuwen en de culturen heen heeft de mens op die manier een eigen identiteit gezocht. Tenslotte fysiek en geestelijk te kunnen overleven. Mensen willen zich van elkaar onderscheiden maar tegelijk zich als groep identificeren. Vroeger hield de totem het volk of de stam bijeen. Nu is het de manier van leven die uitstraalt dat men op de hoogte is, dat men erbij hoort: lifestyle, wij tegenover de anderen.

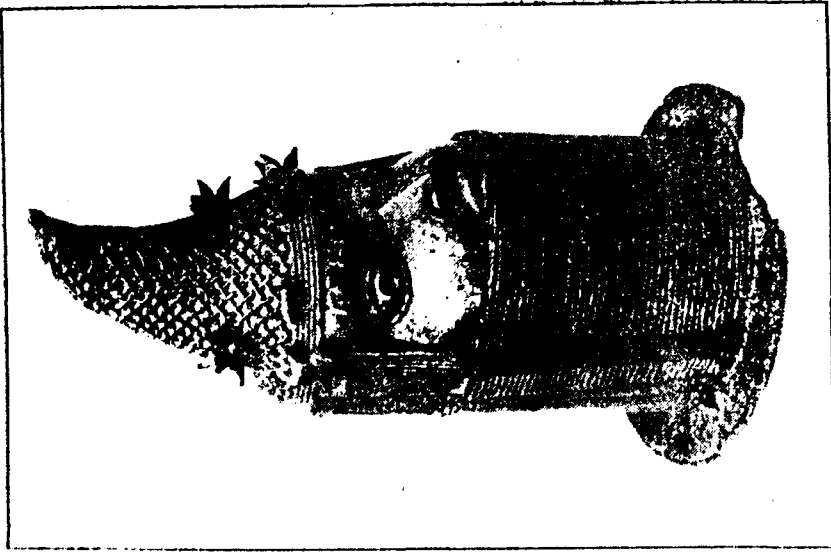
Ivoren luipaard, achttiende-eeuws sieraad van de koning van Benin.

daarbij horen van Benin in Afrika.

Uitgebreid wordt ingegaan op Vishnu, de populairste god van het hindoeïsme en ook is er een pozing gedaan aan gemeenschappelijke kenmerken van de beelden. Het laatste deel van de tentoonstelling is gewijd aan de bronzen luipaard van de koning van Benin.

We zien ondermeer de maagd van Guadalupe als christelijke variant op de Azteekse godin Coatlicauhtli. Het absolute en goddelijke koningschap en de rituelen en totems die

Misschien is een dergelijke instantie opzet van een expositie wel het beste beeld dat van de lifestyle van onze dagen te geven is, maar het is de vraag of de inrichters van de expositie daaraan gedacht hebben. Hoewel: in het laatste deel van de tentoonstelling is gewijd aan de bronzen luipaard van de koning van Benin. Het laatste deel van de tentoonstelling is gewijd aan de bronzen luipaard van de koning van Benin. Het laatste deel van de tentoonstelling is gewijd aan de bronzen luipaard van de koning van Benin.

Bronzen kop van een achttiende-eeuws koningin uit Benin.

Als belangrijkste onderdeel van het project 'Van Totem tot Lifestyle', dat op zijn beurt deel uitmaakt van de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987, is in het Tropenmuseum in Amsterdam tot 17 augustus de expositie 'Totem, goden, helden, heiligen' te zien. Men toont er voorwerpen, waarmee mensen hun identiteit uitdrukken en hun bestaan richting geven. De tentoonstelling bestaat uit twee delen: een deel waarin de bezoeker voorbeelden van totems uit verschillende culturen te zien krijgt en een deel over Amsterdam waarin een tiental lifestyles wordt zichtbaar gemaakt.

Bij de expositie is een boek verschenen dat als ondertitel 'Europese cultuur in ontwikkeling' heeft. Het kost f. 39,50 en legt de relatie tussen kunst, cultuur en maatschappij, uitgewerkt naar sociale verhoudingen, politiek en economie. Het Tropenmuseum ligt aan de Linnaeusstraat 2 in Amsterdam en is op werkdagen open tussen 10 en 17 en zaterdag en zondag tussen 12 en 17 uur.

beschuldigde Mercedes. Appel: Het is een zeer doordacht schilderij geweest. Ik heb de eigenlijke functie van deze auto veranderd. Het is niet met getuigen. De auto symboliseert de hand die lifestyle creëert met de economie. Lifestyle wordt, anders dan het zich eenfruchtig scharen onder totems te zien, bepaald door commerciële zaken. Daarom nad een niet beschuldigde Mercedes of Ferrari beter op de

beeld van de tijd geeft zo'n onderdeeld in ieder geval. Maar het is als druifbeeld weer minder indrukwekkend dan al die duurdikke sluiten die de bezoekers van het museum in Amsterdam er voorhouden. Het is de auto symboliseert de hand die lifestyle creëert met de economie. Lifestyle wordt, anders dan het zich eenfruchtig scharen onder totems te zien, bepaald door commerciële zaken. Daarom nad een niet beschuldigde Mercedes of Ferrari beter op de

Privé 17-4-87

Ayatollah Khomeini bracht Ruud Lubbers tot staan

Is of hij autodieven achtervolgde, zo sprintte premier **RUUD LUBBERS** door het Amsterdamse **Tropenmuseum**, waar hij zojuist de opening had verricht van de tentoonstelling **Van Totem tot Lifestyle**. Radeloos bleef **RIA Lubbers** in het kielzog van haar echtgenoot achter, evenals de organisatoren die van plan waren geweest de premier en zijn vrouw 'rustig' langs het tentoongestelde rond te leiden. De premier had zich vergist en meende dat de tentoonstelling zich verderop, in een van de andere zalen van het gebouw, bevond. Pas toen Ruud tot staan werd gebracht door de onheilspellende aanblik van de **AYATOLLAH KHOMEINI**, die levensgroot op een wand prijkte, konden zijn achtervolgers, onder wie zijn charmante echtgenote, aansluiting vinden. Naar adem happend fluisterde Ria hem toe: **'Ruud dit is de tentoonstelling!'**, waarna het gezelschap, ditmaal aangevoerd door museum-directeur **HENDRIK JAN GORTZAK**, de rondleiding alsnog met rustige tred kon voortzetten. Dat de premier — ondanks alle politie-

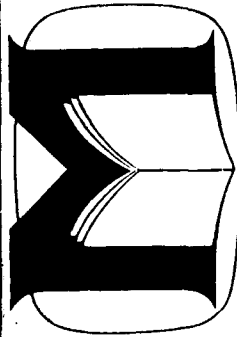

Eerst de aanblik van de Ayatollah Khomeini bracht een door het Tropenmuseum spurtende premier Lubbers tot stilstand.

ke beslommeringen — in een opperste stemming verkeerde was de genodigden in het **Tropenmuseum** overigens niet ontgaan. In zijn eerder gehouden toespraak ontloopte Lubbers zich als een geestige conferen-

cier. Zo haakte hij in op de sprekerbeurt van een van de organisatoren van de tentoonstelling, die beloofd had zijn toespraak niet langer dan veertien minuten te zullen houden. 'Maar ik heb de tijd geklokt en de speech is uitgelopen tot veertien minuten en éénentwintig seconden, veel te lang dus,' grapte de premier. Eerlachsalso bleef niet uit, waarna Lubbers zich hardop afvroeg of hij soms niet een carrière als komiek had misgelopen.

Toch stond de politieke voorman even met zijn mond vol tanden toen hij, tijdens het nuttigen van een glaasje, een presentje kreeg aangeboden van een sanitair-fabrikant. 'Meneer Lubbers,' zo sprak de glimgever, 'aan uw baard te zien beleeft u weinig plezier aan uw dagelijkse scheerbeurt. Wij zouden u graag het echte genot van scheren willen laten ervaren en bieden u daarom deze vergulde scheerkwast aan!' Met moedige glimlach nam de premier de kwast en bevestigde haar echtgenoot u diens precieze situatie door de scheerkwast snel in haar handtas te stoppen.

MEDIUM DRY

Totems zijn figuren of tekens die de vorm van dieren, mensen of goden hebben, waarmee groepen zich kunnen identificeren en in wier buurt ze zich beschermd voelen. Factotems zijn personen die door regelmatige en herkenbare doch onderscheidene activiteiten als voortrekker kunnen worden bestempeld. Zij hebben doorgaans hun eigen fan- of totemgroepen. In het Koninklijk Instituut voor de Tropen, waren zij, plus andere „hotemetoten“ uitgenodigd om het gebeuren „Van Totem tot lifestyle“ in het kader van Amsterdam Culturele Hoofdstad te openen, terwijl zij in de praktijk hun lifestyle etaleerden door met anderen de vloer aan te vegen. Waardoor het, dat

moet gezegd, voor omstanders een opmerkelijke middag van cultuurbotstingen werd.

Hadden studenten van de Rietveld-academie voor de trappen van het KIT een namaak-Lubbers al met bijl het cultuurtotem van de Rietveldstoel te lijf laten gaan, welke handeling de door bezuinigingen teweeggebrachte cultuurverwoesting symboliseerde, daarna vielen ook binnen de spaanders.

Ten overstaan van onder meer premier Lubbers, maar dan persoonlijk in de functie van voorzitter van het Comité van Aanbeveling van Amsterdam Culturele Hoofdstad aanwezig, schilderde columnist Rudi Kousbroek in zijn aangekondigde rede, hierin bijgestaan door al bekende ervaringen met de door Suske en Wiske geschraagde boekenkast van Ed Nijpels en het lege boekenhoofd van WVC-minister Brinkman, de politicus af als volstrekt vergelijkbaar met volksmennende en -verlakkende hoge priesters, behalve op één punt: de laatste konden ten minste lezen en schrijven. Dat de macht van onze natie in handen is van voornamelijk economen baarde hem zorg om onze

cultuur, die zich minder dan een gebouw kan herstellen van vele jaren verwaarlozing en leegstand. Een cultuur droogleggen door te bezuinigen op cultuur en onderwijs is zoiets als kinderen een paar generaties lang laten zwijgen. De taal zal verdwijnen, iets dat de schrijver, die zich ook al tegen de televisie ten faveure van de pers keerde, uiteraard zeer benauwde. Als zelf nog steeds lezend persoon kon hij ruimschoots citeren, al wendde hij uit tijdelheid of onzekerheid, deze capaciteit wel wat overdreven aan.

Toen Lubbers zijn citaten in de strijd wilde gooien, bleek hij zo zwaar getroffen, dat hij na de aan hem voorafgaande culturele manifestatie van rede en muziek af te hebben gedaan met een heftig „Prima“, zichzelf eerst als lezende ex-jongere moest portretteren. Hij permitteerde zich ook een grap over economen die een econoom dus correct zou moeten kunnen vertellen. Hij wisselde echter fataal de paraplus en parasol om in het verhaal over economen die altijd adviezen geven die averechts zijn aan de weersomstandigheden. Dat was allemaal

minder erg dan zijn poging om Kousbroeks boodschap dat het allemaal met ons misgaat als we in het onderwijs gaan snijden, te kwalificeren als louter een uiting van de lifestyle van de columnist.

Zoals anderzijds Kousbroeks strijd tegen het tot braakneigingen uitnodigende Ster-leeuwje als totem van de televisiereclame „waar de nadelen van het genre worden gepaard aan de nadelen van het medium“ ook al niet al te letterlijk moet worden opgevat, ik kan me niet voorstellen dat het tot de lifestyle van Kousbroek behoort om werkelijk, zoals hij in goede moede aankondigde, daarvoor bereid te zijn de straat op te gaan. Maar om de bewering dat culturele ontwikkeling levensnoodzakelijk is, te steunen ben ik eventueel genegen in zijn buurt te lopen

N° 27
Nog een negentiende-eeuwse roman: Witiko van Adalbert Stifter, een oorspronkelijk drie-delige historische roman over het ontstaan van de Tsjechische staat in de twaalfde eeuw. Hij is nu uitgegeven als een ruim 900 pagina's tellende dundruk in de serie dtv-klasik (prijs f 34,55). Stifter had zichtbaar plezier in het beschrijven van de retorische kunsten van zijn held. Hij liet Witiko veel breed-sprakige politieke gesprekken voeren. Dat kan tevens als kritiek op de roman worden aangevoerd: de bijna parlementaire debatten zijn een negentiende-eeuws, anachronistisch element in een roman over de middeleeuwen. Een zuiver historisch beeld van die tijd streefde Stifter ook niet na. In een brief aan een vriend schreef hij dat hij in de eerste plaats in het lot van het volk 'die Abwicklung eines riesigen Gesetzes... das Sittengesetz wilde tonen.

Witiko's aanstaande schoonvader stelde als eis voor een huwelijk met zijn dochter dat 'de roos in het leven van het land zal bloeien'. Hij doelde daarmee op de roos als een symbool in het wapen van Witiko. De betekenis ervan kan worden opgezocht in het *Lexicon der Symbole* over mythen, symbolen en tekens in religie, kunst en het dagelijks leven. De roos is de bloem van de godin Venus. Het is het beeld van de liefde en de schoonheid.

Het lexicon probeert onder andere een antwoord te geven op de vraag naar de betekenis van driehoek, vierkant, cirkel en kruis als oersymbolen, naar het ontstaan van de vorm van de obelisk (gebaseerd op de vorm van een bergkristal) en de piramide en naar de functie van 'symbolhaften' persoonlijkheden als Einstein, Galilei en Casanova.

Het boek, voorzien van een uitgebreide literatuurlijst, kan dienen als een aardig alternatief voor de tentoonstelling 'Van Totem tot Lifestyle' in het Tropenmuseum te Amsterdam (Heyne-Sachbuch, f 21,45).

Gedenktekens van onrust uit Berlijn

203 1122
Er is bijna geen stad waar de geschiedenis dagelijks nog zo'n stempel op het heden drukt als Berlijn. De muur, de niet-aflatende belangstelling van toeristen daarvoor en de stad zelf zijn met zijn sfeer van verwarring, bezorgt ook zijn bewoners een onrustig bestaan. Dat levert een „malstrom" aan beelden, die, in het geval ze door kunstenaars verwerkt worden, tot gedenktekens van onrust worden.

Door THE FIGEE

De vijf kunstenaars, Ralf Kerbach, Helge Leiberg, Hans Scheib, Cornelia Schleime en Reinhard Stangl, die onder de noemer „Malstrom" in galerie Aschenbach exposeren, vertegenwoordigen een redelijk jonge generatie Duitse schilders tussen de dertig en zesendertig jaar oud. Het is nog maar een paar jaar geleden dat zij naar West-Berlijn vluchtten, evenals ook de kunstenaars Polke, Richter, Penck en Baselitz dat reeds deden.

Die drastische ommekeer in hun leven is bij al deze kunstenaars merkbaar aanwezig in hun werk. Dat uit zich beeldend vooral in de sfeer van het zoeken naar de waarden van het leven, de eigen identiteit en het verbeelden van angsten die niet alleen met hun vlucht uit het Oosten te maken hebben, maar ook staan voor een Westerse wereld vol onzekerheden.

Het ontbreekt ook deze Duitsers niet aan een gevoel voor dramatiek dat uit te beelden. De pijn, de angsten en de dreiging die in al het werk op deze kleine, maar daarom niet mindere tentoonstelling aanwezig is, beklemmt de toeschouwer al direct bij binnenkomst. De ruw gesneden, houten beelden van Hans Scheib laten zich dientengevolge niet langer dan een paar minuten bekijken. De kwelling die van zijn beeld „twijfel" uitgaat, doet je uiteindelijk de blik afwenden om er niet meer door geraakt te worden. Dat werkt niet. Als een visitekaartje van het hier geschetste totaalbeeld blijft het op je netvlies hangen.

Zijn werk is figuratief vormgegeven en verwijst, in het geval van het

Hans Scheib:
„J. C. Zweifel",
detail.

PHO UDO REINE

beeld „twijfel" rechtstreeks naar de „schreeuw", een houtsnede van de evenmin „luchtige" kunstenaar Edvard Munch. Zijn „Totentanz" is een verzameling beelden die, gegroepeerd rond een groot skelet, de toeschouwer bedreigend aanstaren. Een uitgemergeld, maar desondanks niet minder gevaarlijk uitziende wolf, flankert twee mensfiguren die ineenkruipen van angst bij de aanblik van het fiere, witgekalkte skelet. De rij wordt gesloten, of misschien wel weer geopend, door een foetus die nog maar nauwelijks uit zijn ruwe houten basismateriaal loskomt.

Zoals Hans Scheib teruggaat tot de van verdriet doordrongen beelden van Edvard Munch, zo zoeken ook de

andere vier kunstenaars hun wortels in de traditie, een expressionistisch schilderen of motieven die door de eeuwen heen al door kunstenaars zijn gebruikt.

Als onderdeel van de manifestatie „Van Totem tot Lifestyle" is deze tentoonstelling een klein, maar interessanter onderdeel dan de poging die in het Tropenmuseum ondernomen werd met de tentoonstelling „Totem, goden, helden, heiligen". Beide tentoonstellingen zijn naast andere activiteiten op het gebied van film, theater en muziek tot stand gekomen door een samenwerking tussen het Goethe-Instituut en het Koninklijk Instituut voor de Tropen.

Een schilderij met titel „Emi-

grant" van Ralf Kerbach vertelt niet alleen van een overtocht van het Oosten naar het Westen van de kunstenaar. Dat aspect is trouwens ook bij de rest niet direct waarneembaar in de kunst die zij presenteren. De „emigrant" van Ralf Kerbach draagt een grote last op zijn schouders waarmee hij een leeg landschap doortrekt. De last is niet duidelijk tot in de details te onderscheiden, maar doet onmiddellijk vermoeden dat de hele wereldproblematiek er zich in zou kunnen bevinden. In dat opzicht is het werk voor ruime interpretaties vatbaar.

Vleeswaren

Reinhard Stangl schildert zijn werkelijkheid eveneens in een figuratieve beeldtaal. Zijn „drei Frauen" zijn weezinwekkend en redelijk agressief op het doek gesmeten als hardroze, afzietelijke naakten met hier en daar wat spaarzame kledij. De vleesachtige partijen die zijn modellen zo denigreren tot vleeswaren, doen je direct aan de even wrange schilderkunst van Francis Bacon denken.

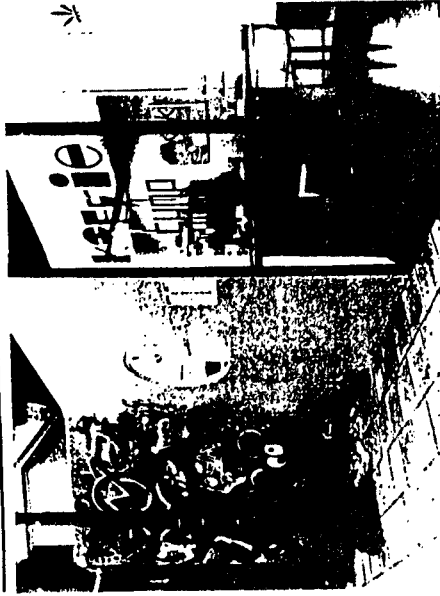
Cornelia Schleime laat haar soortgenoten gelukkig meer in haar waarde in de grote tekeningen waarin zij op een verrassende manier inkt, Japans papier en collagemateriaal verwerkt. Zij plaatst haar vrouwen op niet voor de hand liggende plaatsen in het beeld, waardoor ze een vreemde relatie met de ruimte om hen heen aangaan. Ze zijn 'tlf de kôers. Haar figuren zijn uit hun veilige omgeving gerukt naar het onzekere vertoeven in een nieuwe ruimte vol spanningen.

Helge Leiberg sluit tenslotte de rij met een schilderij dat getiteld „pianist" een wereld lijkt te componeren die inhoudelijk niet veel aardigs voorspelt en beeldend sterke herinneringen oproept met het werk van Jörg Immendorff.

Al met al geen vrolijke kunst, maar een „Malstrom" aan tijdgeest en stof tot overpeinzen.

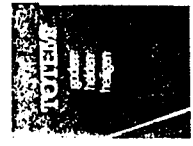
„Malstrom", Ralf Kerbach, Helge Leiberg, Hans Scheib, Cornelia Schleime en Reinhard Stangl tot en met 10 mei in galerie Aschenbach, Bickersteijnstraat 183, Amsterdam. Openingsdagen woensdag tot en met zondag van 13.00-18.00 uur. Catalogus 15 gulden.

Kunstkant nr. 4 Mei 1987

• Een reeks van de tentoonstelling TOEM, pasten, ordnen, versieren worden de Albert Cuyp... (text continues with details about the exhibition and the artist's work).

Reklame
Rin Barends is in 1980... (text discusses advertising and the artist's approach to it).

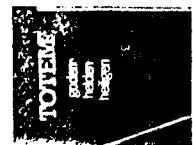
het klimaat, de economische... (text discusses the climate and economic aspects of the art).

Idolen
De jaren in de voorbije... (text discusses idols and the passage of time).

Eigen glik
De tentoonstelling van... (text discusses the artist's luck and the exhibition).

• Pluimvee... (text discusses the artwork and its connection to nature and culture).

het was een ontkenner van... (text discusses the artist's denial of certain aspects of his work).

Andy Warhol
door een... (text discusses Andy Warhol and his influence on the art world).

Eigen glik
De tentoonstelling van... (text discusses the artist's luck and the exhibition).

Alle mensen willen weten wie ze zijn, bij wie ze horen en hoe ze kunnen overleven. Met die drijfveren zoeken mensen naar ideeën die aan de hand van de werkelijkheid vragen... (text continues with a philosophical discussion about identity and belonging).

• Pluimvee... (text continues with a discussion about nature and culture).

DE WISSELWERKING TUSSEN CULTUUR EN ECONOMIE Mag ik vanavond jouw Mondrian panty's aan?

Wij wisten immers hebben we... (text discusses the relationship between culture and economics).

TOEM, 1984-1986, Marja...

Culturen
Mei 1987

Bronzen kop van koning n Oshogbo II, Nigeria

Totem, goden, helden, heiligen

Tot 16 augustus

Deze tentoonstelling is onderdeel van 'Amsterdam Culturele Hoofdstad', is georganiseerd in het kader van het project 'Van Totem tot Lifestyle'.

Mensen hanteren overal en altijd ideale voorbeelden om hun bestaan richting te geven. Deze voorbeelden zijn terug te vinden in allerlei afbeeldingen en voorwerpen waarmee wij ons omringen.

In 'Totem, goden, helden, heiligen' wordt in zes onderdelen getoond hoe dergelijke voorwerpen groepsbinding kunnen stimuleren en hoe ze door mensen worden gebruikt als bescherming tegen allerlei reële en fictieve machten. Daarnaast wordt een aantal in Amsterdam voorkomende 'lifestyles' getoond, uiteenlopend van de zogenoemde 'new wave' tot de 'classicisten'. Deze voorbeelden maken duidelijk met welke ideeën, objecten, kleding, uiterlijk en cultuuruitingen men zich afzet tegen een bepaalde manier van leven of waarmee men zich juist identificeert.

Overzicht nr.9
Mei 1987

Tropenmuseum

Tp

Zondag 17 mei. Landeninformatiedag: Turkije. 11.30-18.00 uur.

Dinsdag 12 mei-eind augustus.

Kunst uit Nigeria: hedendaagse beeldhouwkunst van de beeldhouwer Onemu.

Tot en met zaterdag 15 augustus.

'Totem, goden, helden, heiligen'.

In het kader van het project 'Van totem tot lifestyle', onderdeel van 'Amsterdam Culturele Hoofdstad'. Het accent ligt op het tonen van de relatie tussen kunst en cultuur enerzijds en economie en maatschappelijke verhoudingen anderzijds.

Openingstijden: werkdagen 10.00-17.00 uur, zaterdag, zon- en feestdagen 12.00-17.00 uur.

Inlichtingen: Tropenmuseum, Linnaeusstraat 2, Amsterdam. Tel. 020-5688200.

Amsterdam
Info
Mei 1987

WARM
AANBEVOLEN

**Step into another
world in the
Tropenmuseum**

The Tropenmuseum is located in one of the finest buildings of Amsterdam. As you will see when you are inside the museum, it consists of an impressive hall with a glass dome at a height of 22 meters. This light-hall is surrounded by galleries arranged in three layers. Here, about ten exhibitions offer a many-sided picture of human life in the tropics and subtropics. You will get an impression of the way in which people are housed there, you can hear them talking, laughing and making music, while at the same time you will be informed about the often immense problems confronting them.

In the Tropenmuseum you may walk through an Arab street and hear the sound of buyers and sellers, of donkeydrivers and garage mechanics. In the South Asia department you will have to find your way between small hovels where people live and work. These shelters are made of old crates, cardboard, corrugated iron and plastic bags - the same material that is used in the shanty towns of cities like Bombay and Calcutta.

At the Javanese house you will wonder where the chickens, frogs and dogs are which you can hear in the yard, and at the buddhist temple the monotonous singing of the monks can be heard. In addition to such lifelike exhibits, there are showcases with beautiful and extraordinary objects. They reflect the rich history and culture of the peoples in the tropics.

There are separate exhibitions on Africa, Latin America, the Middle East and North Africa, South Africa and South-east Asia. Besides, special themes are high-lighted in separate departments, e.g., clothing, music, dance and theatre, environment and technology. In the Oceania department you will find a precious collection of wooden objects, such as the spirit prau of several meters length and the towering 'bisj poles' (used for fertility rites).

There are seats everywhere to either watch an audio-visual programme or to listen to music. Wandering through the museum you will make one discovery after another. You will be able to find answers to the question what people in the Western world have to do with people in the tropics, and you may wonder what it means that we all inhabit one world.

In the spacious light-hall and in a separate exhibition hall, the Tropenmuseum regularly organizes temporary exhibitions, events, and dance, music and theatre performances. For an up to date list of performances or exhibitions see our "agenda".

Hopper no.3
May/June 1987

Totem, Gods, Heroes, Saints:
An exhibition on how different cultures stimulate group feeling and protect themselves against real and imaginary threats or powers. Runs until August 16. Tropenmuseum, Linnaeusstraat. Open weekdays 10am to 5pm, 12 noon to 5pm weekends.

Geografenkrant
Mei 1987

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

ZOVEEL TE DOEN

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

Van totem tot leefstijl in Tropenmuseum

Tot en met 26 augustus is in het Tropenmuseum te Amsterdam de tentoonstelling *TOTEM, goden, helden, heiligen* te bezichtigen. De expositie is een van de grotere onderdelen van de manifestatie 'Amsterdam culturele hoofdstad van Europa 1987'. Centraal thema is dat mensen zich door de eeuwen heen en in alle culturen onderscheiden van anderen en elkaar laten zien tot welke groep ze (willen) behoren. Het museum heeft voorwerpen uit verschillende culturen bijeengebracht waarmee mensen hun identiteit uitdrukken richting geven aan hun bestaan. Zo zijn er religieuze beelden uit India (hindoeïsme), amuletten uit de islamitische wereld en uit Afrika kostbare bronzen en ivoeren voorwerpen, die de macht van de koningen van Benin moesten uitdrukken. Maar er zijn ook profane vormen van heldenverering: filmsterren, popmuzikanten, politieke leiders en sportlieden. Het wegvallen van het traditionele houvast dat kerk, klasse, wwoongebied en sekse boden maakte dat mensen op andere manieren hun identiteit gingen tonen. In het Tropenmuseum zijn allerlei attributen uitgesteld waarmee mensen — en met name Amsterdammers — één of andere leefstijl ('life style') uitdragen. Daarmee wordt een bepaald patroon bedoeld van opvattingen, houdingen en gedragingen die kenmerkend zijn voor een sociale groep. Tot de attributen van een bepaalde leefstijl behoren onder andere kleding, auto's, boeken, platen en woninginrichting. Naast elkaar zijn in het Tropenmuseum bijvoorbeeld een luxe badkamer van een jonge carrièremaker en de woning van een kraakster nagebouwd. Het begrip leefstijl heeft de laatste jaren binnen sociaal-geografisch onderzoek veel opgang gemaakt, ondermeer om verschijnselen als 'gentrification' en 'yuppies' te kunnen verklaren. Het Koninklijk Instituut voor de Tropen heeft met medewerking van een groot aantal instellingen en auteurs het boek *Van totem tot lifestyle* uitgegeven (zo'n 250 pagina's, prijs f 39,50). Het is bedoeld als catalogus bij de tentoonstelling.

Tropenmuseum, Linnaeusstraat 2, Amsterdam, tel. 020-566.64.18.

REIZEN Mei 1987

Van Totem tot Lifestyle, de verzamelnaam voor verschillende culturele activiteiten in het kader van 'Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987'. Een Duits initiatief, gecoördineerd door het Goethe-Instituut Amsterdam (020-230421) en het Koninklijk Instituut voor de Tropen (020-5686465). De activiteiten (tentoonstelling, Loek, cabaret, film, muziek en symposium) hebben als thema de mens en zijn symbolen of 'Leitbilder'. De tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' wordt tot en met 16 augustus gehouden in het Tropenmuseum, Linnoeusstraat 2, Amsterdam (020-5689295). Een programma van alle activiteiten is voor ~~1,-~~ verkrijgbaar bij genoemde instituten. (203) 1122 81

Cosmopolitan Mei 1987

1/1 21 503 1122 103

Van Totem tot Lifestyle

Amsterdam is dit jaar Culturele hoofdstad van Europa: de stroom van activiteiten op cultureel gebied is nauwelijks bij te benen en het stelt ons in de unieke gelegenheid bepaalde kunstmanifestaties te zien voordat ze in steden als Londen, Wenen, Berlijn of Brussel te zien zijn. Van Totem tot Lifestyle is de verzamelnaam voor diverse activiteiten, die allemaal als thema de relatie tussen de mens en zijn symbolen hebben. 'Totem' is een Nederlands-Duits initiatief, gecoördineerd door het Goethe-instituut en het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Deze maand kun je in het kader van 'Totem' nog tot de tiende de beeldende kunst tentoonstelling Malstrom zien in Galerie Aschenbach, Bilderdijkstraat 163, Amsterdam.

Verder zijn de optredens van cabaretgroep Don Quishocking interessant. De groep is speciaal voor 'Totem' weer bijeengekomen – uitgebreid met Joke Bruijs en Pieter van Empelen – en heeft op het Totem-thema een programma gemaakt waarin zij onder andere op haar eigen wijze lessen zal geven in het overleven van de steeds dichterbij komende eenentwintigste eeuw. Voor Fred Florusse staat al vast dat we de grens naar de volgende eeuw gewapend en geharnast zullen moeten overschrijden, maar hoe? Don Quishocking treedt op in Theater De Brakke Grond, Amsterdam, van 7 t/m 10, 13 t/m 17, 24 en 31 mei.

Don Quishocking

de vacature

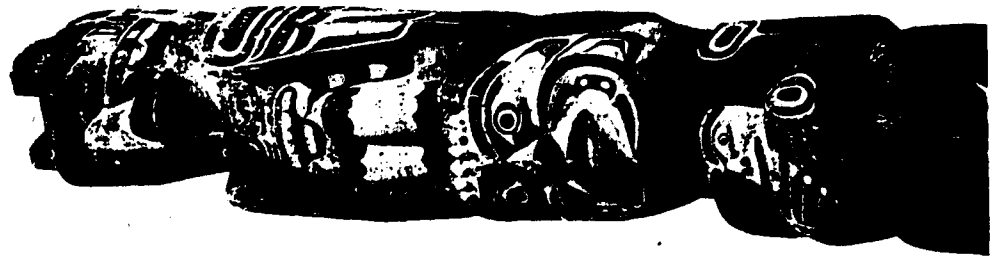
Van totem tot lifestyle

H. R. BISSCHOP

Vóór mij ligt het boek *Van Totem tot Lifestyle*. Meer dan vijftienhonderd bijdragen van verschillende auteurs over de wisselwerking tussen cultuur en economie. Boei, boeiend, verrassend vaak, leerzaam, soms, maar nooit vervelend. En daarbij rijk en raak geïllustreerd. *Europese cultuur in ontwikkeling*, luidt de ondertitel. Na lering vraag je je af welke plaats onderwijs en opvoeding nog innemen in deze laat-twintigste-eeuwse cultuur. Is het onderwijs daar nog een integraal deel van? Speelt het daarin nog een creatieve rol? Of is het geknepen van functie niet meer? Onderrichten hebben inmiddels anderszins zo vaak het gevoel dat ze alomaten dingen staan door te geven zonder dat lesmateriaal te bezitten. En dat is een heel ontmoedigende bezigheid. Staan we in werzen met ons huidige onderwijs in een moderne maatschappij met helemaal buitenspel? Dit zijn kardinale vragen. Het boek stelt ze niet. Het geeft er ook geen antwoord op. Dit artikel ironiseert ook niet. Maar leest en overdenkt, ontkomt niet aan de vraag of het onderwijs wel in voldoende mate de ontwikkeling van totem tot lifestyle heeft gevolgd. En ook, of het de ontwikkeling wel kan, of moet volgen. Maar laten we wat dit betreft eerst wat meer duidelijkheid scheppen.

Totem

Het woord *totem* of *totom* werd tegen het eind van de 18e eeuw in Europa bekend door toedoen van de Engelsman J. Long. Deze maakte in 1791 een reis naar de Noordamerikaanse Indianten. Zijn aandacht werd getrokken door waardige mens- en dierfiguren waren recht-opstaande paten, waarin merkteken of afbeelding van een dier of vogel op elkaar gestapeld, soms tot wel enkele meters hoogste. Het bleek dat deze totempalen gewoonlijk iets te maken hadden met een overleden stamhoofd. Via de totem bestond er als het ware een intieme relatie tussen de overledene en de clan. De totem gaf aan de levenden veiligheid, hulp.

de vacature

bescherming tegen ziekte, hongers, pijn en dood, maar ook tegen de vaak vijandige buitenwereld. Anderzijds was het ingeslacht respect verschuldigd aan de in de totem gesymboliseerde voorvader. De leden van de groep waren verplicht bepaalde waarden hoog te houden, bepaalde riten uit te voeren, regels in acht te nemen en ze over te dragen aan het volgende geslacht. Soms imiteerden ze de totemfiguren: ze hielden zich bijvoorbeeld in het vel van een totemdier, of lieten het beeld van de totem op hun huid tatoeëren. Bij plechtige gelegenheden werd de identificatie met de totem tot uitdrukking gebracht in muziek en dans, waarbij de groepsleden, vermond als totem, toniescènes opvoerden. Maar de mediatie heeft ook een keerzijde: Veronachtszame iemands zijn verplichtingen tegenover de totem, dan haalde hij zich daarmee allerlei onheil en rampspoed op de hals.

Lifestyle

Bij de moderne identiteitsvorming leren we niet meer de stabiele patronen van weleer. De entking hoeft zich vandaag niet meer, op straffe van uitstoting, te voegen in één bestaand stelsel van zeden en gewoonten. Hij is een actieve stilist op het toneel van het dagelijks leven. Hij probeert vorm te geven aan de subjectieve voorstelling die hij van zichzelf heeft. In de samenleving treft men de meest uiteenlopende uitdrukkingvormen aan. De entking kan daaruit kiezen. Hij kan zich ook een eigen vorm creëren. En als hij wil, kan hij die morgen weer inwisselen tegen een andere. Originaliteit en de kunst zich te onderscheiden blijven vandaag voor de leeftijdsgroepen tussen de tien en de dertig jaar van buitengewoon belang te zijn. Pas op latere leeftijd gaat een ander aspect van stijlvoering een wezenlijke rol spelen, namelijk het vasthouden van een stijl. Dat is dan wat men identiteit noemt.

Frédérique Defesche omschrijft het begrip *lifestyle* als een hecht patroon van houdingen en gedragsvormen waarbij bepaalde attributen boven die er de uitdrukking tekenen van zijn. Het moderne individu, zegt ze, ontdekt zijn identiteit aan zijn gevoel ergens bij te horen vooral in „Van Mister Clean to New Man“ werkt ze dit nog wat nader uit:

„We identificeren ons met mensen door naar hun lifestyle te kijken. We merken op hoe anderen hun haar hebben zitten, welke meerkleren ze dragen, in welke type auto ze rijden, hoe ze hun huis beb-

Totem, goden, helden, heiligen
Onder deze naam is in het Tropenmuseum een tentoonstelling ingericht in het kader van *Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987*. De exposities last voorwerpen zien, waarmee mensen of groepen mensen hun identiteit uitdrukken en hun bestaan richting geven. Te bezichtigen tot 16 augustus a.s. Het artikel *Van Totem tot Lifestyle* is gepubliceerd door het gezamenlijke boek, dat als een soort leidraad bij de tentoonstelling dienst kan doen, maar dat ook heel goed los daarvan gelezen kan worden. Het boek is geschreven onder redactie van Karla Fohrbeck en Hans Kuipers, het lekt 255 pagina's en het kost / 39,50 (ISBN 90 6312 203 6). Verkrijgbaar bij de boekhandel en in de winkel van het Tropenmuseum, Linnestraat 2, Amsterdam.
Algemene inlichtingen (bandopname): 020 - 5688200.
Specifieke informatie afd. voortlichting: 020 - 5688295.

ben ingericht, of het er een nette boel of een rotzooi is, wat ze doen, hoe hard ze werken, hoe ze met hun kinderen omgaan.

De schoolwereld

Passen we een ander toe op de schoolwereld, dan zien we daar in veel opzichten een weerspiegeling van de samenleving. Maar wat we zien is niet altijd een duidelijk, congruent spiegelbeeld. De spiegel is niet altijd helder, het beeld is niet altijd scherp omlijnd. Het doet nog al eens denken aan het beeld van een lachspiegel: Het ene verschijnsel is vergroten en eenzijdig uitgerekt, soms tot in het belachelijke, het andere is verkleind en vervormd, vaak zodanig dat we het origineel er nog maar met moeite in kunnen herkennen.

In die wereld kunnen we onze verhalen over totems, goden, helden en heiligen nauwelijks meer kwijt. En als we ze kwijt kunnen, dan blijken ze aan onze kinderen niet meer te drazen van hun leven kunnen borduren tot een eigen identiteit. Want vandaag is David Bowie de held, en morgen is het Prince, en overmorgen staat er al weer een nieuwe ster aan de hemel: *To be a hero, just for one day*...

De mode heeft het wel begrepen. Vandaag moet je je kleden als Artist A en morgen als Kampioen B. Draag je geen Nikieshoenen? Dan ben je een trui! Geen Kappa? Achterlijk gewoont! Maar wat je ook bent, punt, tak of disco, één ding is zeker: de commercie pakt je in. Want elke lifestyle is een markt en elke markt moet de kassa rinkelen.

En de onderwijzer(-es), de leraar(-er)? Waar staan zij? Ach, de meester is een oude zak. Hij rijdt in een tweede-hands Opel Kadett en koopt zijn ondergoed bij de Hema. Hij vertegenwoordigt de cultuur zonder geld en zonder commercie. Daardoor is hij al voorbaat gediscrimineerd. Misschien is onderwijs kwaliteitsloos, misschien is tegenwoordig. Misschien moet de juf naar lifestyle wel hierzien, misschien moet de meester zich wel laten sponsoren door het bedrijfsleven. Of gebeurt dat al ergens? Op Terschelling of Vlieland, of waar was het ook weer?

81 146 156 foto
 122 174 182 150

Geen cent om de affiches op te hangen

Amsterdam: maandag echt culturele hoofdstad

Door onze kunstredactie

AMSTERDAM, 16 mei — Met een plechtige bijeenkomst 's morgens in het Paleis op de Dam, rechtstreeks via de Nos-tv uitgezonden, en een reeks culturele activiteiten gedurende de rest van de dag, zal maandag de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa officieel worden ingeluid.

Sinds het begin van dit jaar zijn er echter al enkele Culturele Hoofdstad-activiteiten aan de gang, zoals de expositie *Van totem tot lifestyle* in het Tropenmuseum, of inmiddels alweer beëindigd, zoals de tentoonstelling van de architect H.P. Berlage in de Koopmansbeurs en de overzichtstentoonstelling van Bauhauskunstenaar Oskar Schlemmer in het Stedelijk Museum.

Vandaag begint de Amsterdam Roots meeting, die tot en met 7 juni duurt. Vele andere culturele activiteiten zullen deel in het Holland Festival in juni en voor het overige is de rest van dit jaar nog volgen, maar minder dan oorspronkelijk het plan was. Het Festival of Fools is afgelast. Cinema Europa-Amsterdam is uitgesteld naar volgend jaar. Ook de financiering van de manifestatie is, ondanks het feit dat WVC en de gemeente Amsterdam onlangs een miljoen gulden extra subsidie hebben toegezegd, nog steeds niet geheel rond.

De bijeenkomst met tal van officiële delegaties uit vele Europese landen in de Burgerzaal van het Paleis op de Dam begint maandag om 11.00 uur en zal worden bijgewoond door Koningin Beatrix en prins Claus. Verder zullen onder anderen aanwezig zijn verschillende ministers van cultuur, onder wie de Griekse minister Melina Mercouri en burgemeesters van Europese hoofdsteden en voormalige en toekomstige culturele hoofdsteden van Europa, zoals Florence, Berlijn en Glasgow.

Komrij: gedicht

Tijdens de bijeenkomst worden toespraken gehouden door minister Brinkman van WVC en burgemeester Van Thijn. Het Nederlands Kamerkoor zal onder leiding van Reinbert de Leeuw optreden met werken van Alphonse Diepenbrock (*Wanderers Nachtlied* en *Chanson d'automne*) en Rudolf Escher (*Songs of love and eternity*). Gerrit Komrij zal een in opdracht van de organisatie van Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa geschreven gedicht voordragen: *Twee werelden*. Om kwart voor twaalf zal de bijeenkomst ten einde zijn en gaat het

gezelschap met speciale trams naar het Concertgebouw. Daar wordt de lunch gebruikt, die muzikaal wordt opgeluisterd door het Concertgebouwkamerorkest onder leiding van violist Jaap van Zweden met werken van Pieter Helendaal, Johannes van Bree en Hendrik Andriessen.

Na de lunch begeeft het gezelschap zich naar het Stedelijk Museum, waar directeur Wim Beeren een rondleiding verzorgt. 's Avonds is er voor een selecte groep, waaronder het koninklijk paar, in Carré een voorstelling van het enkele jaren geleden daar ook uitgevoerde ballet *Live* van Hans van Manen. In het even verderop aan de Amstel gelegen Muziektheater zal het ballet via een projectiescherm te volgen zijn. Solisten zijn Henny Jurriëns en Colleen Davis, die evenals destijds aan het slot het theater verlaat op weg naar het Muziektheater, en nu door het voltallige publiek zal worden gevolgd.

Vuurwerk

In het Muziektheater vindt vervolgens de wereldpremière plaats van een nieuw ballet van Hans van Manen: *Symphonieën der Nederlanden*, uitgevoerd door Het Nationale Ballet op muziek van Louis Andriessen, gespeeld door het Nederlands Balletorkest. Ook wordt Van Manens *Corps* uitgevoerd, waarna 'de dag om 23.00 uur wordt besloten met een vuurwerk op de Magere brug over de Amstel, geïnitieerd door Pierre-Alain Hubert, die vorig jaar september aan het slot van de Uitmarkt een spectaculair vuurwerk verzorgde op en naast het Muziektheater. Van 23.35 tot 0.05 uur zal de Nos-tv een samenvatting van deze dag uitzenden.

Het tien minuten durende avondlijke vuurwerk is het enige dat Amsterdammers en toeristen op straat zal duidelijk maken dat Amsterdam, na Athene en Florence, dit jaar de culturele hoofdstad van Europa is. De organisatie kampt met een groot geldgebrek en een gat van nog enkele miljoenen in de begroting van 12 miljoen. Er zijn enige duizenden affiches gedrukt maar er is geen geld om ze te plakken op borden en clamezuilen.

Ook voor de tien spandoeken die men wilde ophangen is geen cent beschikbaar. Het vervaardigen daarvan zou vijftienduizend gulden kosten en het gedurende een jaar ophangen kost een gemeentelijke belasting van vijftigduizend gulden, en de gemeente was niet bereid die kwijt te schelden. Dat heeft tot gevolg dat wie in Amsterdam aankomt per vliegtuig, trein of auto op geen enkele wijze bemerkt te arriveren in de Culturele Hoofdstad van Europa. Het particulier initiatief heeft ten slotte die taak gedeeltelijk overgenomen: aan de gevel van een speelhal aan het Damrak hangen twee panelen die onder andere met de beeltenis van Rembrandt melding maken van de zo eervolle en prestigieuze plaats die Amsterdam dit jaar inneemt onder de Europese steden.

Twee panelen met een beeltenis van Rembrandt aan de gevel van een speelhal aan het Damrak, een particulier reclame-initiatief voor de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa (foto Maurits Boyer)

Rohstoff Kultur oder Vom Totem zum Lifestyle

«TOTEM, Götter, Helden, Heilige»: Kultur als identitätsstiftende Produktivkraft im Tropenmuseum Amsterdam.

Lifestyle-Göttin Kim Basinger in «9 1/2 Weeks».

Der alte Freud ahnte es schon: «Totem und Tabu» gehören nicht nur dem «Seelenleben der Wilden und Neurotiker» an; sie rumoren auch, obzwar verdrängt und sublimiert, in jenem Wiener Homunculus, den man damals noch mit imperialistischer Emphase «Kulturmensch» nannte. Dass er zivilisierter Affe sei, noch halb der Urhorde verpflichtet: Daran liess sich der Bürger im Salon nur ungern erinnern. Heute freilich geniesst Freuds «Primitive» und Infantile, gerade wegen ihrer «unterentwickelten» Seelendisziplin, mehr Respekt. Karla Fohrbeck vom Bonner «Zentrum für Kulturforschung» hat vor einigen Jahren einen Kulturvergleich zwischen «zivilisierten Wilden und exotischen Europäern» angestellt: Magie ist vernünftiger, Aufklärung irrationaler als «Wir Eingeborenen» im Westen glauben mögen. Ihr Buch war Ausgangspunkt eines deutsch-holländischen Themenprojekts mit dem unüberbietbaren postmodernen Titel «Vom Totem zum Lifestyle», das derzeit in Amsterdam, der «Kulturhauptstadt Europas 1987», dem «Verhältnis des Menschen zu seinen Leitbildern» nachgeht. Ambitioniertester Teil des Projekts ist eine Ausstellung, die noch bis zum 24. August im Tropenmuseum zu sehen ist: «TOTEM, Götter, Helden, Heilige».

Dabei geht es um nichts geringeres als die Vision einer universellen, aber nicht uniformen Kultur nebst ihrer Versöhnung mit Politik und Wirtschaft. Kultur als identitätsstiftende und differenzierende Produktivkraft:

ein durchaus menschenfreundliches Unterfangen, das ein stolzes «Manifest» mit Donnerhall und der Aufforderung begleitet, lieber über Armani, die Salzburger Festspiele oder die «Neue Zürcher Zeitung» zu reden als über Massenkultur. So soll nicht nur die Analogie zwischen zivilisierten und wilden Ritualen, zwischen Totemtieren, dem indischen Elefantengott Ganesha und dem «Lacoste»-Krokodil unserer Yuppies anschaulich gemacht werden; der ethnologische Rummelplatz soll uns auch an die ökonomische Potenz des unerschöpflichen «Rohstoffs Kultur» erinnern. Haben nicht die Japaner mit ihrer «corporate identity» (Zen oder die Kunst, ein Auto zu bauen) den arroganten Europäern Konkurrenz und Beine gemacht? Kulturelle Unwägbarkeiten, so insistiert der Katalog verschiedentlich, «Tradition und Mode, Gefühl und Geschmack beflügeln die Wirtschaft, sobald die Notdurft der Grundbedürfnisse erst einmal befriedigt, die Produktion von Gebrauchswert an ihre Schranken gestossen ist. Dieses «Reich der Freiheit», wo die Ware zur Kunst und die Werbung zur «Kulturmaschine» wird, ist für die Ausstellungsmacher der Lifestyle; kein Wunder also, dass ihnen nicht Soziologen, sondern Art-Direktoren und Manager zur Hand gingen. Die Götter und Helden des Lifestyles, etwa der parfümierte «neue Mann», der seine Körperkultur in den Dienst der Volkswirtschaft stellt, sind schliesslich die «Leitbilder» der Reklame.

Sehen wir einmal zu, wie diese «Zukunft für Ideen» (so das Motto des «Kulturhauptstadt»-Programms) in der Gegenwart aussieht. Reden wir dabei nicht vom «Totem»-Begleitprogramm, das Brechtsche Lehrstücke und ein Symposium «Does culture pays?», Filme, asiatische Musik und deutsche Neoexpressionisten, Kulturaustausch en gros und en détail unter einen Hut bringt. Reden wir auch nicht von der vage geplanten Fortsetzung des Projekts, bei der diverse europäische Länder ihren Senf zum Rohstoff Kultur beitragen sollen: Österreich sein «savoir vivre», Schweden seinen aufmoblierten Totem-Eich oder Deutschland die Ästhetik seiner Supermärkte. Der Leiter des Amsterdamer Tropenmuseums, Henk-Jan Gortzak, als früherer Chef eines Kindermuseums didaktisch versiert, hat unterstützt vom Goethe-Institut in der wunderbaren Lichthalle seines Museums auf 600 Quadratmetern ein ethnologisch-kulturhistorisches Labyrinth aufgebaut, das den Besucher von den Totempfehlen neuguineischer Eingeborener bis zum Lifestyle des heutigen Amsterdam führt - wohlgernekt, ohne dabei die Idee eines Fortschritts suggerieren zu wollen. Alle Kontinente und ellihe Religionen sind vertreten: Afrika zum

gaähnlichen Kleidungsstück, mit dem Frauen traditionell ihre Stammeszugehörigkeit und neuerdings ihre «Individualität» ausdrücken wie unsereins auf T-Shirts oder Autoaufklebern; Asien führt auf dieser Mustermesse der Kulturen hinduistische Götterstatuen, Derwisches Utensilien und iranische Kriegskunst vor, Lateinamerika seine indianischen Wurzeln. Eine Vitrine am Eingang, die Gandhi, Vishnu und die Madonna von Fatima zum Triptychon vereint, will auf Toleranz und Ökumene einstimmen: Du sollst andere Götter neben dir und neben deinen dulden. Am Ende der Ausstellung ein obszönes Zusammentreffen: Neben Anne Franks frommem Glaubenssatz, dass der Mensch im Grunde seines Herzens gut sei, prangt auf erhöhtem Podest ein prominentes kapitalistisches Totem - ein Mercedes 190 D, von Karel Appel bemalt und auch durch seine beigefügte Lyrik («Ich will ein Kunstwerk sein/und kein Auto mehr») zum leibhaftigen Warenfestisch geädelt.

Zwischen Völkerkunde und Mercedes schliesslich eine Abteilung postmoderner Volkskunde; zu begehnen, nachdem der Blick fürs Fremde im Eigenen sich am Vertrauen in der Exotik geschärft hat. Fünf hauptstädtische Lifestyles passieren hinter Vitrienen Revue, repräsentiert durch holländische Idealtypen in ihren Intérieurs. Es sind keine soziologisch exakten Reproduktionen, sondern eher Pastiches, will sagen: von Marketing-Experten nach Konsummustern klassifizierte Lebensmodelle: der Kraaker in seiner Sperrmüll-Bude, der nichts als «bier en'n joint» im Kopf hat, neben dem Yuppie im Fitnessraum, worin der Legende zufolge noch der letzte Aschenbecher («Italien, um 1955») unerhört campy ist. Authentischer Amsterdamer Strassendreck gibt den Muster-Biographien erhöhte Lebenswahrheit.

Die Provos und Spiesser hinter Glas sollen ihre lebenden Ebenbilder erklärermassen zur Selbstreflexion provozieren. Das wird ihnen vermutlich so wenig gelingen wie den Pappkameraden und ausgestopften Widergängern der Jugendbewegung, die letztes Jahr in der Stuttgarter «Schock- und Schöpfung»-Schau ihr Publikum irritieren sollten: Ein Blick in den Spiegel ist verfröhdlicher als alles Flanieren durch diese Schaufensterpuppenwelten. Wenn schon die Realität Simulation ist - wie soll uns dann ihre Nachstellung noch aus der Fassung bringen können?

Zudem unterschlägt die universelle Verbrüderung unterm Zeichen des Totems, die abstrakte Gleichsetzung von Stammesritual und Lifestyle Geschichte und gesellschaftliche Funktion dieser Lebensformen. Dass wir uns aus dem Kostümfundus der Dritten Welt freigiebig bedienen (und im Gegenzug ihrer «kulturellen

Wiederaufrüstung» das Wort reden), macht dem Imperialismus noch lange nicht den Garaus. Der Wunsch nach einer «gleichberechtigten kulturellen Konkurrenz» (Karla Fohrbeck) ist so fromm wie die Fiktion vom «gerechten Warentausch» auf dem Weltmarkt. Die Inder haben keine Musts von Cartier und keinen Lifestyle - nicht weil sie an ihren alten Göttern festhalten, sondern weil ihnen die «Kultur» der Mercedesfahrer die Ausbildung einer über den Konsum definierten Identität verwehrt. Die strukturelle Ungleichheit von Marlboro-Mann und Ahnenkult, die Differenz zwischen Naturidolatrie und industriell produzierter Selbstentfremdung wird in dieser Ausstellung eingeebnet. Totem und Lifestyle, «primitives» Ritual und postmodernes Rollenspiel sind jedoch allenfalls metaphorisch vergleichbar. Und der «Zigarettentotemismus» ist kaum, wie der Katalog glauben machen will, ein Mittel kultureller Differenzierung. Am Ende des Lifestyles, in dem der Schein der universellen Verfügbarkeit über alle Waren und Stile die Selbstdarstellung prägt, steht vielmehr die gekaufte Identität des eigenschaftslosen Yuppies.

Solange die Ausstellung nur die Muttergottes dem Popstar Madonna zugesellt und Königin Beatrix am Oben, dem Regenten von Benin, relativiert, mag sie immerhin erhellende Schlagschatten werfen. Peinlich aber wird es, wo das Projekt - den Sponsoren, Europarat und Industrie zum Gefallen? - «Kultur» (was immer das sein mag) an Wirtschaft und Politik anbieten will. Im Katalog etwa macht sich der deutsche Ökonom Michael Hutter anheischig, die Rentabilität von Renaissancemalern und die Produktivkraft von Motetten auszurechnen. «Vom Totem zum Lifestyle» ist schliesslich das erste einer Serie von Projekten, mit denen, auf eine Initiative des Europarats hin, dem Einfluss der Kultur auf die Ökonomie nachgespürt werden soll: Titel: «Rohstoff Kultur - Made in Europe». Man will dabei von der Dritten Welt, von den «Primitiven» und mehr noch von den schlauen Japanern, lernen, wie sich Tradition und Lebensstil produktivitätssteigernd einsetzen lässt. Sehr, lo-benswert, diese kulturelle Blutapende für den erschlafenen Vampir Kapital. Und wehch schöne Aussicht: Die verschärfte Konkurrenz auf dem Weltmarkt befördert Kultur und Völkerverständigung! Schade, dass es noch nicht so weit ist: Bei der Eröffnung der «Totem»-Ausstellung Ende März, im Beisein europäischer Honoratioren, protestierten Kunststudenten der Amsterdamer Rietveld-Akademie mit einem ramponierten «Kulturtotem» gegen die radikalen Streichungen im holländischen Kulturretat.

Martin Halter

Kunst & Antiquitäten Juni 1987

„Lange Zukunft für Ideen“, so lautet der Untertitel der Veranstaltungserklärung „Amsterdam, europäische Kulturhauptstadt 1987“. Prägnanter läßt sich wohl kaum zusammenfassen, was man in unserem Nachbarland die Aufgabe bewältigen will, der Idee der europäischen Kulturhauptstadt nun schon zum dritten Mal – nach Athen 1985 und Harenz 1986 – Gestalt zu geben. Mit Hilfe von mindestens sechzig verschiedenen über das ganze Jahr vertriehenen Aktivitäten soll ein Forum für kulturellen Austausch geschaffen und die Anknüpfung und Intensivierung internationaler Kontakte ermöglicht werden. Eklätischer Ziel der Manifestation ist es, sowohl der Amsterdamer Kunst- und Kulturszene einen stimulierenden Impuls zu geben, als auch die grenzüberschreitenden Funktionen von Kunst und Kultur deutlich zu machen.

Fünf wichtigen Platz nehmen dabei die Kunstausstellungen ein. Im Frühjahr zeigte man, als Überzeugungserklärung in das Jahresprogramm, einen Architekturstudienkurs von Vitrus Borge, von dem wir schon in vergangenen Ausgaben zum Werk Oskar Schlemmer im Stedelijk Museum Rede waren. Der Anfang einer Ausstellungsserie, die dem Besucher die Auseinandersetzung mit den Traditionen der europäischen Kunst ermöglichen soll. Sie fand ihre Fortsetzung in der Ausstellung „Französische Kulturereise im van-Gogh-Museum mit dreißig Meisterwerken der französischen Malerei des 19. Jahrhunderts aus dem Metropolitan Museum of Modern Art in New York. Ausgewählt waren Gemälde, denen Vincent van Gogh in seinem *Claire* oder in seinen Briefen ein besonderes Interesse entgegenbrachte.

Die wichtigste Ausstellung dieses Jahres dürfte jedoch die ab Oktober im Reichsmuseum gezeigte Ausstellung „Unsere Meister der Landschaft“ sein. In Zusammenarbeit mit dem Museum of Fine Arts in Boston soll die für unsere Generation wohl wichtigste Übersichtsarbeit über die Landschaftsmalerei des 19. Jahrhunderts zusammengestellt werden. In ungefähr achtzig Landschaftsgemälden werden im Rijks-

prentenkabinett durch Zeichnungen und Drucke holländischer Landschaftsmaler aus derselben Periode ergänzt. Auf diese Weise präsentiert man eine einzigartige Auswahl des für dieses Thema relevanten Bildmaterials, das so noch nie zuvor dem Publikum zugänglich war.

Seit der ersten kulturellen Hauptstadtsveranstaltung in Athen 1985 wird in der jeweiligen Stadt eine Ausstellung jugoslavischer europäischer Kunst abgehalten. Dieses Jahr wird sie von einer Ausstellungswissenschaftlerinnen des Rijksmuseum in Amsterdam, die im Oktober im Stedelijk Museum

Kern dieser Veranstaltungen ist die Ausstellung „TOTEM, Götter, Heiligtümer und Heilige“, die bis zum 16. August in der Lichthalle des Tropenmuseums aufgebaut wird. Anhand von sechs verschiedenen Themen soll deutlich gemacht werden, auf welche Art und Weise unterschiedliche Kulturen ein Gruppengefühl stimulieren und wie sie sich gegen Einflüsse von außen schützen. Daneben wird eine Reihe von „lifestyles“ gezeigt, die für Europa exemplarisch sind. Obwohl die Kulturhauptstadt eine Initiative der Europäischen Gemeinschaft ist, bleibt so die Auseinandersetzung mit einer Gegenwart nicht allein auf eine Region konzentriert, sondern auf der Mitgliedstaaten beschränkt.

Eine besondere Form der Gegenüberstellung von weltlicher und religiöser Kunst und Architektur in Am-

sterdam einerseits und moderner bildender Kunst andererseits ist für den Sommer geplant. „Century 87“, Museum der Kunst begegnet der Vergangenheit von Amsterdam in eine Ausstellung, bei der auf historische wichtige Plätze innerhalb des Graubereichs besondere oder speziell zu diesem Zweck angefertigte Kunstwerke von führenden niederländischen und europäischen Künstlern aufgestellt werden. Gilbert & George, René Daniëls, Hans Haacke und Peter Struycken sind eingeladen, an diesem Projekt teilzunehmen.

Ein ganz anderer Themenkreis wird mit den unter dem Titel „Holland in Form“ zusammengestellten Aktivitäten angesprochen, die rund um den internationalen Designerkongress im August organisiert werden. Das Stedelijk Museum beteiligt sich mit zwei Ausstellungen: „Institutionelles Design in den Niederlanden“ und „Graphische Gestaltung in den Niederlanden nach 1945“. In der ersten werden Projekte für größere und kleinere staatliche Institutionen wie die Post, die Eisenbahn, den Amsterdamer Flughafen, die Metro, die DeLaware Werke vorgestellt. Betrachtet man dabei die Demonstration von Resultaten einer untergeordneten Zusammenarbeit von Graphikern, Industriern, Designern, Architekten, bil-

den Künstlerinnen und Maschinenbauern. Die zweite konzentriert sich vor allem auf das Werk einer Reihe von Designern, die das Bild der Niederlande in den letzten vierzig Jahren neu gezeichnet haben. Die Ausstellung zeigt Plakate, Logos, usw. geprägt haben. Aus der einzigartigen Sammlung von Gebrauchsgraphik, die das Stedelijk Museum besitzt, werden Arbeiten gezeigt, die das Publikum noch nicht zu sehen bekam.

niederländische Galerien und die- Big Galerien aus anderen westeuropäischen Ländern teil. Man erwartet, daß sie ebenso wie in den vergangenen Jahren ein großes Publikuminteresse auf sich ziehen wird.

Zum anderen plant man für den Herbst im Rahmen von „Van Tienen zum Lifestyle“ ein Symposium mit dem Titel: „Does culture pay? Kultur als Innovationsfaktor für die Wirtschaft“. Ausgangspunkt war hier die Idee, daß erfolgreiches Unternehmertum mehr beinhaltet muß als gesunde Finanzplanung und gutes Management. Um auf dem Weltmarkt bestehen zu können, muß man über Informationen zu Kultur und Lebensstil der Menschen verfügen. Auf dem Symposium werden vier Beispiele innovativen kommunikativen Handelns vorgestellt, bei denen Kultur eine zentrale Rolle spielte. Wichtige Vertreter aus der Welt hat, der akademischen Welt und von staatlichen Organisationen sind eingeladen. Gedanken über die Frage, auf welche Weise die Kultur der Wirtschaft dienen kann, auszutauschen. Da dieses Thema von allem auch vor dem Hintergrund der aktuellen Diskussion über Sponsorship und Nützlichkeit ist, dürfte ein spannender Verlauf des Symposiums sicher sein.

Daß die Organisatoren von „Amsterdam, europäische Kulturhauptstadt“ in ihrem Programm auch die Themen „Kunst und Kommerz“ und „Wirtschaft und Kultur“ nicht ausblenden, zeigen zwei Initiativen, die unter dem Titel „Kunst und Wirtschaft“ unter der Leitung von der niederländischen Kunst- und Vertriebsgesellschaft Kunst- und Vertriebsgesellschaft (K&V) und Vertriebsgesellschaft (K&V) am 1. Juni zum dritten Mal in Amsterdam abgehalten wird. An ihr nehmen ebenfalls

Foster Parents
Post nr.2
Juni 1987

Special is een rubriek
speciaal voor jou, als
jongere.

Op deze special pagina's
wetenswaardigheden over
de Derde Wereld.

Heb je zelf iets leuks, wil je
wat vragen of hebben ze bij
jou op school iets goeds
georganiseerd? Laat het
ons even weten.

Dit zijn jouw pagina's.

TOTUM GESTURES

1122

Walking into the exhibition *Totem: Gods, Heroes, Saints* at the Tropenmuseum in Amsterdam until August 16 is like entering a labyrinth. It offers a stroll through lanes lined with information and the objects that people use as an outward sign of who they are and where they belong. These range from the rain gods of the Latin American Indians and puppets of the Indian god Krishna to the Filofax and chrome and glass café in Amsterdam.

Selecting what to use for an exhibition based on such a wide-ranging premise can't include everything. So there are East African kangas with their social and political designs and messages, but no Katherine Hamnett T-shirts.

If most of the non-Western exhibits seem to come from an earlier age, this is because the traditional emblems are still very much in use. As Henk Jan Gortzak, director of the museum, explains, 'The section on India, for example, contains some very old things from Hinduism but this is still a living phenomenon. The kingdom of Benin originated in the 14th century but, despite colonization, its king remains a potent symbol of unity.'

Certainly the impression is that whereas non-Westerners are involved in religious or cultural identity pursuits, we in the West are more concerned with the ubiquitous and throw-away life-style, which here comes in five varieties: traditional, socially conscious, self-centred, innovative and successful. You can even discover where you belong by answering questions posed by a computer.

Sitting pretty

Van totem tot lifestyle!

In het Tropenmuseum in Amsterdam is een 'totaal' project gestart. Het is 'Totem tot Lifestyle'. Op het moment dat je dit leest is het aantal manifestaties geweest.

Maar je kunt ook naar toneel, cabaret en film. Ook de grote tentoonstelling 'Totem', Goden, Helden en Heiligen' in het museum is onderdeel van het project.

Daar kun je zien hoe mensen overal ter wereld verschillende voorbeelden als ideeën gebruiken om hun leven een beetje te sturen. Net zo iets als geloof. Allerlei voorwerpen, maar ook mensen of dieren kunnen als richtingaanwijzer dienen.

De inrichters van de tentoonstelling hebben zes 'voorbeelden' gekozen. De ideeën van indianen in Zuid-Amerika worden aanschouwelijk gemaakt. In het Afrikaanse continent zien wij iets over geloven en de koninkrijk Benin en van de Kanga's aan de oostkust. Er wordt er aandacht besteed aan India en het reilen en zeilen van de islamitische familie. Tenslotte komen de verschillende levensstijlen in Amsterdam aan de orde.

Wat vind je nu allemaal op die tentoonstelling?

Je ziet er bronzen beelden uit de zestiende eeuw uit Benin. Ze stellen de voorouders van de koningen voor. Er zijn vertelkastjes met godenverhalen uit India. Tientallen amuletten, kledingstukken, gebruiksvoorwerpen en huiskamer taferelen vertellen op hun eigen manier iets over het dagelijks leven van de mens. Je kunt daar meteen een heel goed begeleidend boekje kopen, eventueel met bijbehorend lesmateriaal. Je moet er wel een dag voor uittrekken, want je kijkt je ogen uit. De tentoonstelling is dagelijks geopend van 10.00 - 17.00 uur en op zaterdag en zondag van 12.00 - 17.00 uur.

Als je bent geweest, schrijf ons dan eens wat je er van vond?

Kampioen
Juni 1987
KAMPIONEN JUNI 1987

Beeldje van Cocijo,
de regengod van de
Zapoteken, uit Monte Albán,
Mexico, circa 600 na Chr.

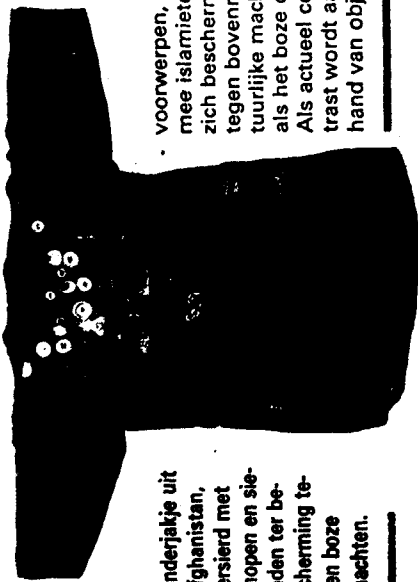
TOTEM

Ieder mens wil weten wie hij is, bij wie hij hoort en hoe hij kan overleven. Voor het antwoord op deze vragen maakt hij gebruik van ideale voorbeelden. Dat kunnen totems, goden, heidenen heiligen zijn. Zij bieden houvast; men kan zich ermee vereenzelvigen en

zo proberen volmaakt te leven. De tentoonstelling **TOTEM, goden, heiden en heiligen**, t/m 16 augustus a.s. te zien in het Amsterdamse Tropenmuseum, bestaat aan dit verschijnsel aandacht door uit allerlei culturen voorwerpen te tonen, waarmee mensen hun identiteit uitdrukken en hun bestaan richting geven. Een van de hoogtepunten van de expositie is de zeer zeldza-

me collectie bronzen en ivooren voorwerpen van de koninklijke schatten uit de Afrikaanse staat Benin, waar eeuwenlang de koningen werden vereerd als goden. Zeldzaam zijn ook de fijn beschilderde verteldoeken en -kisten uit India, waarmee de avonturen van goden traditioneel worden doorgegeven. Uit de islamitische wereld komt een aantal amuletten en andere

Kinderjasje uit Afghanistan, versierd met knopen en sieraden ter bescherming tegen boze machten.

voorwerpen, waarmee islamieten zich beschermen tegen bovennatuurlijke machten als het boze oog. Als actueel contrast wordt aan de hand van objecten,

kleding en culturele uitingen worden een beeld gegeven van levensstijlen die nu in Amsterdam voorkomen, van punker tot snelle zakenman. Met behulp van computers kunnen bezoekers zelf nagaan bij welke 'life-style' zij worden ingedeeld. Het Tropenmuseum, Linnaeusstraat 2 in Amsterdam, is geopend: ma. t/m vr. 10-17 uur, in het weekend 12-17 uur. Inlichtingen: tel. 020-5688200.

'VAN TOTEM TOT LYFESTYLE' IN HET TROPENMUSEUM

Over symbolen en zekerheden

Eén van de grote en internationaal gerichte manifestaties van 'Amsterdam, culturele hoofdstad 1987' is het project 'Van Totem tot Lifestyle'. De presentatie is samengesteld door het Tropeninstituut en het Goethe-instituut.

Door middel van een breed spectrum van culturele activiteiten heeft men de relaties aan de orde willen stellen die er bestaan in alle culturen tussen de mensen en hun symbolen, die hier 'Leitbilder' genoemd worden. Eén van de uitgangspunten daarbij is de opvatting, dat er verband bestaat tussen de cultuur en de economie.

Ieder mens heeft de behoefte aan een bepaalde identiteit. Dat wil zeggen: hij wil ergens bijhoren, maar zich tegelijkertijd onderscheiden van andere mensen, streeft dus naar identificatie en tegelijkertijd naar differentiatie.

Symbolen

De mensen uit een bepaalde cultuur zijn herkenbaar aan bepaalde symbolen, die concrete of abstracte ideale beelden zijn. Dit is niet nieuw, want zover we de mens in de wereldgeschiedenis kunnen volgen, heeft hij zich veel en velerlei beelden gemaakt om zijn wereld structuur te geven en daardoor zichzelf beter te kunnen oriënteren. De vorm van die beelden, niet de inhoud, verschilt van cultuur tot cultuur.

Binnen dit veelomvattende en zeer interessante project is in het Tropenmuseum een boeiende expositie waarin kunst- en gebruiksvoorwer-

BEELDSCHRIFT

door Martin
van den
Hoogenhoff

pen uit verschillende culturen laten zien hoe deze identiteit tot uitdrukking wordt gebracht.

De tentoonstelling laat ons zien, hoe in een aantal niet-westerse culturen dergelijke Leitbilder groepsbinding kunnen stimuleren en hoe zij gebruikt kunnen worden door deze mensen als bescherming tegen allerlei reële en fictieve machten. Voor de Hindoes in India bijvoorbeeld is de god Vishnu degene die steun geeft in dagelijkse moeilijkheden. Verteltradities die eeuwenlang springlevend gebleven zijn, worden vandaag via radio, televisie en stripboeken doorgegeven en daarmee zijn nu deze moderne communicatiemiddelen voor de moderne Hindoes nieuwe 'Leitbilder' geworden.

Eenheid

In de katholieke kerk kennen we Maria als Troosteres der Bedrukten. Maar ook sportlieden, filmsterren, geliefde of gehate politieke figuren, muzikanten kunnen voor grote groepen mensen voorbeelden zijn en deze aaneen smeden tot een cultuurels of sub-culturele eenheid. De tentoonstelling geeft zo nog talloze voorbeelden uit verschillende westerse en niet-westerse samenlevin-

gen. Zo toont de afdeling waar Afrika bekeken wordt, kostbare collecties bronzen en ivoeren voorwerpen die de macht van de koning symboliseren. Koningen in Afrika regelden op elk gebied eeuwenlang het leven van hun onderdanen en werden daarom als goden vereerd.

Uit de Islamitische wereld is een grote verzameling amuletten en andere kostbare, maar ook eenvoudige voorwerpen bijeengebracht die de Moslim moeten beschermen tegen boze geesten, bovennatuurlijke machten die door het 'boze oog' zijn voorgesteld.

Een groot deel van de tentoonstelling is gewijd aan Amsterdam. Daarop kan men zien, hoe vroeger in die stad de kerk, een bepaalde klasse, de omringende streek en de sekse bepaalden tot welke groep iemand behoorde. Tegenwoordig vervagen dergelijke oude zekerheden snel en lijkt het individualisme hoogtij te vieren. Iedereen bepaalt zelf een eigen passende levensstijl (Lifestyle) door kleding, merk auto, muziek, boeken enz. uit te kiezen die bij zijn of haar 'image' het beste passen.

'Lifestyle', is een begrip uit de reclamewereld, deelt de mensen op grond van consumptiepatronen in sub-culturen in. De tentoonstelling heeft een tiental voorbeelden van 'Lifestyle' traditioneel, ik-gericht, vernieuwend, succesvol en maatschappijbewust uitgewerkt.

De tentoonstelling is nog tot en met 16 augustus te bekijken.

Mancini

De Italiaanse kunstschilder Antonio Mancini leefde van 1852 tot 1930. Hij is geboren in Rome en heeft vanaf zijn dertiende jaar in Napels gewoond en gewerkt. Zijn leertijd begon hij bij een beeldhouwer en leerde daarna bij Morelli, die toen als één van de belangrijkste levende schilders beschouwd werd.

Onder invloed van zeventiende en de achttiende eeuwse schilders zocht Mancini in zijn thema's naar een sterke weergave van de lichtdonker contrasten. Deze lichtdonker schilderij, ook wel clair-obscur genoemd, is hij verder trouw gebleven, ook toen hij in contact kwam met het Franse Impressionisme. Mancini schilderde vooral portretten, stillevens en genrestukken.

Bekend

In ons land werd Mancini ook bekend, vooral door toedoen van de schilder-bankier-kunstverzamelaar H.W. Mesdag, die veel schilderijen en tekeningen van hem heeft gekocht.

♦ Daksteun van een huistempel met een voorstelling van Krishna en zijn pleegmoeder. Onderdeel van de expositie 'Van Totem tot Lifestyle' in Amsterdam. Foto Tropenmuseum

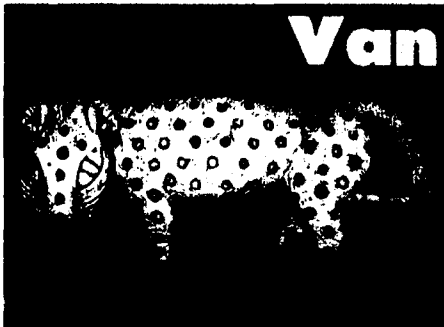

♦ 'De verjaardag', 1885. Olieverf op doek van Antonio Mancini. Werk van hem is te zien in het Dordrecht Museum.

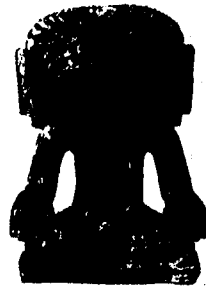
Foto Dordrecht Museum

Onlangs is Mevrouw Pennock met een scriptie over het werk van Mancini afgestudeerd en het museum in Dordrecht heeft nu in samenwerking met haar een grote, de eerste, tentoonstelling van zijn werk geëxposeerd. Eén van de belangrijkste Italiaanse schilders uit de XIXde eeuw met zijn zuidelijk warme kunst verdient meer weer waardering dan hij op het ogenblik, ook in zijn vaderland, krijgt. De tentoonstelling in Dordrecht en de fraaie catalogus van Pennock hebben hierdoor uitstekend werk geleverd (tot en met 19 juli te zien).

Elegance
Juni 1987

Ivoren luipaard, sieraad uit de 18de eeuw, hoogte 11 cm, lengte 25 cm. De koning van Benin droeg het bij ceremonies op de arm. (Collectie Museum Rautenstrauch-Joest, Keulen)
Beeldje van Cocijó, de regengod van de Zapoteken, afkomstig uit Monte Albán, Mexico, ca. 600 na Chr. (Collectie Tropenmuseum, Amsterdam)

Volkeren die totems vereeren noemen we primitief. Maar welbeschouwd is iedereen primitief. Want totemverering is iets van alle culturen en alle tijden, alleen de totem zelf verandert; bij primitieve volkeren gaat het om dieren, geesten en goden, de totems van de moderne mens zijn helden, heiligen, genieën, kunstenaars, sterren en persoonlijkheden. Om voorbeelden dus. Waarvan de functie steeds dezelfde is: het zijn *Leitbilder*, die mensen sterken in het gevoel iemand te zijn en ergens bij te horen. Diezelfde functie

hebben de moderne *lifestyles*; modellen die hen helpen te overleven in een gecompliceerde samenleving. In het themaproject 'Van Totem tot Lifestyle', opgezet in het kader van de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa, wordt de betekenis van de primitieve en de moderne totem nader toegelicht. Dat gebeurt enerzijds via de tentoonstelling 'Totem-goden, helden, heiligen' (tot 16 augustus te zien in het Tropenmuseum in Amsterdam), anderzijds via het boek 'Van Totem tot Lifestyle - Europese cultuur in ontwikkeling' door Karla Fohrbeck en Huub Kuijpers (ISBN 90 6832 203 6). Het hele project is het resultaat van een samenwerking tussen het Goethe-Instituut en het Tropeninstituut in Amsterdam en het Zentrum für Kulturforschung in Bonn.

Nieuwe N.Holl.
Krant 11-6-1987

181 Al 60.000
1122 bezoekers
voor Totem

AMSTERDAM.— De tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' die op 26 maart door minister-president Lubbers in het Tropenmuseum werd geopend heeft tijdens het Pinksterweekeinde de 60.000e bezoeker begroet. De tentoonstelling, die in het kader van de manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa 1987 wordt georganiseerd, loopt tot 16 augustus.

Opvallend is de grote belangstelling van buiten onze landsgrenzen voor deze manifestatie.

Vom Totempfahl zum Mercedesstern

Faszinierende Ausstellung in Amsterdam

VON HELMUT HETZEL

Amsterdam. - Was haben Tina Turner und der indische Gott Ganesha gemeinsam? Die Ausstellung „Vom Totem zum Lifestyle“ gibt Antwort. Ihr Thema: Götter, Helden, Heilige, Symbole, Status, Identität und Individuum in Wandel von Zeit und Ort.

Ganesha lächelt. Der für den hinduistischen Gott typische Elefantenkopf wirkt dadurch nichtig menschlich. Der in Indien sprichwörtliche Hängebauch des Gottes der Weisheit, bei Ganesha gleichzeitig auch Zeichen seiner Genußsucht, sticht dem Betrachter ebenfalls sofort ins Auge. Was diese Körperpartie betrifft, ähnelt Ganesha eher einem Buddha-Bild.

Ein etwa 12jähriger Junge, der dabei auf das Poster des indischen Gottes der Weisheit blickt, fragt seine Mutter: „Warum sieht der denn so komisch aus?“ Diese denkt einen Augenblick nach, hat aber auf Anhieb keine passende Antwort parat. Mama lenkt daher lieber erst einmal ab und liest daher ihrem Sprößling all das vor, was von den zahlreichen Schrifttafeln über indische Götter zu erfahren ist. Dabei schlendert sie gemütlich weiter. Der Sohn folgt ihr auf Schritt und Tritt.

Auf einer der Tafeln, die die Amsterdamer Mutter eben zitierte, steht zu lesen: „Überall auf der Welt streben Menschen nach persönlichem Wohlbefinden und Reichtum. Dabei haben sie Vorbilder, natürliche und übernatürliche, Totem, Götter, Helden, Heilige. Sie geben ihnen Halt und Orientierung.“

Doch das sagt dem 12jährigen auch nicht viel. Er blickt seine Mutter mit verständnislosem Gesicht an als wollte er sagen: „Ist mir viel zu abstrakt.“

Seine Szene aus der Ausstellung: Vom Totem zum Lifestyle. Derzeit zu sehen im Amsterdamer Tropenmuseum. Sie hat sich in jenem Teil der Exposition zugetragen, der sich mit dem Thema „Mythos und Wirklichkeit in Indien“, beschäftigt, eines von fünf Hauptthemen, mit denen das Tropenmuseum versucht, dem Besucher das bei vielen Zeitgenossen zunächst Irritationen auslösende Thema „Vom Totem zum Lifestyle“ näherzubringen. Die übrigen Schwerpunkte sind: Weltwandel, Islam, Amsterdam, Afrika.

Idee aus Bonn

Täglich strömen hierher ins „Königliche Institut für die Tropen“, Mauritiuskade 63, Amsterdam inzwischen Tausende von Neugierigen Besuchern. Sie alle wollen dieses sensationelle Ausstellungsprojekt sehen, wollen bestaunen, darüber diskutieren. Die Muhe eines Besuches lohnt sich. Denn es ist eine Ausstellung, die ohne Übertreibung als der Höhepunkt der Aktionen im Rahmen der diesjährigen Veranstaltungsreihe „Amsterdam europäische Kulturstadt 1987“ angesehen werden kann.

„Die Idee für dieses einmalige Projekt stammt eigentlich aus Deutschland, genauer gesagt von der Bonner Anthropologin Kazja Fohrbeck“, erläutert Gerda Mintink vom Amsterdamer Goethe-Institut, das zusammen mit dem Tropeninstitut die „Fohrbeck-Idee“

unter dem Titel: „Vom Totem zum Lifestyle“ in Amsterdam realisierte, das Zustandekommen der Ausstellung. „Sie paßte ganz gut in unser Konzept und unsere seit langem gehegte Zielsetzung, endlich einmal ein großes interdisziplinäres Projekt, umzusetzen. Neben der Ausstellung, „Vom Totem zum Lifestyle“, die im Tropenmuseum noch bis 12. August zu sehen sein wird, laufen daher in ganz Amsterdam noch das ganze Jahr über ständig diesem Groß-Projekt thematisch zugeordnete Veranstaltungen: In der Malerei, Musik, im Film. Besonders erwähnen möchte ich hier die Malstrom-Ausstellung mit ihren Gemälden, Zeichnungen und Skulpturen.“

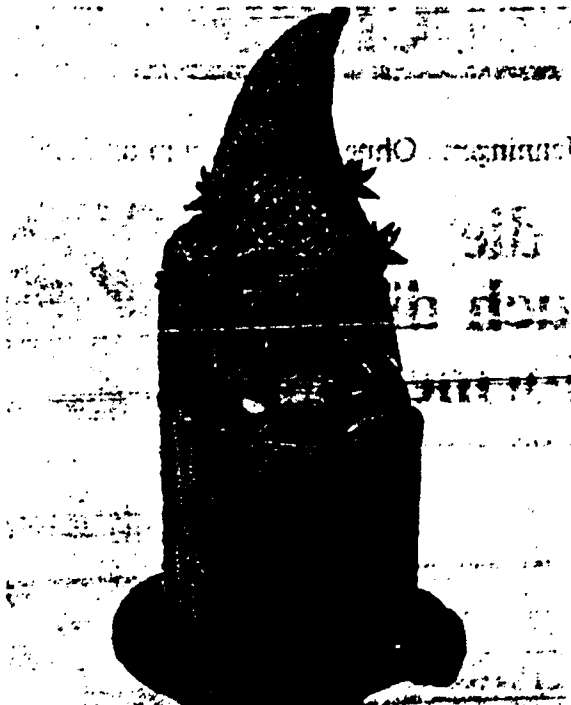
Brückenschlag

An diesem wegweisenden Projekt, das rund eine Million Gulden kostete und zur Hälfte aus Deutschland finanziert wird, arbeiten nach Angaben von Henk-Jan Gortzak, Direktor des Tropenmuseums, „etwa 20 Wissenschaftler während einer zweijährigen Vorbereitungsphase. Unser Ziel war es, so definiert Gortzak die Intention des Tropenmuseums, die westliche Kultur am Beispiel Niederlande mit anderen Kulturen, hauptsächlich denen in Süd- und Südostasien und Afrika zu kontrastieren und bestehende interkulturelle Zusammenhänge aufzuzeigen.“

Diesen Anspruch haben die Initiatoren in hervorragender Weise einbest, wie ein weiteres Beispiel beweist. Eine originalgetreu ausgestattete Bierhalle wie in Zambia. Auf dem Tisch die times of Zambia vom 16. September 1986. Aufmacher: „Wasserversorgung gesichert/Regierung gibt dafür nötige Gelder frei.“ In dem sprichwörtlich mit einigen Stühlen und einem Tisch ausgestatteten Raum, rauscht ein Ventilator. Aus einem Cassette-recorder dröhnen die rhythmischen Choräle der Einheimischen. Hinter der Theke: die in der Region ausgeschenkten Biere: star lager, White cap. Nur ein echter Kellner fehlt. Sonst könnte man sich glatt in Zambia wähnen. Dazu Videofilme, ein nachgebautes afrikanischer Basar, das alles erhellt den Alltag in Zambia, zeigt Sitten, Bräuche, Traditionen, Religionen. Auf der gleichen Etage, im gegenüberliegenden Gebäudetrakt, kann man es sich in einem Beduinenzelt bequem machen. Hier wird ausführlich über Nordafrika, Schwerpunkt Islam, informiert.

Aufgrund dieser sich am konkreten orientierenden Konzeption ist ein Brückenschlag zwischen scheinbaren Gegensätzen aus verschiedenen Gesellschaften und Kulturen geglückt, gelang es, Totempfahl der Papuas in Neu-Ginea mit dem von Karl Appel bemalten und damit zum Kunstwerk verwandelten Mercedes Benz 190 D. Baujahr 1986, in Beziehung zu setzen, einen Zusammenhang zwischen beiden Symbolträgern deutlich zu machen. Der Mercedes als eines von vielen Totems der Industriegesellschaft?

Eine Antwort darauf weiß Berthold Dobbes vom Amsterdamer Goethe-Institut. „Die Ausstellung beschäftigt sich mit dem Verhältnis des Menschen zu seinen Symbolen und Leitbildern. Die Ausstellung will zeigen, wie sich über Ort und Zeit hinweg in den

Der Bronzekopf einer Königinnen-Mutter aus Nigeria.

verschiedenen Bereichen die Bilder und Formen ähneln, mit denen der Mensch seine Welt strukturiert und das Maß der Identifikation und Differenzierung findet, das seinem Wesen entspricht.“ Dies gelte vor allem für Leitbilder und Statussymbole. Oder anders formuliert und auf eine einfache Formel reduziert: Die Ausstellung zeigt, was Tina Turner und der indische Gott Ganesha gemeinsam haben. An Äußerlichkeiten natürlich nichts, doch sehr viel Symbolisches. So wie Ganesha in Indien symbolisch für Weisheit und Genuß steht, verkörpert Tina Turner in der westlichen Welt den erfolgreichen Rockstar, ist sie hier Idol und Sexsymbol zugleich.

Statussymbole in diesem Lifestyle spielen.“ Jeans und Jogging, sind das heute unsere Totems? - Sind sie moderne Kulturausprägungen, Ausdruck einer bestimmten Lebensart, mit der man sich von anderen gleichzeitig absetzt als auch identifiziert? Daß bei so viel intellektueller Hinterfragung, Symbolhaftigkeit und Analyse gesellschafts- und kulturspezifischer Totems aber auch der Humor nicht auf der Strecke bleiben muß, das beweist der zur Ausstellung gehörende und im Katalog abgedruckte „Exkurs über das Rindvieh“, allemal. Er lautet folgendermaßen:

Rindvieh-Symbol

Aber was ist ein Totem? - „Ein Totem“ so erläutert der zur Ausstellung publizierte gleichnamige Katalog den Begriff Etymologisch, „ein Totem umfaßt eine Klasse von materiellen Dingen, die von wilden mit abergläubischen Respekt geachtet werden, weil sie glauben, daß durch das Totem zwischen ihm und jedem Mitglied seiner Klasse eine spezielle intime Beziehung besteht. Die Bande zwischen einer Person und seinem Totem sind für beide gewinnbringend. Das Totem beschützt jemanden und der- oder diejenige zollt ihm Respekt auf verschiedene Art und Weise, beispielsweise dadurch, das Totem nicht zu beschädigen.“

„Das schöne Tier, das Europa ent- und verführte, ist uns Symbol der Fruchtbarkeit und des Todes. Wir schlachten und verzehren es auf vielfältige Weise. Die Zerlegung des Tierleibes in einzelne Muskel ist eine Kunst, die überall verschieden praktiziert wird: Beefsteak und Rumsteak, Filet, weißes Scherz und Schulerscherz, Tafelspitz und Beinsfleisch, Wadenschinken und Haxn bedeuten jedem Fleischhauer etwas anderes, je nachdem ob er seine Kundenschaft in England, Frankreich, in der Bundesrepublik oder in Österreich bedient. Die Kuh neben dem Esel wärmt mit ihrem Hauch das Christkind in allen Krippen, mit der Milch nehmen wir Weisheit auf, mit dem Leder schützen wir unsere Achillesferse, aus dem Horn fertigen wir Knöpfe, im Kampf mit dem Stier messen wir unseren Mut. Die Cowboys, unsere Enkel in Übersee, sind als Filmhelden zurückgekehrt... und Zeus hat als Stier Europa unsterblich gemacht.“

Interessant für uns aber, so Susanne Piet in ihrem essay: „Totem und Gegenwart, ist es, welche Beziehung so ein „Wilder“, der ja inzwischen auch zum Autofahrer geworden sein könne, zu seinem Totem unterhält und wie er diese ausdrückt.“ Beispielsweise, dadurch, daß er es imitiert, in Musik und Tanz, sich das Totem-Bild auf die Haut tätowiert. Und hier zeichnen sich, so Piet, bereits die ersten Konturen und Übereinstimmung ab, mit dem, was man heute Lifestyle nennt und die Raßa, die

Hätte das die Amsterdamer Mutter ihrem 12jährigen Sohn zu Beginn der Ausstellung vorgelesen, dem Kleinen wäre nach dem Exkurs über das Rindvieh der Gott Ganesha und der Hinduismus vielleicht etwas verständlicher erschienen. „Totem und Lifestyle“ wird demnächst auch in Wien, Berlin, Brüssel und London zu sehen sein. Derzeit noch in Amsterdam, bis 12. August, täglich 10 bis 17 Uhr.

Dagblad
Westfriesland
15-6-1987

Dagblad
Kennemerland
15-6-1987

Enkhuizer
Courant 15-6-87

Schager Courant Zaanlander
15-6-1987 15-6-1987

Alkmaarse Helderse
Courant 15-6-87 Courant 15-6-87

'Totem' trekt veel bezoek

¹¹²²
De tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' die op 26 maart in het Amsterdamse Tropenmuseum werd geopend, heeft intussen al meer dan 60.000 bezoekers getrokken. Opvallend is de grote belangstelling vanuit het buitenland. Het museum heeft al televi-

sieploegen ontvangen uit België, Italië, Spanje en West-Duitsland. De interesse van die kant is vooral gewekt door de wijze waarop het museum verbanden legt tussen westerse- en niet-westerse culturen. 'Totem' is nog te zien tot en met 16 augustus.

Een kinderjasje uit Afghanistan, versierd met knopen en sieraden ter bescherming tegen boze geesten.

Op weg naar de 100.000

Aspekt
17-6-1987

De kleurenfoto van vandaag stelt voor een afbeelding van de sluitspelende Krishna en zijn geliefde, Radha. Krishna is omringd door medaillons met de belangrijkste episodes uit zijn leven. Het verhaal begint bovenaan met de afbeelding van Vishnu op de wereldslang en eindigt kloksgewijs met de dood van de demon Kamsa.

Krishna verscheen op aarde als de achste verschijningsvorm Vishnu met het doel om Kamsa te vernietigen. De afbeelding is afkomstig van een deur van een heiligdom Orissa in India en maakt deel uit van de collectie van het Tropenmuseum in Amsterdam. In dat museum aan de Mauritskade werd op 26 maart j.l. de tentoonstelling „Totem“, goden, heiden, heiligen“ geopend. Een tentoonstelling, die zich in een grote belangstelling mag verheugen, want in het afgelopen pinksterweekende passeerde de 60.000de bezoeker de kassa.

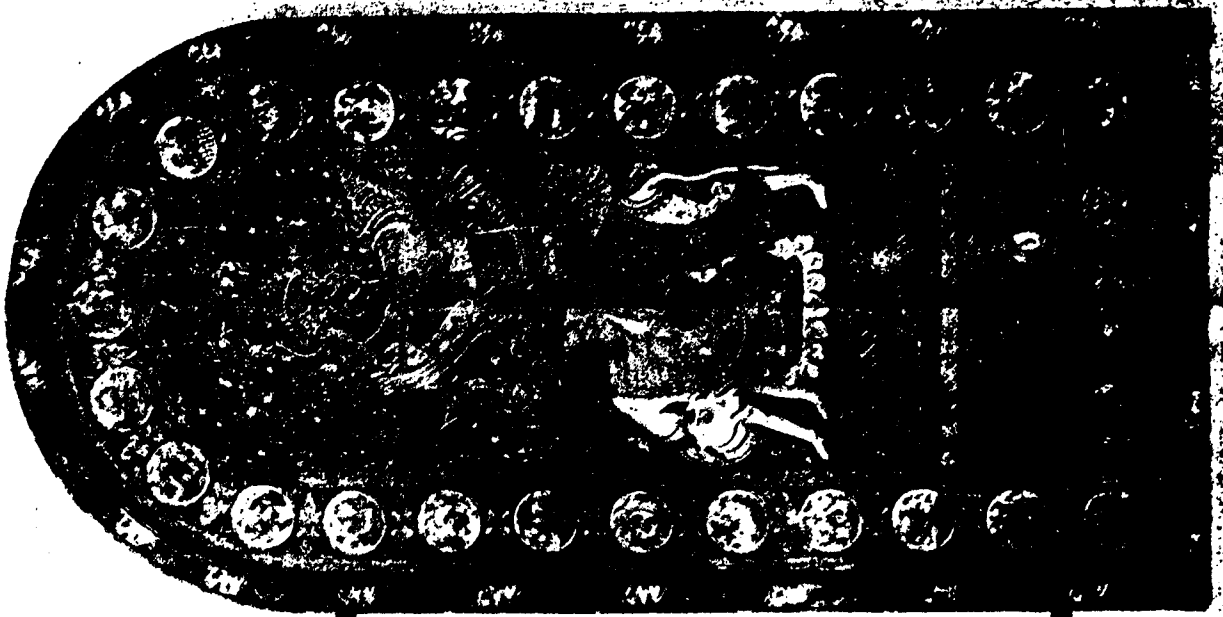
Televisie

Ook vanuit het buitenland is de belangstelling groot en reeds diverse malen heeft het Tropenmuseum ruim baan moeten maken voor tv-ploegen uit België, Italië, Spanje en West-Duitsland. In de tentoonstelling wordt het verband gelegd tussen niet-westerse en Europese cultuuruitingen. Het thema van „Totem“ is eigenlijk: de mens-zelf en diens vraag „Wie ben ik?“. Om op die vraag een antwoord te krijgen spiegelt de mens zich aan ideale voorbeelden. Dat kunnen bijvoorbeeld totems zijn, maar ook goden, heiligen en heiden. De Manaverering door de Rooms-katholieken is één voorbeeld. In het hindoeïsme zijn talloze goden, die de mensen steunen of beschermen. De god Vishnu is daarvan wel de bekendste en hij verschijnt dan ook in vele gedaanten als de redder in geval van nood.

De tentoonstelling in het Tropenmuseum maakt deel uit van het project „Totem tot Lifestyle“ en is als zodanig weer onderdeel van de manifestatie „Amsterdam. Culturele Hoofdstad van Europa“. Logisch, dat dus ook

aandacht wordt besteed aan Amsterdam. Aan de lifestyle bij-voorbeeld, want ieder type mens heeft zijn eigen vorm van leven, wonen en werken. Bezoekers kunnen met behulp van een computer nagaan bij welke lifestyle zij kunnen worden ingedeeld. Dan kunnen ze op de tentoonstelling gaan zien welke woonstijl zaterdag, zom- en feestdagen bij hen past en dat leidt tot soms van 12.00 tot 17.00 uur.

TOTEM, goden, heiden, heiligen blijft tot en met 16 augustus en is te bezichtigen op werkdagen van 10.00 tot 17.00 uur, op zaterdag van 12.00 tot 17.00 uur.

Amsterdams
Stadsblad
17-6-1987
Dedemvaartse
Courant
18-6-1987

• Ook de leeftijd beïnvloedt de gekozen levensstijl. Dat valt op het moment in het Tropenmuseum te bekijken. Tijdens het Pinksterweekeinde werd hier de 60.000ste bezoeker genoteerd van de tentoonstelling 'TOTEM, goden, helden, heiligen', waarin verbanden worden gelegd tussen niet-westerse en Europese cultuuruitingen. De tentoonstelling, die nog tot 16 augustus loopt, trekt ook grote belangstelling van de televisie uit diverse Europese landen

PAROOL
22-6-1987

helden, heiligen' die op 26 maart in het Tropenmuseum van start ging, trekt zeer veel belangstelling. Tijdens het Pinksterweekeinde werd de 60.000-ste bezoeker verwelkomd. Opvallend is ook de grote belangstelling van de Europese televisie. De Belgische, Italiaanse, Spaanse en Westduitse televisie hebben inmiddels aandacht aan 'Totem' geschonken. De expositie duurt nog tot 16 augustus. 11-7-87

Typhoon
27-6-1987

Heiligen en idolen

³¹ ¹¹²²
Nog te zien tot en met 16 augustus in het Amsterdamse Tropenmuseum aan de Linnaesstraat 2: de tentoonstelling 'Totem'. Goden, helden en heiligen bijeen, als onderdeel van de manifestatie Amsterdam, Culturele Hoofdstad van Europa. Hoogtepunt van de expositie vormt de zeldzame collectie bronzen en ivoren voorwerpen van de koninklijke schatten uit het Afrikaanse Benin, daterend uit de veertiende tot en met de achttiende eeuw. Zeldzaam zijn ook de metershoge uit hout gesneden bisjpalen uit Nieuw Guinea. Het Tropenmuseum dat vanaf het Centraal Station met tram 9 te bereiken valt, is op werkdagen geopend van 10.00 tot 17.00 uur en op zaterdag, zondagen en feestdagen van 12.00 tot 17.00 uur.

bescherming van een groep, maar ook de hulp van bovennatuurlijke krachten. Totems, goden, helden en heiligen zijn voor mensen ideale voorbeelden. Ze geven houvast bij het streven naar een volmaakt bestaan. Overal ter wereld hebben mensen ideale voorbeelden, waarmee ze hun leven richting geven. Deze voorbeelden hebben vroeger en nu een geheel verschillende uitdrukking gekregen.

Het laatste tekstbord zegt: 'Ik bepaal mijn eigen leven, is een uitspraak die staat voor nu. Het individu lijkt centraal te staan in deze tijd. Nog niet zo lang

De tentoonstelling 'Totem, goden, heiligen', in het Tropenmuseum te Amsterdam, is opgezet in het grootste kader: Amsterdamse hoofdstad van Europa 1987. Het volgende jaar is een andere hoofdstad aan de beurt om cultureel en Europees te heten. Hoewel we het traditioneel wel gewend zijn, behoeven we bij cultuur blijkbaar niet meer per se aan kunst te denken. Die tentoonstelling is een onderdeel van een project 'Jat' 'Van totem tot lifestyle' heet. Daarom hier een Engels woord gebruikt moet worden is een raadsel, want we kunnen even goed of beter van levensstijl spreken. Of horen juist Engelse woorden in de hedendaagse levensstijl thuis?

Indianen van Latijns-Amerika, het koninkrijk Benin in Afrika, de Kanga's in Oost-Afrika, India met zijn hindoesme, de Islamitische familie en tenslotte Amsterdam met zijn levensstijlen van de negentiende en twintigste eeuw. Op het eerste gezicht lijkt de tentoonstelling een luk-raak bijeenraapsel. Eenzijdig effect kunnen we krijgen, wanneer we een boek over natuur- en wereldgodsdiensten zo maar enkele keren openstaan.

Maar gelukkig zijn er tekstborden die aan de onwennige doolhofwandelarij de leidende idee meegeven. Het eerste tekstbord zegt: 'Overal ter wereld streven mensen idealen na zoals persoonlijk welzijn en voorspoed. Om zich te handhaven zoeken mensen niet alleen de

doolhof

Wie de tentoonstelling bezoekt, komt terecht in een doolhof van verschillende culturen. Ieder heeft zijn eigen hoekje: de

geleden golden God, Vaderland en het Oranje als nationale symbolen die het volk verenigen. Alkornst bepaalt de plaats van het individu in de maatschappij. Oude symbolen en normen vervagen. Alkornst bepaalt minder iemands levensloop. Veel mensen proberen als individu te leven. Toch blijken er steeds nieuwe groepen te ontstaan, waaraan ieder individu behoort. Groepen met hun eigen symbolen, goden, helden en heiligen. Minder status dan vroeger, meer verscheiden, maar duidelijk van elkaar onderscheiden.

Deze twee teksten vormen het begin- en eindpunt van de wandeling langs verschillende culturen en levensstijlen. Ze worden geïllustreerd met authentieke voorwerpen en foto's. Goed dat die teksten de leidende idee aangeven, want anders zou je met andere ogen gaan kijken en alleen maar uiterlijke dingen zien. Toch is niet een vraag, of de gewone man of vrouw, dus niet een intellectuele elite, die leidende idee kan ontdekken. Er zijn bijvoorbeeld verschillende oosters schildertjes en klederdrachten, die natuurlijk een bepaald cultuurpatroon weerspiegelen. Maar wat zijn de godsdienstige overtuigingen en normen en wat is het levensgevoel achter al die uiterlijke dingen? Daarbij veronderstellen we dan ook nog, dat we die uitdrukkingen met onze westerse mentaliteit kunnen aanvoelen of begrijpen. Concretisering en uitbeelding van die leidende idee kunnen niet anders dan in getrokken blijven. Of je moet als bezoeker veel

Europa de kop op: het Nationaal Front in Engeland, de groep rond Glistrup in Denemarken, het Heideilberger Manifest van 1981 in Duitsland en de centrum-partij in Nederland.

Toon Breitelmaans

XO

De tentoonstelling 'Totem, goden, heiligen' is in het Amsterdams Tropen museum nog te bezoeken tot en met 16 augustus. Openingsdagen op werkdagen van 10.00 tot 17.00 uur, zaterdag en zondagen van 12.00 tot 17.00 uur. De catalogus 'In naam van vijfdele Europese cultuur' is verkrijgbaar voor 1,95 guldens met bestelkaart. 236 blz., f. 39,50.

LEVENSTIJL

achtergrondkennis, fantasie en projectievermogen hebben. Toch blijft de tentoonstelling de moeite waard als een gebrekkige poging om verschillende culturen en levensstijlen onder één noemer te brengen.

anti-discriminatie

Waarom verschillende culturen onder één noemer brengen? Henk Jan Gortzak, de directeur van het Tropenmuseum, is van mening dat dit er toe bij kan dragen om racisme en culturele discriminatie te gaan. Als westerlingen zijn we geneigd om onze cultuur superieur te vinden. Turken, Marokkanen en andere etnische minderheden, die naar Europa zijn gemigreerd, zijn daar het slachtoffer van. Een gelijke waardering van de verschillende culturen, omdat deze uiteindelijk het zelfde levensbelevingsbedoeft, is een stukje opvoeding tot anti-discriminatie.

Op 4 mei werd ook dit jaar weer bij de

grote totem te Amsterdam, het nationaal monument op de Dam, één minuut stilte in acht genomen. De aanwezige westerlingen piekten dan de gevellenen uit de Tweede Wereldoorlog te herdenken. Ze zeggen bij zichzelf, dat zo iets nooit meer mag gebeuren. Primitieven of mensen van een natuurvolk zouden in die stilte bij hun totempaal de geesten van de gevallen ervaren en bij zichzelf zeggen, dat oorlog een taboe moet zijn. Hoe groot is op zo'n moment het verschil tussen westerlingen en primitieven? Dit is een voorbeeld uit een begeleidend artikel bij de tentoonstelling.

Het hebben of zoeken naar een eigen Europese cultuur en identiteit is volgens Henk Jan Gortzak een goede zaak, wanneer er tenminste geen superioortensgevoel in het spel is ten koste van anderen. Maar juist de laatste jaren

VAN TOTEM TOT

Nieuwsbrief nr.2
VVV Amsterdam
Juli 1987

"Totem" brengt Heiligen en idolen bijeen in Tropenmuseum

In het Tropenmuseum in Amsterdam zijn vanaf 26 maart tot en met 16 augustus vele goden, helden en heiligen bijeen, als onderdeel van de manifestatie Amsterdam, Culturele Hoofdstad van Europa. De tentoonstelling 'Totem' zal o.a. een vergelijking maken met 'idolen' uit Europese en niet-westerse culturen. Een van de hoogtepunten van de expositie vormt de zeer zeldzame collectie bronzen en ivoren voorwerpen van de koninklijke schatten uit het Afrikaanse Benin, daterend uit de 14e tot en met de 18e eeuw. Zeldzaam zijn ook de metershoge uit hout gesneden bispalen uit Nieuw Guinea (Irian Jaya) prachtige tempeldoeken en een rijk geïllustreerde vertelkast uit India. Als actueel contrast wordt een tiental nu in Amsterdam voorkomende levensstijlen getoond aan de hand van objecten, kleding en culturele uitingsvormen. De tentoonstelling in het Tropenmuseum aan de Linnaesstraat 2 maakt deel uit van het grote project 'Van Totem tot Lifestyle', waarin ook film, theater, cabaret, en beeldende kunst een plaats hebben. Het Tropenmuseum is geopend van 10.00 - 17.00 uur, op zaterdag, zondag en feestdagen van 12.00 - 17.00 uur. Vanaf het Centraal Station te bereiken met tram 9.

Holland Herald
7-7-1987

Totem to Lifestyle: People have always used images to give direction to their lives and to show who they are. This exhibition shows the relationship between people and symbols through the ages. At the Tropenmuseum, Amsterdam until August 16.

Graafschapbode
9-7-1987
Nijmeegs Dag-
blad 9-7-1987

Heiligen en idolen §1 1122

Als onderdeel van de manifestatie 'Amsterdam, culturele hoofdstad van Europa' is tot en met 16 augustus in het Amsterdamse Tropenmuseum aan de Linnaesstraat de tentoonstelling 'Totem' ingericht. Het is een expositie waar goden en heiligen bijeen zijn gebracht met als hoogtepunt de zeldzame collectie bronzen en ivoren voorwerpen van de koninklijke schatten uit het Afrikaanse Benin, daterend uit de veertiende tot en met de achttiende eeuw. Zeldzaam zijn ook de metershoge uit hout gesneden bispalen uit Nieuw-Guinea. Het Tropenmuseum, dat vanaf het Centraal Station met tram 9 is te bereiken, is op werkdagen geopend van 10.00 tot 17.00 uur en op zaterdag, zondagen en feestdagen van 12.00 tot 17.00 uur.

Orgaan van de
Vrijdenkers
Juli 1987

Totem: "De goden, de heiligen en het boerenbedrog."

MARIUS A. J. HOFHUIS
JOURNALIST
Prinsesselaan 24, 02208-25 85
1861 EN Bergen N.H.

Marius Hofhuis

Je wordt kwaad, je wordt woedend en je voelt je machteloos als je de tentoonstelling bezoekt in het Tropenmuseum te Amsterdam. Deze tentoonstelling onder de naam: "Totem, goden, helden en heiligen" laat verschillende culturen zien waarmee volken, dus mensen, uitdrukking hebben gegeven aan dat wat hen bezig houdt, waarmee ze hun identiteit proberen uit te drukken en waarmee ze hun bestaan hebben gerechtigd en richting gegeven. Wat zijn we met z'n allen zelig, stom en onderdanig. En wat zijn we manipuleerbaar als er "mystiek" in het geding is. Er is wáárlijk geen enkel verschil tussen de totempalen van een primitieve stam uit Nieuw-Guinea en de heeltenis van de heilige maagd Maria.

Tot en met 16 augustus kunt u gaan kijken. En het is méér dan de moeite waard. Want de organisatoren hebben het heel goed op een rij gezet. Houden de mensen een heel juiste spiegel voor. En bezoekers die nadenken (hoeveel zouden dat er zijn?) kunnen niet anders dan tot de conclusie komen dat onze westerse cultuur net zo primitief is als de primitiefste stam uit de binnenlanden van Afrika. Er is wezelijk geen enkel verschil. En mag je daar niet kwaad over worden? Het is in feite beschamend om te zien hoe door de eeuwen heen, de mensen zich hebben laten manipuleren door onzichtbare volksmisleiders die boerenbedrog hebben gespeeld op grote schaal. Het is ook wanhopig om te zien dat "de mensen" nauwelijks iets geleerd hebben van de hele rim-ram die men godsdienst noemt. Maar aan de andere kant is het verheugend dat we in ieder geval in stáát zijn, om deze dingen te laten zien. Als het maar een klein beetje helpt om mensen tot echt nadenken te stemmen heeft deze expositie haar doel bereikt. Hij zou niet alleen geprolongerd dienen te worden, hij zou blijvend moeten zijn.

Wat ziet u allemaal.

Het is al net als met veel andere tentoonstellingen. Iedereen ziet er wat anders in. Je ziet levensstijlen van verschillende culturen. Maar die culturen worden sterk beïnvloed door de "levensbeschouwingen" in die culturen. U wordt dus geconfronteerd met de Islam in al z'n angstwekkende vormen, met Khomeinie als oppergod der wrake tegen de Amerikanen. Maar u ziet iets van de leefstijl van de Indianen, beelden uit het Koninkrijk Benin in donker-Afrika, de Kanga's in Oost-Afrika en natuurlijk veel mythen en rituelen uit

India. Daar tussen door speelt een enkel symbool van "ons eigen christendom". In z'n dómste vorm. Want ergens staat in een uitstallkast een beeld van de Heilige Maagd Maria, naast de beelden vanuit de Islam. En als je het in wat groter verband wilt zien, staan de totempalen uit Nieuw-Guinea, met al die grote penissen, ook naast Maria Onbevlekt Ontvangen.....

Het zijn allemaal "totems", afbeeldingen van mensen en dieren die men heeft gezien als verheven afgoden. Van de eerste primitieve mensen tot en met onze eigen primitieve cultuur. Want Jezus aan het kruis, Maria in de grot of Petrus aan de Poort zijn natuurlijk niets anders dan totems van onze tijd. Hun goden en onze goden en helden zijn allemaal hetzelfde. Afbeeldingen van soms onbestaanbare dingen en dieren. Want een slang met twee koppen bestaat net zo min als een maagd die een baby krijgt. Of dat kindje nu Jezus heet of niet, het zijn allemaal zinsbegoochelingen, gebruikt door enkele gewetenloze machtsmisbruikers om de domme, primitieve massa te kunnen manipuleren. De macht van de opperhoofden, van de priesters en van de kerken. Allemaal dezelfde rim-ram. En nog steeds miljoenen die er achter aan lopen. Miljoenen die de verantwoordelijkheid voor deze wereld in handen leggen van droomgoden en heiligen, aangewakkerd door gewetenloze volksmisleiders als Khomeinie, de Paus of wie dan ook.

De Griekse mythologie, de verhalen uit India en de inhoud van de Bijbel hebben alleen maar één doel: macht uitoefenen over het stomme klootjesvolk. Manipulatie op grote schaal zodat het volk denkt dat het de wil van de goden is. Goden die je niet kunt zien, maar die jou wel zien. En ze trappen daar nog steeds

in. We hebben niets geleerd. Al duizenden jaren niet. Mag je dan een keer kwaad worden?

Want de bezoeker wordt keihard gedrukt op het feit dat er geen enkel verschil is tussen totempaal en heilige hostie. Tussen Jezus Christus en Ruud Gullit, tussen Khomeinie en Reagan. Het zijn allemaal helden en heiligen en goden.

Het is allemaal volksverlakerij op grote schaal. Nog niet zo lang geleden las ik een artikel in "Het Parool" over deze zaken. Daarin werden de kerken de symbolen van de macht genoemd. Hoe groter hoe machtiger. Hoe hoger de toren, hoe dichter bij god. Natuurlijk zijn kerken en kerktorens ook totems. Maar dan van onze tijd. Pyramiden in Egypte werden ook zo onvergankelijk groot gebouwd zodat ze duizenden jaren daarna nog de macht van de dode Pharao's uitstralen.

En misschien is de Stopera in Amsterdam ook wel zo'n symbool van onvergankelijkheid. En wat dacht u dan van SDI "Starwars" van Reagan? Zou dat ook iets met macht te maken hebben?

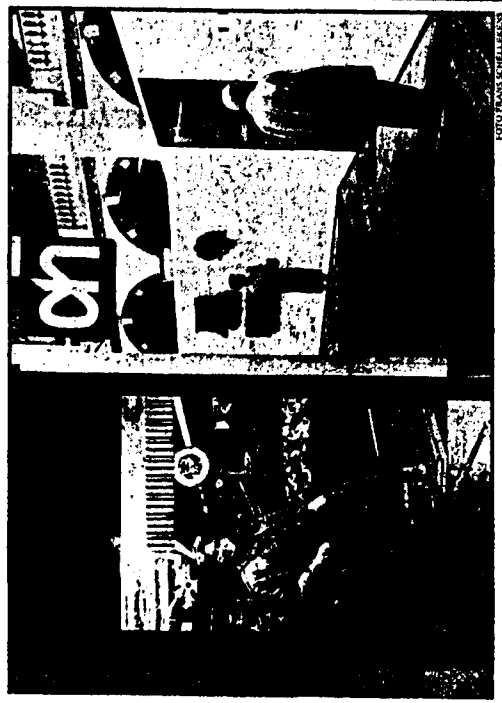
Totempalen, heilige hostie's, vredespijpen en noem de hele onzinnige rim-ram maar op, maar in hun naam en onder hun invloed zijn miljoenen mensen over de kling gejaagd. Het onheil van de godsdiensten hangt nog steeds boven dit mensdom. Pas als die allemaal uitgebannen zijn of teruggebracht zijn tot kleine minderheidjes, pas dan zal er een menselijke wereld kunnen ontstaan.

En dat leert u allemaal op de tentoonstelling in het Amsterdamse Instituut voor de Tropen onder de naam: "Totem, goden, helden en heiligen". Ga er heen en sleep uw burens mee. Want voor hen is het misschien een openbaring.

OVER BISJPAAL EN YUPPIE-KAMER

'Van Totem tot lifestyle' is warrige hutspot

De tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Tropenmuseum viel niet overal in goede aarde. Gerrit Jan Zwier nam zelf een kijkje en oordeelde dat de critici gelijk hadden: de bezoeker wordt het bos ingestuurd. Maar het boek dat tegelijkertijd verscheen irriteerde hem nog veel meer.

De lifestyle verwijst vooral naar consumptief gedrag.

GERRIT JAN ZWIER

Echte totempalen zijn er niet op de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' momenteel in het Tropenmuseum te zien is. Menige bezoeker, die zich bij het begin van de expositie met de bisjपाल van de Nieuwguinese Asmat geconfronteerd ziet, denkt dan ook dat hij met vreemde voorwerpen te maken heeft. Geek is het wel, want hij meent zich van vroeger, van de televisie en van stripverhalen, te herinneren dat die palen erg kleurrijk waren en dat ze het middelpunt vormden van Indische krijgsgansen. De toeschouwer is meteen in verwarring gebracht en ik ben bang dat dat de hele tentoonstelling wel zo zal blijven. Dankzij de summier begeleidende teksten zal hij over bisjपाल ook niet veel te weten komen. Zij werden tijdens het bisjपाल voor de mannen huizen opgericht; de soms levensgroot uitgesneden mensensfiguren stellen de

de afgebeelde die:rijke figuren (sedaia, beer, thunderbird) de voorouders van de familiegroep (clan) en de mythische figuren die daarmee werden geassocieerd. Een ingewijde kan aan de hand van de uitgesneden emblemen in één oogopslag zien welke sociale groepen er in een bepaald gebied bestaan en welke privileges zij hebben. In de hal van het moderne Museum of Anthropology in Vancouver staren de gestileerde rototempalen zijn van recente datum, gemaakt door Indische kunstenaars, die zich door het oude cultuurged hebben laten inspireren.

Verwarring zaaien en de bezoeker het bos insturen zijn dingen die de bedenkers van de expositie niet zullen verontvullen. De hele bedoeling van de Totem-tentoonstelling is, in de woorden van H. J. Gortzak, de directeur van het Tropenmuseum, 'dat de bezoekers zullen zeggen: 'Goh, dat doen wij niet zo'. Wij zijn niet zo primitief als die mensen aan de andere kant van de wereld. Of het zo hoogontwikkeld en begaafd: het hangt er maar van af op welk stoeitje je gaat zitten'. Er wordt verder niets uitgelogd: 'Iedereen die dat wil kan parallellen trekken, zonder dat het echt om precies dezelfde zaken gaat'. Hij hoopt ook dat de mensen boos zullen worden op de tentoonstelling, dat ze opgewonden raken, dat ze roepen dat ze er niks van snappen en dat ze over het gebode negean discussiëren.

LIFESTYLE

De expositie maakt deel uit van het project 'Van Totem tot Lifestyle', dat op zijn beurt een onderdeel vormt van de manifestatie rond 'Amsterdam, culturele hoofdstad van Europa 1987'. Het project als zodanig gaat over de rol van voorbeelden in de Europese cultuur'. In alle tijden en in alle culturen zouden mensen hun identiteit gemodelleerd hebben naar 'totems, goden, helden, heiligen, gemeën, kunstenaars, sterren, personlijkheden en lifestyles'. Binnen het kader van de expositie worden afbeeldingen en voorwerpen getoond die deze ideale voorbeelden symboliseren. Daarop heeft men een greep gedaan uit vijf verschillende culturen: het hindoestische India, waar goden en mythen een essentieel onderdeel vormen van het dagelijkse leven; het oude koninkrijk Benin (West-Afrika), waar de koningen (oba) het sacrale middelpunt vormden van het rijk; het islamitische cultuurgebied, waar familie en religie de hoekstenen van de samenleving

zijn: het Indische Zuid- en Midden-Amerika, waar de Indios zowel een sociale outcast als een nationaal symbool is, en het hedendaagse Amsterdam, waarin men een aantal sociale typen (lifestyles) heeft onderscheiden. Dat laatste is het meest opvallende onderdeel van de tentoonstelling geworden. Aangezien het Tropenmuseum geen conservatoren in dienst heeft die gespecialiseerd zijn in het Amsterdamse cultuurgebied heeft men advies gevraagd aan mensen uit de reclamemarketingwereld. Het resultaat is dat er vijf lifestyles werden afgebakend, van traditioneel tot vernieuwend. In vitrines staan nu de kamers van yuppies, krakers en grootmoeders uitgebeeld. Het is zelfs mogelijk met behulp van een vragenstellende computer de eigen lifestyle-categorie te bepalen. Dan blijkt al gauw dat een mens wel erg clichématig in elkaar moet zitten om in één van de vijf groepen ingedeeld te kunnen worden.

CONSUMPTIEF GEDRAG

Met het begrip lifestyle wordt een bepaald patroon van opvattingen en gedragingen aangegeven die typerend zijn voor een bepaalde groep mensen. Aangezien het afkomstig is uit de reclamewereld verwijst het in de eerste plaats naar consumptief gedrag. Een specifieke lifestyle heeft een uitgesproken voorkeur voor bepaalde kleding, bepaalde auto's, bepaalde muziek, bepaalde woningrichting e.d. Vroeger bepaalden kerk, klasse en streek tot welke groep je behoorde, maar in deze tijd is het minder vanzelfsprekend geworden waar je bijhoort. Toch willen mensen zich als individu én als groep van elkaar onderscheiden. En zoals men vroeger toefte had waarmee de enkeling zich kon identificeren, zo biedt de moderne consumptiematenschapij hem een lifestyle aan.

In een van de bijdragen aan het tegelijkertijd verschenen boek 'Van Totem tot Lifestyle', waarin een bont gezelschap van deskundelingen zich nog eens over het thema buigt, schrijft Susanne Pijt dat iedereen behoefte heeft aan totems: 'Nog steeds uit de mees waar hij hoort en hoe uniek hij wil zijn via zijn dierenvet, zijn tatoeage en zijn uitdossing, via zijn gezelschap, zijn kunst en zijn religie, ook al hebben de totems de vorm van film-, pop- of sporthelden aangenomen en of niet opgestroopte jasjes en mouwen, tussen verschillende muzieksoorten en dranken en tussen een Rolexhorloge of een Swatch. Hier hebben cultuur en commercie hun samenlevingsvorm gevonden.

DIKDOENERIJ

Ik moet zeggen dat het boek mij nog veel meer irriteerde dan de tentoonstelling. Het is een geweldige hutspot, dit geschrift over de 'Europese cultuur in ontwikkeling'. De bedoeling erachter is, volgens een van de samenstellers, 'een ploeg door de Europese cultuur te halen, waardoor je met andere ogen opnieuw naar Europa kijkt kunt'. Er staan wettelijk krankzinnige artikelen in dit boek! Een stuk als dat van Gerard Zacharias - 'Van chaos tot oppositie' - is wettelijk een

stuitend voorbeeld van dikdoenerij en schijnleerheid ('Naar wat is eigenlijk de chaos die de Boonische dichter Hesiodos drie eeuwen voor Plato in zijn Theogonia als de prekokosmische toestand kenschetst?'). Zowel boek als expositie zijn op zwabberig bodem gebouwd. Allerwegen is vaagheid troef. Het is toch een gemeenplaats te zeggen dat de mens een sociaal wezen is dat vooruitrend symbolen creëert? Ongetwijfeld is het mogelijk allerlei globale overeenkomsten tussen verschillende culturen aan te wijzen. Zo heeft een mens ook veel gemeen met een chimpansee. Maar er zijn ook grote verschillen tussen de twee. Zo hebben Indianen, hindoos en Amsterdammers ook veel gemeen, maar misschien is het wel veel interessanter om op de verschillen te letten, en vervolgens te trachten die te begrijpen.

APENROTSGEDRAG

In de pers werd wisselend gereageerd op het totemverhaal in het Tropenmuseum. In Het Parool werd er door Theodor Holman (wanneer maakt die zijn studie nu eens af?) geestdriftig op ingehaakt. Volgens hem zijn het Playboy ook totems. Het Star Wars-project van Reagan is ook een totem. 'De één neemt een hosta en nuttigt daarmee het lichaam van Christus', terwijl de ander bij Fagel gaat eten en zich op een andere manier rijt voert. Wij laten ons nog altijd leiden door de totem'. Zijn enthousiasme doet denken aan dat van hen die in de dagen van de opkomst van de ethologie overal apenrotsgedrag en territoriuminstincten meenden te ontdekken.

Trouw had het over een 'geforceerde cultuurmix'. NRC Handelsblad oordeelde dat de problematiek van expositie en boek zo algemeen is dat alles erin past en dat het resultaat niets is. 'De expositie beslaan en zo groot gebied', luidde de kritiek, 'en doet dat op een zo oppervlakkige en beperkte manier. Hoe aardig de delectaties over Benin, de hindoogoden en de islam ook zijn, toch kan de totaalpot mij niet overtuigen. Over totemisme word ik niets wijzer, terwijl het begrip lifestyle mij gestolen kan worden. Niets wordt verhelderd, integendeel, alles wordt wazig. Wat mag de waarde zijn van woorden als 'totemtaal', die de reclame zou gebruiken en 'heilige koe', voor de door Karel Appel beschildeerde auto?

Bij totemisme gaat het om een religieuze relatie tussen een verwantengroep en een bepaald dier (of een bepaalde plant). De echte heilige koe maakt ook deel uit van een religieuze wereldbeeld. De rest is bedragspraak en taalverwarring en wouligheid. Het is ben bang dat ook de Boonische dichter Hesiodos ons niet de weg uit deze chaos kan wijzen.

De tentoonstelling Totem, goden, helden, heiligen is nog t/m 17 augustus 1987 in het Tropenmuseum te zien. Het boek Van Totem tot Lifestyle is uitgegeven door Koninklijk Instituut voor de Tropen, f 39,50.

Leids Dagblad
4-8-1987

Volkskrant
18-7-1987

☐ Nog tot 16 augustus loopt in het Amsterdamse Tropenmuseum de tentoonstelling *Totem, goden, helden, heiligen* waarin onder meer voorbeelden van in Amsterdam voorkomende *lifestyles* te zien zijn. 1122

Totemexpositie 1122 wordt verlengd

AMSTERDAM (ANP) - Gezien de enorme belangstelling wordt de succesvolle tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum verlengd tot en met 23 augustus. Sinds de opening van de tentoonstelling zijn er al meer dan 125.000 bezoekers geteld.

Dagblad
Westfriesland
30-7-1987

Emmer Courant
30-7-1987

Winschoter
Courant 30-7-87

Reform. Dagblad
4-8-1987

De tentoonstelling „Totem, goden, helden, heiligen” in het Koninklijk Instituut voor de Tropen in Amsterdam mag zich in een zeer grote belangstelling verheugen. Zij is nog tot en met 16 augustus te bezichtigen. 1122
Adres: Mauritskade 63, Amsterdam, open op werkdagen 10.00 - 17.00 uur, zaterdag, zondag en feestdagen 12.00 - 17.00 uur.

1122
■ AMSTERDAM - Gezien de enorme belangstelling wordt de succesvolle tentoonstelling "Totem, goden, helden, heiligen" in het Amsterdamse Tropenmuseum verlengd tot en met 23 augustus. Sinds de opening van de tentoonstelling zijn er al meer dan 125.000 bezoekers geteld.

Nieuwsblad
v/h Noorden
31-7-1987

Totem 81 1122

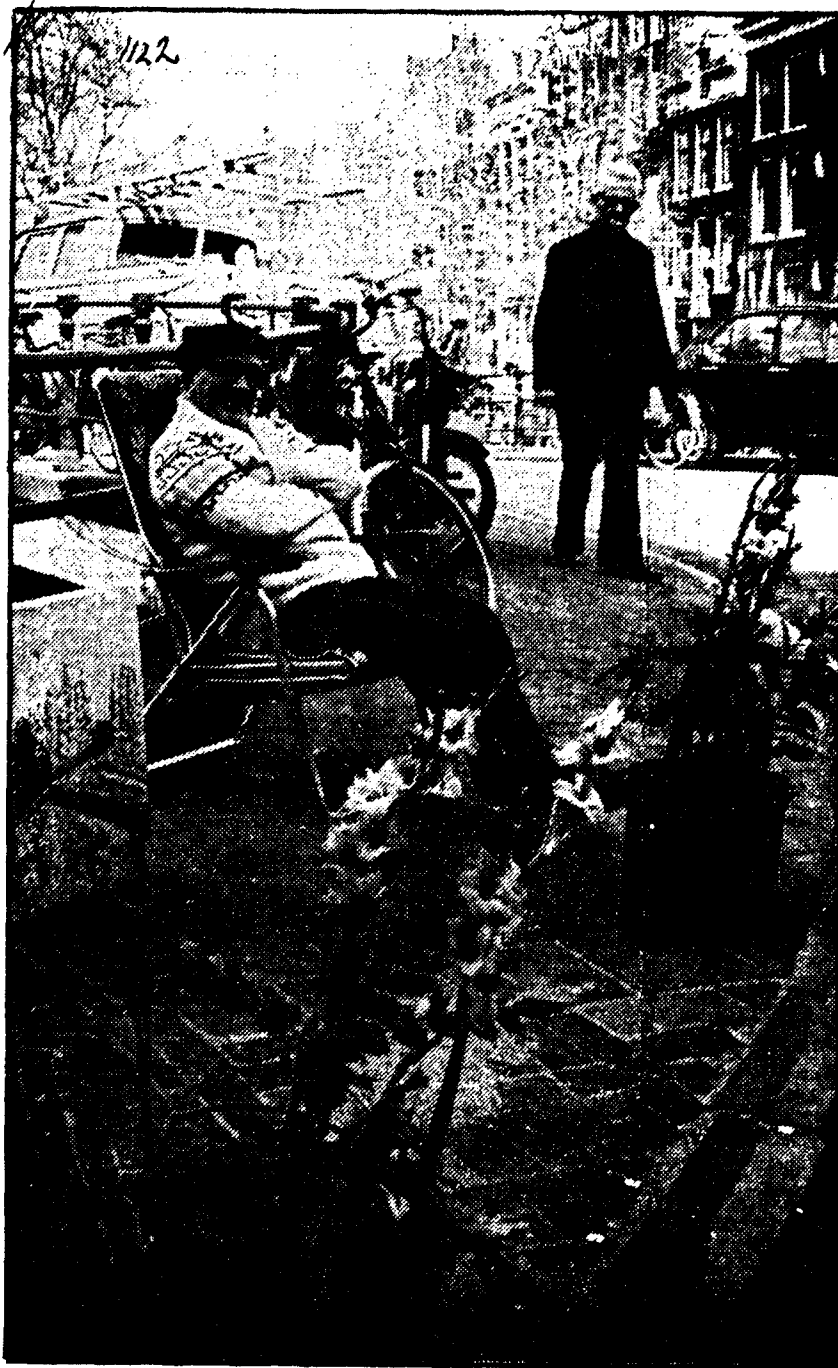
■ Als onderdeel van de manifestatie 'Amsterdam, Culturele hoofdstad van Europa' is tot en met 16 augustus in het Amsterdamse Tropenmuseum aan de Linnaesstraat 2 de tentoonstelling 'Totem'. Een expositie waar goden en heiligen bijeen zijn gebracht met als hoogtepunt de zeldzame collectie bronzen en ivoeren voorwerpen van de koninklijke schatten uit het Afrikaanse Benin, daterend uit de veertiende tot en met de achttiende eeuw. Zeldzaam zijn ook de metershoge uit hout gesneden bispalen uit Nieuw-Guinea.

NRC Handelsblad
4-8-1987

Tropenmuseum. Gezien de belangstelling wordt de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum verlengd tot en met 23 augustus. Sinds de opening van de tentoonstelling zijn er al meer dan 125.000 bezoekers geteld. 1122

Amsterdams
Stadblad
5-8-1987

Buitenveldertse
Courant
6-8-1987

• Een typische Amsterdams beeld, te zien op de expositie Totem

Tropenmuseum verlengt expositie over helden, goden en heiligen

AMSTERDAM Door de enorme belangstelling voor de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' heeft het Tropenmuseum deze verlengd tot en met 23 augustus. Sinds de opening van de tentoonstelling heeft het museum meer dan 125.000 mensen geteld. Daaronder waren ook veel buitenlandse toeristen. Het Tropenmuseum aan de Mauritskade 63 is op werkdagen geopend van 10 tot 17 uur en anders van 12 tot 17 uur.

Amersfoortse
Courant
6-8-1987

Totem-expositie Tropeninstituut tot eind augustus

1122 81

AMSTERDAM (ANP) - Gezien de enorme belangstelling wordt de succesvolle tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum verlengd tot en met 23 augustus.

De tentoonstelling, die onderdeel uitmaakt van de manifestatie 'Van Totem tot Lifestyle' in het kader van 'Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa' kreeg sinds de opening in februari al ruim 125.000 bezoekers te verwerken.

Dordtenaar
5-8-1987

De tentoonstelling in het Amsterdamse Tropenmuseum: Totem, goden, helden, heiligen, wordt verlengd tot en met 23 augustus. Sinds de opening hebben al meer dan 125.000 belangstellenden de expositie bezocht.

Meppeler
Courant 5-8-87
Oprechte Steen-
wijkse Crt 5-8-87

AMSTERDAM - In Amsterdam wordt van 7 augustus tot en met 14 september de tentoonstelling Century 87 - kunst van nu ontmoet. Amsterdams verleden gehouden. Historische plaatsen in de stad zelf fungeren als expositieruimte voor 30 binnen- en buitenlandse kunstenaars. De tentoonstellingen zijn dagelijks van 10-17 uur en in enkele gevallen ook 's avonds voor het publiek geopend. Het toegangsbewijs bestaat uit een paspartout plus plattegrond en is voor 12,50 gulden verkrijgbaar bij de VVV-Amsterdam en bij de

Aub-ticketshop op het Leidse Plein.

Gezien de enorme belangstelling wordt de succesvolle tentoonstelling Totem, goden, helden, heiligen in het Amsterdamse Tropenmuseum verlengd tot en met 23 augustus.

De toren, het 'Blokken-kunstwerk' op het Museumplein in Amsterdam, blijft tot 15 augustus staan. Als de organisatoren op 16 augustus accuut beginnen met de afbraak is er nog voldoende tijd voor de voorbereiding van een ander groot project op het plein, de tijdmachine van de kunstenaar Barbara van Loon.

De toren is een kunstproject van grote opgestapelde kubussen waarin belangstellenden een tocht onder begeleiding van een gids kunnen maken. Het is een project van de kunstenaar Frans Malschaert.

Alkmaarse
Courant 6-8-87

Enkhuizer
Courant 6-8-87

Schager
Courant 6-8-87

Dagblad Kenne-
merland 6-8-87

Zaanlander
6-8-1987

Dagblad West-
Friesland 6-8-87

Helderse
Courant 6-8-1987

Binnenhof
4-8-1987
Leidse
Courant 4-8-87

Totententoonstelling verlengd

¹¹²²
AMSTERDAM — De enorme belangstelling voor de tentoonstelling „Totem, goden, heiligen” in het Amsterdamse tropenmuseum heeft de directie van dit museum doen besluiten de expositie met nog twee weken te verlengen. De expositie is nu tot en met 23 augustus te zien. Sinds de opening van de tentoonstelling zijn er al meer dan 125.000 bezoekers geteld.

Totem verlengd

¹¹²²
Gezien de enorme belangstelling wordt de succesvolle tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum verlengd tot en met 23 augustus. Sinds de opening van de tentoonstelling zijn al meer dan 125.000 bezoekers geteld.

PAROOL
4-8-1987

Expositie 'Totem' week langer

(Van onze kunstredactie) ¹¹²²
AMSTERDAM - De tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Tropenmuseum in Amsterdam is wegens de grote belangstelling verlengd tot 23 augustus. Sinds de opening in april zijn er al meer dan 125.000 bezoekers geteld. 'Totem' maakt deel uit van de manifestatie 'Van Totem tot Lifestyle'. Afbeeldingen en voorwerpen weerspiegelen de idealen en ideeën van ver-

schillende samenlevingen. De expositie toont hoe dergelijke voorwerpen door mensen gebruikt worden als bescherming tegen reële en fictieve machten. Ook is een aantal in Amsterdam voorkomende 'lifestyles' te zien, die laten zien hoe hedendaagse mensen reageren op de hedendaagse cultuur. Het Tropenmuseum is open van ma. t/m vrij. van 10-17 uur en in het weekend van 12-17 uur.

Arnhemse
Courant 6-8-87

Nijmeegs
Dagblad 6-8-87

Graafschapbode
6-8-1987

¹¹²²
GODEN Gezien de grote belangstelling is de tentoonstelling "Totem, goden, helden, heiligen" in het Amsterdamse Tropenmuseum verlengd tot en met 23 augustus. Sinds de opening van de tentoonstelling zijn ruim 125.000 bezoekers geteld.

VOLKSKRANT
6-8-1987

Totententoonstelling verlengd

¹¹²²
AMSTERDAM — Gezien de enorme belangstelling wordt de succesvolle tentoonstelling Totem, goden, helden, heiligen in het Amsterdamse Tropenmuseum verlengd tot en met 23 augustus. Sinds de opening van de tentoonstelling zijn er al meer dan 125.000 bezoekers geteld.

Brabants
Dagblad
5-8-1987

Waarheid
5-8-1987

Haagsche
Courant 5-8-1987

Rotterdams
Nieuwsblad 5-8-87

Goudse Courant
5-8-1987

Tropenmuseum

¹¹²² verlengt expo

AMSTERDAM — Gezien de enorme belangstelling wordt de succesvolle tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum verlengd tot en met 23 augustus.

Sinds de opening van deze expo zijn er al meer dan 125.000 bezoekers geteld.

'Totem' ¹¹²² verlengd

Amsterdam — Gezien de enorme belangstelling wordt de tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum verlengd tot en met 23 augustus. Sinds de opening van de tentoonstelling zijn er al meer dan 95.000 bezoekers geteld.

Dedemvaartse
Courant 6-8-87

Nieuwsblad v/h
Noorden 6-8-87

Totemexpositie verlengd — Gezien de enorme belangstelling wordt de succesvolle tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum verlengd tot en met 23 augustus. ¹¹²²

De intelligentie beledigd

1122

Bij de openingsplechtigheid in het Amsterdamse Tropenmuseum van de tentoonstelling 'Van Totem tot Lifestyle', die een prominente plaats moet innemen in het programma van 'Amsterdam Culturele Hoofdstad'. De expositie probeert een verband te leggen tussen objecten uit verschillende culturen en het gedragspatroon van de mensen, die tot die culturen behoren. Daarnaast wil zij aantonen dat cultuur en economie nauw met elkaar verweven zijn.

Rudy Kousbroek hield een openingsrede in het Tropenmuseum, waarin hij politici en economen vergeleek met de hogepriesters van weleer. Met één wezenlijk verschil: hogepriesters waren gecultiveerd. Een requisitoir tegen de Ster-reclame.

Kousbroek zei onder veel meer:

Van de media, in wier marge deze literatuur een plaats zou moeten vinden komt het gedrukte woord steeds minder aan bod. Er zijn steeds minder mensen die kranten lezen.

Een bericht daarover: 'In 1980 las zeven procent van de Nederlandse jongeren nooit een dagblad, vorig jaar was dat aantal verdubbeld. Hetzelfde beeld ziet men bij alleenstaanden, boven 65-jurigen (niet-lezers gestegen tot 17 procent) en personen uit de zogenaamde C- en D-welstandsklassen. In 12 procent van de Nederlandse gezinnen komt nooit een dag- of nieuwsblad. De totale oplage van de dagbladen is sinds 1980 gedaald...'

Nog een bericht: 'Als de wettelijke mogelijkheid wordt benut om de TV-reclame in de jaren 1987-1990 met in totaal 114 minuten uit te breiden zal dat de dagbladen een bruto omzetschade van 70 miljoen gulden opleveren en de tijdschriften 40 miljoen gulden...'

De conclusie lijkt mij duidelijk: weg met de Sterreclame.

Ziedaar nu een eenvoudige en concrete kwestie van cultuur en economie, waar tegenover de plichten van een regering die de pretentie heeft het publieke belang te vertegenwoordigen en op de bres te staan voor de cultuur niet eens een punt van discussie kan zijn.

Ik heb het dan nog niet eens gehad over het stuitende van de televisiereclame zelf: deze combineert de nadelen van het genre met die van het medium, die zij op een fatale manier van haar meest mensonterende en de intelligentie beledigende kant laat zien en alleen al om die reden ontoelaatbaar zou moeten zijn. Maar het doorslaggevende argument is dat met een zo eenvoudige en niemand benadelende maatregel het behoud en de diversiteit van kranten en weekbladen kan worden bevorderd.

In een land als Zweden is, als ik goed ben ingelicht, televisiereclame verboden, en zo hoort het ook.

Als ik niet zo'n geresigeneerde pessimist was zou ik het de moeite waard vinden voor zo-iets een actie te ontketenen. Handtekeningen, petities, pressiegroepen vormen: de Sterreclame weg.

Waarachtig, ik zou er de straat voor opgaan.

Op het moment van uitspreken kon Kousbroek het nog niet weten, maar de hele expositie is van eenzelfde laag bij grondse niveau als de tv-uitzendingen. Maar de tentoonstelling past wel in het kader van Amsterdam, rommelig. God zegene de greep, maar met (te) veel pretentie.

Nieuwe N. Holl.
Krant 7-8-1987

10 30 1122
81 = 22
Nederlands Theater Instituut weerspreekt kritiek VVV Amsterdam

Manifestatie Culturele Hoofdstad is succes

AMSTERDAM.— De manifestatie Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa lijkt een doorslaand succes te worden. Dat leidt het Nederlands Theater Instituut (NTI), één van de organisatoren, af uit de bezoekerscijfers. „De publieke belangstelling is goed en er is geen enkel project dat tot dusver heeft geklaagd over te weinig bezoekers”, zegt het NTI.

De belangstelling voor Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa staat overigens niet op zichzelf. Ook het Holland Festival trok dit jaar, volgens Ad 's Gravenszande meer bezoekers dan vorig jaar, terwijl daarnaast iedere voorstelling van het Zomerfestival nagenoeg was uitverkocht.

Een aantal Amsterdamse musea is ook bijzonder content over de bezoekersaantallen. Zo werd de tentoonstelling van Oskar

Schlemmer wegens de grote belangstelling twee weken verlengd en om diezelfde reden is nu ook de expositie Totem, Goden, hellden en heiligen in het Tropenmuseum zeven dagen langer te zien (tot en met 23 augustus).

Het Nederlands Theater Instituut is het dan ook niet eens met de kritiek van de Amsterdamse VVV, al erkent men wel, dat er internationaal misschien meer aan de weg getimmerd had kunnen worden wanneer het programma eerder bekend was geworden. De Amsterdam VVV is verre van gelukkig over het verloop van Amsterdam als Culturele Hoofdstad van Europa. „Op toeristisch gebied is er onvoldoende munt geslagen uit de culturele evenementen. Dat valt ons niet te verwijten, maar dat ligt, jammer genoeg, aan de organisaties, die bij de realisatie van deze manifestatie betrokken zijn. Door de late toewijzing van subsidies en de moeizame fondsenwerving was het programma namelijk pas in april vorig jaar

beschikbaar voor publicatie. En dat was voor ons gewoon te laat”, aldus VVV-woordvoerder Herman ter Balkt.

Met name de touroperators konden er volgens de woordvoerder van de VVV toen niet meer op inhaken. „Eigenlijk”, aldus Ter Balkt, „verdient een dergelijke manifestatie evenementen, die een breed publiek aanspreken. Dat mis ik toch bij Amsterdam Culturele Hoofdstad van Europa een beetje”.

Uitzondering zijn volgens hem de activiteiten van Totem (Tropenmuseum) en de herdenkingstentoonstelling van H.P. Berlage in „de Beurs”.

„Ik verwacht erg veel van de twee grote publieksevenementen, die nu op stapel staan, te weten de tentoonstelling Onze Meesters van het landschap (van 2 oktober tot en met 3 januari in het Rijksmuseum) en Century '87, een expositie van beeldende kunst, die vanmorgen door Prins Claus is geopend.”

NRC Handels-
blad 7-8-1987

**TOTEM, goden, helden, heiligen
VERLENGD t/m zo 23 augustus**
Tropenmuseum, Amsterdam
tel. 020 - 5688200 NS dagtocht 33

Parool
7-8-1987

**TOTEM, goden, helden, heiligen
VERLENGD t/m zo 23 augustus**
Tropenmuseum, Amsterdam
tel. 020-5688200 NS dagtocht 33

De Volkskrant
7-8-1987

**TOTEM, goden, helden, heiligen
VERLENGD t/m zo 23 augustus**
Tropenmuseum, Amsterdam
tel. 020-5688200, NS dagtocht 33

Gelders Over-
ijsselse Courant
10-8-87
Deventer
Dagblad 10-8-87
Zutphens
Dagblad 10-8-87

ASPEKT
12-8-1987

Verlenging

Totem- tentoon- stelling

AMSTERDAM (ANP) - Gezien de enorme belangstelling wordt de succesvolle tentoonstelling 'Totem, goden, helden, heiligen' in het Amsterdamse Tropenmuseum verlengd tot en met 23 augustus. Sinds de opening van de tentoonstelling zijn er al meer dan 125.000 bezoekers geteld.

„Totem” verlengd

Wegens enorm succes is de tentoonstelling „Totem, goden, helden, heiligen” in het Tropenmuseum verlengd tot en met 23 augustus a.s. De tentoonstelling werd inmiddels door meer dan 125.000 mensen bezocht, onder wie vele buitenlandse toeristen. Die zijn zo langzamerhand weer naar huis, dus grijpt uw kans. Het museum is geopend op werkdagen van 10.00 tot 17.00 uur, op zaterdag en zondagen van 12.00 tot 17.00 uur.

Een kijkje bij het onderdeel „Van Totem tot Lifestyle” waar, in dit geval, de persoonlijke lifestyle zich manifesteert in de centrale plaats die muziek en boeken innemen.

PAROOL
14-8-1987

**TOTEM, goden, helden, heiligen
VERLENGD t/m zo 23 augustus**

Tropenmuseum, Amsterdam
tel. 020-5688200 NS dagtocht 33

NRC Handels-
blad 14-8-1987

**TOTEM, goden, helden, heiligen
VERLENGD t/m zo 23 augustus**
Tropenmuseum, Amsterdam
tel. 020 - 5688200 NS dagtocht 33

De Volkskrant
14-8-1987

**TOTEM, goden, helden, heiligen
VERLENGD t/m zo 23 augustus**
Tropenmuseum, Amsterdam
tel. 020-5688200, NS dagtocht 33

VOLKSKRANT
15-8-1987

De tentoonstelling *TOTEM, goden, helden, heiligen* in het Tropenmuseum in Amsterdam is wegens het grote succes verlengd tot en met 23 augustus. 1122

Der Weg zu sich führt um die Welt

Ein Gang durch das Tropenmuseum in Amsterdam

Großer Bahnhof wie zur Mittagszeit. Die Sonne spielt im gläsernen Dach der Eingangshalle. Über Lautsprecher dröhnen Durchsagen. Kinder kreischen in den Galerien. An einer alten Straßenlaterne, wie sie in Amsterdam noch an vielen Ecken stehen, lehnt ein junges Paar und betrachtet das neueste *Oufiti* für den Sommer 1987. Im Straßenbild wäre das kaum aufgefallen. Die diskreten Accessoires verraten sich nur dem Eingeweihten: softlederne Schnürschuhe ohne Senkel, ein Tiroler Janker mit durchbrochenen Bordüren, linsenschwarze Hosen. Aus dem Bund ragt eine kleine Kokarde, die das Ensemble erst vollkommen macht. Sie nämlich zeigt an, wer auch die adäquaten Unterhosen trägt. Zweihundert Mark sollen sie im Laden kosten, und die wird das niederländische Tropenmuseum in Amsterdam wohl oder übel bezahlen müssen. Denn wenn die Ausstellung „Totem, Götter, Helden, Heilige“ in diesen Tagen zu Ende geht, lassen sich die Lehrgaben einer Amsterdamer Trendsetter-Boutique nicht mehr verkaufen, sind sie bereits museumsreif geworden. Fünf Monate währte ihre Konjunktur, fünf Monate, in denen sie den Lebensstil einer exklusiven Käuferschicht verkörpern konnten.

Daß sich die Distanz zwischen Alltag und Museumswelt heute drastisch verringert hat, daß die Wege kurz geworden sind, die ins Museum führt, konnte man in den letzten Jahren überall beobachten: Mitten in einem Völkerkundemuseum jedoch vor den Götzen der modernen Warenwelt zu stehen, überrascht doch. Wohl nirgendwo war der Vorbehalt gegen die Konsumgesellschaft entschiedener, der Mythos autochthoner Lebenswelten liebevoller gepflegt worden als in diesen Institutionen. Daß die moderne Weltwirtschaft allmählich alle kulturellen Unterschiede einebnen würde, daß ihr mit der Zeit auch die letzten Stammeskulturen noch zum Opfer fielen, war ihre Überzeugung, das „Schlucken des weißen Mannes“ (Pascal Bruckner) ihr Repertoire geworden. Im Sammeln und Bewahren sahen sie ihre Aufgabe und vergaßen mitunter, daß sie selbst ein Produkt des Kolonialismus waren.

Lange hatte das niemanden gestört; lange dämmerten die düsteren Gebäude vor sich hin, mit ihren endlosen Vitrinen und gipsernen Szenarien ein eher gruseliges Vergnügen für verregnete Sonntage. Das änderte sich, als die jungen Nationen der Dritten Welt plötzlich Anspruch erhoben auf die Zeugnisse ihrer eigenen Vergangenheit. Der jahrelange Streit um die Rückgabe fremder Kulturschätze wurde nie entschieden, aber er zwang viele Völkerkundemuseen, ernsthaft darüber nachzudenken, welche Rolle sie in Zukunft spielen wollten. Nicht mehr die Artefakte sollten fortan im Vordergrund stehen, das Beutegut namenloser Entdecker und Eroberer, ungezählter Kaufleute, Missionare und Kolonialbeamter, sondern die Menschen der Dritten Welt in ihren vergangenen und gegenwärtigen Lebensbedingungen.

Das *Museum of Anthropology* der University of British Columbia in Vancouver war damals eines der ersten, das diesen Weg beschritt. Das kleine Überseemuseum in Bremen folgte und auch das große Tropenmuseum in Amsterdam. Von den zaghaften Reformversuchen in Deutschland ist nicht sehr viel übriggeblieben. Frankfurt scheiterte damals an seinem didaktischen Rigorismus, Bremen an dem

Versuch, das Haus zu einem Multimedia-Ereignis zu machen. Der unterkühlte Funktionalismus in Berlin-Dahlem vermag heute ebensowenig zu begeistern wie die selbstgefällige Schatzhausatmosphäre, die vor kurzem noch in Stuttgart entstand. Selten war man der plakativen Ästhetik der Vitrine, wirklich entkommen, und die wenigen sogenannten „Erlebnisbereiche“ gerieten in aller Regel zum Versuch, die eigenen Mißverständnisse auch noch begehbar zu machen.

Einzig in Amsterdam schien alles ganz anders zu sein. Dabei war das 1864 in Haarlem gegründete Tropenmuseum ursprünglich auch einmal ein typisches Kolonialmuseum seiner Zeit gewesen. Noch heute erinnert der rote Klinkerpalast, der ihm zu Beginn der zwanziger Jahre im Stil der niederländischen Renaissance gebaut wurde, daran, daß auch dort vor Zeiten die Größe der Nation und der Ruhm des niederländischen Kolonialreiches gefeiert wurden. Doch mit den Unabhängigkeitsbestrebungen von Indonesien gegen Ende der vierziger Jahre begann sich das Selbstverständnis dieses Hauses zu wandeln. Man änderte den Namen und auch die Aufgabe. Die einstige Beschränkung auf die eigenen Kolonialgebiete wurde aufgegeben, Kulturformen aller tropischen und subtropischen Regionen der Erde sollten vertreten sein. Die Präsentation aber blieb konventionell. Noch immer dominierte das einzelne rare Objekt über die Lebenszusammenhänge der nachkolonialen Gesellschaften. Die eigentliche Wende kam erst Mitte der sechziger Jahre. Damals mußte das ganze Haus zur Renovierung geschlossen werden, und als es im Juli 1979 wieder öffnete, war aus dem einstigen Mausoleum des holländischen Kolonialreiches ein buntes, lärmendes Kulturhaus geworden.

Die Respektlosigkeit, mit der man damals entrümpelt hat, imponiert noch immer: Keine magischen Inszenierungen des Fremden mehr, kein knarrender Ernst von Museumspädagogen. Fremde Kulturen, fremde Lebensumstände begriffbar zu machen wird in Amsterdam heute so wörtlich genommen, daß den Konservatoren anderer Häuser das Feuer aus den Augen schießen würde. Zu lesen gibt es nicht mehr sehr viel in diesem Museum, das die Objekte aus ihrer unglücklichen Lage als Repoussoirs riesiger Bild- und Texttafeln befreit hat. Die Zusammenhänge ergeben sich meist von selbst, beim Blick in eine Squattersiedlung oder in die raffinierte Videoprojektion lärmender Straßenschluchten einer indischen Großstadt; beim Betreten einer afrikanischen Bar oder jener typischen Werkstätten der Dritten Welt, denen der industrielle Abfall als willkommenen Rohstoff dient. „Poor man, poor friend“ steht an einer Hauswand geschrieben, aber die Elendsperspektive wird nicht kultiviert.

Viele Museen bedienen sich mittlerweile wieder solcher Szenarios, doch eher verschämt, in irgendeiner Ecke ihrer Vitrinenlandschaft, so als geniere man sich dieser Zugeständnisse an den ordinären Publikumsgeschmack. In Amsterdam jedoch montierte man Attrappe und Original, Design und Dokument, Medium und Gegenstand so unbehindert zu einer gewaltigen Kollage zusammen, daß die Nähe zum modernen Film und dessen epischer Grammatik kaum noch zu leugnen ist. Ganz offenbar dachte man dabei an eine

Generation von Museumsbesuchern, die ihr Wahrnehmungsvermögen inzwischen weniger dem Buch als dem Videoclip verdankt. In deren Augen aber vermag ein ramponierter alter Koffert mehr über die Ängste und Hoffnungen der verarmten Landbevölkerung zu sagen als alle Erläuterungen über Migrationsprobleme in der Dritten Welt. Gewiß, der spielerische Umgang mit dem Fremden kann auch zur Mode werden, dem Abbau kultureller Distanz muß nicht ein tieferes Verständnis folgen. Aber die heitere Neugier, die das Tropenmuseum bei seinen Besuchern weckt, gibt für solche Sorgen wenig Grund.

Wärüm dort gelingt, was andernorts gescheitert ist, hängt freilich auch mit Amsterdams Zusammen. Die ganze Stadt scheint mit diesem Museum zu leben. Künstler, die Anregungen suchen, flüchtige Leute, die sich ihre Zeit vertreiben, gleich nach der Schule kommend schon die ersten Kinder, ihre Ränzergläpeln sich zum Eingang. Tanzen lernen wollen sie dort, Theaterspielen, auf exotischen Instrumenten musizieren. Die größte Attraktion ist das Gamelan-Orchester. Geprüft wird jeden Dienstagvormittag. Mit großer Geduld erklärt der indonesische Lehrmeister die komplizierte Schlagfolge. Mit großer Ernst hämmern die Schüler auf den schweren *gongs* und *bellings*. Die Halle dröhnt von ihren Schlägen. Am bestimmten Sonntagen gibt es Reiseinformationen. Wer in tropische Länder fahren möchte, kann zuvor im Museum den richtigen Umgang mit Menschen einer anderen Kultur lernen. Indonesien, Brasilien, Kenia und die Türkei stehen dieses Jahr auf dem Programm. Das Interesse ist groß. Dreitausend Besucher sollen an einem einzigen Tag gekommen sein.

Aber auch solche Veranstaltungen können die Popularität nicht erklären, die das Tropenmuseum in der Stadt genießt. Als Amsterdam sich in diesem Jahr zur „kulturellen Hauptstadt Europas 1987“ rüstete, stand im Mittelpunkt des Programms ein Thema des Tropenmuseums: „Vom Totem zum Lifestyle“. Es war der Versuch, die Leitbilder darzustellen, mit deren Hilfe sich Menschen ihrer Identität versichern und sich von anderen zu unterscheiden trachten. Die Ausstellung dazu, „Totem, Götter, Helden, Heilige“, führte den Betrachter an Symbolen und Idolen ganz verschiedener Kulturen vorbei, an Ahnenfiguren aus dem Asmatgebiet auf Neuguinea oder Bronzen aus dem Benin, an Baumwollbüchern, mit denen die Frauen in Ostafrika ihre Zugehörigkeit zu bestimmten politischen oder religiösen Richtungen signalisieren, oder an Propagandabildern aus dem islamischen Fundamentalismus. Im Zentrum allerdings standen typische Lebensstile in Amsterdam, Versuche also, sich in einer westlichen Großstadt von heute durch eine bestimmte Konsumhaltung zu unterscheiden: der Arrivierte und die Karrierefrau, der Trendsetter und die Aussteigerin. Die Einsicht aber, daß Identität heute auch als Ware zu haben ist, mehr noch: daß die Wirtschaft mittlerweile als der eigentliche Motor der kulturellen Diversifikation gelten kann, gibt gerade den Völkerkundemuseen einen neuen Sinn. Sie wären der legitime Ort, an dem sich die nachindustrielle Gesellschaft über sich selbst verständigen kann – nicht nur in Amsterdam. JOHANN MICHAEL MÖLLER

